

A

971,107

Praichum phongsawadān

ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๒

(ประชุมพงศาวดารภาค ๑ ตอนปลาย และภาค ๒)

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๓,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๕๐๖

องค์การค้ำของครุสภา

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์

ถนนราชดำเนินกลาง

จัดพิมพ์จำหน่าย

1802

DS
562
.P88
V.2

GL Stacks
SEAS
1184515-234
9-30-87

คำนำของบรรณาธิการชุด

ในบรรดาหนังสือที่เป็นประโยชน์ สำหรับค้นคว้าทางประวัติศาสตร์
ศาสตร์และโบราณคดีของไทยแล้ว หนังสือชุดประชุมพงศาวดาร
เป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะได้รวบรวมเรื่องเก่า ๆ ที่
มีสาระและคำอธิบายของผู้มีความรู้ในวิชาตั้ง ก่อไว้ โดยละเอียด
หนังสือชุดนี้เริ่มพิมพ์เป็นภาคแรก เรียกว่าภาคที่ ๑ เมื่อ พ.ศ.
๒๔๕๓ และได้พิมพ์ต่อมาจนถึงภาคที่ ๗๓ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็น
ระยะเวลาถึง ๓๐ ปีเศษ และในขณะนี้ยังมีพิมพ์ภาคอื่น ๆ คือ ๆ
มาอีกหลายภาค ส่วนมากมักจะเป็นภาคละ ๑ เล่ม นอกจากภาค
ที่ ๖ และภาคที่ ๖๗ มีภาคละ ๒ ตอน ๆ ละ ๑ เล่ม เนื่องด้วย
หนังสือชุดประชุมพงศาวดารนี้เป็นหนังสือดี และพิมพ์มาแต่เป็น
เวลาช้านาน ทำให้กระจัดกระจาย หาอ่านได้ยากในยามต้องการ
ทั้งหาผู้ที่จะลงทุนพิมพ์รวมเป็นชุดได้ยาก ราคาของหนังสือชุดนี้ใน
ท้องตลาดจึงสูงจนทุกวันนี้ชุดหนึ่งถึง ๓๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ
การจัดพิมพ์หนังสือของคุรุสภา มีความประสงค์จะรวบรวมพิมพ์

หนังสือที่ ราคาพอสมควร สำหรับให้นักศึกษาผู้สนใจในวิชาการ
ได้หาซื้ออ่านได้สะดวก จึงได้จัดพิมพ์ขึ้น

เหตุที่จะมีหนังสือชุดประชุมพงศาวดารนี้ เนื่องมาจาก
สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เมื่อครั้งทรงเป็นสมเด็จพระนางเจ้า
สว่างวัฒนา พระมาตุจฉา มีรับสั่งให้กรมการหอสมุดวชิรญาณ
รวบรวมหนังสือขึ้น เพื่อทรงบำเพ็ญพระกุศลในงานศพ หม่อมเจ้า
คณียรนุช ท.จ. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ มีพระประสงค์จะให้เป็นที่กุศล
สาธารณประโยชน์ คณะกรรมการหอสมุดเห็นพร้อมกันว่า ใน
สมัยนั้นมิได้มีผู้เอาใจใส่ในการศึกษาโบราณคดี มีพงศาวดารเป็นต้น
ตามพระราชานุญาตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมากกว่าแต่ก่อน แต่
ความลำบากของผู้ศึกษามีอยู่ ด้วยจะหาหนังสือตรวจดูขบไต่ยาก
เพราะหนังสือพงศาวดารแต่ละตำนานเก่าโดยมาก ยังมีได้พิมพ์ขึ้นบ้าง
พิมพ์แล้วแต่จำหน่ายหมดไปเสียแล้วบ้าง บางที่ที่พอจะหาได้ก็เป็น
ฉบับที่วิปลาศคัดลอกเคลื่อน ไม่สมควรที่จะใช้ในการตรวจดูขบไต่ศึกษา
ไปเสียบ้าง ความต้องการหนังสือพงศาวดาร และตำนานเก่าที่เป็น
ฉบับดีจึงมีแก่ผู้ศึกษาอยู่ทั่วไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วนี้ จึง

ได้จัดให้พิมพ์หนังสือประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑ ขึ้น ใน พ.ศ.
๒๔๕๓ ดังกล่าวแล้ว และก็ได้พิมพ์ภาคอื่นๆ ต่อมาเป็นลำดับ

ในหนังสือประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕ กรมเจ้าพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพผู้ทรงรวบรวมเรื่องส่วนมากของหนังสือชุดนี้ได้ทรงกล่าวไว้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของหนังสือประชุมพงศาวดาร ซึ่งในขณะนั้นพิมพ์อยู่แต่เพียง ๔ เล่มว่า “ในเวลาที่แต่งหนังสือเรื่องราวในโบราณคดี ข้าพเจ้าต้องหยิบหนังสือประชุมพงศาวดารมาอาศัยดูส่วนอยู่เสมอไม่ว่าใครจะขาด จนรู้สึกว่าการแต่งหนังสือเรื่องโบราณจะช้าและลำบากมิใช่น้อย” ขณะนั้นหนังสือประชุมพงศาวดารชุดนี้มีอยู่มากมายหลายเล่ม ประโยชน์ที่ผู้ศึกษาได้รับก็มีมากขึ้น แต่ดังกล่าวมาแล้วว่ายังมีผู้ใดพิมพ์ขึ้นใหม่เป็นชุด และทำอ่านได้ยาก คุรุสภาจึงได้จัดพิมพ์ขึ้น

ในการพิมพ์คราวนี้ ได้พิมพ์ตามขนาดหนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา ซึ่งมีความหนาประมาณเล่มละ ๒๐-๒๕ ยก แต่ประชุมพงศาวดารเดิม มีขนาดไม่เท่ากัน หนาบ้างบางบ้าง ฉะนั้นประชุม

พงศาวดารของกรุงเก่าเล่มหนึ่ง ๆ อาจประชุมพงศาวดารเล่มเดิม
ไว้ได้หลายภาค หรือภาคหนึ่ง ๆ ฉบับเดิมอาจแยกออกเป็นสอง
หรือสามเล่มตามขนาดของกรุงเก่าก็ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อความ
สะดวกในการค้นคว้า ประชุมพงศาวดารของกรุงเก่าแต่ละเล่มจะ
บอกไว้ด้วยว่า เป็นประชุมพงศาวดารฉบับเดิมภาคที่เท่าไร เช่น

ประชุมพงศาวดารเล่ม ๑

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑ ตอนต้น)

เป็นคันทอง

สารบัญ

พงศาวดารหม่อมรามัญ

บานแผนก	๑
พระพุทธรูปทำนายเรื่องเมืองหงสาวดี	๓
เรื่องพระเจ้าเด่นะกงคาได้บุตรีนางนาคเป็นมเหสี มีโอรส ๒ องค์	๗
เรื่องสร้างเมืองหงสาวดี	๙
ดำดบั๊กษัตริย์กรุงหงสาวดี	๑๔
เรื่องพระเจ้าคิศาธา	๑๕
เรื่องพระเจ้าอดังคจอดู่คี่เมืองหงสาวดี	๑๙
เรื่องพระเจ้าฟ้ารั่ว	๒๑
เรื่องพระยาอู่	๒๕
เรื่องพระยาแก่นท้าว	๒๗
เรื่องนางพระยาท้าว	๓๐
เรื่องพระเจ้าธรรมเจดีย์ (มีฎกขร)	๓๒
เรื่องพระยาราม	๓๕
เรื่องพระเจ้าพะอิโรราชา	๓๕

เรื่องพระเจ้าฝรั่งมังไต่ดัก	๓๘
เรื่องพระเจ้าฝรั่งมังศรี	๔๐
เรื่องพระเจ้าหนัก	๔๓
เรื่องกบตันหันชรา	๔๘
เรื่องพระเจ้าปราสาททองกตแก้ว	๕๕
เรื่องพระเจ้านันทยะ	๕๒
เรื่องพระเจ้ามังรายกะยอของ	๕๔
เรื่องพระเจ้ามังดาอะมิน	๕๕
ไทยเป็นไมตรีกับพม่า	๕๕
เรื่องต๋มิงชอกวย	๖๒
เรื่องพระเจ้าหงสาวดีตีเมืองอังวะ	๘๗
เรื่องของไชยะมังกอง	๑๐๓
มังกองตีเมืองหงสาวดี ได้เป็นเจ้าอังวะ	๑๑๒
เรื่องมังกอง	๑๑๖
เรื่องมองระ	๑๑๗
เรื่องจิงกุง	๑๒๔
เรื่องปะดุง	๑๒๕
เรื่องจักกายแมง	๑๓๒
เรื่องพม่ารบกับอังกฤษ	๑๓๒

พงศาวดารเมืองล้านช้าง

คันทวงศ์ษัตริย์เมืองล้านช้าง	๑๓๔
สร้างเมืองล้านช้าง	๑๓๕
ขุนขวาสร้างเมืองเชียงคังเชียงทอง	๑๓๖
ผู้กับคนยังไปมาหากันได้	๑๓๗
ตามขุนสร้างเมืองดຸ່ມ (คือเมืองมนุษย์)	๑๓๗
แถบนั้นคาดให้หน้าท่อมเมืองดຸ່ມ	๑๓๗
พระยาแถบให้มนุษย์ไปอยู่ที่บึงดอน	๑๓๘
ปูดางเชิงเผาเหล็กแดงเจาะผดน้ำเต้า	๑๓๘
ปูดางเชิงสอนให้มนุษย์ทำไร่ไถนา	๑๓๙
มนุษย์เกิดจากน้ำเต้า	๑๓๙
ต้องขุนลงมาสร้างบ้านสร้างเมือง	๑๔๐
ขุนเด็กขุนคานขันไหว้พระยาแถบ	๑๔๐
พระยาแถบใช้ให้ขุนบุตมมหาราชาธิราชลงมาเมืองมนุษย์	๑๔๐
มนุษย์ยอมคนเป็นบ่าวไพร่ขุนบุตม	๑๔๐
ขุนบุตมปรึกษาการทำมาหากินกับขุนทั้งหลาย	๑๔๐
พระยาแถบใช้ให้แถบแต่งและพิศณุกรรมลงมาออกการงาน	
แก่มมนุษย์	๑๔๑
แถบตั้งสอนขุนบุตมให้เป็นท้าวเป็นพระยาในมนุษย์	๑๔๒

พระยาแทนห้ามไม่ให้มนุษย์ไปมาหาแทน	๑๔๓
เครือเขากาดเกิดเป็นอุบาทว์	๑๔๔
เถาเยอเถาย่าคัดเครือเขากาด	๑๔๔
ช้างเขี้ยวงาก่อม (งาดั้น) ต้ม	๑๔๖
ขุนบุญถมแบ่งแก้วแหวนให้แก่บุตร	๑๔๖
ขุนบุญถมตั้งต่อนบุตร	๑๔๗
ขุนบุญถมถึงอนิจกรรม	๑๔๘
ขุนตอตั้งชาวเมือง	๑๔๘
ขุนตอยกทรัพย์สินมาถึงแม่น้ำของ	๑๕๐
ขุนตอมมีบุตรชายแต่ตั้งบวงศ์กันมา	๑๕๑
ท้าวผู้ฟ้าทำรัฐด้วยนางตม	๑๕๓
ฟ้า้งมเกิด	๑๕๓
บุตรฟ้า้งมเป็นพระยาแทนบิดา	๑๕๔
ถูกฟ้าคั้นเป็นพระยาชื่อพระยาไค	๑๕๖
พระยาไคเกิดด้วยราชย์	๑๕๖
มหาเทวีเป็นเจ้าของลูกดำเร้าโทษ	๑๕๖
พระยาไชยจักรพรรดิทั้งเมืองหนีไปเชียงใหม่	๑๕๘
พระยาไชยจักรพรรดิถึงอนิจกรรม	๑๕๙
พระสุวรรณาปาดังด้วยราชย์	๑๕๙

พระยาอำนาจถึงอนิจกรรม	๑๖๐
พระวิรุณหราชเดวราชย์	๑๖๐
โพธิ์ดารราชกุมารเดวราชย์	๑๖๑
อุบ้ทวะเกิดในเมืองถานนาเชียงใหม่	๑๖๔
ถูกพระเจ้าหงส์ดำดักกับพระเจ้าอังวะจับได้พระยาสามล้าน	๑๖๔
พระไชยเชษฐาธิราชสร้างบ้านเมือง	๑๖๕
อภิเษกพระยาแสนสุรินทรขวังฟ้าเป็นกษัตริย์	๑๖๖
พวกโจรฉวยนต์พระเจ้าล้านช้าง	๑๖๗
เมืองล้านช้างด้วยเมืองหงส์ดำดัก	๑๖๘
เกิดคนอุบาทว์	๑๖๘
ตั้งพระยาแสนสุรินทรขวังฟ้าเป็นเจ้าล้านช้าง	๑๖๙
พระยาแสนสุรินทรตาย	๑๖๙
พระดังฆราชไปขอพระหน่อเมืองเป็นเจ้าล้านช้าง	๑๖๙
พระขรรมิกราชกับพระอุปยุวราชผัดกัน	๑๗๐
พระโพธิ์ดารราชถึงอนิจกรรม	๑๗๑
เกิดกุดยุกในเมืองศรีวาทะหัวชาว	๑๗๓
พระยาสุริยวงศ์ครองเมืองดาว	๑๗๔
เจ้าเมืองศรีฟ้าตาย	๑๗๔
พระยานันทราชมาตีเวียงจันทน์	๑๗๕
เจ้ากังกิจกับหม่อมน้อยมาอยู่เมืองหลวง	๑๗๕

พระไชยองค์แฉะเสวยราชย์ในเวียงจันทน์	๑๗๖
เจ้ากิงกิจเสวยราชย์ในเมืองหลวงพระบาท	๑๗๗
กล่าวถึงเจ้าองค์คำ	๑๘๑
เจ้าเชียงใหม่ถึงอนิจกรรม	๑๘๑
พระยาจำบ้านกับอำมาตย์เตียงโฮ (ขัน) คำ	๑๘๑
เจ้าองค์คำเสวยราชย์ในเมืองตานนา	๑๘๒
เจ้าสารบวชอยู่วัดใหม่	๑๘๒
ท้าวอินนำขอเป็นหมั้นหน้า	๑๘๒
เจ้าอินทโถมเสวยราชย์ในเมืองด่านช้าง	๑๘๓
เจ้าอินทโถมถึงอนิจกรรม	๑๘๓

ประชุมพงศาวดารภาค ๒

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชกรุงเก่า	๑๘๕
เรื่องตั้งพระเจ้านครศรีธรรมราชกรุงธนบุรี	๑๘๗
เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์)	๒๒๑
เรื่องตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์เป็นพระยานครศรีธรรมราช	๒๔๑
พงศาวดารเมืองถดถาง	๒๔๕
พงศาวดารเมืองไทรบุรี	๒๖๓
พงศาวดารเมืองตรังกานู	๒๙๕
พงศาวดารเมืองกตันตัน	๓๑๘

พงศาวดารมอญพม่า

บานแพนงเดิม

ศักราชคฤศน ๑๒๓๓ ปีตั้งวัดบุษยามาศกาพย์เกษ
เอกราชมี คิธิครุวารปริเฉทกาดำหนด พระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บุรุษยรัตน
ราชวรวงศ์ วรุตมพงศ์บริพัตร วรชดียราชินิกโรดม จาครัตน์บรม
มหาจักรพรรดิราชดังกาศ บรมขรรมิกรมหาราชาราชราช บรมนาถ
บพิตรพระเจ้าอยู่หัว อันเถลิงถวัลยราชบรมราชาภิเษกผ่านพิภพ
กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุชยา มหาดิลก
ภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน เด็ดจ้อออก
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารวิชัยนิมิต โดยเสด็จานอุดรวิชัย
พร้อมด้วยพระบรมราชวงศ์วงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท
ใหญ่ผู้น้อย เฝ้าเบื้องบาทบงกษมาศ จึงพระบาทสมเด็จพระบรมนาถ
บพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิง
หนาท ดำรัสตั้งพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอักษรดำนไถ่ภณ
จางวางกรมพระอดิภรณ์และกรมอักษรพิมพ์ ให้จัดหาหนังสือ
เรื่องพระราชพงศาวดารดำดับกษัตริย์ในประเทศต่างๆ ตีร่างไว้
สำหรับทรงทอดพระเนตร เป็นเครื่องประดับพระปัญญา และสำหรับ

พงศาวดารมอญพม่า

เมื่อจุลศักราชในปฐมบริเวณได้ ๕๒๒ ปี เดือนห้า แรม
 เก้าค่ำ วันพุธ สมเด็จพระโคตมธัมมาธัมพุทธเจ้า ได้ครัดแล้ว
 แปรพรรษา ในพรรษาเป็นที่ครบแปดนั้น เสด็จเที่ยวจาริกมาถึง
 ภูเขาตักคันมรังคีต ซึ่งบัดนี้เป็นที่ตั้งเมืองหงสาวดีในประเทศรามัญ
 ครองนประเทศซึ่งจะเป็นที่ตั้งเมืองหงสาวดี ยังเป็นทะเลอยู่ แต่ภูเขา
 ตักคันนั้น เมื่อน้ำแห้งงวดลงไปสุดชนสูงประมาณยี่สิบสามวา แดก
 แดไกลเหมือนพระเจดีย์ ครั้นนาชนเปี่ยมฝั่งเห็นพอกะเพื่อมนาอยู่
 เพราะเหตุนั้นพวกรามัญจึงเรียกว่าตักคันบรรพต ครั้นกาลล่วงมา
 ภายหลัง ไม่รักพ้างออกชนบนยอดเขานั้นคนหนึ่ง เรียกว่าเขา
 ตักคันมรังคีตสุดชนมา คำที่ว่าสุดชนมานั้น ครั้นนานมากเปลี่ยน
 แปลงไป พวกรามัญทั้งหลายเรียกว่ามุดาจนทุกวันนี้ เมื่อสมเด็จพระ
 พุทธเจ้าเสด็จมาถึงประเทศที่จะตั้งเมืองหงสาวดีนั้น พระองค์มี
 พระพักตร์ตรงไปข้างทิศตะวันออก ก็ได้ทอดพระเนตรเห็นหงส์ทอง
 สองตัววงเด่นน้ำอยู่ พระองค์จึงทรงทำนายว่ากาลสืบไปภายหน้า
 ประเทศที่หงส์ทองทั้งสองวงเด่นนานนั้น จะเป็นมหานครขึ้น ชื่อว่า
 เมืองหงสาวดี และจะเป็นที่ตั้งพระราชอุฎถูปเจดีย์พระศรีมหาโพธิ
 พระศาสดานาคำตั้งสอนของเราจะรุ่งเรืองคงอยู่ในที่นี้ พระองค์ทรง
 ทำนายไว้ดังนี้ ครั้นสมเด็จพระพุทธเจ้าฉันพพานล่วงไปแล้วได้ ๑๐๐๐ ปี

หาดทรายทิวเขาตักสินมรังสีคณิน คินชนมาประมาณได้สิบสามวา
ข้างทิศไคนนเมื่อนาเบยมดวงแฉวดกไคแต่สามวา

ครั้งนนมเรือเกตราใหญ่ดำหนึ่งแฉ่นข้ามมาแต่เมืองพิทยานคร
จะไปค้าขาย ณ เมืองสุวรรณภูมิ เมื่อแฉ่นมาถึงประเทศที่จะตั้ง
เมืองหงสาวดี แฉกพวกเรือเกตราไคเห็นหงส์ทองสองตัว ซึ่งเนื่อง
มาแต่ตระกูลหงส์กัสมเด็จพระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นแฉ่นในภาค
ก่อนนั้น ดงมาแฉ่นหาอยู่บนหาดทราย ก็พากันพิศวงเขยชมหงส์นั้น
ครันกดับไปถั่งเมืองพิทยานคร แฉกนายเรือชนไปกราบทูลพระเจ้า
บดินทรราชา ฯ ได้ทราบเหตุมหัศจรรย์ดังนั้นแฉ่นแฉ่นจึงตรัสถามอาจารย์
ผู้หนึ่ง ชื่ออาทิตย์ภาทวาระเป็นผู้ฉลาดรู้ใครเพท รู้ฤกษ์คติและ
คัมภีร์ต่าง ๆ รู้จดหมายเหตุน้อยใหญ่ก็มาก อาจารย์อาทิตย์ภา
ทวาระกราบทูลว่า ในคัมภีร์จดหมายเหตุมีมาว่า ครั้งพระโคตม
พุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ แฉ่นไปถั่งเมืองสุวรรณภูคิน ครันแฉ่น
มาถึงประเทศที่หงส์ทองทงสองดงแฉ่นนั้น ได้ทรงทำนายไว้ว่า
ทนนานไปภายหน้าจะเป็นทตงพระนครชนแห่งหนึ่ง แฉ่นถั่งในตำรา
ใครเพทก็มีความว่าไว้ถ้อยนั้นด้วย พระเจ้าบดินทรราชาจึงตรัสว่า
ถ้อยถ้อยนั้นจำเราจะให้ข้ามไปกำหนดจดหมายไว้ให้เป็นทตงคัมภีร์
ก่อนจึงจะขอบ นานไปภายหน้าจะได้เป็นอาณาเขตของเราถั่งไป
แฉ่นจึงให้เอาแฉ่นคิตาถ่อนหนึ่งยาวเจ็ดศอกใหญ่ห้าก้า ให้ควัก

อักษรคักราชมีเดือนวันคนจนแรมไว้ว่า ประเทศที่นพระเจ้าบันฑู
 ราชผู้ครองเมืองพิทยานครได้มาของไว้เป็นดำคัญ แลวจึงให้หุ้ม
 เสาศิลาไว้ด้วยแผ่นเหล็กทำให้แน่นหนาเสร็จแล้ว ให้อาจารย์
 อาทิตยภารทวาชะคุมพวกแขกห้าร้อยลงเภาตราข้ามมาถึงประเทศที่
 จะตั้งเมืองหงสาวดี พอเป็นเวลานาชนเข้าทอศดมออยู่ริมฝั่งใกล้
 ภูเขาตำบลหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ข้างทิศใต้แห่งภูเขาตู่ทั้นมวังสิต ภูเขา
 นั้นพวกรามัญเรียกว่าภูเขาชอยกะบัง คำไทยว่าเป็นที่ตรงเรือทะเล
 อาจารย์อาทิตยภารทวาชะถึงตั้งเรือดำของดักกรรเชิงไปคู้ทชัยภูมิ ซึ่ง
 จะเป็นที่ตั้งนครได้ จึงได้เห็นหาดทรายที่หงส์ทองทงคุดงมาจับอยู่นั้น
 ดมควรจะเป็นที่ตั้งราชธานีได้ แลให้ปักเสาศิลาตั้งไว้ในที่นั้นให้
 เป็นดำคัญ ครั้นเสร็จการแล้วก็แฉ่นเภาตราดกลับมาเมืองพิทยานคร
 ตั้งแต่พระเจ้าบันฑูราชาให้อาจารย์อาทิตยภารทวาชะข้ามมาปักเสา
 ศิลาที่นั้น ครั้นด่วงไปอีกร้อยหกสิบปี หาดทรายที่หงส์ทองทงคุดง
 มาจับอยู่นั้นคนคนจนเป็นแผ่นดิน ในเมืองพิทยานครนั้นเด้า พระ
 เจ้าบันฑูราชาด่วงไปแล้ว บุตรพระเจ้าบันฑูราชาชื่อดำคิราช ได้
 ครองราชสมบัติแทนพระราชบิดา ครั้นพระเจ้าดำคิราชาด่วงไปแล้ว
 พระราชกุมารองค์หนึ่งชื่อว่าบันฑูราชเป็นบุตรพระเจ้าดำคิราชาได้
 ครองราชสมบัติสืบไป เมื่อพระเจ้าบันฑูราชได้ราชสมบัตินั้น ได้
 ทราบว่าเสาศิลาซึ่งพระเจ้าปู่ให้ข้ามไปปักไว้ นั้น จะมีผลประโยชน์

อยู่ จึงให้อำมาตย์ผู้หนึ่งชื่อตจาทุโธคุมพวกแขกเจ็ดสิบคนให้เข้ามา
มาอยู่รักษาประเทศที่จะตั้งเมืองหงสาวดีนั้นไว้ ตั้งแต่ตจาทุโธเข้ามา
มารักษาอยู่นั้น ถ่วงไปอีกห้าสิบหกมีประเทศที่จะตั้งเมืองหงสาวดี
นั้นคือนั้น บางแห่งเป็นที่ไร่นา บางแห่งเป็นป่าหนามรกชัฏอยู่

ครั้งนั้นในเมืองอินทบุรีคือเมืองภูกาม พระเจ้าโกะธรรม
ได้ครองราชสมบัติในเมืองสุวรรณวัตคือเมืองตะเทินนี้ พระเจ้าอิน
ทรราชได้ครองราชสมบัติ ฝ่ายข้างทิศใต้ป่าเมาระตะมะ มีเมืองหนึ่ง
ชื่อว่าเมืองรมวัต คือเมืองร่างกุ้ง พระเจ้าแผ่นดินที่ได้ครองราช
สมบัติในเมืองรมวัตนั้นเจ็ดองค์ ๆ เป็นคำรบเจ็ดนั้นทรงนามพระเจ้า
เสนะคงคา ในภูเขาแครงนาคคือภูเขาหงอนนาคนั้น มีพระฤษีองค์
หนึ่งชื่อโตมดาบดอาศัยอยู่ ยังมีนางนาคตัวหนึ่งแปลงเพศเป็นนาง
กุมารขึ้นมาเที่ยวอยู่ที่ภูเขาแครงนาค ครั้งนั้นยังมีเพชยาธรคนหนึ่ง
เป็นบุตรพระเจ้ากระดังกระราชผู้เที่ยวมาถึงภูเขาแครงนาค ครั้นเห็น
นางนาคกุมารรูปร่างก็มีจิตรักใคร่ ได้ร่วมสังวาสกับนางนาคกุมาร
นั้น นางนาคก็มีครรภ์ตกฟอง ๆ หนึ่งตั้งชาวตะฮาดเหมือนตั้งเงิน
เพชยาธรได้เห็นฟองนาค จึงรู้ว่านางกุมารนั้นเป็นชาตินาค ก็มีจิต
เบื่อหน่ายหลีกหนีไปจากที่นั้น นางนาคก็ทิ้งฟองไว้ในที่นั้น ก็กดับ
ลงไปเมืองนาค เพลาวันหนึ่งพระโตมดาบดอาศัยเที่ยวหาผลไม้ ได้เห็น
ฟองนาคก็เก็บมารักษาไว้ ครั้นถึงกาลถ้วนกำหนดสิบเดือน ฟอง

นักรักแตกออกเป็นกุมารมีรูปร่างอันงาม พระโถมตามตั้งเคียงรักษา
 ไว้ เมื่อนางกุมารจำเจริญขึ้นตั้งอยู่ในปฐมวัยนั้น นายพรานคนหนึ่ง
 เป็นชาวเมืองรมวดีได้เห็นนางกุมารรูปร่างประหลาดก็ไปทูลพระเจ้า
 เถนะคงคาให้ทราบ พระเจ้าเถนะคงคาก็จึงใช้อำมาตย์คนหนึ่งออก
 ไปขอต่อพระโถมตามด้ ครั้นได้มาแล้วจึงตั้งให้เป็นอัครมเหสีทรง
 พระนามพระวิมลราชเทวี มีพระโอรสสององค์ พระราชกุมารผู้พี่
 ประสูติเมื่อเพลาเมื่อสุริยาคหา จึงให้ชื่อว่าตะมถกุมาร พระราชกุมาร
 ผู้น้องประสูติเมื่อพระอาทิตย์เป็นสุริยาคหาแล้ว และเป็นเพลาโมกษ
 บริสุทธิ จึงให้ชื่อว่าวิมลกุมาร เมื่อพระราชกุมารทั้งสองนั้นจำเจริญ
 วยใหญ่ขึ้นแล้ว พระอัครมเหสีผู้เป็นมารดานั้นก็มีจิตกำเริบด้วย
 โทสะกล้า เมื่อพิโรธขัดเคืองท้าวทาด์นางต้นมผู้ใดแล้ว ผู้นั้นก็ตาย
 ด้วยกำดั่งพิษนาค เพราะพระอัครมเหสีนั้นเป็นชาตินาคมาแต่เดิม
 พระเจ้าเถนะคงคาทราบเหตุนี้ จึงตรัสถามเสนาอำมาตย์ราชปโรหิต
 ว่า นางเป็นอย่างนั้นจะมีเหตุประการใด ปโรหิตผู้หนึ่งได้ทราบ
 ความมาแต่บิดาของตนได้บอกเอาไว้ว่า พระราชเทวีเป็นชาตินาค
 จึงกราบทูลตามเรื่องความที่ตนได้ฟังมาให้พระเจ้าเถนะคงคาทราบ
 แล้วพระเจ้าเถนะคงคาก็ตรัสตั้งให้ปโรหิตประกอบยาให้พระอัครมเหสี
 ประพรมผัดต่างแบ่งนวด พระอัครมเหสีนั้นเป็นชาตินาคจริง ครั้น
 ถูกต้องยานั้นแล้วก็เกิดโรคชุ่มผอมอิดโรยถอยกำดั่งไปถึงแก่กรรม

คนทั้งหลายจึงรู้ว่านางเป็นชาตินาคจริง อำมาตย์ทั้งปวงได้ทราบ
เหตุคั่งนั้นแล้ว ก็ไม่ยอมให้พระราชกุมารทั้งสองอยู่ในพระนคร จึง
กราบทูลให้เชิญพระราชกุมารทั้งสองนั้นมามอบให้แก่พระคาบสมุทรเป็น
พระอัยกาไว้ พระราชกุมารทั้งสองพี่น้องจึงไปถวายตัวทำราชการ
อยู่ในพระเจ้าอริขัณธราช ณ เมืองสุพรรณมฤค และพระราชกุมารทั้งสอง
นี้รูปร่าง กิริยาอาการก็เรียบร้อย แล้วฉลาดในราชกิจน้อยใหญ่
ด้วย เป็นคนโปรดสนิทซิดใช้ ในพระเจ้าอริขัณธราชฯ ทรงใช้ด้วยเข้า
ออก ณ ภายใน นางภัทราราชกุมารีผู้เป็นพระราชธิดาของพระเจ้า
อริขัณธราชมาผูกพันรักใคร่กับระดมฤมาร ครั้นพระเจ้าอริขัณธราช
ทราบเหตุนี้ ก็ทรงพระโกรษครัดสั่งจะให้จับ พระราชกุมารทั้งสอง
นี้รูตัวกับรับหน้าหาพระโถมฤษี แล้วบอกความนั้นให้ทราบทุก
ประการ พระฤษีจึงตั้งสอนว่าหลานทั้งสองอย่าอยู่ในที่นเดย พระ
เจ้าอริขัณธราชทราบแล้วราชภัยคงจะมาถึงตัวหลานทั้งสองเที่ยงแท้
ประเทศที่หงสาวดีมีในทีนั้น คำโบราณเก่าดั่ง ๆ กันมาว่าจะ
เป็นราชธานีใหญ่ชนเมืองหนึ่ง บัดนี้ประเทศที่นั้นดอนชนเป็นแผ่นดินแล้ว
แต่ยังไม่เป็นอาณาเขตของผู้ใด หลานทั้งสองจงเข้าไปตั้งอยู่
ที่นั้นเถิดจะพ้นภัยอันตรายและอยู่เกษมสุขดั่งไป พระราชกุมารทั้งสองรับ
คำพระคาบสมุทรแล้ว ก็เที่ยวเกิดยกถ่อมได้คนร้อยเจ็ดสิบคน จึงเอา
ไม้ไผ่มัดเข้าเป็นแพสิบเจ็ดแพ ครั้นถึงเทศกาดเดือนสิบสอง ก็พา

กันตงแพทงร้อยเจ็ดสิบคน ดิบคนต่อแพ แล้วข้ามมาจากฝั่งภูเขา
 แครงนาทไปข้างทิศตะวันตกจนถึง ประเทศหงสาวดีแล้วเข้าจอดแพ
 อยู่ข้างริมภูเขาชอยกะบัง ที่ทำชื่อว่าตะเตงตงดิบเจ็ดแพ แล้วพา
 กันขึ้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ที่สมควรทงร้อยเจ็ดสิบคนแล้ว คนทง
 หหลายที่อยู่บ้านชายป่าข้างทิศตะวันตกนั้น ครนรู้ว่าพระราชกุมาร
 ทงต้องข้ามมาตั้งอยู่ในที่นั้น ก็แตกคินพากันมาอยู่ด้วยพระราชกุมาร
 ทงตั้งได้คนประมาณพันเศษ พระราชกุมารทงต้องจึงคิดปรึกษา
 กันว่า บุคคนพวกพลของเราที่มากขึ้นแล้ว เราจะสร้างพระนครเป็น
 ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ไรเด่า

ขณะนั้นสมเด็จพระมรินทราธิราช ได้ทราบความคำริของพระ
 ราชกุมารทงต้องนั้นแล้ว ก็ทรงระตักถึงพระพุทชพยากรณ์ที่สมเด็จพระ
 พุทชเจ้าได้ทำนายไว้แต่ก่อนนั้นด้วย จึงแปลงเพศเป็นพร้าหมณ
 นครวัดกั ถือเชือกประดับพัดอยท่ามดมะยมเป็นสายบรรทศวัดทท
 จะสร้างพระนคร เแต่ตั้งจุดตั้ง้านักพระราชกุมารแล้วจึงถามว่า ท่าน
 ทงต้องนึ่งปรึกษากันด้วยการตั้งไร พระราชกุมารทงต้องบอกว่า
 ข้าพเจ้าทงต้องนึ่งคิดปรึกษากันถึงประเทศที่จะสร้างพระนครเป็นที่
 อาศัย นายนครวัดกัจึงตอบว่า ถ้าตั้งนั้นท่านทงต้องอย่าวิตกเดย
 การทงนึ่งได้เป็นพันกงานของเราจะช่วยเหลือจัดแจงสร้างให้ได้ดังประสงค์
 พระราชกุมารทงต้องกับคนห้าร้อยเศษได้ยินดังนั้นแล้ว ก็ชื่นชม
 ยินดียิ่งนัก

พระอินทรนครวัดกัทรังยั้งอยู่ในข้างทิศพายัพแล้ว ก็ทอดพระเนตรดูไปเห็นประเทศข้างทิศตะวันออกที่หงส์ทองจับอยู่นั้น เป็นที่ชัยภูมิสมควรจะสร้างพระนครได้ แต่ประเทศที่นั่นตั้งจากทูโถกับพวกแขกสืบเจ็ดคนไปตั้งรักษาอยู่ พวกตั้งจากทูโถเห็นนายนครวัดกัมาจัดแจงการจะสร้างพระนครตั้งนั้นจึงห้ามว่า ดูกรอาจารย์ศิวท่านก็เป็นพราหมณ์ ท่านจงประพฤติกให้ถูกต้องโดยชอบธรรมเถิด อย่าบังอาจข่มเหงเราไม่ชอบ ด้วยที่ตำบลนี้เป็นที่ของเรา พระเจ้าบันฑุราเยนผู้ครองเมืองพิทยานาครมัตร์ดีให้เราตั้งป้อมมารักษาไว้ ท่านจะมาสร้างเมืองลงในที่ของเราไม่ควร นายนครวัดกัจึงตอบว่าประเทศที่นั่นเราได้ตั้งเขตกำหนดไว้ก่อนแล้วว่าจะสร้างพระนครบดินท่านว่าเป็นของท่านไม่ชอบ ถ้าเป็นที่ของพวกท่านจริงแล้ว ตั้งของสำคัญที่ท่านจดหมายไว้มีอยู่หรือประการใด พวกตั้งจากทูโถตอบว่า แต่ก่อนประเทศที่นั่นยังเป็นทะเลตึกได้สืบตามวา พระเจ้าบันฑุราเยนเจ้าของเราได้ให้เอาศิลามาตั้งไว้ก่อนหนึ่ง ยาวเจ็ดศอกใหญ่ห้าก้า ได้จารึกอักษรศักดิ์กราบเดือนวันคืนขึ้นแรมไว้เป็นสำคัญ มีแจ้งอยู่จนทุกวันนี้ เราจึงว่าเป็นของเรา นายนครวัดกัจึงตอบว่า ซึ่งท่านตั้งป้อมได้จารึกจดหมายอักษรในสิ่งของให้เป็นสำคัญแล้วตั้งดวงไว้เมื่อนานได้สืบตามวานั้น เป็นการทำในภายหลังเราตอก เราได้จดหมายจงไว้แต่เมื่อนานดังได้ ๕๓๓ วานนี้

โน้นแล้ว เมื่อประเทศทั้นยงเป็นทะเลหน้าตกไป ๒๓ วันนั้น เราได้เอา
 เสาทองคำท่อนหนึ่งยาวเจ็ดศอกใหญ่เจ็ดก้า ได้จารึกอักษรมาทังไว้
 เป็นสำคัญมีแจ้งอยู่จนทุกวันนี้ เราจึงว่าประเทศทั้นยงเป็นของเราก่อน
 ต่อจากทูโตจึงว่า ถ้ามีจริงอย่างท่านว่านั่นแล้วเพดาพรงันท่านจงเอา
 ของสำคัญมาชี้ให้เราเห็น เราก็จะเอาของสำคัญของเรามาชี้ให้ท่าน
 ดู ถ้ามีจริงดังท่านว่านั่นแล้วข้าพเจ้าจะทุ่มเถียงกระไรได้เล่า นาย
 นครวัดมกกับต่อจากทูโตได้สัญญากันไว้ดังนี้ ในเพดาตกลงกันวันนั้น
 ดมเต้จอมรินทมาชิราชจึงอนุมัติเอาทองคำทังแห่งท่อนหนึ่ง พร้อม
 ไปด้วยถยดักษณอักษรคักราชปีเดือนวันคั้นชนแรมใหม่ไว้ ดังกลง
 ไปแต่ได้เสาศีลาของพวกแขกอีก ๑๐ วา

ครั้น ณ วันรุ่งขึ้นคนทั้งสองฝ่ายมาประชุมกันพร้อมแล้ว ต่อจาก
 ทูโตจึงให้พวกแขกชุดลงไปดักสืบตามวา เอาเสาศีลาขึ้นมาชี้บอก
 แก่นายนครวัดมกทั้งถยดักษณอักษร ฝ่ายนายนครวัดมกก็ให้พวก
 มอญชุดแต่ได้เสาศีลาดังกลงไปอีก ๑๐ วา เอาเสาทองคำขึ้นมาชี้ให้
 ต่อจากทูโตกับพวกแขกเห็น พวกมอญทั้งปวงก็ให้เห็นเสาทองคำทัง
 คักราชปีเดือนวันคั้นชนแรม ประจักษ์แจ้งตามสัญญาที่ได้ว่าไว้แต่
 ก่อน ต่อจากทูโตพวกแขกทั้งปวงก็เห็นเสาทองคำทังจารึกจดหมาย
 เป็นสำคัญ จึงตั้งหนแล้ว ก็ถัวไม่อาจโต้ตอบทุ่มเถียงได้ ก็แพ้
 นายนครวัดมกไปตามสัญญา ประเทศที่พระอินทรกับพวกแขกวิวาท
 กันและราชของสำคัญแก่กันนั้นเป็นกลางเมือง เรียกว่าอินทจักรเมือง

ครั้นภายหลังการสร้างพระสถูปลงไว้ในที่นั้น เรียกว่ายุคติง คือ
 พระเจดีย์เห็นหลัก ครั้นพวกแขกแพ้นายนครวัดมัทธกัตามสัญญา
 แล้ว พวกรามัญจึงจับได้พวกแขกเดี่ยจากที่นั้น ต่จาทูโดกับ
 บริวารทั้งปวงยกเสาศิลาตงแพแล้วก็ถอยแพออกไปจากที่นั้น ประ-
 เทศที่ถอยแพไปนั้น รามัญเรียกว่าตะรางจาเรตะ แปลว่าประเทศที่
 ถอยแพไป เมื่อแพถอยออกไปจากที่นั้นแล้ว แพก็ถอยไปข้างทิศ
 หนัด ครั้นถึงที่ตำบลแห่งหนึ่งเสาศิลาตงนั้นก็ตกน้ำลงไป ประเทศที่
 เสาศิลาตงตกน้ำนั้นรามัญเรียกว่าติงตะโมะ คำไทยว่าหลักศิลา พวก
 ต่จาทูโดต้องแพไปถึงที่ตำบลแห่งหนึ่ง จอดแพไว้ในที่นั้น จึง
 ปรึกษากันว่าเสาศิลาตงของเราก็ตกน้ำเสียแล้ว เรือใหญ่ที่จะเดินข้าม
 ไปเมืองเราก็มามี ยากที่เราจะข้ามไปถึงเมืองพิทยานครได้ อนึ่ง
 แม้เราข้ามไปถึงเมืองได้เด้อ พระเจ้าบดินทรราชาคงดงราชธานีแก่
 เราทั้งปวงเป็นมันคง อนึ่งพระเจ้าบดินทรราชาเด้อ เมื่อทรงทราบเหตุ
 นี้แล้วคงเคืองแค้นพระทัย แล้วจะยกกองทัพข้ามมาตีเอาประเทศ
 หนึ่งตำบลนอกเป็นเพียงแท้ จำเราจะหยุดอยู่ที่นั่นคอยท่ากองทัพเจ้า
 ของเราข้ามมาก่อนจึงจะชอบ ครั้นคิดดังนั้นแล้ว ต่จาทูโดกับพวก
 แขกทั้งปวงก็พากันไปตั้งโรงหยุดพักอยู่ในที่นั้น ประเทศที่พวกแขก
 ขนมาตั้งโรงอยู่นั้นรามัญเรียกว่าตายนะสา คำไทยว่าโรงแขก

ฝ่ายพระอินทร์ก็ให้พวกมอญเอาเสาศิลาตงค้ำนั้นไปฝังไว้ในข้าง
 ทิศใต้ ครั้นภายหลังประเทศที่ฝังเสาศิลาตงค้ำไว้นั้น พวกรามัญได้ก่อ

พระศกฺขปรพรรุพระเกศชาติไว้องค์หนึ่ง เรียกว่าพระเจดีย์ไค้ชนะ
 ครั้นนั้นพระอินทนครวัดก็ก่เริ่มการจะสร้างพระนคร ทรงจับเชือก
 ประดับพลอยอันมีดีณฐานประมาณเท่าผดมะยม ก็กระทำประเทศที่
 ได้เด้าทองคำขึ้นมาที่หงส์ทองทงคู่เคยจับอยู่แต่ก่อนนั้น ให้เป็น
 อินทจักรรดางเมือง แล้วออกไปยืนอยู่ข้างทิศตะวันออก บักหัดัก
 ไว้หัดักหนึ่ง จึงเอาต้นเชือกผูกไว้กับหัดักนั้นให้มัน ชักปลตายเชือก
 หั้นไปข้างทิศเหนือ เวียนไปข้างทิศพายัพ บักหัดักซึ่งเชือกไว้อีก
 หัดักหนึ่งในทิศพายัพนั้น แล้วจับปลตายเชือกหั้นไปข้างทิศตะวันออก
 เดียวไปข้างทิศอีสาน บักหัดักซึ่งเชือกไว้อีกหัดักหนึ่ง แล้วชัก
 ปลตายเชือกหั้นไปข้างทิศใต้ เวียนไปข้างทิศอาคเนย์ บักหัดักซึ่ง
 เชือกไว้อีกหัดักหนึ่ง แล้วชักปลตายเชือกหั้นไปข้างทิศตะวันตก เดียว
 ไปข้างทิศหัดัก บักหัดักซึ่งเชือกอีกหัดักหนึ่ง แล้วชักปลตายเชือก
 หั้นไปข้างทิศเหนือ จะไปประจวบต้นเชือกในหัดักซึ่งมีในทิศพายัพ
 นั้น เมื่อขณะหั้นเข้าไปในทิศพายัพยังไม่ทันถึงหัดัก เชือกพลอยก็
 ชาติลง พระอินทนครวัดก็หยุดอยู่ในที่นั้น ประเทศที่เชือกพลอย
 ชาติไปนั้นรามัญเรียกว่าพลอยทะกุด คำไทยว่าพลอยชาติ ตั้งแต่
 นั้นมาด้วยเดชานุภาพผลกุศลของพระกุมารทั้งดั่งอง ได้สร้างค่ายคู
 ประตูหอรับ ทั้งพระราชวังปราสาททองเรือนยอด เดรัจฉตาม
 พระพุทธทำนายนันแล้ว จึงตั้งมคินามชื่อว่าเมืองหงส์าวดี ได้
 ราชธานีเสกตั้งมดราชกุมารผู้พี่ด้วยเครื่องราชกกุธภัณฑ์ทั้งห้า คือ

พระมหามกุฏหนึ่ง พระขรรค์แก้วหนึ่ง นดองพระบาทหนึ่ง
 นดองพระองค์หนึ่ง เสด็จนครหนึ่ง เป็นเอกราชได้ครองศิริราช
 สัมบัติในเมืองหงสาวดี สัมเด็จพระอินทราชาเสด็จลงมาสร้าง
 เมืองหงสาวดี เมื่อศักราชในคดียปรีเฉทได้ ๕๐๔ ปี เดือนสาม
 แรมค่ำหนึ่งวันจันทร์มฤคศีรฤกษ์ ครึ่งหนึ่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
 เสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงไปแล้วได้ ๑๑๑๖ พรรษา กษัตริย์ซึ่ง
 ได้ครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดี แต่แรกเป็นปฐมกษัตริย์นั้น
 คือ สมเด็จพระพุทธเจ้าทรงพระนามพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ วิมลสมุทรผู้เป็น
 ออนุชาทรงพระนามเจ้าพระเจ้าจักรพรรดิ ๑ พระเจ้าอะระผู้เป็นพระ
 โอรสพระเจ้าสมณะทรงพระนามพระเจ้าศัทรุนิราช ๑ พระเจ้า
 อรินทมะผู้เป็นโอรสพระเจ้าอะระได้หอกเพชร ๑ มหิงสมุทรผู้
 เป็นโอรสพระเจ้าอรินทมะทรงพระนามพระเจ้าปติภักท ๑ พระเจ้า
 นาคินทราชาได้ช้างชนะ ๑ พระเจ้ามีค่าที่ปะใหญ่ ๑ พระเจ้าคัชะ
 ปิยะราช ๑ พระเจ้ากระระวีกะธานีได้นกกระเวททองชนะ ๑ พระ
 เจ้ามีฉันทจันทราช ๑ พระเจ้าดาตะติราชได้หอกเพชร ๑ พระเจ้า
 ออนุชาได้ธนูแก้ว ๑ พระเจ้ามีค่าที่ปะน้อย ๑ พระเจ้าชัคคะดามันต์
 ได้พระขรรค์เพชร ๑ พระเจ้าอุบลราช ๑ พระเจ้าบุญนทริกราช ๑
 พระเจ้าคิศราชาได้นางภัทรเทวี ๑ พระเจ้าแผ่นดิน ๑๗ องค์นี้ ได้
 ครอบครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดี สืบวงศ์มาจนได้ ๕๐๕ ปี แต่

พระเจ้าแผ่นดิน ๑๖ องค์นั้น ถ้วนทรงพระราชศรีรักษาบำรุงพระ
 พุทธศาสนา ตั้งอยู่ในพระไตรสรณาคมน์และทศกุกุศกรรรมบถแล้ว
 ทรงพระอุดำหะเดียดละพระราชทรัพย์ สร้างพระอุโบสถวิหารการ
 เปรียญกุฎีศาลาอาราม สร้างพระพุทธรูปพระสถูปพระเจดีย์ ปดุก
 ไม้พระศรีมหาโพธิ ตั้งความเพียรเรียนภาวนารักษาศีลมีเมตตา
 จิตแก่สัตว์ ตั้งอยู่ในยติธรรม พระเจ้าแผ่นดินเสวยราชสมบัติด้วย
 ดอกกันมาถึงพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตุดวงศ้องค์เป็นคำรบ
 ๑๗ นั้น ทรงพระนามพระเจ้าดิศรราชา กัดบถถือปฏิญญาไปเดือนใดใน
 ดัทธิเคียรถ์ ไม่นับถือพระรัตนตรัย นับถือแต่เทพารักษ์ แล้วครัด
 ตั้งให้ราชบุรุษเก็บเอาพระพุทธรูปในพระอุโบสถ และอารามทั้งปวง
 ไปทิ้งเสียในแม่น้ำคงคา

ครั้งนั้นยังมีนางกุมารีคนหนึ่ง เป็นธิดาเศรษฐีอยู่ในเมือง
 หงสาวดีชื่อนางภัทธา มีจิตศรัทธาเลื่อมใส ไปฟังพระธรรมเทศนา
 กับบิดามารดาในโรงธรรมศาลาเป็นนิตย์ ตั้งแต่นางมีอายุได้สิบปี
 แล้ว มีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดาครูบาอาจารย์ รู้คุณพระ
 รัตนตรัย ตั้งอยู่ในพระไตรสรณาคมน์ และรักษาศีลบำเพ็ญทาน
 มิได้ขาด เพศวันหนึ่งนางภัทธาพาพวกทาสลงไปอาบน้ำในแม่น้ำ
 ค่ำพบพระพุทธรูปองค์หนึ่ง จึงยกขึ้นมาเห็นเป็นองค์พระพุทธรูป
 บิณฑของอร่ามงามนัก จึงถามทาสว่าเหตุใดพระพุทธรูปจึงมีงามน้ำ

อยู่ณ นางทาดักบอกล่าวพระเจ้าแผ่นดินศรีดั่งให้เที่ยวเก็บพระ
พุทธรูปมาทางนาเดี่ยต้น ด้วยเชื่อคำอาจารย์ผู้เป็นมัจฉาทิฐิมาดั่ง
ดอน ถ้าผู้ใดเคารพนมัสการบูชาพระพุทธรูปพระดังรูปพระเจดีย์
และนับถือคุณพระรัตนตรัยแล้ว พระเจ้าแผ่นดินทราบแล้วจะให้จับ
ฆ่าเดี่ย นางภัทธาได้ฟังดังนั้นจึงว่า ถึงมาตรแม้นพระเจ้าแผ่นดิน
จะให้ดังพระราชอาญาฆ่าฟันเราเดี่ยให้สิ้นชีวิตก็ตามเถิด เราก็จะดู
เดี่ยดละชีวิตถวายพระรัตนตรัยแล้ว จึงชวนทาดักที่เป็นบิณฑูรท่งปวง
งพระพุทธรูปที่จมอยู่ในน้ำใต้หาดายองค์ ช่วยกันชำระขัดดีให้หมด
มดทินแล้ว จึงยกขนไปตังไว้ในศาลา คำบดที่นางภัทธาคลำถูก
พระพุทธรูปนั้น ครั้นกาลล่วงนานมารามัญเรียกว่ากยัดตะโปตตะ
แปดเป็นภาษาไทยว่าที่คลำถูกพระ ที่ยกพระพุทธรูปขึ้นมาชำระล้าง
ขัดดีนั้น ครั้นกาลล่วงมาช้านานรามัญเรียกว่าบางกรวด คำไทยว่า
ยกล้างยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ครั้นพระเจ้าศิคราชชาติทรงทราบก็ทรงพระโกรธ จึงตรัส
ตั้งให้ราชบุรุษไปจับตัวนางภัทธา ครั้นราชบุรุษมาจะจับตัว
นางภัทธาฯ ยังชำระล้างขัดดีพระพุทธรูปไม่แล้ว ปรารภจะทำ
กุศลเดี่ยให้สำเร็จ นางจึงให้แหวนประดับเพชรที่มีราคามากวงหนึ่ง
แก่ราชบุรุษ ขอผลัดแต่พอให้ชำระล้างขัดดีพระพุทธรูปแล้วจึงจะ
ยอมไปตามรับตั้ง ราชบุรุษรับแหวนแล้วก็มอบให้นางช้อย พระ

เจ้าคิศาพระราชคอยราชบุรุษที่ไ้ไปนั้นยังไม่เห็นกลับมา จึงไ้
 ราชบุรุษไปอื่กพวกหนึ่ง นางจิดไม่ไ้ได้ก็ยอมมา ราชบุรุษก็นำนาง
 ภัทราเข้าไปเฝ้า พระเจ้าคิศาวิชาครัดถามนางก็รับเป็นสัตย์ ก็ทรง
 พระโอรสจะให้ฆ่านางภัทรา จึงครัดตั้งให้พานางออกไปที่แจ้ง ให้
 เอาข้างร้ายซบมันมาแทงเสีย นางจึงตั้งสัตยาธิฐานนมัสการเอาคุณ
 พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง แล้วแม่เมตตาไปในพระเจ้าแผ่นดินและควาญ
 ข้าง ๆ ร้าย บริกรรมภาวนาว่า พุทฺธังตฺถนังคัจฉามิ แต่เท่านั้น
 ด้วยอำนาจคุณพระรัตนตรัย คุณเมตตา บันดาลให้ข้างร้ายนั้น
 ต่ะตุงตกใจกลัวร้องขออภัยแล้วหนีไป ควาญข้างเขาขอเกี่ยวไว้ก็ไม่
 อยู่ กรมข้างจึงเอาเนื้อความขึ้นกราบทูล จึงครัดตั้งให้พานางไป
 ฝังลงในหลุมเพียงอกเบ้องบน ให้ปกคลุมด้วยฟางข้าวเอาเพลิงจุด
 เผา นางภัทราที่ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย บริกรรมภาวนาแม่
 เมตตาไปเหมือนดั่งนั้น เพลิงก็ไม่เผากายให้เป็นอันตรายได้ ราช
 บุรุษจึงเอาเนื้อความเข้าไปกราบทูลอื่ก จึงครัดตั้งให้พานางเข้าไป
 หน้าที่นั่ง พระเจ้าคิศาจึงครัดกับนางว่า ถ้ารูปพระของนางประ
 เติริฐแล้วทำให้ลอยขึ้นไปบนอากาศได้ นางจึงจะได้รอดชีวิต ถ้า
 รูปพระของนางเหาะขึ้นไปไม่ได้ เราจะให้ดับกายเสียให้ไ้ได้เจ็ดท่อน
 ครัดตั้งนั้นแล้วจึงตั้งให้ราชบุรุษพานางภัทราออกมา นางภัทรามาถึง
 คำดำที่คงพระพุทธรูปไว้ นางก็เอาดอกไม้รูปเทียนบูชาแล้ว ก็

นมัสการกราบไหว้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า ข้าพเจ้านับถือคุณพระรัตน
 ตรีเป็นที่สุดกว่าสิ่งทั้งปวง อนึ่งพระรัตนตรีประเสริฐกว่าสิ่งทั้ง
 หลายในโลกนี้ เศษความดีของข้าพเจ้าต้องประการนี้ ขอให้
 พระพุทธรูปแปดองค์นั้นลอยขึ้นไปในอากาศ ให้ถึงสำนักพระเจ้า
 แผ่นดิน ให้เห็นประจักษ์แก่ตาโลก ครั้นจบคำอธิษฐานแล้ว พระ
 พุทธรูปแปดองค์ก็ลอยขึ้นไปในอากาศ ที่พระพุทธรูปลอยขึ้นไปนั้น
 ครั้นนานมาคนทั้งหลายจึงสร้างพระเจดีย์ตั้งไว้ รามัญให้ชื่อว่าตะ
 บอเตน คำไทยว่าพระบิณฑน พระเจดีย์นั้นอยู่ทางทิศตะวันออกแห่ง
 วัดประดองซอน ได้เป็นที่นมัสการมาจนทุกวันนี้ พระพุทธรูปแปด
 องค์นั้นก็ลอยไปทางอากาศเข้าสู่พระราชวัง ดอยอยู่ตรงหน้าที่นั่ง
 พระเจ้าติศราชา เห็นประจักษ์แก่คนทั้งปวง นางภักทราได้เห็นดัง
 นั้นมีความยินดีนัก จึงรับเข้าไปเฝ้าพระมหากษัตริย์แล้วกราบทูลว่า
 พระองค์ได้เห็นแล้วฤา แต่พระพุทธเจ้าเข้าสู่พระนิพพานแล้วยังแต่
 รูปแทนพระองค์ ยังทำปาฏิหาริย์ปรากฏได้ดังนี้ บัดนี้พระองค์นับ
 ถือพวกอาจารย์มีจนาทิสูว่าประเสริฐกว่าพระพุทธเจ้า พระองค์
 จึงตรัสตั้งให้อาจารย์พวกนั้นเหาะไปให้เหมือนพระพุทธรูปบ้าง พระ
 เจ้าติศราชาจึงตรัสตั้งให้อาจารย์ทั้งหลายนั้นเหาะไป อาจารย์ทั้ง
 หลายนั้นก็เหาะไปไม่ได้ จึงทรงพระโกรธแล้วให้จับได้อาจารย์ออก
 ไปเสีย พระพุทธรูปทั้งแปดองค์เมื่อลอยอยู่ตรงพระพักตร์พระมหา

กษัตริย์ ดำแดงอาณภาพให้ปรากฏแก่คนทั้งปวงดังนี้แล้ว ก็ดอย
 ออกไปข้างทิศตะวันตก ที่พระพุทธรูปทั้งแปดองค์ดอยกลับออกมา
 นั้น ครั้นนานมาคนทั้งหลายจึงสร้างพระเจดีย์ไว้ในที่นั้น ให้ชื่อว่า
 กะยัคปอ แปลว่าพระบิณ ที่พระพุทธรูปทั้งแปดองค์ตั้งประดิษฐาน
 นั้น รามัญเรียกว่าคำบดกะยัคชอ คำไทยว่าพระดงตั้งแต่นั้นมา
 ครั้นพระเจ้าศิคราชาได้เห็นคุณของนางประจักษ์ดังนี้ จึงตั้งนาง
 เป็นอัครมเหสี ให้ชื่อว่าสมเด็จพระภัทรราชเทวี พระนามของนาง
 นี้ก็ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ตั้งแต่นั้นมาพระเจ้าศิคราชาก็รัก
 พระพุทธศาสนา จึงให้เทียวเก็บพระพุทธรูปซึ่งหักพังมากองไว้แล้ว
 ได้พระเกศธาตุของค้ำหนึ่ง จึงก่อพระเจดีย์ล้อมพระพุทธรูปทั้งปวงนั้น
 ดงไว้ แล้วบรรจุพระเกศธาตุไว้ในพระเจดีย์นั้น ให้ชื่อเจดีย์ว่า
 พระโอรตแปลว่ากองแก้ว ได้เป็นที่นมัสการ ครั้นนานมาชื่อพระ
 เจดีย์นั้นเปลี่ยนแปลไป รามัญเรียกว่ากะยัคถอมพะโว คำไทย
 ว่าพระร้อยกอง ครั้นนานมาชื่อพระเจดีย์นั้นเปลี่ยนไปอีก รามัญ
 เรียกว่ากะยัคถอมปอน คำไทยว่าพระเจดีย์ร้อยอ้อม ชื่อนี้ก็
 ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ครั้นพระเจ้าศิคราชาที่วงศ์ดองไปแล้ว เมือง
 หงสาวดีตั้งวงศ์กษัตริย์รามัญร้างเป็นป่าไปครั้งหนึ่ง

ครั้นกาลล่วงมาภายหลัง กษัตริย์พม่าชื่อว่าพระเจ้าอังก
 จอผู้เป็นใหญ่ในพุกามประเทศ ยกกองทัพลงมาตีเมืองหงสาวดี

เมืองสระเทมิได้แล้ว เด็จเจ้าไปประพาดป่าชื่อตำบลเมาะตะมะ เห็น
ภูมิฐานต่งกึ่งให้สร้างเมืองลงในที่นั้น ให้ชื่อว่าเมืองเมาะตะมะแล้ว
จึงตั้งแขกคนหนึ่งให้เป็นเจ้าเมือง ให้ชื่อว่าอติมาวง แล้วพระเจ้า
อติงคจตุรจันต์จึงตั้งไปประพาดป่า ณ ชายทะเลฝั่งตะวันออก ถึง
ตำบลตะแคว มีคนทุเรียนมาก ชาวบ้านจึงนำผลทุเรียนมาถวาย
พระเจ้าอติงคจตุรจันต์ด้วยชอบพระฤทัยนัก จึงให้สร้างเมืองลงใน
ประเทศนั้นให้ชื่อว่าเมืองตะแคว คือเมืองทวาย ตั้งขุนนางพม่าคนหนึ่ง
ให้เป็นเจ้าเมือง ให้ชื่อตะแควนเจ้าเมืองทวาย กับไพร่พลพลดมคอร
แล้วมีรับตั้งไว้ว่าถ้าถึงฤดูทุเรียนมีผลแล้ว ให้จัดเอาผลทุเรียน
ขึ้นไปส่งถึงเมืองภูกามทุกปีอย่าให้ขาดได้ แล้วพระเจ้าอติงคจตุร
จันต์จึงตั้งกลับไป กวาดครัวรามัญเมืองหงสาวดีเมืองสระเทมิอพยพขึ้น
ไปยังเมืองพุกาม เมืองหงสาวดีเมืองสระเทมิก็ร้างไป มีคนอยู่น้อย
นัก เมืองทวายซึ่งพระเจ้าอติงคจตุรจันต์สร้างไว้ให้พวกพม่าอยู่นั้น คน
ทั้งหลายในเมืองนั้นจึงพูดเป็นภาษาพม่า ครั้นนานมาภาษานั้นเปลี่ยน
แปลงไปบ้าง แต่ที่ว่าพม่าพอฟังได้ ภาษาทวายนั้นจึงไม่เหมือนกับ
ภาษารามัญ ปรากฏมาจนทุกวันนี้

ดุษักราช ๖๓๐ ปี พระเจ้าอติงคจตุรจันต์สวรรคตดวงไปแล้ว
ครั้นภายหลังพระเจ้าภูกามองค์ใหม่ ตั้งขุนนางพม่าคนหนึ่งชื่อตมิง
จระมะ มอญลงมาตั้งสร้างเมืองหงสาวดี รวบรวมพวกรามัญที่แตก

กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ นั้น ให้เข้าไปอยู่ในเมืองหงสาวดีให้เป็นปรกติตั้งเท่า ครั้นนานมาดมังอะระมะมอญได้ครองเมืองพะโคคือเมืองหงสาวดี ครั้นอยู่มาจึงตั้งชยาพยุเป็นนัองภรรยาดมังอะระมะมอญ จับดมังอะระมะมอญนั้นฆ่าเสีย จึงตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ได้แปดวัน แล้วขอเขตอะระมะมอญจับตั้งชยาพยุฆ่าเสีย จึงตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดินชื่อว่าพระยาตะชยาพยา ได้เป็นใหญ่ในเมืองหงสาวดี มิได้ขึ้นแก่เมืองพุกาม เชื้อวงศ์ดมังพม่าดามองค์ ได้เสวยราชสมบัติในเมืองหงสาวดีนั้น ฤกษ์กราช ๖๓๕ ปี

ยังมีรามัญคนหนึ่งชื่อมะกะโท เป็นชาวเมืองเมาะตะมะ เป็นคนมีวาสนามีทรัพย์มาก มีครตหลายก็มีมาก เข้ามาทำราชการอยู่ในสมเด็จเจ้าพระวังเจ้า ณ เมืองสุโขทัย แล้วหนีมาเมืองเมาะตะมะ ฤกษ์กราช ๖๔๓ ปี จึงคิดขบถจับอธิมามางเจ้าเมืองเมาะตะมะฆ่าเสีย มะกะโทก็ได้เป็นใหญ่ในเมืองเมาะตะมะ ครั้นนานมะกะโทมีอำนาจมาก หัวเมืองรามัญทั้งปวงก็ยำเกรง แล้วตั้งตัวขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามชื่อว่า ดมังวาโร แต่คำไทยเรียกว่าพระเจ้าฟ้ารั่ว

ฤกษ์กราช ๖๔๖ ปี พระเจ้าฟ้ารั่วให้ตั้งวังปราสาทในเมืองเมาะตะมะ ในวันยกเสด็จปราสาทนั้นเป็นวันพฤหัสบดีเดือนหกแรมสามค่ำ นักขัตฤกษ์ ๒๒ เป็นราชาฤกษ์ จึงมุขมนตรีและคนทั้งปวงพร้อมกันคอยหาฤกษ์และนิมิต ครั้นถึงเวลาดากดวงวันพอหญิงมี

กรรมกันหนึ่งเดินมาริมหลุม คนทั้งปวงพร้อมกันว่าได้ฤกษ์แล้ว ก็
 ผดักหมิงหนึ่งลงในหลุมเด่าเอก แล้วตักเชือกที่ผูกเด่าปราสาทให้ขาด
 เด่าปราสาทนั้นก็ลงไปหลุม ทับตมครั้นครั้นตาย โดหิตตตรี
 นนกระเด็นขึ้นมาหลายเป็น อสรพิษด้วด้องหนอสรพิษเจ้าค้วนนคาย
 อยู่ริมปากหลุม อสรพิษตัวหนึ่งเลยไปข้างทิศตะวันตกแล้วจึง
 คาย โหราจารย์แต่ก่อนทำนายไว้ว่าในวงศ์กษัตริย์พระเจ้าฟ้ารั่ว
 จนถึงกษัตริย์ทรงพระนามพระยาอยู่เป็นแปดองค์ด้วยกัน กษัตริย์
 เจ็ดองค์นั้นจะสิ้นพระชนม์ในเมืองเมาระตะมะ แต่พระยาอยู่กษัตริย์ที่
 สดเป็นคำรบแปดนั้น จะไปได้เสวยราชสมบัติในเมืองหงสาวดีแล้ว
 จึงสิ้นพระชนม์ ครั้นสร้างปราสาทสำเร็จแล้ว พระเจ้าฟ้ารั่วก็ได้
 เสวยราชสมบัติอยู่ในปราสาท เป็นปฐมกษัตริย์ในเมืองเมาระตะมะ

ดุคักราช ๖๕๕ ปี พระเจ้าฟ้ารั่วได้ช้างเผือกผู้ข้างหนึ่ง ชาว
 เมืองท่งปวงจึงร้องเรียกพระเจ้าฟ้ารั่วว่า ตะละจึงพะตาง แปด
 เป็นภาษาไทยว่าพระเจ้าช้างเผือก และพระเจ้าตะยาพยากับพระเจ้า
 ฟ้ารั่วนี้ ตั้งเครื่องราชบรรณาการไปมาถึงกัน ตั้งสัญญากันไว้
 ว่า ถ้าพม่ายกกองทัพลงมาเมื่อใดให้ยกไปช่วยกัน อย่าให้พม่า
 ย่ำยรมัญท่งปวงสืบต่อไปได้

ครั้นอยู่มาพระเจ้าฟูกาม ให้ยกทัพเรือลงมาตีเมืองหงสาวดี
 พระเจ้าตะยาพยากัดกองทัพพม่า จึงให้ราชดำณมาถึงพระเจ้า

พ้ารวู้ให้ยกกองทัพมาช่วย พระเจ้าฟ้ารวู้จึงยกกองทัพมาเมืองหง
 ดาวคีช่วยตีพม่าแตกไปแล้ว จะยกกองทัพกลับมาเมืองเมาะตะมะ
 พระเจ้าตะยาพยาจึงห้ามไว้ว่า บัดนี้พระองค์ยกกองทัพมาช่วย
 ข้าพเจ้าตีพม่าแตกไปแล้ว ข้าพเจ้ายังไม่ได้ถวายเครื่องราชบรรณา
 การตั้งหนึ่งตั้งใดเลย พระองค์จึงหยุดกองทัพพักแรมอยู่ก่อนข้าพเจ้า
 จะจัดแจงรับทองได้ดอกไม้ทอง และตั้งของทองเงินเครื่องราช
 บรรณาการมาถวายก่อน พระเจ้าฟ้ารวู้ได้ฟังพระเจ้าตะยาพยาห้าม
 ก็เช็ดถอยคำ จึงยังทัพอยู่ยังไม่กลับไป ครั้นภายหลังพระเจ้าตะยา
 พยาคิดคบคิดต่อมิตร จะจับพระเจ้าฟ้ารวู้ฆ่าเสีย จะได้เป็นใหญ่ใน
 รามัญประเทศแต่ผู้เดียว จึงคอยดูเวลาที่ ครั้นเห็นพวกกองทัพพระ
 เจ้าฟ้ารวู้ต่างคนต่างไปเที่ยวหาเสบียงอาหารกระจัดกระจาย เรี่ยราย
 กันอยู่ไม่เป็นหมวดเป็นกอง พระเจ้าตะยาพยาจึงยกกองทัพมาล้อม
 พระเจ้าฟ้ารวู้ ๆ ครั้นรู้ดังนั้น จึงว่าแก่พระเจ้าตะยาพยาว่า เราได้
 ยกกองทัพมาช่วยท่านตีทัพเมืองพุกามแตกยับเยินไป ถ้าไม่ฉนั้น
 ท่านก็อยู่ในเงื่อมมือข้าศึก เราได้มีคุณแก่ท่านเป็นอันมาก ท่าน
 เป็นคนออกคัญญูไม่รู้จักคุณเรา ถัดบจะมาล้อมเราฆ่าเสียอีกเล่า
 พระเจ้าฟ้ารวู้จึงประกาศแก่เทพยดาทางปวงว่า ข้าพเจ้าชื่อตรงต่อ
 มิตรมาช่วยบ้องกันเมืองไว้มิให้เป็นอันตราย แดงมิงตะยาพยาน
 มิได้รู้จักคุณข้าพเจ้า ยังจะคิดทำร้ายแก่ข้าพเจ้าครั้น ขอเทพยดา

เจ้าทั้งปวงจงช่วยรักษาข้าพเจ้าอย่าให้เป็นอันตราย จงบันดาลให้
 ต้มิงตะยาพญาผู้เดี่ยตี้ยถึงปราชัยแก่ข้าพเจ้าเถิด ครั้นประกาศแก่
 เทพดาแล้ว พระเจ้าฟ้ารั่วจึงทรงช้างพระที่นั่งคชกดำได้เข้ามาชน
 กับช้างพระเจ้าตะยาพยา ช้างพระเจ้าตะยาพยาเดี่ยที่ผันแปรไป พระ
 เจ้าฟ้ารั่วได้ทวงที่จับพระเจ้าตะยาพยาได้ ยังทรงคิดถึงพระราช
 พระราชไมตรีโปรดตโทษไว้ ภายหลังพระเจ้าตะยาพยาคิดคดอีก
 จึงให้ฆ่าเดี่ย แต่นั้นมาเมืองพะโคคือเมืองหงสาวดี ก็อยู่ในอำนาจ
 พระเจ้าฟ้ารั่ว ๆ ก็ยกกองทัพกลับมาครองราชสมบัติในเมืองเมาระตะ
 มะดิงเก่า ได้เป็นใหญ่ในรามัญประเทศทั้งปวง

ส่วนตะวันออกเจ้าเมืองทวายนั้น เมอรามัญมีกำลังแข็งแรงเมือง
 ชนตงนี้ ก็ไม่อาจจะมาตั้งด้วยผลทุเรียนถึงเมืองพุกามได้ ด้วยเมือง
 มอญกั้นหน้าอยู่ทิศเกรงรามัญจะย้าย จึงมาชนแก่พระเจ้าฟ้ารั่ว ณ
 เมืองเมาระตะมะ

ลุศักราช ๖๗๔ ปี พระเจ้าฟ้ารั่วก็ตั้งพรรคดั่งไป จึงมะ
 ณะคาญของพระเจ้าฟ้ารั่ว ได้ราชสมบัติได้พระนามว่าพระยาราม
 ประเด็ค

ลุศักราช ๖๗๖ ปี ต้มิงมั่งตะคิดพี่เขยจับพระยารามประเด็ค
 ฆ่าเดี่ย แล้วต้มิงมั่งตะคิดให้บุตรชายครองราชสมบัติ ได้พระนาม
 ว่าพระยาแค้นเมือง ขณะนั้นตะวันออกเจ้าเมืองทวาย ครั้นราชว่าว่า

พระเจ้าฟ้ารั่ว^๕พระชนม์^๕แล้ว ก็ไม่มาขึ้นแก่เมืองเมาระตะมะดับไป

ดุษักราช ๖๘๐ ปี พระเจ้าแผ่นดินเมืองจิงยกกกองทัพไปตีเมือง
ทวายได้แล้ว ยกกลับขึ้นมา จึงไปตีเมืองเชียงใหม่ เมืองดำพูน
ได้แล้วพระเจ้าแผ่นดินเมืองจิงให้พระเจ้าเชียงใหม่ ถือน้ำพระพิพัฒน์
สัตยา ถ้างถึง^๕แล้วให้นำเครื่องราชบรรณาการไปถวาย แล้วพระ
เจ้าแผ่นดินเมืองจิงยกทัพกลับมาเมืองเมาระตะมะ พระเจ้าแผ่นดิน^๕
อยู่ในราชสมบัติดับดับ ดุษักราช ๖๘๓ ปี ถิ่นพระชนม์^๕ จึงเจ้า
ผู้ครองได้ครองราชสมบัติได้พระนามว่าพระยารามไทย พระยาราม
ไทยด้วยราชสมบัติได้แปดปี ขุนนางรามัญชื่อชัปอนฆ่าเสียใน
ศักราช ๖๘๘ ปีนั้น ชัปอนได้ราชสมบัติอยู่เจ็ดวัน จึงเจตสังกรรม
ฆ่าชัปอนเสีย แล้วตั้งเชอพระวงศ์ช้ออายุกำกองให้เป็นพระเจ้า
แผ่นดิน ครั้นอยู่มานางจันทรมังคะได้ยาพิษให้พระยาอายุกำกอง
ด้วยถึงแก่กรรม จึงตั้งเชอพระวงศ์ช้ออายุดาวให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
พระยาอายุดาวครองราชสมบัติได้สิบแปดปี

ดุษักราช ๗๐๗ ปี พระยาอายุดาวถึงแก่กรรม จึงพระยา
อยู่ได้ด้วยราชสมบัติ และกษัตริย์ตั้งแต่พระเจ้าฟ้ารั่วด้วยราชสมบัติ
ในเมืองเมาระตะมะดับวงศ์มาจนถึงพระยาอยู่เป็นแปดองค์ด้วยกัน มีช้าง
เผือกทุก ๆ องค์ ชาวเมืองเรียกว่าพระเจ้าช้างเผือกทั้งแปดองค์
ขณะเมื่อเมืองเมาระตะมะ เกิดขบถเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินเนื่อง ๆ วน

วายุยูนัน เมืองเชียงใหม่ก็ตั้งเมืองอยู่ มิได้มาขึ้นแก่เมือง
เมาระตะมะหลายปีแล้ว แต่เมื่อพระยาอุครของราชดัมบัต มาจนถึง
ศักราช ๗๑๐ ปี เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงยกกองทัพมาตีเมืองเมาระตะมะ
ครันตีไม่ได้ก็ถอยทัพกลับไป เมื่อพระยาอุครของราชดัมบัตในเมือง
เมาระตะมะนั้นได้ ๑๖ ปีแล้ว

ลุศักราช ๗๑๖ ปี พระยาอุครให้ตั้งเมืองรักษาเมือง
แล้วแต่ก็ไปคดอั้งร้างในปี ภายหลังตั้งเมืองพระตะบะกัณฑ์เป็นชบก
พระเตรียมดำตราดูรักษาหน้าที่เชิงเทียน เปิดประตูไว้จะคอยต่อสู้
พระยาอุครจะเข้าเมืองเมาระตะมะมิได้ จึงไปตั้งอยู่ในเมืองพะโค คือ
เมืองหงสาวดี ในจุศักราช ๗๒๐ ปี พระยาอุครได้เสวยราชดัมบัต
ในเมืองหงสาวดีได้ ๑๒ ปีแล้ว ในจุศักราช ๗๓๔ ปีนั้นพระยาอุคร
ได้ก่อสร้างพระเกศชาติเจดีย์ในเมืองร้างกัณฑ์โคใหญ่สูงชันอีก ๔๐
ศอก ได้สถาปนาถาวรซ่อมแปลงอยู่เป็นนิตย์ พระยาอุครนั้นได้เสวย
ราชดัมบัตในเมืองเมาระตะมะได้ ๑๖ ปีแล้ว ครั้นภายหลังได้เสวย
ราชดัมบัตในเมืองหงสาวดีอีกสิบเก้าปี รวมปีที่ไครราชดัมบัตได้สาม
สิบห้าปี พระชนมายุได้หกสิบปี

ลุศักราช ๗๔๕ ปี พระยาอุทวิงกต จึงพระโอรสพระยาอุ
ครตั้งราชาไครของราชดัมบัต เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วรามัญ
เรียกว่าพระเจ้าราชาธิราช เมื่อครองราชดัมบัตนั้นต้องปราบข้าศึก

มากนัก จนต้นศักราชแล้วก็ได้เป็นใหญ่ในรามัญประเทศแต่องค์เดียว
แล้วได้ทำศึกกับพม่าเนื่อง ๆ จึงมีโองการปนาพระมหาธาตุและ
อารามได้แต่ทำตักการบูชาบำเพ็ญทานอยู่ได้ประมาณสามสิบแปดปี
ครั้นพระชนมายุได้ ๕๕ ปีก็ถึงวคคในศักราช ๗๗๓ ปี โอรสพระเจ้า
ราชาธิราชชื่อพระยาธรรมราชาได้ราชสมบัติต่อมา เมื่อพระยาธรรม
ราชาได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น ไพร่พลเมืองได้รับความเดือดร้อน
นัก ไม่ได้บำเพ็ญกุศลพิเศษสิ่งใด อยู่ได้สามปีก็ถึงวคค ในศักราช
๗๗๖ ปี พระชนมายุพระเจ้าธรรมราชานั้นได้สามสิบสองปี

จึงน้องพระธรรมราชาชื่อพระยารามเกิด และเป็นโอรสพระ
เจ้าราชาธิราช ได้เสวยสมบัติในเมืองหงสาวดีต่อไป และพระยา
รามเกิดของกษัตริย์ในกตอุบาย เอาชัยชนะราชประชาмирได้โดย
ง่ายไม่ต้องทำการสงคราม แล้วก็มีพระทัยกว้างขวาง ได้ก่อสร้าง
กุศลไว้ในพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ได้ทรงพระเตรียมการไว้จะ
ก่อเจดีย์กว้างสูง ให้สูงขึ้นไป ๖๐ ศอก ในศักราช ๗๙๕ ปี ได้ลง
มือก่อเจดีย์ยังไม่ทันแล้วก็สิ้นพระชนม์ ได้เสวยราชสมบัติสามสิบ
ห้าปี พระชนมายุได้หกสิบห้าปี เมื่อสิ้นพระชนม์นั้นในศักราช
๘๓๘ ปี

ภายหลังพระยาแก่นท้าวได้ราชสมบัติ จึงทรงพระดำริว่า
พระเจ้าราชาธิราชผู้เป็นพระเจ้าปู่ของเรา เมื่อได้ราชสมบัตินั้น ต้อง

ปราบปรามข้าศึกมากนัก เพราะบ้านเมืองไม่เป็นสุข พระราชกุด
 วิเศษถึงใดก็ไม่ได้ทรงก่อสร้าง จะมีศัตรูมากนั้นก็เพราะมีความ
 ปรารภนาถสมบัติของผู้อื่น และบัดนี้เราได้เป็นใหญ่แล้ว จะไม่
 ปรารภนาถสมบัติของผู้ใด จะตั้งใจอยู่ในยุติธรรมบำรุงบ้านเมืองให้
 เป็นสุข ทั้งแต่คนนั้นก็ทรงอุทิศสำหรับชาติสุขุม คิดแต่บำเพ็ญพระ
 ราชกุดต่าง ๆ แด่บำรุงสมณพราหมณาจารย์แด่ราชฏรให้เป็นสุข
 แล้วตั้งพระราชกำหนดให้หมายประกาศไว้ว่า ถ้าผู้ใดจะเป็นมนุษย์
 ญาติวงศ์เคียงวานก็ตีเบียดเบียนกัน และเป็นโจรผู้ร้ายปล้นตมภยอ
 แแยงฉกฉวยชิงเอาทรัพย์สินสิ่งของทองเงินของผู้อื่น เราจะให้ประหารชีวิต
 ผู้คนด้วยพระแสงเด็มนั้น เด็ดจ้อออกขุนนางเฝ้าเมื่อไรครัดตั้งนั้นแล้ว
 ก็ทรงกระหยับพระแสงเมื่อนั้น ครั้นอยู่มามหาดเด็กข้าหลวงเดิมคน
 ดนิกคนหนึ่ง ไปดักแถวของเศรษฐี เศรษฐีเข้าไปกราบทูลจึง
 โปรดให้พิจารณา มหาดเด็กนั้นรู้ตัวว่ามีผิด จึงเอาทองคำเข้าไปถวาย
 ห้าตำดั่ง จะขอไถ่โทษตัว พระองค์ก็ไม่ทรงรับ ครั้นพิจารณา
 เป็นสัตย์แล้ว จึงรับสั่งให้เอาตัวมหาดเด็กนั้นไปประหารชีวิตเสีย คดี
 ศักระเดียบไว้ในหนทางดีแพรง อยู่มาวันหนึ่งบุรุษคนไรในวัง ชื่อ
 ข้าวเหนียวให้เงินราคาน้อย แแยงเอาข้าวมามาก เจ้าของข้าวเหนียว
 ร้องขึ้น พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงฟัง จึงให้หาตัวแม่ค้าไปไต่ถาม ได้
 ทราบเนือความพิจารณา ครั้นเป็นสัตย์แล้ว จึงรับสั่งให้เอาตัว

บุรุษนั้นไปตัดศีรษะเสียบไว้ในหนทางดีแพร่ง เพราะเหตุพระยาแก่น
 ทำวณนั้นชื่อตรง ที่ควรจะทำโทษก็ทำโทษ ที่ควรจะไปรดก็ไปรด
 ตามความชอบ คนทั้งหลายก็เกรงกลัวนัก ชวนกันต้อนรับแต่
 หลานไม่ให้กระทำความชั่ว บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจาก
 โจรผู้ร้ายหาอันตรายมิได้

เพลาวันหนึ่ง พระเจ้าแก่นทำวณนั้นแปลงพระองค์เป็นชาว
 เมือง ทรงม้าไปเที่ยวตามถนน ไม่ทันระวังม้าได้ ม้านั้นไปโดนหญิง
 อันทนม้อนาคคนหนึ่ง หม้อนาคจากศีรษะแตกทำตาย หญิงนั้น
 โกรธจึงร้องว่าเราจะเอาเนื้อความชนไปกราบทุก พระเจ้าแก่นทำว
 ทรงพระสรวลแล้วจึงคิดว่าอย่ากราบทุกเลย เราจะใช้ให้ แล้วพระ
 องค์ไปยืมทองแดงคามร้านมาใช้ให้แก่หญิงนั้น มากกว่าราคาหม้อ
 หญิงนั้นดีใจ แล้วยกไปจากที่นั้น พระยาแก่นทำวณมีพระนามอีกว่า
 พระยาพะโร มีพระทัยดีตั้งอยู่ในสัจย์ในธรรมยิ่งกว่าพระเจ้าแผ่นดิน
 ทั้งหลายแต่ก่อน ซึ่งล่วงไปแต่वनนั้น ทั้งได้บำรุงพระพุทธศาสนา
 มาก ได้ทรงบริจาคทรัพย์บำเพ็ญในการก่อพระเจดีย์ร้างกึ่งที่ยังค้าง
 อยู่ นั้น ได้ก่อต่อมชนไปจนถึงคอรระฆัง เพราะมีพระทัยเมตตาเอ็นดู
 ราษฎรมากไม่เร่งรัด การพระเจดีย์จึงยังไม่ทันแล้วแต่เจ้าพอดันพระ
 ชนม์ เมื่อแรกได้ราชสมบัตินั้นพระชนมายุได้ยี่สิบสองปี ครองราช
 สมบัติได้ยี่สิบ ฤกษ์การ ๗๒๒ ปี พระชนมายุได้ยี่สิบห้าปีก็สวรรคต

จึงพระยาท้าวธราธา เป็นหลานพระยายุทธธราธา ได้ครอง
 ราชสมบัติต่อมา แต่พระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นได้ราชสมบัติเพราะซ้ำใช้
 ของพระองค์ เหตุตั้งนคนทงหลายจึงเรียกว่าท้าวธราธา เมื่อแรก
 ได้ราชสมบัตินั้น พระชนมายุได้ยี่สิบสามปี ครั้นถึงศักราช ๘๒๕ ปี
 ทิววงศ์

จึงพระยาอุตรธราธา เป็นหลานพระยายุทธธราธา ก็ได้ราช
 สมบัติต่อมา แต่ชื่อเดิมของพระยาอุตรธราธานั้นชื่อว่ามะมุดดาว อนึ่ง
 พระยานั้นได้ความลำบากพลัดพรากจากบิดามารดาแต่ยังเยาว์ ครั้น
 ได้ราชสมบัติแล้วคนทงหลายเรียกว่าตั้งมิงกำลัง แปลว่าพระยา
 กำพรา ๆ นั้นใจร้ายกาจนัก มีแต่จะทำการบาปพยายามฆ่า มักประ
 พุติกาเมตมิจฉาจารย์เป็นนิตย์ มิได้คิดที่จะทำการกุศลแต่มำรุง
 พระพุทธศาสนา ครองราชสมบัติอยู่เจ็ดเดือนก็สวรรคตในศักราช
 ๘๒๕ ปี พระราชบิดาของพระเจ้าราชวชิราชยังอยู่อีกองค์หนึ่ง และ
 นางกษัตริย์นั้นพวกพม่าเรียกว่าตะแคงจาวปอก ช้างรามัญเรียกว่า
 วิถีทวารธา ครั้นนานมาจึงเรียกว่าพระยาท้าว ๆ นั้นได้ครองราช
 สมบัติต่อมา ทรงพระราชศรัทธาได้นำเพ็ญพระราชกุศล และบำรุง
 พระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ได้ปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงพระสถูปน้อย
 ใหญ่ สร้างอารามกุฎิพิหารถวายพระภิกษุสงฆ์ชั้นนั้ประมาณมิได้
 แต่พระยาท้าวานั้นเป็นกษัตริย์ผู้หญิง แต่มีบุญญาธิการมาก กษัตริย์

ต่างเมืองทั้งหลายนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายก็มาก และนาง
พระยานนทวงพระกรุณาตามเนรองค์หนึ่งรู้พระไตรปิฎก ตั้งไว้เป็น
พระราชาบุตรเดียง เมื่อตามเนรนั้นอายุครบอุปสมบทแล้ว ครั้น
ถึงวันฤกษ์ดี จึงตรัสตั้งให้จัดเครื่องบริกขารมีบาตรและไตรจีวร
เป็นต้นทุกอย่างดี พร้อมด้วยเครื่องพิชิตการบูชารักษา ให้แทนมาตาม
อย่างธรรมเนียมมฤกหดวงออกผนวช ครั้นพร้อมด้วยคณะสงฆ์ มี
พระอุปัชฌาย์เป็นต้นแล้ว จึงให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุบวชใหม่
นั้นชำนานูในพระไตรปิฎกนัก ได้บอกอรรถกถาบาดแก่พระสงฆ์
ตามเนรทั้งปวงเป็นอันมาก แดงเทศนาไพเราะนัก พระอุปัชฌาย์
จึงให้ชื่อว่าพระมหาปิฎกขระ

ฝ่ายข้างฟูกามประเทศนั้น พระเจ้าฟูกามให้สร้างเมืองพม่า
แล้วให้ชื่อเมืองอังวะ ๆ นั้นอยู่ริมแม่น้ำเอราวดีฝั่งตะวันออก ตรง
เมืองจะเกิงข้าม เห็นเมืองฟูกามเก่าขึ้นมาทางประมาณห้าวัน และ
เมืองฟูกามนั้น พม่าเรียกว่าเมืองปะกัน รามัญเรียกว่าเมืองอังวะ ๆ
ก็เป็นเมืองหลวงในประเทศพม่าตั้งแต่นั้นมา เมื่อขณะนางพระยา
ท้าวได้ครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดีนั้น

ฝ่ายพระเจ้าอังวะได้ทรงทราบข่าว ครั้นเจ้าแผ่นดินเมือง
รามัญเป็นศัตรูกับพระทัยนัก พราวดณาจะใครได้รามัญประเทศเป็น
เขตแดนของพระองค์ จึงตรัสให้ขุนนางที่มีสติปัญญา ให้ลงมาคิด

อ่านอุบายต่อตวงนางพระยาท้าวฉนั้นเดี๋ยวจออกจากเมืองหงสาวดี แล้ว
 ขุนนางพม่าก็จับนางพระยาท้าวฉนไปถวายพระเจ้าอังวะ ๆ จึงตั้ง
 นางพระยาท้าวฉเป็นพระอัครมเหสี ตั้งแต่นั้นมาหัวเมืองรามัญทั้ง
 ปวงก็ต้องอ่อนน้อมต่อพระเจ้าอังวะ

ครั้นภายหลังพระมหาปีฎกษะระ จึงปรึกษากับขุนนางรามัญ
 ทั้งปวง จะคิดอุบายพานางพระยาท้าวฉกลับตงมาครองกรุงหงสาวดี
 คงเท่าให้จึงได้ พระภิกษุมหาปีฎกษะระนั้น ชำนาญในหนังสือพม่า
 หนังสือรามัญทั้งปวงสิ้น แด่พูดภาษาพม่าได้ชัดเจนนัก จึงเที่ยว
 เทศนาในเมืองทุกตำบล ขุนนางและราษฎรในเมืองอังวะก็นิยมยินดี
 นับถือนักจะมีชื่อเสียงปรากฏไป ครั้นภายหลังได้เข้าไปเทศนาใน
 พระราชวังจึงได้พบปะกับนางพระยาท้าว ๆ ยินดีนัก ครั้นภายหลัง
 พระมหาปีฎกษะระนั้นจึงพูดกับนางพระยาเป็นความลับ ในการที่จะ
 เชิญเดี๋ยวจกลับมาเมืองหงสาวดี ครั้นนางพระยายินยอมด้วยถ้อยคำ
 แล้ว เธอจึงคิดอุบายพานางพระยาท้าวฉตงมา ณ เมืองหงสาวดีได้
 ตั้งแต่นั้นมาท้าวพระยารามัญทั้งปวง ก็เรียกนางพระยาท้าวฉนชื่อ
 ว่าวิดีทราชา เพราะเหตุที่นางพระยาส่งพระเจ้าอังวะตงมาได้
 แล้วรามัญทั้งปวงก็มีได้นอบน้อมต่อพระเจ้าอังวะสืบไป

ครั้นภายหลังพระมหาปีฎกษะระนั้น เธอคิดตั้งสัตย์ด้วยดัก
 พานางพระยาตงไปนั้น จะเกี่ยวข้องในข้อหินาทานดึกกราบท เห็น

ว่าตัวจะไม่บริสุทธิในพระพุทธศาสนา จึงเข้าไปถวายพระพรกับนาง
พระยา ๆ ก็อนุญาต จึงได้ตั้งจากพระพุทธศาสนา ครั้นภิกษุตั้ง
ออกมาแล้ว นางพระยาทำกตั้งให้เป็นพระยาอุปราช นางพระยา
ทำวณเมื่อกลับลงมาจากเมืองฮังวะ และได้ครองสมบัติในเมือง
หงสาวดีเมื่อภายหลังได้เจ็ดปี แล้วจึงมอบสมบัติให้แก่พระยา
อุปราช จึงเสด็จลงมา ณ เมืองร่างกุ้ง ให้ก่อพระอุโบสถในที่ใกล้
พระเจดีย์ร่างกุ้ง ให้ยกฉัตรยอดพระเจดีย์ใหญ่ แล้วให้เอาเงินมา
ชั่งหนักเท่าพระองค์ คิดเป็นราคาของหนักยี่สิบห้าชั่ง จึงให้ช่างแผ่
หุ้มพระเจดีย์แคยยอดลงมา แล้วตั้งราชบุรุษเป็นคณนายใหญ่ดีคน
นายรองอีกดีคน โพร้อยคนให้เป็นเจ้าพระปฏิบัติพระเกศาครุร่างกุ้ง
แล้วให้ห่อระฆังหนักร้อยเจ็ดสิบห้าชั่งไว้สำหรับตีที่ถานพระเจดีย์ ได้
บักเต่าสีดำเป็นรายรอบพระเจดีย์ ได้เอาเศวตฉัตร ๕ คัน บาตร
& ชามทอง ๗ ช้อนทอง ๕ เต็ม บ้วนพระโสมฐทอง ๕ ได้บุชา
ไว้ ถวายข้าวพระวันละ ๕ ตำรับ คนสำหรับจุคประที่ปดกันทุวัน
นั้น ๒๗ คน คนเฝ้าของพระเจดีย์ ๕๐ คน ช่างทอง & เต่า พิณ—
พาทย์ ๕ วง กดองแขก ๕ วง คนเฝ้าประตู & คน คนกวาด &
คน คนเก็บคัน ๒๐ คน ได้บุชากวายเป็น ได้ก่อกำแพงไว้เจ็ดชั้น
ในระหว่างกำแพงนั้นได้ปลูกต้นคาตคันมะพร้าว พระยาทำว ได้ทรง
ประดับประคาคกแต่งบุชอย่างนี้เป็นคัน และได้ทรงธมาทานคัต

จำเวณียงภาวนาอยู่เป็นนิตย์ วันหนึ่งทรงประชวรหนักทอดพระเนตร
 เห็นพระเจดีย์ร้างกึ่งนั้นให้เป็นอารมณ์ กับทรงจำเวณียงมาจินตน์
 พระชนม์ นางกษัตริย์พระยาท้าวฉนั้น เมื่อได้ครองราชสมบัติใน
 เมืองหงสาวดีเมื่อภายหลังพระชนมายุได้ห้าสิบแปดปี อยู่ในราช
 สมบัติเจ็ดปี ครั้นถึงพระชนมายุได้หกสิบห้าปีสิ้นพระชนม์ ในศักราช
 ๘๓๒ ปีนี้ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยายกกองทัพมาตีเมืองทวาย
 ได้แล้วกวาดครัวเมืองทวายไปมาก ครั้นภายหลังพระยาอุปราช
 ก็ได้เป็นใหญ่ในเมืองหงสาวดี มีชื่อว่าพระยาธรรมเจดีย์ เพราะ
 เหตุชอบทรงพระไตรปิฎก พระยาธรรมเจดีย์นั้น ชำนาญทั้งคดีโลก
 คดีธรรม ทรงพระราชรัทธานามาก ไม่อยู่ในพระราชวังเก่าเหมือน
 พระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อน ออกไปตั้งพระราชวังอยู่ในทิศตะวันตกของ
 พระมุกดาว ได้บำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ ครั้นภายหลังเสด็จไป ณ
 เมืองร้างกึ่งให้หัดอระขิงใหญ่ใบหนึ่งทองหนักแถมแปดหมื่นชั่ง รั-
 ชิงนั้นปากกว้างแปดศอกถักดัดสิบศอก ถ้างไว้ในบริเวณพระเกศ
 ชาติเจดีย์ แล้วตรัสตั้งให้จัดคนไม้กตปพฤกษ์บูชาพระเกศชาติ เมื่อ
 ฤดูแล้งออกพรรษาปีละสิบห้าวันเป็นนิตย์มิให้ขาด เมื่อขณะพระเจ้า
 ธรรมเจดีย์ตั้งจากภิกษุชุนอายุสี่สิบปีได้เป็นพระยาอุปราช อยู่ในที่
 อุปราชเจ็ดปีได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินสิบปี ๘๕๓ ปี ก็สิ้น
 พระชนม์

ภายหลังบุตรพระเจ้าธรรมเจดีย์ชื่อว่าหัตถ์ราชา ได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน คนทั้งหลายเรียกว่าพระยาราม ๆ นั้นฆ่าพระราช
กุมารพี่น้องทั้งหลายเสียเป็นอันมาก ด้วยกตัญจะจึงราชธมมบัณฑิต ครั้น
นั้นรามัญประเทศทั้งปวงเกิดความเข้เจ็บมากนัก ครั้นภายหลังพระ
ยารามก็ตั้งอยู่ในราชธรรมดิบประการ

ลุศักราช ๗๕๔ มีเดือนยรินดับด้ามคำ บังเกิดลมพายุใหญ่
ฉัตรยอดพระเจดีย์ร่วงกึ่งหักลง ลมพาไปตกถึงเมืองเสียง ภาย
หลังพระยารามก็ได้จัดแจงยกขนได้ตั้งเก่า ครั้นนั้นพระชนมายุได้
สี่สิบแปดปี เธอก็สร้างพระเจดีย์สี่สิบองค์ล้อมพระเจดีย์ใหญ่ใน
เมืองร่วงกึ่ง และได้บำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ ที่พระเกศธาตุร่วง
กึ่งนั้น พระยารามแรกได้ราชธมมบัณฑิต พระชนมายุยี่สิบหกปี ครอง
ราชธมมบัตินอยู่สามสิบห้าปี เมื่อสิ้นพระชนม์พระชนมายุได้หกสิบเอ็ด
ปี จึงบุตรพระยารามชื่อพระชิโรราชา เมื่อได้ราชธมมบัณฑิตนั้นพระ
ชนมายุยี่สิบหกปี เป็นพระเจ้าแผ่นดินตั้งอยู่ในยุคธรรมน้อยนัก

ลุศักราช ๗๗๒ ปี พระเจ้าพระชิโรราชา ยกทัพเข้าไปตี
กรุงศรีอยุธยา ตัดวงเมืองกาญจนบุรี เมืองสุพรรณบุรี เข้าไปจน
เห็นกำแพงกรุงศรีอยุธยา แล้วเห็นว่าจะทำการต่อไปไม่สะดวก
ด้วยขัดสนเสบียงอาหารจะตั้งอยู่นานมิได้ ก็รีบดำทัพลดทัพมากรุง
หงสาวดีและพระเจ้าพระชิโรราชานั้นบำรุงพุทธศาสนาก็น้อย ครอง

ราชสมบัติอยู่สืบต่องบปี เมื่อพระชนมายุยี่สิบแปดปีขึ้นพระชนม์ ใน
 ศักราช ๘๐๓ ปี เพราะเหตุที่พระเจ้าพระชิโรราชานั้นพอพระทัยเที่ยว
 บำฆ่าสัตว์ ไม่นิยมในราชธรรม เหมือนคนใบ้คนหนวก พวก
 รามัญชาวเมืองเรียกว่าพระชิโรราชา ถ้าดับพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็น
 ชาติรามัญนั้น ตั้งคืนแต่พระยาตะมะตะเป็นเดิมได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 เมื่อศักราช ๕๓๕ ปีต่อ ๆ กันมา ๑๗ พระองค์ จนถึงพระเจ้าดิศ
 ราชานั่นที่สุด จึงตั้งวงศ์พระยาตะมะตะในศักราช ๖๒๕ ปี คิดเป็น
 ปีได้ ๓๓๓ ปี จึงถึงพระเจ้าแผ่นดินพม่าชื่อพระเจ้าอติงคจตุตถมาตี
 รามัญประเทศได้ ตั้งแต่นั้นมาประเทศมอญทั้งปวง ก็อยู่ในอำนาจ
 พระเจ้าแผ่นดินพม่า

ศักราช ๖๔๓ ปี มะกะโทจึงฆ่าอติมาวงเจ้าเมืองเมาะ-
 ตะมะเตี้ยตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้นในเมืองเมาะตะมะคำบถหนึ่ง

ศักราช ๖๔๗ ปี อดะระมะมอญฆ่าพม่าเจ้าเมืองพะโคเตี้ย
 ตั้งตัวขึ้นเป็นใหญ่ในเมืองพะโคอีกคำบถหนึ่ง

ครั้นนั้นรามัญประเทศแตกกันออกเป็นสองส่วนดังนี้ และ
 พระเจ้าแผ่นดินทั้งสองคำบถนั้นเป็นชาติรามัญเหมือนกัน แต่ข้าง
 เมืองพะโคนั้นตั้งตัวขึ้นเป็นใหญ่ได้ด้ามองก์ คืออดะระมะมอญหนึ่ง
 ดักขยาพยูหนึ่ง พระเจ้าตะขยาพยาหนึ่ง และกษัตริย์ด้ามองก์นี้
 เป็นใหญ่ในเมืองพะโค คือเมืองหงสาวดี คิดเป็นปีได้เจ็ดหมื่นหกพัน

ดุษฎีศักราช ๖๕๕ ปี พระเจ้าฟ้ารั่วผู้ครองเมืองเมาะตะมะ จึงมาฆ่า
 พระเจ้าตะยาพยาเดี้ยแล้วได้เป็นใหญ่ในรามัญประเทศทั้งดิน จึงตั้ง
 กษัตริย์มาเป็นสิบห้าองค์ด้วยกัน คือพระเจ้าฟ้ารั่วหนึ่ง พระเจ้า
 รามประเคิดหนึ่ง พระยาเด่นเมืองหนึ่ง พระยารามไคยหนึ่ง ขัปอน
 ไม่เป็นเชื่อพระองค์แรกเข้ามาได้เจ็ดวัน พระยาอายุก่ากองหนึ่ง
 พระยาอายุถาวหนึ่ง พระยาอุหนึ่ง พระเจ้าราชาธิราชหนึ่ง พระ
 เจ้าธรรมราชาหนึ่ง พระยารามเกิดหนึ่ง พระยาแก่นท้าวหนึ่ง พระ
 ยาทาสราชาหนึ่ง พระยายุตราชาหนึ่ง พระยากำพร้าวหนึ่ง นาง
 พระยาท้าวหนึ่ง เชื้อวงศ์พระเจ้าฟ้ารั่วเป็นสิบห้าองค์ด้วยกันดังนี้
 มาขาดลงเพียงนางพระยาท้าว ครึ่งนศักราชล่วงได้ ๘๓๒ ปี รวม
 พระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่พระเจ้าฟ้ารั่วดวงดวงจน เป็นใหญ่ในรามัญประ-
 เทศมาแต่ศักราช ๖๕๓ ปี จนถึงนางพระยาท้าว ในวงศ์เป็นสิบห้า
 องค์ด้วยกัน จนถึงศักราช ๘๓๒ ปีนั้น ดับวงศ์กษัตริย์มาเป็นสิบห้า
 องค์ด้วยกัน คิดเป็นนับได้ ๓๘๘ ปี ดับวงศ์พระเจ้าฟ้ารั่วเท่านั้น

ครั้นภายหลังพระธรรมเจดีย์ ได้เป็นใหญ่ในกรุงหงสาวดี
 ในศักราช ๘๓๒ ปีนั้น ดับวงศ์กษัตริย์มาดามองค์ด้วยกัน คือ
 พระเจ้าธรรมเจดีย์หนึ่ง พระยารามหนึ่ง พระยาพะชิโรราชาหนึ่ง
 เมื่อพระยาพะชิโรราชาเป็นที่สุดวงศ์สิ้นพระชนม์นั้น ศักราชล่วงได้
 ๘๐๓ ปี คิดเป็นนับได้เสวยราชสมบัติ ตั้งแต่พระเจ้าธรรมเจดีย์

มาจนถึงพระยาพระอิโรราชา ๖๘ ปีด้วยกัน พระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็น
ชาติรามัญ ได้เป็นใหญ่ในรามัญประเทศเท่านี้ เมื่อพระยาพระอิ
โรราชานั่นล่วงไปแล้ว กษัตริย์องค์หนึ่ง รามัญเรียกว่าฝรังมั่งด้วย
ไทยเรียกว่าฝรังมั่งโตดัก ยกกองทัพลงมาตีเมืองหงสาวดีได้แล้ว
ให้ราชบุตรชื่อฝรังมั่งศรีผู้เป็น พระยาอุปราชอยู่ครอง ดมบัตินเมือง
อังวะ จึงลงมาเป็นใหญ่อยู่ในเมืองหงสาวดี ได้เดียดละพระมหา
มงกุฎทรงประดับเพชรมีราคามากถวายพระเกศชาครุปร่างกึ่ง และได้
ถวายพระอัครมเหสีเป็นทาสีพระเกศชาครุ แล้วให้พระอัครมเหสี
ด้วยทองคำสิบขั่ง เดียดละเป็นเครื่องตั้งการบูชาพระเกศชาครุ

ลุคักราช ๘๐๕ ปี พระเจ้าฝรังมั่งโตดักผู้เป็นใหญ่ในเมือง
หงสาวดี จึงมีรับตั้งขึ้นไปถึงพระเจ้าฝรังมั่งศรีผู้เป็นพระยาอุปราช
อยู่ ณ เมืองอังวะ ให้เกณฑ์พลม้าทั้งปวงลงมาดมทบกองทัพรามัญ
ณ เมืองหงสาวดี แล้วพระเจ้าฝรังมั่งโตดัก จึงยกพลมารามัญ
ทั้งปวงเข้าไปตั้งกรุงศรีอยุธยา ไปโดยทางด้านพระเจดีย์สามองค์ ต่
ด่องหัวเมืองสุพรรณบุรีเข้าไปถึงชานกรุงศรีอยุธยา ได้ทำสงคราม
กันกับพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พวกพละล้มตายเป็นอันมากทั้งสองฝ่าย
ก็ยังไม่ได้กรุงศรีอยุธยา พวกกองทัพม้าพวกกองทัพรามัญขาด
เด็บบ้าง จึงมีรับตั้งให้ถาทัพกลับมาเมืองหงสาวดี โดยทางด้าน
บ้านระแหงทิศเหนือกรุงศรีอยุธยา

ดุษักราช ๘๓๐ ปี พระเจ้าฝรังมั่งโศดกัถทรงพระดำริที่จะเอากรุงศรีอยุธยาให้จงได้ จึงให้เกณฑ์กองทัพเมืองหงสาวดี เมืองอังวะ เมืองเชียงใหม่พร้อมกันแล้ว จึงให้อินแฉะพระราชบุตรชื่อว่าฝรังมั่งครัทพระมหาอุปราชนั้น เป็นแม่กองทัพหน้า พระเจ้าฝรังมั่งโศดกัถเป็นทัพหลวง จึงยกเข้าไปกรุงศรีอยุธยาโดยทางบ้านระแหงแล้วคึดวงหัวเมืองฝ่ายเหนือลงไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา แล้วตั้งทัพหลวงอยู่ ณ ตำบลทุ่งภูเขาทอง กองทัพพระเจ้าหงสาวดีครั้งนั้นมากนัก คิงแม่กัถออกรายล้อมรอบกำแพงกรุงศรีอยุธยา

ฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเห็นจะต่อสูมิได้ จึงเด็ค้อออกมาเจรจาคความเมืองกันกับพระเจ้าหงสาวดี และพระเจ้าแผ่นดินทั้งสองกตบเป็นพระราชไมตรีกัน จึงให้สัญญากันว่าจะมีไคทำร้ายแก่กันสืบไป พระเจ้ากรุงศรีอยุธยากัจตเงินทองของคิมค่าต่าง ๆ และช้างเผือกแฉะม้าคึดถวายมาครั้งนั้นมาก แล้วพระเจ้าหงสาวดีคิงเด็กทัพกตบมาโดยทางด่านบ้านระแหง

ดุษักราช ๘๓๒ ปี ณ วันพุธเดือนหกแรมค่ำหนึ่ง พระเจ้าฝรังมั่งโศดกัถสิ้นพระชนม์ ครั้นนยงมีพระราชวงศ์ชคัษริยรามัญองค์หนึ่ง คิงคึดกัถกับท้าวพระยารามัญทั้งปวง พร้อมใจกันจับขุนนางพม่าในเมืองหงสาวดี และในหัวเมืองรามัญทั้งปวงฆ่าเสียโดยมาก ทัหนีไปได้้นักมาก จึงท้าวพระยารามัญทั้งปวงคิง

พระราชวงศ์กษัตริย์นั้น ทรงพระนามพระเจ้าอชุกกะถ์ ครอบราช
 สัมบัติในเมืองหงสาวดีต่อมา พระเจ้าอชุกกะถ์ทรงพระราชศรัทธา
 จึงจัดเอาแก้ววิเศษต่าง ๆ ไปประดับนัครยอดพระเจดีย์ว่างกุง

ฝ่ายขุนนางพม่าทั้งหลายซึ่งหนีไปไต่หน้จึงขึ้นไป ณ เมือง—
 อังวะ เอาเนื้อความซึ่งมอญถัดเป็นขบถนั้น กราบทูลพระเจ้าฝรั่ง
 มังศรีผู้เป็นพระมหาอุปราชฯ ได้ทรงทราบแล้ว จึงให้จัดกองทัพ
 ลงมาคิดเมืองหงสาวดี ฤกษ์กราช ๙๓๓ ปี เดือนห้าแรมสามค่ำเป็น
 วันสังกรานต์ พระเจ้าฝรั่งมังศรีตั้งเมืองหงสาวดีได้

ฝ่ายพระเจ้าอชุกกะถ์นั้น จึงพาพระมเหสีแลบริวารของตน
 หนีออกไปอยู่ในป่า ซ่อนตัวอยู่ในซอกเขาที่ขอบกตแห่งหนึ่ง ครั้น
 ภายหลังฤกษ์กราช ๙๓๔ ปี เดือน ๓๓ พระเจ้าฝรั่งมังศรีก็ได้เป็น
 พระเจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดี จึงมีรับสั่งให้พระราชบุตรเขยถัด
 ขึ้นไปครองราชสมบัติอยู่ ณ เมืองอังวะ

ฤกษ์กราช ๙๓๗ ปี พระเจ้าฝรั่งมังศรีจะใคร่ได้กรุงศรีอยุธยา
 มาขึ้นแก่พระองค์ให้สิทธิขาด จึงให้เกณฑ์กองทัพมากองทัพรา-
 มัญทั้งปวง มีรับสั่งให้อินแซนั้นผู้เป็นพระราชบุตรซึ่งเป็นพระ—
 มหาอุปราชนั้น เป็นแม่กองทัพหน้ายกเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยาโดยทาง
 ด้านแม่ตะเภาบ้านระแหง แล้วเดยมาทงเมืองพิษณุโลก ครั้น
 เจ้าเมืองพิษณุโลกเป็นบุตรเขยพระเจ้าข้างเฝือก ณ กรุงศรีอยุธยา

ก็กลัวเกรงอาณาภาพพระเจ้าหงสาวดี จึงยกกองทัพฝ่ายเหนือทั้งปวง
 มาบรรจบกับกองทัพพระเจ้าหงสาวดี แล้วตามเดด็จไปตั้งกรุงศรี—
 อยุรยาศด้วย พระเจ้าหงสาวดีจึงตั้งทัพหลวง ณ ที่ภูเขาทองฝั่ง
 ตะวันตกแห่งพระนคร จึงให้เร่งทำการประชิดตีตีพระนคร ดุคักราช
 ๙๓๘ ปีเดือนเก้า พระเจ้าหงสาวดีก็ได้อยุรยาศ และพระเจ้า
 ช้างเผือก เจ้าพระนครศรีอยุธยาอันสวรรคตเสียก่อน เมื่อยังด้อม
 กรุงศรีอยุธยาอยู่นั้น แล้วพระเจ้าหงสาวดีจึงอภิเษกเจ้าเมืองพิษณุ-
 โตกอันเป็นพระราชบุตรเขยพระเจ้าช้างเผือกนั้น เป็นเจ้าพระนคร
 ศรีอยุธยา ให้ถือนาพระพิพัฒน์ตั้งตายเป็นเมืองขึ้นแก่กรุงหงสาวดี
 ถึงปีแล้วให้ตั้งเครื่องราชบรรณาการไปถวายตามธรรมเนียม แล้ว
 พระเจ้าหงสาวดีก็ยกทัพกลับมาโดยทางด่านบ้านระแหง

ดุคักราช ๙๓๘ ปีเดือนอ้าย พระเจ้ารชุกกะดีและพระมหาดดี
 ชื่อนอยู่ในบ้านนั้น ก็ถึงแก่พิราลัยในป่าพะดอย

ฝ่ายพระเจ้าฝรั่งมังศรีนั้นมโานภาพมาก มีช้างเผือก มีบ่อ
 แก้ว มีบ่อทอง มีบ่อเงิน เกิดขึ้นในแคว้นแคว้น และชนะพระเจ้า
 แผ่นดินทั้งปวงในประเทศต่างๆ ได้เป็นใหญ่ในประเทศทั้งดี คือ
 รามัญประเทศ พุกามประเทศ ดยามประเทศ มดาวประเทศ เหตุ
 ดังนั้นรามัญทั้งหลายเรียกพระเจ้าฝรั่งมังศรีนั้นว่าตะระพะเนี้ยเซอเจาะ
 แปลว่าพระเจ้าชนะสิบทิศ ได้เป็นพระเจ้าช้างเผือก มีพระกอดแก้ว

หนึ่งครั้งเมื่ออุคักราช ๘๓๔ ปี พระเจ้าชนะสิบทิศแรกได้ราชสมบัติ
 นั้น พระเจ้าดังกาชื่อพระยาวิมละธรรมสุริยะ เป็นใหญ่อยู่ในเมือง
 ศิริวิคิณะในเกาะดังกา ปรารถนาจะหาพระดงษ์ที่มีศักดิ์บริสุทธิไป
 บวชกุดบุตรสืบสมณวงศ์ในดังกา จึงแต่งพระราชดำณและเครื่อง
 ราชบรรณาการมา ณ เมืองยะไข่ ครั้นนั้นเมืองยะไข่อยู่ในอำนาจ
 พระเจ้าชนะสิบทิศ เจ้าเมืองยะไข่จึงมีหนังสือบอกขึ้นไปให้กราบทูล
 พระเจ้าหงสาวดีจึงมีรับสั่งให้เจ้าเมืองยะไข่ จัดพระดงษ์แก่พระใคร
 ปี่ผูกกับเครื่องราชบรรณาการคอบพอดสมควรแล้วให้ส่งออกไป เจ้า
 เมืองยะไข่ก็ทำตามรับสั่ง ครั้นนั้นทูตดังกาได้พระดงษ์ออกไปตาม
 ดิบตามรูป ครั้นพระเจ้าดังกาได้พระดงษ์แล้ว ก็ขอบพระคุณพระ
 เจ้าหงสาวดีนัก ปรารถนาเป็นพระราชไมตรีกันยืนยาวไปนาน ครั้น
 ภายหลังจึงจัดพระราชบิดาองค์หนึ่ง กับเครื่องมงคลราชบรรณา—
 การ มอบให้ขุนนางผู้ใหญ่เป็นราชทูตลงเขตราวิดันตามาเข้าปาก
 หน้าเมืองหงสาวดี ราชทูตจึงนำเอาพระราชบิดาและเครื่องบรรณาการ
 ขึ้นไปถวาย พระเจ้าหงสาวดีก็ยินดียิ่งนัก จึงตอบเครื่องราช
 บรรณาการไปแก่ราชทูตดังกาเป็นอันมาก ครั้นภายหลังพระเจ้า
 ชนะสิบทิศ จึงตั้งนางกษัตริย์มหัศจรรย์ที่ เป็นพระราชมารดาอิน
 แซ่นันทูน เป็นพระอัครมเหสีใหญ่ ตั้งนางกษัตริย์ดังกาเป็นพระ
 มเหสีขวา ตั้งพระราชบิดาพระเจ้าข้างเเมือก ณ กรุงศรีอยุธยาซึ่ง

พระองค์ได้มาไว้ในกาลก่อนนั้น เป็นพระมหาดิถีฝ่ายซ้าย พระเจ้า
 ฝรั่งมั่งคั่งนั้นครองราชสมบัติมาโดยสืบแก่ปี จนถึงศักราช ๘๒๖ ปี
 ครั้นถึงเดือนเก้าขึ้นศัควานพฤษหัตถ์คักถั้วรศค จัองอินแซะนั้นกู ๆ นี้
 เรียกตามภาษาพม่า แต่รามัญเรียกว่านานกะยะ ผู้เป็นพระมหา—
 อุปราช ได้ครองราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดีสืบมา
 ฤกษ์ศักราช ๘๒๗ ปี พระราชบุตรพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ครั้น
 รู้อาพระเจ้าชนะสืบทิศตั้งพระชนม์แล้ว ก็ยกกองทัพขึ้นมา ณ เมือง
 หงสาวดีโดยทางด่านแม่ตะเภา ว่าจะขึ้นมาช่วยกันทำพระราช
 สงครามตีเมืองอังวะ ครั้นถึงปลายแดนเมืองหงสาวดี พระราช
 บุตรนั้นกลับคิดขบถ กวาดครวหัวเมืองปลายแดนได้แล้วก็ถนัดคืน
 ไปกรุงศรีอยุธยา ครั้นพระเจ้าฉันทกู่ได้ทรงทราบก็ทรงพระโกรธ
 จึงตรัสตั้งให้พระราชบุตรผู้ใหญ่ชื่อมังสาเกียด อันเป็นที่พระมหา
 อุปราช ยกกองทัพไปตามจับพระราชบุตรกรุงไทยให้จงได้ พระ
 มหาอุปราชก็ยกกองทัพรับตามมา พอพระราชบุตรกรุงไทยยกข้าม
 แม่น้ำจิตตองไปแล้ว พระมหาอุปราชเห็นจะตามไปไม่ทัน จึงยก
 กองทัพกลับมากราบทูลพระเจ้าหงสาวดี ๆ ก็ยังทรงพระโกรธ ทรง
 คำว่าจะไปตีกรุงศรีอยุธยาให้จงได้

ฤกษ์ศักราช ๘๒๘ ปี พระเจ้าหงสาวดีจึงตรัสตั้งให้พระเจ้า
 เที่ยงใหม่ยกทัพลงไปตีกรุงศรีอยุธยาโดยทางเมืองกำแพงเพชร ครั้น

ตั้งให้เจ้าเมืองพระติมยกเข้าไปทางเมืองกาญจนบุรี ให้ถึงพร้อมกัน
แล้ว ช่วยกันระดมตีกรุงศรีอยุธยาให้จงได้ พระราชบุตรทั้งต้อง
ของพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ก็รับอาสาพระราชบิดามาทำสงคราม
ตีกองทัพเมืองหงสาวดีทางเหนือทางใต้แตกถล่มมาสิ้น

ลุคักราช ๙๓๐ ปี เดือนเจ็ดชนค้ำหนึ่ง บังเกิดอัศจรรย์ พระ
อาทิตย์เป็นสุริยุปราคามืดไปสิ้นวันยี่ค่ำ ครั้นถึง ณ วันอังคาร
เดือนเจ็ดชนค้ำหนึ่ง บังเกิดแผ่นดินไหว เพราะเจดีย์เมืองร่วงกุง
ทะลายลงมาเพียงชนกวาง พระเจ้าหงสาวดีจึงตรัสตั้งให้ขุนนางผู้
ใหญ่เป็นนายการกระเกณฑ์กันทำให้ปัดคัตง่า

ลุคักราช ๙๓๑ ปี พระเจ้าหงสาวดีจึงยกกองทัพเข้าไปกรุง
ศรีอยุธยาโดยทางด่านเชียงทอง ยกลงไปตั้งถนเมืองแล้ว ทำ
การตบค่ายประชิดกรุงศรีอยุธยา อยู่ถึงหกเดือนก็ยังไม่สัมความ
ปรารณา ครั้นถึงเทศกาลฝนก็ยกทัพกลับไปเมืองหงสาวดี

ลุคักราช ๙๓๒ ปี พระเจ้าหงสาวดียกทัพเข้าไปตีกรุงศรี
อยุธยาอีกครั้งหนึ่ง ครั้นไม่ได้แล้วก็ถล่มมา ตั้งแต่นั้นมาพระเจ้า
หงสาวดีเช็ดชยาคมีมอราชบุตรกรุงไทยทั้งต้องพี่น้องนัก ออก
พระโอรสรู้ว่าเด็กต้องคนพี่น้องนี้ นานไปเบื้องหน้าจะข่มเหงมอญ
จะจับเอาพวกมอญไปเป็นเชลยเป็นมันคง ตั้งแต่นั้นมาพระเจ้าหง-
สาวดีก็มีได้ยกไปทำสงครามลับไป ครั้นถึงคักราช ๙๔๐ ปี พระเจ้า

หงสาวดีได้ฟังข่าวว่าพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ผู้เป็นพระราชบิดาของพระราชกุมารทงต้องนั้นสวรรคตแล้ว จึงตรัสตั้งพระมหาอุปราชให้ยกกองทัพเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยาอีกครั้งหนึ่ง ให้พระเจ้าเชียงใหม่เป็นทัพหน้า พระมหาอุปราชเป็นทัพหลวง ยกเข้าไปโดยทางด่านกาญจนบุรี

ฝ่ายพระเจ้ากรุงไทยทงต้องพี่น้อง ครั้นทรงทราบแล้วก็รีบยกทัพออกไป จึงพบกับพระมหาอุปราช ณ แขวงเมืองสุพรรณบุรี ขณะนั้นรามัญกับไทยได้รับกันเป็นด่ามารถ พระเจ้ากรุงไทยผู้เป็นพระเชษฐาได้ช้างเข้าไปรบกับช้างพระมหาอุปราช ช้างมหาอุปราชเดี้ยที่เมือนไป พระเจ้ากรุงไทยพันด้วยพระแสงง้าว พระมหาอุปราชก็ถึงแก่กรรมในที่นั้น

ฝ่ายพวกพม่ารามัญทงปวง ก็แตกถดถอยมา ณ เมืองหงสาวดี แล้วกราบทูลเหตุนี้ให้ทราบ พระเจ้าหงสาวดีได้ทรงฟังตกพระทัยนัก มีความโศกาลัยถึงพระราชบุตรเป็นกำลัง ตั้งแต่นั้นมาก็ให้ระอาฝีมือไทย มิได้คิดที่จะมาตีกรุงศรีอยุธยาสืบไป

ตุศักราช ๙๔๒ ปี ฝ่ายพระเจ้าเชียงใหม่ ได้ยินข่าวว่าพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจะยกทัพออกไปตีเมืองหงสาวดี ให้เกรงกลัวพระเจ้ากรุงศรีอยุธยานัก จึงแต่งเครื่องราชบรรณาการลงไปถวาย ขอเป็นเมืองขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยา ในศักราช ๙๔๒ ปีนี้ พระเจ้า

กรุงศรีอยุธยา จึงให้เสนาบดีออกไปตั้งเมืองทวายเมืองมริคเมือง
 ตะนาวใต้ พระเจ้าหงสาวดีก็ไม่ได้ครัดตั้งให้ยกกองทัพมาตีเอาเมือง
 ทงตามคั้น เมืองทงตามนั้นก็เป็นเขตแดนของกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่
 นั้นมา ครั้นนั้นสงครามมอญกับไทยงดกันไปถึงเจ็ดปี รามัญทงปวง
 กัดวอานภาพพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทั้งสองพระองค์นั้น รามัญเรียก
 ชื่อว่าตะระบากาเวระ แปลว่าเจ้าสองพี่น้อง

ฝ่ายพระเจ้านั้นกษัตริย์เป็นใหญ่ในเมืองหงสาวดี ภายหลังให้
 บังเกิดความงวองพระทัยนัก ด้วยคิดถึงพระองค์ที่ทรงพระชรา จึง
 ครัดตั้งให้พระยาตะระเป็นแม่กอง เอาทองคำหนักห้าซั่ง เงินหนัก
 ห้าซั่งไปแต่ปีคยอดพระเจดีย์ร้างกึ่ง แล้วให้รััดด้วยถวดเงิน ได้ห่อ
 ระฆังทองคำหนักสี่ซั่ง แขนงบุชาไว้แล้ว ทรงพระอุตสาห์บำเพ็ญ
 กุศลเป็นอันมาก ครั้นอยู่มาหัวเมืองรามัญทงปวง เห็นพระเจ้า
 นั้นกษัตริย์อ่อนกำลังงงแล้ว ก็ชวนกันกระด้างกระเดื่องไม่ปกติเหมือน
 แต่ก่อน

ดുകักราช ๙๕๐ ปี พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาได้ทรงทราบว่
 หัวเมืองมอญทงปวงไม่เป็นปกติ จึงครัดตั้งให้เจ้าพระยาจักร์เป็น
 แม่กองทัพหน้า พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทั้งสองพระองค์เป็นทัพหลวง
 ยกออกไปโดยทางด่านพระเจดีย์สามองค์ ต้อออกมาได้จนถึงเมือง
 เมาะตะมะ ขณะนั้นพระเจ้าหงสาวดีประชวรอยู่ จึงมีรับตั้งให้หา

เจ้าเมืองคองอูลงมาช่วยบึ่งกันเมืองหงสาวดี เจ้าเมืองคองอูเห็น
ว่าจะรับกองทัพไทยในเมืองหงสาวดีนั้นไม่หยุด จึงเชิญพระเจ้าหง
สาวดีกวาดครัวชาวเมืองออกจากเมือง เมาเมืองหงสาวดีเดี่ย พา
พระเจ้าหนักุไปรักษาไว้ ณ เมืองคองอู

ฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา เมื่อได้เมืองเมาะตะมะแล้ว ก็
ยกขึ้นไป ณ เมืองหงสาวดี ณ เดือนสาม ครั้นเห็นเมืองร้างอยู่ จึง
รู้ว่าเจ้าเมืองคองอูพาพระเจ้าหงสาวดีไป

ดุษักราช ๙๕๓ ปี เดือนยี่ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ก็รีบเสด็จไป
ล้อมเมืองคองอู ขณะนั้นกองทัพไทยขาดเสบียงอาหาร เห็นจะทำ
การไปไม่ตลอด ก็ให้ดำทัพกลับมาจากเมืองคองอู แล้วให้
กวาดครัวรามัญเข้าไปกรุงศรีอยุธยาครั้งนั้นก็นัก พระเจ้าหนักุ
ครองราชสมบัติอยู่ในเมืองหงสาวดีสืบปี ดุษักราช ๙๕๔ ปี ขึ้น
พระชนม์ในเมืองคองอู ครั้นหนหัวเมืองมอญทงปวงไม่ไปขึ้นแก่
เมืองคองอู เขาไปขึ้นอยู่แก่กรุงศรีอยุธยาโดยมาก ในศักราช ๙๕๔
ปีนั้น พระยาตองอูจึงแต่งเครื่องราชบรรณาการเข้าไปถวายพระเจ้า
กรุงไทย ขอเป็นเมืองขึ้นสืบไป ครั้นนรามัญประเทศทงปวงไปขึ้น
แก่กรุงศรีอยุธยาทางต้น

ฝ่ายพระเจ้าอังวะ ก็มีได้ลงมาเมียดเมียนหัวเมืองรามัญทง
ปวง ด้วยเกรงอำนาจพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา แต่ประเทศรามัญ

มาขึ้นอยู่กับกรุงศรีอยุธยาประมาณเจ็ดปี ครั้นภายหลังกรุงศรี—
 อยุธยาเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ พระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นใหญ่ในภายหลัง
 นั้นเพิกเฉยเสีย มิได้ทรงระงับรามัญประเทศ หัวเมืองมอญทั้งปวง
 ก็ตั้งแข็งเมืองเป็นแพนๆ อยู่ตามดำพัง ไม่มีเมืองใดเป็นใหญ่
 กว่ากัน

ลุคักราช ๘๖๒ ปี ยังมีฝรั่งนายกำปั่นคนหนึ่งชื่อกัปตันหัน
 ซราเป็นคนมีทรัพย์มาก ก่อตั้งค้าขายอยู่ ณ เมืองเดร์ยิง และฝรั่ง
 นั้นมีสติปัญญามาก รู้จักเอาใจขุนนางแฉะราชฎรทั้งปวง ขณะนั้น
 เจ้าเมืองเดร์ยิงร้ายกาจนัก เบียดเบียนขุนนาง เบียดเบียนราชฎร
 ทั้งปวงได้ความลำบาก กัปตันหันซราจึงคิดกันกับชาวเมืองทั้งปวง
 พร้อมใจกันเนรเทศขับไล่เจ้าเมืองเดร์ยิงเสีย แล้วขุนนางแฉะราชฎร
 ทั้งปวงยกกัปตันหันซรานั่นขึ้นเป็นใหญ่ในเมืองเดร์ยิง แฉะพระยาฝรั่ง
 นั้นมิได้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นแต่ผู้ช่วยดูแลรักษาพระเจดีย์
 ใหญ่แฉะอารามทั้งปวง ตามธรรมเนียมเจ้าแผ่นดินแต่ก่อน แฉะเจ้า
 อธิการเคอะระเจได้ชักชวนชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวง บำรุงพระพุทธ-
 ศาสนา ซ่อมแปลงอาวาสแฉะพระมหาธาตุเจดีย์ซึ่งปรักหักพัง แฉะ
 ชักชวนคนทั้งปวงบำเพ็ญทานรักษาศีลตามสติปัญญา พระพุทธ-
 ศาสนาในประเทศนั้นจึงยังบริบูรณ์อยู่ แฉะพระเจ้าแผ่นดินด้ามองค์
 คือพระเจ้าฝรั่งมังไธ่คถหนึ่ง พระเจ้าฝรั่งมังคหหนึ่ง พระเจ้านันทุ

หนึ่ง ไต่เป็นใหญ่ในเมืองหงสาวดีตั้งแต่ศักราช ๘๐๓ ปี มาจน
ศักราช ๘๕๕ ปี แต่พระเจ้าอรุณกษัตริย์ เป็นพระเจ้าแผ่นดินวงศ์
รามัญแทรกเข้ามาบ้าง จึงเป็นห้าสิบห้าปีด้วยกัน ตั้งแต่
รามัญประเทศทั้งปวงจึงไปขึ้นแก่กรุงไทยได้เจ็ดปี ครั้นเมื่อเมือง
มอญทั้งปวงต่างเมืองต่างอยู่ตามลำพัง ส่วนเมืองทวายก็ตั้งแข็ง
เมืองอยู่บ้าง มิได้มาขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา
ก็ทรงเพิกเฉยเสีย มิได้ยกมาปราบปรามให้อยู่ในอำนาจเหมือนแต่
ก่อน ยังขึ้นอยู่แก่กรุงศรีอยุธยาแต่เมืองมฤต เมืองตะนาวต้อง
เมืองเท่านั้น เมื่อพระยากบัตินหันตราเป็นเจ้าเมืองได้ตั้ง
ตั้งปี

ศักราช ๘๖๕ ปี ครั้นนั้นพระเจ้าอังวะองค์หนึ่ง รามัญ
ทั้งหลายเรียกว่า นะระนันทกษัตริย์คิงคินิก คำไทยว่าพระเจ้าปรา
สาททองกอดแก้ว เป็นพระราชบิดาของพระเจ้าฝรั่งมังศรี ครั้น
รู้ว่าหัวเมืองมอญทั้งปวงไม่เป็นปกติพร้อมเพรียงกัน จึงยกกองทัพ
ลงมาปราบปรามได้เมืองมอญทั้งปวงตลอดมาจนเมืองทวาย แล้ว
จึงยกไปตีเมืองมะริดตีเมืองตะนาว เจ้าเมืองมะริดเจ้าเมืองตะนาว
ไม่เห็นกองทัพกรุงศรีอยุธยาออกมาช่วย ก็ยอมขึ้นแก่พระเจ้าอังวะ
แล้วพระเจ้าอังวะจึงตรัสตั้งขุนนางพม่าขุนนางรามัญ ให้เกณฑ์กัน
สร้างเมืองหงสาวดีขึ้นให้คงค้ำเก่า แล้วพระเจ้าอังวะก็ยกทัพกลับ

ขึ้นไปเมืองอังวะ แดขณะเมื่อพระเจ้าอังวะยกกองทัพมาตีเมือง
 ฝรังนั้นพระยาภักดีพันหั้นชราเห็นว่าจะสู้พม่าไม่ได้ ก็พาพวกห้อง
 ดงกำปั่นหนีไป ณ เมืองฝรัง ขณะเมื่อพระเจ้าปราด่าททองกต
 แก้ว ลงมาปราบปรามประเทศรามัญที่ปวงนั้น

ฝ่ายพระเจ้าเชียงใหม่ ได้ทราบข่าวจึงคิดปรึกษาด้วยแดน
 ท้าวพระยาดาวทองปวงว่า บัดนี้พระเจ้าอังวะลงไปย้ายหัวเมืองรามัญ
 ที่ปวงให้อยู่ในอำนาจดิน จนแต่เมืองมะริดเมืองตะนาว ซึ่งขึ้นอยู่
 แก่พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาอัน พระเจ้าอังวะก็ตีได้ พระเจ้ากรุงศรี-
 อยุธยาที่เพิกเฉยเสีย ไม่ยกกองทัพไปช่วยบ้องกันเมืองขึ้นของพระ
 องค์ ถ้าแม้เราจะยังคงไปขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยาอยู่ แม้พระเจ้า
 อังวะยกมาตี พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจะไม่ยกมาช่วย พวกเราก็จะ
 ได้ความลำบากเป็นมั่นคง จำเราจะแต่งทูตนำเครื่องราชบรรณาการ
 ขึ้นไปถวายพระเจ้าอังวะ ขอเป็นเมืองขึ้นจึงจะพ้นอันตราย ท่าน
 ทั้งปวงจะเห็นประการใด แดนท้าวพระยาดาวทองปวงก็เห็นชอบด้วย
 ครั้นถึงศักราช ๙๖๖ ปี พระเจ้าเชียงใหม่จึงจัดเครื่องราชบรรณาการ
 มอบให้ราชทูตคุมขึ้นไปเฝ้าพระเจ้าอังวะ ๆ ก็มีพระทัยยินดีนัก แล้ว
 พระราชทานรางวัลแก่ทูตเป็นอันมาก ตั้งแต่บัดนั้นมาเมืองเชียงใหม่
 เมืองลำพูน เมืองนครลำปาง ก็ไปขึ้นอยู่แก่เมืองอังวะ

ถึงศักราช ๙๗๓ ปี เป็นปลายปี พระเจ้าปราด่าททองกต
 แก้ว จึงจัดให้พระราชวงศ์องค์หนึ่งอยู่รักษาเมืองอังวะ แล้วจึงพา

พวกพ้องยกดงมาตั้งอยู่ ณ เมืองหงสาวดี จึงตั้งราชบุครชื่อนมั่งราย
บุตรเป็นพระมหากษัตริย์เมืองหงสาวดี

ดุคักราช ๙๗๔ ปี ณ วันพุธ เดือนห้า ขึ้นแปดค่ำ พระเจ้า
ปราสาททองกอดแก้ว จึงจัดรามัญตั้งตั้งสองครัว ถวายเป็นข้าพระ
เกศราชกุมารี ณ เมืองว่างกุ้ง พระเจ้าปราสาททองกอดแก้วนั้นไม่ได้
กลับชนมาเมืองอังวะอีก เด็จจ้อยุครองราชสมบัติ ณ เมืองหงสาวดี
ไม่เด็จจ้อยู่ในเมือง ออกไปตั้งพระราชวังอยู่ ณ ตำบลเกดาระตะเกิบ
แปลว่าสวน เหตุคั้งนั้นชาวเมืองจึงเรียกว่าพระเจ้าเกดาระตะเกิบ คำ
ไทยว่าพระเจ้าสวน ได้ปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงบุรุษพระเจดีย์ว่างกุ้ง
ไว้มาก ได้ครองราชสมบัติในอังวะ ๖ ปี ในเมืองหงสาวดี ๖ ปี

ดุคักราช ๙๘๐ ปี ณ วันพฤหัสบดี เดือนแปด ขึ้นห้าค่ำ
พระเจ้าเกดาระตะเกิบกษัตริย์พระชนม์ จึงพระโอรสพระเจ้าเกดาระตะเกิบ
ชื่อนมั่งรายบุตร ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินในวันศุกร์ เดือนเก้า แรมสี่ค่ำ
จึงเด็จจ้อยู่ที่พระราชวังเก่าในเมืองหงสาวดี ครองราชสมบัติ
อยู่มีหนึ่ง ดุคักราช ๙๘๓ ปี กษัตริย์พระชนม์ ภายหลังเจ้าเมืองตะเทิม
เป็นเชลยวงศ์เจ้าแผ่นดินพม่า ได้เป็นเจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดี
และในศักราช ๙๘๓ ปี วันเสาร์ เดือนสาม แรมหกค่ำ เพดาค่า
แต่นาฬิกาหนึ่ง เกิดอศักรรย์แผ่นดินไหว ฉัตรยอดพระเจดีย์
ว่างกุ้งหักตกลงในทิศอาคเนย์ ภายหลังพระเจ้าแผ่นดินนั้นได้ยกชน

ได้เป็นปกติตั้งแต่ กศักราช ๘๘๖ ปี ณ วันอังคาร เดือนอ้าย พระ
เจ้าตะเทิมธรรมราชาธิบดีขึ้นไปครองราชสมบัติ ณ เมืองอังวะได้ตั้ง

กศักราช ๑๐๐๐ ปี ณ วันอาทิตย์ เดือนห้าชนแปดค่ำ ฉัตร
ยอดพระเจดีย์ร่างกึ่งหักตกลงมาอีก ครั้นพระเจ้าอังวะได้ทรงทราบ
ก็ทรงพระวิตกว่าคำโบราณว่าไว้ว่า ถ้ากศักราชครบ ๑๐๐๐ ปีแล้ว
บ้านเมืองจะไม่เป็นสุข จะเกิดก่ดึกไปทุกประเทศ และบดินทก่เกิด
เหตุใหญ่ฉัตรยอดพระมหาเจดีย์หักตกลงมา จำเราจะทำกุศลให้ระงับ
เหตุร้ายนั้นเสีย ครั้นถึงเดือนหก ขึ้นค่ำ จึงให้บวชนาค ๑๐๐๐ รูป
ดำเรัจ ให้เท่ากับกศักราช ครั้นถึง ณ วันจันทร์ เดือนหก ขึ้น
แปดค่ำ บวชนาคได้ครบ ๑๐๐๐ รูปดำเรัจแล้ว จึงแผ่พระราชกุศล
ไปให้ทั่วทิศทั่วปวง

กศักราช ๑๐๐๒ ปี ได้ยกฉัตรยอดพระเจดีย์ขึ้นไว้ตั้งแต่ พระ
ยาตะเทิมธรรมราชานั่นเมื่อแรกได้ราชสมบัติในเมืงพะโค คือเมืง
หงสาวดีนั้น กศักราช ๘๘๖ ปี จึงก่ดขึ้นไปเมืงอังวะอยู่ได้ตั้ง
กศักราช ๑๐๑๑ ปี พระเจ้าตะเทิมธรรมราชาธิบดีพระชนม์ในเมืง
อังวะ บุตรพระยาตะเทิมชื่อนันตะยะ บางทีเรียกວ່ານันทชะยะได้ราช
สมบัติต่อมา ในกศักราช ๑๐๑๑ ปี ฉัตรยอดพระเจดีย์ร่างกึ่ง
เอนไป จึงมีรับสั่งให้ถอนฉัตรนั้นขึ้นไปเมืงอังวะ ครั้นซ่อมแซม
ดีแล้วจึงให้เอาไปปักไว้ตั้งแต่

ดุษฎีการ ๓๐๓๘ ปี พวกกองทัพเมืองช้อยยกดงมาตีคเมือง
อังวะ

ฝ่ายพระเจ้าเมืองเชียงใหม่มกตั้งว่า กองทัพช้อยได้เมืองอังวะ
แล้วจะยกดงมาตีเมืองเชียงใหม่นี้ จึงใช้ราชทูตดงไปบอกกองทัพ
พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ๆ ก็ให้จัดกองทัพขึ้นไปรักษาเมืองเชียงใหม่นี้

ฝ่ายพระเจ้าอังวะ เมื่อกองทัพช้อยมาตีคเมืองช้อยครั้นนั้น จึง
มีรับตั้งดงมาตั้งพม่าซึ่งเป็นใหญ่ในเมืองรามัญทั้งปวง ให้เกณฑ์
พวกรามัญขึ้นไปช่วยบั้งกันเมืองอังวะ ครั้นนั้นพระราชวงศ์พระเจ้า
อังวะองค์หนึ่ง ชื่อมิ่งนันทมิตร ได้มาเป็นเจ้าเมืองเมาระตะมะ จึง
เกณฑ์พวกรามัญจะขึ้นไปช่วยเมืองอังวะ และรามัญทั้งปวงหัก
หน้เดี่ยมาก มิ่งนันทมิตรจึงได้ตามจับมาได้บ้าง จึงให้เอาพวก
รามัญที่หน้คาคาทัพทงหลายนั้นเข้าคอกคดกเดี่ยด้วยเพลิง ชุนนาง
รามัญทั้งปวงจึงชักชวนกันเป็นขบถ นัดพร้อมกันเดี่ยก็จุดเพลิงเผา
เมืองเมาระตะมะขึ้น แล้วชวนกันจับมิ่งนันทมิตรเจ้าเมืองคุมตัวไว้
มันคงเดี่ยก็พากันอพยพเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยา และเอาตัว
มิ่งนันทมิตรนั้นเข้าไปด้วย

ฝ่ายกองทัพช้อยซึ่งมาตีคเมืองอังวะอยู่นั้น พอขาดเดี่ยยัง
อาหารก็เลิกทัพกลับไป

ภายหลังพระเจ้านันตะยะผู้เป็นพระเจ้าอังวะ ได้ทรงทราบ
ว่ามอญเมืองเมาระตะมะเป็นขบถ ก็ทรงพระพิโรธนัก จึงครัดตั้ง

ให้พระราชวงศ์องค์หนึ่งนามว่ามังสุรราชา ให้เป็นแม่ทัพยกตามไป
จับมอญให้จงได้ มังสุรราชาก็ยกกองทัพลงมาเมืองเมาระตะมะ แล้ว
รับติดตามครัวมอญเข้าไปตั้งอยู่ที่ปลายแดนเมืองกาญจนบุรี แล้วมี
หนังสือเข้าไปถึงเจ้าเมืองกาญจนบุรี ให้เอาความไปแจ้งแก่เด่นาบดี
ในกรุงศรีอยุธยาว่าจะขอเอาครัวมอญคืนออกไป ครั้นพระเจ้า
กรุงศรีอยุธยาได้ทรงทราบ ก็ไม่ยอมส่งครัวมอญออกไป พระเจ้า
กรุงศรีอยุธยาจึงเกณฑ์กองทัพ ให้พระยาโกษาเด่นาบดีเป็นแม่ทัพ
ออกไปรบกับพวกพม่า ณ ตำบลปลายด่านเมืองกาญจนบุรี กองทัพ
พม่าต่อสู้ไม่ได้แตกไปหลายครั้ง มังสุรราชาแม่ทัพจึงปรึกษากันกับ
ติงจาโบกับเมี้ยนวุ่นทั้งสองซึ่งเป็นแม่ทัพหน้า ก็ดำทักดั้นมาเมือง
เมาระตะมะ จักรการที่เมืองเมาระตะมะให้ราบคาบแล้ว ก็ยกขึ้นไป
เมืองอังวะ กราบทูลเหตุนี้แก่พระเจ้าอังวะทุกประการ พระเจ้า
อังวะได้ทรงทราบก็รั้นคร้ามกองทัพไทย มิได้คิดที่จะให้ยกลงไปตี
กรุงศรีอยุธยาต่อไปอีก

สุคักราช ๓๐๒๐ ปี วันพุธ เดือนห้า แรมเจ็ดค่ำ เกิดลม
พายุใหญ่ ต้นไม้ใหญ่ในป่าหักโค่นไปเป็นอันมาก เถยยอดฉัตร
พระเจดีย์ร่วงกุ่มเอนไปอีก

สุคักราช ๓๐๒๓ ปี วันเสาร์ เดือนเจ็ด แรมเจ็ดค่ำ พระเจ้า
นั้นตะยะสันพระชนม์ จึงพระราชบุตรพระเจ้าตะเทมอ๊กองค์หนึ่ง เป็น

น้องพระเจ้านั้นตะยะ ชื่อมังรายกะยอของ ไต้ครองราชสมบัติใน
เมืองอังวะ ในศักราช ๓๐๒๓ ปี ณ วันจันทร์ เดือนธันวาคม ขึ้นสิบค่ำ
เพดาบายดีโงมเกิดแผ่นดินไหว ฉัตรยอดพระเจดีย์ร่วงกึ่งตกลงมา
ข้างทิศตะวันตกเฉียงใต้ พระเจ้ามังรายกะยอของได้ทราบเหตุนี้
จึงครัดถามโหรทั้งปวง ๆ ทูตทำนายว่า ปีหน้าจะเกิดศึกในประเทศ
พม่ารามัญ และซึ่งฉัตรยอดพระมหาเจดีย์ตกลงในตะวันตกเฉียงใต้
นั้น เพราะลมร้ายพัดมาแต่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ เห็นว่าข้าศึก
จะมาแต่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ พระเจ้าอังวะได้ทรงฟังดังนั้นก็ไม่
สบายพระทัย จึงครัดตั้งให้เอาฉัตรยอดพระเจดีย์ขึ้นไปซ่อมแซมที่
เมืองอังวะ

ศักราช ๓๐๒๔ ปี พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาได้ทรงทราบข่าว
อันขุนนางรามัญทั้งหลายในเมืองเมาระตะมะ เมืองจิตตอง บอกเข้า
ไปว่า บัดนี้พระเจ้าอังวะองค์ก่อนนั้นสิ้นพระชนม์แล้ว พระอนุชา
เพิ่งได้ราชสมบัติใหม่ หัวเมืองมอญทั้งปวงจะชวนกันแข็งเมืองขึ้น
ขอให้กองทัพกรุงศรีอยุธยายกออกมาเกิด พวกรามัญทั้งปวงจะ
ช่วยเป็นกำลัง พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงจัดกองทัพเป็นสองฝ่าย ให้
เจ้าพระยาโกษาเสนาบดีเป็นแม่ทัพยกไปทางด้านพระเจดีย์ด้ามองค์
ไปยังอยู่ที่เมืองเมาระตะมะทัพหนึ่ง ให้พระยากำแพงเพชรเป็นแม่ทัพ
ยกไปทางด้านบ้านระแหง ไปบรรจบกันที่เมืองเมาระตะมะเป็นแม่ทัพ

ให้พระยาศรีสุทโธทนต์ไป ณ เมืองเชียงใหม่ เกณฑ์พวกดาว
เชียงใหม่ เมืองลำพูน เมืองนคร เข้ากองทัพ ยกออกไปข้างค่าน
เชียงใหม่ให้ถึงเมืองจิตตอง แล้วให้เกณฑ์รามัญเมืองจิตตองเข้า
กองทัพ แล้วยกลงไปสมทบทัพหลวง ณ เมืองเมะตะมะ ครั้น
นายทัพนายกองทั้งปวงยกออกมาถึงเมืองเมะตะมะ พวกรามัญ
ทั้งปวงชวนกันมาเข้ากองทัพไทยเป็นอันมาก แม่ทัพใหญ่จึงให้ยก
ไปตีเมืองหงสาวดี เมืองเตียง เมืองร่างกุ้ง ก็ได้โดยง่าย พม่าซึ่ง
เป็นเจ้าของเมืองทั้งปวง เมื่อเห็นรามัญทั้งปวงเป็นใจด้วยไทยแล้ว ก็พา
กันหนีกลับขึ้นไปเมืองอังวะ เจ้าพระยาโกษาเสนาบดีจึงจัดทัพไทย
พลรามัญเป็น ทัพเรือ ทัพบก ขึ้นไปจากเมืองร่างกุ้ง ให้รับยกขึ้น
ไปตีหัวเมืองรามัญเมืองพม่าทั้งปวงแตกสิ้น จนถึงเมืองปะกัณคือ
เมืองพุกามอันเป็นเมืองหลวงเก่า จึงให้ตั้งค่ายประชิดเมืองพุกาม
และเมืองพุกามนั้นพระเจ้าอังวะมีรับสั่งให้พระราชบุตรชื่อมังจาเดอ
เป็นเจ้าของเมืองจาเดอ ให้ทั้งเมืองจาเดอเสด็จลงมาตั้งรับอยู่ที่เมือง
พุกาม ด้วยเมืองนั้นกำแพงมั่นคงนัก เจ้าเมืองมังจาเดอก็มารักษา
อยู่ที่เมืองพุกาม บิดประคองเมืองจนรักษาหน้าทีแข็งเกินไว้มั่นคง
กองทัพไทยจะหักเข้าไปมิได้

ขณะนั้นในแคว้นแคว้นเมืองอังวะชาวแพงนัก เกิดอันตราย
เจ็บไข้ตายก็มาก พวกกองทัพก็ขัดเคืองถึงจึงช่วยกันดำทัพลดไป

ครั้งนั้นพวกรามัญทั้งหลายครั้นเห็นพวกไทยไม่ได้เมืองอังวะ ก็ชวนกันอพยพครอบครัวตามกองทัพไทยเข้าไป ด้วยกลัวพม่าจะฆ่าเดี๋ยเมื่อภายหลัง ครั้นกองทัพไทยกลับไปแล้ว พระเจ้าอังวะจึงให้ขุนนางผู้ใหญ่หลายคนยกกองทัพลงมา ณ รามัญประเทศ ให้เที่ยวเกลี้ยกล่อมรามัญทั้งปวงให้เข้าอยู่ตามภูมิดำเนาเหมือนแต่ก่อน และห้ามปรามกันตึถิชาติ ไม่ให้ขุนนางพม่าข่มเหงพวกมอญทั้งปวงสืบไป ครั้งนั้นรามัญทั้งปวงค่อยได้ความสุข จึงไม่กำเริบวุ่นวายเหมือนครั้งก่อน และขุนนางพม่าทั้งปวงก็จัดพลพม่าแบ่งปันกัน แยกย้ายกันไปรักษาหัวเมืองรามัญทั้งปวงไว้ หัวเมืองรามัญทั้งปวงก็กลับไปขึ้นแก่พระเจ้าอังวะเหมือนแต่ก่อน

ตุศักราช ๓๐๒๕ ปี วันอังคาร เดือนสิบ ขึ้นสามค่ำ ได้ยกฉัตรยอดพระเจดีย์ร่างกุ้ง ได้องค์ศาลัเตียงพระดงฆัสามเมือง คือเมืองเตียง เมืองพะโค เมืองร่างกุ้ง ได้บุชาพระเจดีย์ด้วยเครื่องสักการบูชาเป็นอันมาก พระเจ้ามังรายกะยอของปรารธนาจะลงมาเยี่ยมเยียนหัวเมืองรามัญทั้งปวง ครั้น ณ เดือนสิบสอง จึงได้ตั้งลงมาจนถึงเมืองร่างกุ้ง แล้วตั้งให้ราชบุรุษทั้งปวงไปเที่ยวสอดแนมสืบถามปากราษฎรทั้งปวงว่าในหัวเมืองมอญจนถึงเมืองทวาย เจ้าเมืองและขุนนางผู้ใดทำข่มเหงย้ายให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนบ้าง ถ้าได้ทรงฟังว่าเจ้าเมืองและขุนนางผู้ใดตั้งเคราะห์ราษฎรโดย

สุจริต และราษฎรธรรมเจริญผู้มากก็รับสั่งให้หามาพระราชทาน
รางวัลและยศศักดิ์เพิ่มเติมขึ้นไป ถ้าเจ้าเมืองและขุนนางผู้ใดทำให้
ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ก็ให้ตั้งโทษตามโทษานุโทษ ถ้าทำผิด
มากนักก็ให้ประหารชีวิตทีเดียว ครั้นนรามีญท่งปวงชวนกัน
ยกมือไหว้ธรรมเจริญพระเดชพระคุณพระเจ้าอังวะเป็นอันมาก พระ
เจ้าอังวะจึงให้ยกฉัตรยอดพระเจดีย์วางกุ่มซึ่งหักลงมาในครั้งก่อนนั้น
ให้เป็นปกติดังเก่า แล้วจึงแต่งตั้งขึ้นไป ณ เมืองอังวะ ตั้งแต่
นั้นมาหัวเมืองรามัญท่งปวงก็ราบคาบอยู่เป็นอันดี แต่เมืองมะริด
เมืองตะนาวสีทองเมืองนี้ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาให้ขุนนางมารักษา
อยู่ และเมืองดาวพุงคำ คือเชียงใหม่ เมืองดำพูน เมืองนคร
พระเจ้ากรุงไทยก็ให้ขุนนางไปกำกับอยู่ พระเจ้าอังวะก็มีใตให้ยก
ทัพไปตีหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือท่งห้าตำบลนั้นต่อไป ด้วยกลัวจะ
เกิดวิวาททำสงครามกันไปในภายหน้า ราษฎรท่งปวงจะได้ความ
เดือดร้อน ไทยกับพม่าถึงสงครามกันมาตั้งแต่บัดนั้น

สุคักราช ๓๐๒๖ ปี เดือนอ้าย ขึ้นสิบค่ำ วันจันทร์ แผ่น
ดินไหวอีกครั้งหนึ่ง ยอดพระเจดีย์วางกุ่มตกลงมาหลายชั้น อินทจักร
หักหักคอกต้องกระเบื้อง ตกลงข้างทิศตะวันตก องค์พระเจดีย์
ชำรุดไปมาก

ดุษักราช ๑๐๒๗ ปี วันจันทร์ เดือนสี่ ขึ้นเก้าค่ำ พระเจ้า
มั่งรายกระยอของ ตรัสตั้งให้จัดฝังอินทจักร ในศักราช ๑๐๒๗ ปี
วันศุกร์ เดือนสาม ขึ้นสิบสองค่ำ ให้ยกยอดพระเจดีย์ร้างกุ่ม่อีกครั้ง
หนึ่ง มีกรรมหรดพดมโทษต่าง ๆ เมื่อพระเจ้ามั่งรายกระยอของแรก
ได้ราชสมบัตินั้น พระชนมายุสามสิบเก้าปี อยู่ในราชสมบัติสาม
สิบสี่ปี

ดุษักราช ๑๐๖๘ ปี วันอาทิตย์ เดือนห้า แรมสิบเอ็ดค่ำ
พระเจ้ามั่งรายกระยอของ พระชนมายุ ๗๓ ปีสิ้นพระชนม์ จึงอินแซะ
แมงราชบุตรได้ราชาภิเศก วันอังคาร เดือนสิบ ขึ้นหกค่ำ ชาว
เมืองทั้งหลายเรียกเจ้าแผ่นดินนั้นว่า เนมะโยแมง แปลว่าเจ้าอาทิตย์
อยู่ในราชสมบัติยี่สิบเจ็ดปี ดุษักราช ๑๐๘๕ ปี เนมะโยแมงสิ้น
พระชนม์ พระราชบุตรพระเจ้าเนมะโยแมงชื่อมั่งดาวะมิน ได้ด้วย
ราชสมบัติในเมืองอังวะต่อมา

ดุษักราช ๑๐๘๗ ปี พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาพระองค์หนึ่ง ทรง
พระนามพระเจ้าธรรมิกราช บรารณาจะเป็นพระราชไมตรีกับ
พระเจ้าอังวะ ให้ราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการขึ้นไปเมืองอังวะ
เด่นาบต้นำขนเผ้า ราชทูตไทยจึงถวายพระราชดำรัสเครื่องราช-
บรรณาการ พระเจ้าอังวะได้ทรงฟังพระราชดำรัสซึ่งมาดับทาง
พระราชไมตรีนั้น ก็ยินดีในพระทัยนัก จึงตรัสปราศรัยด้วยราชทูต

ตามธรรมเนียมแล้ว จึงให้แต่งตั้งพระราชดำรัสและเครื่องราชบรรณาการ คอบดงไป ณ กรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่ณมากรุงศรีอยุธยากับกรุงอังวะก็เป็นทางพระราชไมตรีกัน เมื่อพระเจ้าอังวะครองราชสมบัติได้เจ็ดปี

ดุษักราช ๑๓๐๑ ปี เมื่อจะเกิดเหตุใหญ่ในรามัญประเทศนั้น เทพดาดำแแดงนิมิตให้เห็นประจักษ์ ณ วันพฤหัสบดี เดือนห้าขึ้นห้า เพลาเช้าเกิดแผ่นดินไหวสะเทือนอยู่นาน ฉัทรยอกพระเจ้าชัยมุกดาภิเษกเมืองหงสาวดีนั้นหักลงมา

ดุษักราช ๑๓๐๒ ปี มะยุวันขุนนางพม่า คือ มอญชวยคองกะยอ ซึ่งมาครองเมืองหงสาวดีแต่ดุษักราช ๑๓๘๘ ปีนั้น รามัญทั้งหลายเรียกว่ามั่งด้าอ่อง ๆ เป็นเจ้าเมืองได้สามปี

ดุษักราช ๑๓๐๒ ปี มั่งด้าอ่องจึงคิดขบถต่อพระเจ้าอังวะจะตั้งตัวเป็นเจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดี จึงคิดกันกับขุนนางพม่า ขุนนางรามัญหลายคน จึงก่อเหตุทำการมกคดเจาะหุบศร ให้ประชุมพวกกรมการพร้อมกัน ให้มีงานมหรสพต่าง ๆ เจ็ดวัน ให้คนทวงปวงถือนาพระพิพัฒน์สัตยาบาน และขุนนางรามัญว่ากล่าวขัดขวางนั้นคน คือ ดัหมุหบัญชัหนึ่ง นายกองหนึ่ง พระปลัดหนึ่ง นายบ้านหนึ่ง มั่งด้าอ่องจึงให้ฆ่าคนทั้งสี่นั้นเสีย จึงขุนนางรามัญคนหนึ่งชื่อชอระแสงมูเป็นนายกองช้าง พระเจ้าอังวะจึงให้ช่วยราชการ

เมืองหงสาวดี กับรองปลัด ยกกระบัตร์ เป็นด่ามคนด้วยกัน ครั้น
เห็นมังด่าอ่องทำวุ่นวายดังนี้ จึงปรึกษากันมีหนังสือฉบับดอบให้คน
สนิทถือรับขึ้นไปเมืองอังวะ ให้กราบทูลเหตุนี้แก่พระเจ้าอังวะ
ครั้นพระเจ้าอังวะได้ทรงทราบ จึงครัดตั้งมังมหารราชา แต่รามัญ
เรียกว่ามังรายกะยอของอันเป็นเชื้อพระวงศ์ผู้ใหญ่ กับพระอนุชา
ต่างพระมารดาชื่อมังรายองค์หนึ่ง รามัญเรียกว่ามองชวยเยนะระทา
ให้เกณฑ์ไพร่พลหมื่นหนึ่งยกกองทัพมาจับมังด่าอ่อง ๆ หนีไปอาศัย
อยู่ในหัวเมืองทะเล เจ้าเมืองทะเลจับมังด่าอ่องได้ แล้วตั้งให้
มังมหารราชา ๆ ก็เอาตัวมังด่าอ่องไปฆ่าเสียที่เมืองหงสาวดี มังมหา
ราชาจึงตั้งให้มองชวยเยนะระทาครองเมืองหงสาวดีต่อไป มัง
มหารราชา ก็กลับขึ้นไปเมืองอังวะดังเก่า ครั้นอยู่มามองชวยเยนะ
ระทานั้นเป็นคนโง่มาก เบียดเบียนเอาทรัพย์สินพัสดุเงินทองของ
ราษฎรทำให้ฉิบขรรณนิยม และพวกพ้องของมองชวยเยนะระทานั้น
ก็เที่ยวข่มเหงราษฎร อดูดากบุตรสาวหลานสาวชาวเมืองมาเป็น
ภรรยา ราษฎรได้ความเดือดร้อนนัก

เมื่อจุลศักราช ๑๓๖๒ ปี เดือนนี้ นั้น ยังมีชายผู้หนึ่งเป็น
ชาติเขมกวยบวชเป็นภิกษุช้านานอยู่ในอารามแห่งหนึ่งข้างทิศอุดร
แห่งเมืองหงสาวดีใกล้บ้านอะเว้ง บ้านนั้นพวกเงี้ยวอยู่ประมาณด่าม
ร้อยเศษ และพระกวยที่บวชเป็นภิกษุนั้น ได้เรียนไตรเพทและ

คัมภีร์พยากรณ์ทั้งปวงจนเป็นนักปราชญ์ พิจารณาครุ่นว่าตัวจะมี
 โชคร้ายได้ครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดีเป็นราชธานีใหญ่ แล้ว
 ดักออกจากภิกษุ เจ้าเมืองหงสาวดีแต่งตั้งให้เป็นพระยา ชื่อว่า
 ตมิงชอกวอย และพวกชาติเขมกวยนั้นพูดภาษาไม่เหมือนภาษา
 รามัญ เป็นชาวป่าอยู่นอกเมืองหงสาวดี ตมิงชอกวอยนั้นเป็นคนมี
 วิชาเวทมนต์มากเป็นเส้นที่แก่คนทั้งปวง พวกรามัญชาวเมืองก็รัก
 ไคร่มาก ตมิงชอกวอยนั้นได้คุมพวกเขมกวยประมาณสามพันเศษ
 อยู่ในประเทศชื่อเนระอุประระกะเพียง ครั้นเห็นมองชวยเนระทา
 นั้นชมแห่งราชฎฐนิก จึงชวนน้องชายตองคนยกพวกเขมกวยทั้งปวง
 มาตั้งค่ายอยู่ ณ ตำบลเกานักที่นอกเมืองหงสาวดี ตองชอระแสงมู
 ฐุเหตุนี้ จึงมีหนังสือตบออกป็นคัมภีร์กับตมิงชอกวอยจะกำจัด
 มองชวยเนระทาเสีย ครั้นมองชวยเนระทารู้ว่าตมิงชอกวอยคิด
 ขบถมาตั้งค่ายอยู่ดังนี้ จึงตั้งให้ชอระแสงมูจ้ดกองทัพยกออกไป
 จับตมิงชอกวอย ชอระแสงมูจึงจ้ดกองทัพพร้อมด้วยเครื่องดำตราดู
 เด็รจ้ดแล้ว จึงถนัดยกเข้าไปจับตัวมองชวยเนระทาฆ่าเสีย ครั้น
 ตมิงชอกวอยรู้เหตุนี้ก็ยกพวกพลเข้าไปในเมือง ชอระแสงมูถัด
 ตมิงชอกวอย ด้วยตมิงชอกวอยมีพวกพ้องคนนับถือมาก จึงยอมให้
 ตมิงชอกวอยเป็นเจ้าเมืองหงสาวดี แล้วจึงยกบุตรสาวของตัว ชื่อ
 ว่าม้ายเด่ม ให้เป็นภรรยาตมิงชอกวอย ครั้นภายหลังรามัญทั้งปวง

จึงยินยอมพร้อมใจกันตั้งมิงชอกวยเป็นเจ้าแผ่นดินครองราชสมบัติ
 ในเมืองหงสาวดี มีพระนามว่าพระยาพิโรธราชา บางที่รามัญ
 เรียกว่า พระเจ้าชอพุทธเกษ์ ๆ จึงตั้งชอระแสงมูผู้เป็นพ่อตาเป็นที่
 พระยาดีดดีแม่กองเลข ให้ควบคุมบรรดาเดชสมเด็จพระกษัตริย์ทั้งปวง
 ในเมืองหงสาวดี ครั้นภายหลังตั้งให้เป็นตะดะมหาเดนาบตี คำไทย
 แปลว่าเจ้ามหาเดนาบตี เป็นผู้สำเร็จราชการสติธิชาติในรามัญ
 ประเทศทั้งปวง จึงตั้งรามัญคนหนึ่งชื่อชอจุ ให้เป็นพระยานันทสุริยะ
 ตั้งพระอนุชาทางต้องเป็นพระยาชื่อท้าวทองตุ๊กหนึ่ง ชื่อท้าวทองอยู่
 หนึ่ง แล้วตั้งสหายคนหนึ่งให้เป็นพระยาชื่อท้าวชุก พระเจ้าหงสาวดี
 นั้นได้ตั้งข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยอีกเจ็ดสิบเอ็ดคน มีเมืองชน ๓๒
 หัวเมือง ขณะเมื่อตั้งมิงชอกวยได้เป็นเจ้าแผ่นดินนั้น จุฑกักราช
 ด่วงได้ ๑๑๐๓ ปี ภายหลังพระเจ้าอังวะได้ทราบ ว่า ชอระแสงมู
 กับตั้งมิงชอกวยคิดอ่านกันฆ่ามอญชวยเนระระทอนเป็นพระอนุชาเดี่ยว
 พระเจ้าอังวะจึงปรึกษาขุนนางทั้งปวง ว่าจะให้ยกกองทัพไปจับตั้งมิง
 ชอกวยกับชอระแสงมูฆ่าเสีย

ขณะนั้นพวกโหรจึงทำภูิกาดูว่า ในสิบสองปันนี้เป็นคราว
 ระคาเมืองอังวะตก พวกรามัญทั้งหลายนั้นเป็นคราวระคาชน ถ้า
 จะยกกองทัพไปทำสงครามกับรามัญเห็นจะไม่มั่งชัย ขอรับ
 พระราชทานให้ตั้งสงครามเมืองหงสาวดีไว้ก่อน พระเจ้าอังวะได้

ทรงฟัง จึงรับสั่งให้มังมหานรธา ยกกองทัพลงไปตั้งอยู่เมืองแปะ เป็นภาษาม่า แต่รามัญเรียกว่าเมืองปรอน อันเป็นพรมแดนรามัญ กับพม่าต่อกัน ให้ตั้งขัณฑ์พอยุ่เกิดอกรามัญจะยกขึ้นมา ครั้นนั้น เจ้าเมืองเมาระตะมะชื่อมังนราจอตุ้เป็นชาติพม่า ครั้นรู้ว่าเมืองหงสาวดีอ่อนวายเป็นมอญชบถ ก็คิดคิดว่าพวกมอญเมาระตะมะจะฆ่าเสีย ครั้นจะหนีขึ้นไปเมืองฮังวะก็ไปไม่ได้ด้วยเมืองหงสาวดีกั้นหนทางอยู่ จึงพาบุตรภรรยาพวกพี่น้องของคัวอพยพหนีลงไปอยู่กับมังดักแฉ เจ้าเมืองทวายอันเป็นชาติพม่าเหมือนกัน ครั้นอยู่มาพระเจ้าหงสาวดีทราบเหตุนี้ จึงให้ม้านั่งตั้งออกไปถึงกรมการเมืองทวายทั้งปวง ให้ตั้ง มังนราจอตุ้ มังดักแฉ ทั้งสองขึ้นมา ณ เมืองหงสาวดี ถ้ากรมการเมืองจะไม่ตั้งจะให้กองทัพลงไปตั้งเมืองทวายฆ่าพวกกรมการเมืองเสียให้สิ้น

ฝ่ายกรมการเมืองทวายทั้งปวง ครั้นรู้หนังสืออันนี้แล้วก็ตกใจ จึงปรึกษากันจะจับ มังนราจอตุ้ มังดักแฉ ทั้งสองตั้งขึ้นไปตามหนังสือ มังนราจอตุ้กับมังดักแฉ ครั้นรู้เหตุนี้จึงชวนกันอพยพครอบครัวหนีลงไป ณ เมืองตะนาวศรี อันเป็นเขตแดนพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา เจ้าเมืองตะนาวศรีจึงบอกหนังสือเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยา จึงมีรับสั่งให้เจ้าเมืองตะนาวศรีตั้ง มังนราจอตุ้ มังดักแฉ ทั้งสองรับพวกพี่น้องทั้งปวงเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยา แล้วจึงให้ปลัดเมือง

ทวายเป็นเจ้าเมืองตะนาวศรี กำกับกันยกกองทัพออกมารักษามือง
ทวายไว้ ส่วนพระเจ้าหงสาวดีกับตะละมหาเดนาบตีรุกเหตุนั้นจึง
ปรึกษากันว่า ถ้าเราจะยกกองทัพไปตีเมืองทวายบัดนี้ ก็จะเป็น
ข้าศึกชั้นกับพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา แม้พม่าลงมาตีหัวเมืองฝ่าย
เหนือ ไทยยกมาตีหัวเมืองด้านตะวันออกค้ำได้ เราต้องตั้งเป็น
สองฝ่าย ภายหลังจะแก้ตัวยาก จำเราจะเป็นไมตรีกันกับกรุงไทย
เดียดอกว่า จะคิดตั้งพม่าแต่ด้านเดียวเดียดอก่อน ภายหลังจึงคอยคิด
การต่อไป แล้วพระเจ้าหงสาวดีจึงจัดเครื่องราชบรรณาการมอบ
ให้เจ้าเมืองเรนาลงมาถึงเจ้าเมืองตะนาวศรี อันมาตั้งอยู่ ณ เมือง
ทวายนั้น ให้หน้าเจ้าเมืองเรเข้าไปถวายเครื่องราชบรรณาการพระ
เจ้ากรุงศรีอยุธยา ขอเป็นทางไมตรีกันไปข้างหน้า ครั้นแล้วพระเจ้า
หงสาวดีจึงให้ตะละมหาเดนาบตี คือเจ้ามหาเดนาบตี เป็นแม่ทัพ
บก พระเจ้าหงสาวดีนั้นเป็นแม่ทัพเรือ ยกขึ้นไป ณ เมืองปรอน
เพื่อจะตีกองทัพมังฆราวาชา แล้วจะเลยขึ้นไปตีคเมืองอังวะที่เดียว

ฝ่ายพระเจ้าอังวะครั้นรู้ข่าวว่ามังฆราวาชาอยู่เจ้าเมืองเมาระตะมะ
มังกัดแควเจ้าเมืองทวาย หนีไปพึ่งพระบารมีพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา
อยู่ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาก็กทรงเลี้ยงไว้ให้เป็นสุข พระเจ้าอังวะจึง
ให้แต่พระราชดำรัสชอบพระคุณพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา กับเครื่อง
ราชบรรณาการ มอบให้ราชทูตลงไป ณ กรุงศรีอยุธยา

ฝ่ายราชทูตก็ลงไปกรุงศรีอยุธยา ได้เข้าเฝ้าถวายพระราช
 ดำเนินและเครื่องราชบรรณาการแล้วก็ยังอยู่ในกรุงศรีอยุธยาประ-
 มาณเดือนหนึ่ง เมื่อราชทูตพม่ากราบถวายบังคมลาจะกลับขึ้นมา
 นั้น พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงทรงจัดราชทูตไทยตามมา นาย ให้นำ
 พระราชดำเนินและเครื่องบรรณาการตอบแทนกับราชทูตพม่า ราชทูต
 ทั้งหลายนั้นพากันออกมาโดยทางด่านเมืองเชียงใหม่ เดินทางไป
 ปลายทางแดนเมืองคอนตู

ขณะนั้นพระยาหงส์ดำคิดขึ้นไปตั้งค่ายประชิดเมืองปรอนอยู่
 ทำสงครามกันกับมังหาราชายังไม่แพ้ไม่ชนะกัน พอขาดเสบียงลง
 จึงให้พวกรามัญแบ่งกันออกจากค่าย เทียวแยกย้ายหาเสบียง กอง
 รามัญพวกหนึ่งเที่ยวหาเสบียงมาจนถึงแดนเมืองคอนตู ครั้นราชทูต
 พม่ารู้ความดังนั้น ก็พาราชทูตไทยออกจากทางใหญ่เดินดัดเข้าไป
 ในป่า

ขณะนั้นพวกรามัญรู้ว่าราชทูตพม่าพากันมาตามทางนั้น ก็
 พากันรับตามไปหวังจะจับเอาตัวนายให้ได้ รามัญทั้งหลายตามไป
 ไม่ทันพวกราชทูต จับได้แต่ไพร่พม่าสองคนซึ่งเดินอยู่คนเดียวในหนทาง
 จึงจับเอาตัวมาให้พระเจ้าพุทธเกษมฯ จึงให้ไปได้ถามไพร่พม่าสองคน
 ให้การว่าพระเจ้าอังวะให้ราชทูตลงไปชอกกองทัพไทยขึ้นมาช่วยบ้อง
 กันเมืองอังวะ พระเจ้าหงส์ดำได้ทรงฟังดังนั้นก็คึกพระทัย พอ

กองทัพรามัญชาติเด็บบึงดงด้วย จึงให้เด็กทัพกดับดงไป ณ เมือง
หงสาวดี

ฝ่ายราชทูตพม่า ก็พาราชทูตไทยขึ้นไปถึงเมืองอังวะ ราชทูต
ไทยได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอังวะ ๆ จึงพระราชทานรางวัลและเครื่องราช-
บรรณาการตอบแทนเสร็จแล้ว ก็ตั้งราชทูตกลับดงไปโดยทางเมือง
เชียงใหม่ พระเจ้าหงสาวดีนั้นครั้นกลับดงมาถึงเมืองหงสาวดีแล้ว
จึงปรึกษากับตะดะมหาเด่นาบคิดว่า บัดนี้พระเจ้ากรุงไทย พระเจ้า
กรุงอังวะ เป็นไมตรีกัน กองทัพไทยจะยกขึ้นไปช่วยบ้องกันเมือง
อังวะ จำเราจะทำไมตรีกับพระเจ้ากรุงไทย ขอพระราชธิดาออก
มาตั้งเป็นพระอัครมเหสี ไมตรีไทยกับรามัญจึงจะสนิทติดพันกันไป
พระเจ้ากรุงไทยกับพระเจ้าอังวะจึงจะขาดทางพระราชไมตรีกัน ตะดะ
มหาเด่นาบคักก็เห็นด้วย พระเจ้าหงสาวดีจึงให้แต่งพระราชธิดานั้นและ
จัดเครื่องราชบรรณาการมอบให้ราชทูตรามัญเข้าไปกรุงศรีอยุธยา
โดยทางด่านกาญจนบุรี ถึงกรุงศรีอยุธยา ครั้นเด่นาบคักนำราชทูต
รามัญเข้าเฝ้าทูลถวาย พระราชธิดานั้นและเครื่องบรรณาการ ครั้น
พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาได้ทรงทราบก็จัดเคื่องพระทัย ครัดว่าดั่งมิงขอ
ถวายไม่รู้จักประมาณตัว กำเวบฮัดริยัค ตัวเป็นแต่ชาติกวยชาวป่า
ครั้นวาดนาดังให้ได้เป็นเจ้าแผ่นดิน ทำใจตุงเยอหียงเออมอาหาญมา
ขอตูดาวเราอันเป็นกษัตริย์เป็นเจ้าในกรุงไทยมาได้หลายชั่วกษัตริย์
แล้ว พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาก็ได้ครัดปรวาศัยด้วยราชทูตมอญ

ตามธรรมเนียม แต่รับตั้งให้เสนาบดีเลี้ยงดูให้รางวัลแก่ราชทูตตาม
ธรรมเนียมแล้ว จึงให้มหันต์ต่อเสนาบดีคอบออกมา ในหนังสือ
นั้นว่ากล่าวเปรียบเปรยดั่งมิ่งชอกวญ ด้วยชาติด้วยตระกูลเป็นเห
ความหลายข้อแล้วจึงให้ตั้งราชทูตรามัญฉบับออกมา ครั้นพระเจ้า
หงสาวดีทราบในหนังสือเสนาบดีว่ากล่าวหยาบช้ำมานักโกโรช จึง
ปรึกษากับคณะมหาเสนาบดีว่าเราจะยกกองทัพเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยา
ยะ คณะมหาเสนาบดีจึงทักทวนไว้ว่าสงครามพม่ากับเรายังติดพัน
อยู่ ซึ่งจะเป็นศัตรูกับกรุงไทยนั้นยังไม่ได้ก่อน พระเจ้าหงสาวดีจึง
ไต่ถามอยู่

ในจุดศักราช ๓๓๐๓ บินน เมืองมาตาราเป็นเมืองชนแก่
เมืองอังวะตั้งอยู่เหนือเมืองอังวะขึ้นไป เมืองนั้นพวกรามัญอยู่ประ
มาณหมื่นเศษ มีรามัญคนหนึ่ง ชื่อนายอินท์ อยู่ในเมืองมาตารา
นั้น ได้บวชเป็นภิกษุเรียนพระไตรปิฎกแก่ใครเพศจบ ดึกออกจาก
ภิกษุแล้วนุ่งผ้าขาว รามัญเรียกว่าดมาคอินท์ ได้บอกหนังสือพระ
ภิกษุและดามเนรเป็นอันมาก เป็นที่นับถือของชาวเมืองมาตารา
ทั้งปวง ครั้นนั้นดั่งมิ่งโคต ดั่งมิ่งแปะกะยอ สองคนพี่น้อง คิดปรึกษา
กันว่าไม่เป็นข้าเจ้าอังวะต่อไปแล้ว ครั้นถึงวันเพ็ญเดือนห้าจึงแกดง
ทำอุบายให้มัจฉานมหรสพ ประชุมคนในเมืองมาตารา ดั่งมิ่งแปะ
กะยอ ดั่งมิ่งโคต ดั่งมิ่งท้าวของ ดั่งมิ่งท้าวสุริย กับดั่งมิ่งพวกอื่นเป็น

อันมาก ให้ความดีด้วยอำนาจแก่กัน แล้วจึงกวาดต้อนคนทั้งหลาย
 ยูนอกเมือง ให้เข้ามาอยู่ในเมืองทั้งต้น แล้วให้ชุดคุกอ้างตำวา
 ดักเจ็ดศอก จับบ้อมค่ายคุมประตูลอบหนาทที่เชิงเนินให้มันคงเดรัจฉ
 แล้ว ต้มิงโคด ต้มิงแปะกระยอ ปรีกษากับขุนนางทั้งปวงว่า เมืองนี้
 ยังไม่มีเจ้าเมือง ควรเราจะไปเชิญตมาตอินท์มาครองเมืองเป็นเจ้า
 ของเรา ปรีกษาเห็นพร้อมกันแล้ว จึงสร้างทำเนียบที่อยู่เดรัจฉแล้ว
 จึงไปเชิญตมาตอินท์มาให้ครองสมบัติเป็นเจ้าเมืองมาตระวา ตมาต-
 อินท์จึงใช้ให้ต้มิงโคด ต้มิงแปะกระยอไปตั้งเมืองยะไซ อันตั้งอยู่
 เหนือเมืองมาตระวาขึ้นไป จับได้พวกจันฮ่อประมาณสามสิบเศษ
 ต้มิงทั้งต้องนำจันฮ่อมามอบให้ แก่ตมาตอินท์ ๆ เด็กได้ จันฮ่อแบด
 คน แล้วตั้งคูให้ล้อมหน้าตั้งเจ็ดวันแล้ว จึงตั้งยันต์ผูกคอจันฮ่อคนละ
 แผ่นครบทั้งแปดคน ให้ชุดหลุมตั้งยันต์บีตพันหลุมปากหลุมข้างหลุม
 ทั้งแปดทิศ ผั่งไว้เพียงคอรอบเมืองมาตระวา ห่างออกไปจากเมือง
 เด่นหนึ่งหลุมละทิศทั้งแปดทิศด้วยกัน ครั้นตมาตอินท์เขายันต์ผูกคอ
 จันฮ่อแล้วชุดหลุมผั่งเป็นอาถรรพ์ทั้งแปดทิศรอบเมือง มาตระวาเดรัจฉ
 แล้ว

ครั้นพระเจ้าอังวะได้ทรงทราบว่ พวกรามัญชาวเมือง
 มาตระวามีต้มิงโคด ต้มิงแปะกระยอเป็นคณคิตขบถ จึงรับสั่งให้
 มังมหารราชาเกณฑ์พลพม่าหมื่นหนึ่ง สรรพด้วยเครื่องศาสตราวุธยก
 ไปตั้งเมืองมาตระวา จึงไปตั้งค่ายอยู่ ณ ปากน้ำเมืองมาตระวา พวก

พม่าคงคายแล้วบ้างยังบ้าง ตมาตอินท์รู้ว่าพม่ายกกองทัพมา
 ก็ให้ตมิงโคต ตมิงแปะกระยอ เกณฑ์คนห้าพัน ครั้นได้ชัยชนะ
 แล้ว ก็ยกออกไปรบกับกองทัพพม่า มังมหารราชาไม่อาจต้านทาน
 กองทัพรามัญได้ พวกพม่าตายประมาณหกพันเศษแล้วแตกหนี
 กลับไป ครั้นนั้นชาวเมืองมาคะราเก็บได้เครื่องศาสตราวุธเป็นอัน
 มาก ตมาตอินท์ใช้ให้ทหารไปตัดศีรษะพวกพม่ามาตั้งอักษรที่
 ศีรษะ ๆ ละอักษร แล้วให้ไปตั้งไว้รอบเมืองมาคะราทั้งสี่องฟาก
 แม่น้ำ อยู่มาประมาณเดือนหนึ่ง มังมหารราชาเกณฑ์ไพร่พลสาม
 หมื่นกับม้าพันหนึ่ง ด้รพด้วยเครื่องศาสตราวุธขึ้นไปรอบเมือง
 มาคะราอีกครั้งหนึ่ง ในเมืองมาคะรานั้น มีตมิงรามัญสี่คน คือ
 ตมิงโคตหนึ่ง ตมิงแปะกระยอหนึ่ง ท้าวของหนึ่ง ท้าวสุริยหนึ่ง
 เกณฑ์ไพร่พลได้คนละห้าร้อยเป็นสองพันด้วยกัน ไพร่พลที่เหลืออยู่
 นั้นก็ให้ตั้งกองทัพรักษาอยู่ในเมืองมาคะรา ตมาตอินท์ให้ฤกษ์
 แล้วตมิงรามัญทั้งสี่ยกออกไปจากประตูเมืองหงส์ทิศ ๕๒๘ ๕๒๙
 ๕๓๐ ๕๓๑ รบกับกอง
 ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐
 ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐
 ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐
 ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐
 ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐
 ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐
 ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐
 ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐
 ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐
 ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐
 ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐
 ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐
 ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐
 ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐
 ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐
 ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐
 ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐
 ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐
 ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐
 ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐
 ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐
 ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐
 ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐
 ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ทัพพม่าเป็นถ้ามารต พวกพม่าตายประมาณพันเศษแล้วแตกหนีไป
 พวกรามัญชาวเมืองมาคะราเก็บได้เครื่องศาสตราวุธเป็นอันมาก ครั้น
 อยู่มาประมาณอีกเดือนหนึ่ง มังมหารราชาเกณฑ์ไพร่พลห้าหมื่น
 ยกขึ้นไปล้อมเมืองมาคะราอีก ตั้งค่ายอยู่ที่นอกเมืองประมาณสิบเจ็ด
 แต่ล้อมอยู่นั้นได้สามวัน ตมาตอินท์จึงบังคับให้ตมิงแปะกระยอก

พลต้องพันออกไปตั้งค่ายอยู่นอกเมืองข้างทิศอุดร ให้ตั้งมิงโตดยก
 พลต้องพันออกไปตั้งค่ายอยู่ข้างประจิมทิศ ให้ตั้งมิงท้าวของยกพล
 ต้องพันออกไปตั้งค่ายอยู่ข้างทิศทักษิณ ให้ตั้งมิงท้าวสุรียยกพลต้อง
 พันออกไปตั้งค่ายอยู่ข้างทิศตะวันออก ให้อยู่เมืองมาตะราแต่พระ
 ภิกษุสงฆ์แต่ละพวกผู้หญิงประมาณพันหนึ่ง ตมาตอินท์คูฤกษ์ยามดี
 แล้วทำนายว่าวันหนึ่งกองทัพพวกเราจะไปรบพม่า จะได้ทหารเมือง
 หงสาวดีทั้งต้องที่พม่าเอามาไว้ ตมาตอินท์ทำนายแล้วจึงให้ฤกษ์
 แล้วให้เปิดประตูเมืองหงสาวดีให้ยิงปืนใหญ่ ให้อยกกองทัพออกไป
 รบกับทัพพม่า ๆ ด้านทานมิได้ตายลงประมาณพันเศษ แล้วแตก
 หนีกระจัดกระจายไป พวกรามัญชาวเมืองมาตะราเก็บได้ปืนใหญ่
 ต้องกระบดก ปืนนั้นมีอักษรจารึกชื่อไว้ว่าพระอาทิตย์บอคนหนึ่ง
 พระจันทร์บอคนหนึ่ง เรียกว่าทหารหงสาวดี ปืนนั้นยาวสามศอกใหญ่
 รอบหัวกำถูกกระสุนหัวนัด ครั้นภายหลังนายทัพพม่าต้องคน ชื่อ
 มอญรายคนหนึ่ง มอญระยอคนหนึ่ง ตั้งอยู่ต้องปากแม่น้ำ ไม่อาจ
 หนีไปได้เมืองมาตะราได้

จะว่าด้วยเมืองหงสาวดีต่อไป

ดุษฎีกราช ๓๑๐๕ ปี เดือนสิบสอง พวกกระเหรี่ยงร้อยห้าสิบคน
 ยกดงมาจากปลายแม่น้ำ เข้าปล้นเมืองหงสาวดีในเขตภาคดงคืน

พระเจ้าหงสาวดีตกพระทัยหนีออกไปอยู่นอกเมือง กระเทวียงได้เมือง
ไว้คนหนึ่ง ครั้นรุ่งเช้าพระเจ้าหงสาวดีทรงทราบว่าเป็นพวกกระเทวียง
ก็เข้าไปจับพวกกระเทวียงฆ่าเสียสิ้น แล้วพระองค์ได้ครองราช
สมบัติตั้งเก่า ในบั้นนี้พวกเมืองมะริด เมืองตะนาว ยกขึ้นไป
เมืองมรแมนคือเมืองเมาะดำแดง ไม่ได้เมือง ได้แต่ครอบครวัประ
มาณพันหนึ่งแ่ก่กลับไป

ดุษฎีกราช ๓๓๐๕ บั้นนี้ พระเจ้าหงสาวดีได้ช้างกระดำผู้ข้าง
หนึ่ง จึงให้ขอพระยารัตนนิทนต์

ดุษฎีกราช ๓๓๐๖ ปี พระเจ้าหงสาวดีรับตั้งให้ตั้งมิงท้าวทอง
ตุ๊ก ตั้งมิงท้าวชุก เป็นแม่ทัพใหญ่ ยกไพร่พลตามพันขึ้นไปเมือง
อังวะ ให้ตั้งมิงท้าวชอระเถณทั้นห้วยไปเมืองปรอน ให้ตั้งมิง
ชอระเถณทั้นเจ็ดร้อยไปเมืองคองอู กองทัพซึ่งยกไปนั้นไม่ได้
รบ พวกพม่าออกมาอ่อนน้อมถวายเครื่องราชบรรณาการยอมเป็น
เมืองขึ้น ตั้งมิงท้าวทองตุ๊ก ตั้งมิงท้าวชุก ยกกองทัพขึ้นไปเมือง
อังวะครั้งนั้น จึงได้รู้ว่าพวกรามัญเมืองมาตะราเป็นขบถแก่พม่า
จึงให้คนถือหนังสือไปถึงตมาตอินท บอกความว่าในเมืองหงสาวดี
ตั้งมิงชอกวยได้เสวยราชสมบัติแล้ว ตมาตอินทได้ฟังก็มีความยินดี
จึงให้คนออกไปรับตั้งมิงท้าวทองตุ๊ก ตั้งมิงท้าวชุก กับไพร่พลตามพัน
เข้าไปในเมือง แล้วเลี้ยงดูกันเป็นอันมาก

ในศักราช ๑๑๐๖ ปีนั้น พระเจ้าหงสาวดีปรึกษากันกับ
 ตะดะมหาเดนาบดี ว่าคนกรุงศรีอยุธยาไม่เป็นมิตรกันกับเราแล้ว
 จึงให้พวกเมืองมะริดเมืองตานามาตีเมืองเมะระดำแดง เราจำจะทำ
 ไมตรีกันกับพระเจ้าหอคำเจ้าเมืองเชียงใหม่เถิด จะได้เป็นกำลัง
 สู้รบกันกับพม่า เราจะให้ไปขอราชธิดาเจ้าเมืองเชียงใหม่มาตั้งเป็น
 พระมเหสี ท่านจะเห็นประการใด ตะดะมหาเดนาบดีก็เห็นชอบด้วย
 ครั้น ณ เดือนหก พระเจ้ารพพุทธเกษัจึงจัดเครื่องราชบรรณาการ
 และพระราชสาส์นมอบให้ราชทูตไป ณ เมืองเชียงใหม่ พระเจ้า
 หอคำเจ้าเมืองเชียงใหม่ก็เกรงอำนาจพระเจ้ารพพุทธเกษั จึงยอม
 ยกราชธิดามอบมาแก่ราชทูต และให้ราชทูตถว้พระราชสาส์นและ
 เครื่องราชบรรณาการมาถวายพระเจ้ารพพุทธเกษั ณ เมืองหงสาวดี
 ด้วย พระเจ้าหงสาวดีจึงตั้งราชธิดาเจ้าเชียงใหม่เป็นพระอัครมเหสี
 ครั้นถึง ณ วันอาทิตย์เดือนธันวาคมห้าค่ำ ในศักราช ๑๑๐๖ ปีนั้น
 พระเจ้ารพพุทธเกษั ได้ยกฉัตรยอดเจดีย์มูตาวนหนันขึ้นไว้ให้เป็นปกติ
 ดังเก่า ครั้นอยู่มาพระเจ้ารพพุทธเกษัก็หลงรักราชธิดาพระเจ้า
 เชียงใหม่ลัก ไม่เอื้อเฟื้อแก่ธิดาตะดะมหาเดนาบดีอันเป็นพระมเหสี
 เดิม ให้ธิดาตะดะมหาเดนาบดีอันเป็นพระมเหสีเดิมนั้นอยู่ในอำนาจ
 ราชธิดาเมืองเชียงใหม่ ด้วยเห็นว่าราชธิดาเมืองเชียงใหม่เป็นเชื้อ

กษัตริย์ ตะดะมหาเดณาบดักัน้อยใจ คิดจะทำร้ายสมเด็จพระเอก
อยู่เป็นนิจ

ลุคักราช ๑๓๐๘ ปี ตะดะมหาเดณาบดักัน้อยใจคิดเป็นความดับ
กับพวกกรมช้าง ให้บอกหนังสือเข้ามาว่าได้พบปะช้างเผือกอยู่
ตำบลราวป่าแขวงเมืองกะเทิง พระเจ้าชอพุทธเกษได้ฟังมีความ
ยินดีนัก จึงจัดให้พวกพลกับกรมช้าง แล้วพาราชชิตาพระเจ้าเชียงใหม่
กับชิตาตะดะมหาเดณาบดักัน้อยใจเข้ามาเยี่ยม ชนช้างพระที่นั่ง และ
ตะดะเดณาบดักัน้อยใจ เจียรกับันจุนหนึ่ง กับเดณาบดักัน้อยใจผู้ใหญ่น้อยทั้งปวง
ยกไป ณ ราวป่าแขวงเมืองกะเทิง ให้ตั้งมิงนันทสุริยอยู่เฝ้าเมือง
พระเจ้าหงสาวดีเดด็จออกไปแรมอยู่ในป่าถึงสองครั้งตามครั้งๆ ที่สุด
นั้น เดด็จไปอยู่ในป่าช้านานถึงสามเดือนเศษ สมิงนันทสุริยอยู่เฝ้า
เมืองหงสาวดี จึงปรึกษากับเดณาบดักัน้อยใจผู้ใหญ่น้อยทั้งปวงว่า พระ
เจ้าหงสาวดีไม่เอาพระทัยได้ในราชการ เห็นแต่จะไปเที่ยวเล่นป่า
แรมอยู่ช้านานนัก เราจะได้ผู้ใดเป็นพระเจ้าแผ่นดินครองราชสมบัติ
ว่าราชการบ้านเมืองต่อไปได้ จึงเห็นว่านายจรวงศ์เป็นคนมีสมบัติ
มาก แล้วมีอายุสูงกว่าเราทั้งสอง จึงตั้งให้นายจรวงศ์เป็นสมมุติ
กษัตริย์ ครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดีสืบไปได้สองเดือนเศษ
ครั้นนายจรวงศ์ได้ครองราชสมบัติแล้วตัวเป็นแต่ตระกูลไพร่ไม่รู้จัก
ธรรมเนียมพระมหากษัตริย์ ไม่เข้าใจว่าราชการจัดการบ้านเมือง

ให้ถูกต้องตามเยี่ยงอย่างพระเจ้าแผ่นดิน สมิงหนัณฑุริยผู้เป็นเสนาบดี
ผู้ใหญ่ก็จับนายจรัญคนฆ่าเสียแล้ว จึงมีหนังสือฉบับไปถึงพระ
เสนาบดี ให้เข้ามาครองราชสมบัติในเมืองหงสาวดี พระ
เสนาบดีรู้แจ้งในหนังสือนั้นแล้ว จึงใช้ให้ท้าวชอกตึกแดงเจ้าระกำนั้น
ไปดักพระมเหสีสมิงชอกวอย อันเป็นธิดาของคนในป่าได้แล้ว กลับ
เข้ามาพบกับพวกพลเป็นอันมาก แล้วได้ครองราชสมบัติในเมือง
หงสาวดี ครั้นภายหลังพระเสนาบดี จึงเกณฑ์คนชั้นรักษา
หน้าที่เชิงเทินเมืองหงสาวดี พระเสนาบดีก็ยกกองทัพตาม
ไปจับสมิงชอกวอย กับราชธิดาเมืองเชียงใหม่ฆ่าเสีย ส่วนสมิง
ชอกวอยครั้นรู้เหตุนี้ก็จะกลับมาเมืองหงสาวดีมิได้ จึงพาราชธิดาเจ้า
เมืองเชียงใหม่ หนีไปหาพระเจ้าหอคำ ณ เมืองเชียงใหม่

ดุษฎีกราช ๑๑๐๘ ปีเดือน ๕ สมิงชอกวอยจะกลับมาตีเมือง
หงสาวดีคืน จึงมอบราชธิดาแก่พระเจ้าเชียงใหม่แล้วก็ยกกองทัพ
เมืองเชียงใหม่สมทบกันกับพวกรามัญ ยกออกจากเมืองเชียงใหม่
กลับเข้ามาในแดนเมืองหงสาวดีอีก ครั้นพระเสนาบดีรู้แล้ว
จึงยกกองทัพออกมา เมื่อจะรบกับสมิงชอกวอยนั้นพระเสนาบดี
จึงดำริเห็นว่า ถ้าสมิงชอกวอยสู้ไม่ได้แล้ว ก็จะไม่หนีกลับไปเมือง
เชียงใหม่อีก จะไปขอกองทัพพ่อตาเพิ่มเติมมาอีก การสงครามจะ
ไม่รู้แล้ว จำเราจะให้ยกกองทัพไปสกัดหนทางเสีย อย่าให้สมิง

ชอกวยกดับไปเมืองเชียงใหม่ได้ แล้วตะดะมหาเด่นาบตั้งจึงเกณฑ์
กองทัพรามัญพวกหนึ่งให้ยกไปตั้งอยู่ตำบลเจ้ากิ อันเป็นปากทาง
จะไปเมืองเชียงใหม่ ให้คอยกั้นกองทัพดะมิงชอกวย อย่าให้ต่อก
ไปทางนั้นได้ และทางด้านกาญจนบุรีซึ่งจะไปกรุงศรีอยุธยา
ตะดะมหาเด่นาบตั้งมิได้ให้กองทัพมาตั้งสกัดอยู่ ด้วยดำคัญว่าพระ-
เจ้ากรุงศรีอยุธยาซึ่งชังดะมิงชอกวยอยู่ เห็นว่าดะมิงชอกวยจะไม่อาจ
เข้าไปเมืองไทยได้ แล้วตะดะมหาเด่นาบตั้งจึงยกกองทัพมาต่อสู้กับ
ดะมิงชอกวย ณ ตำบลราวป่า แขวงเมืองกะเทิง ดะมิงชอกวยต่อสู้
ตะดะมหาเด่นาบตั้งไม่ได้ ก็แตกหนีจะกลับไป ณ เมืองเชียงใหม่
ครั้นมาถึงกลางทางได้รู้ข่าวว่ากองทัพมาตั้งสกัดอยู่ ณ ตำบลเจ้ากิ
ดะมิงชอกวยตกใจไม่รู้ที่จะไปข้างไหน จึงหนีมาอาศัยอยู่ริมตำบล
แม่กตของแม่จาน อันเป็นปลายแดนเมืองกาญจนบุรี พระเจ้า
หงสาวดีใหม่ จึงตั้งให้ดะมิงชอกกเป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ ตั้งให้
เจียรกะบันจุเป็นพระปลัดเมือง แล้วพระราชทานเครื่องยศต่าง ๆ
เป็นอันมากตามสมควร ตะดะมหาเด่นาบตั้งพระเจ้าหงสาวดีใหม่ได้
เสวยราชสมบัติแล้ว จึงมีรับสั่งให้หากองทัพดะมิงชอกวย ที่พระเจ้า
หงสาวดีตั้งค่ายก่อนไซ้ไปรบพวกพม่าขึ้น ให้เด็กที่พกดับคืนมา กอง
ทัพทั้งสองขึ้นไปค้างอยู่เมืองมาตะรา จะกลับมาไม่ทันด้วยเป็นทาง
ไกลนัก เมื่อจุลศักราช ๓๓๐๘ ปีนั้น พระเจ้าหงสาวดีตั้งนายชอดอง

ผู้เป็นพระอนุชาเป็นที่พระอุปราช แลจึงมีรับสั่งให้เกณฑ์ไพร่พล
หมื่นหนึ่งไปตั้งเมืองปรอน ให้ตั้งมีนันทสุริยเกณฑ์ไพร่พลหมื่นหนึ่ง
ยกไปตั้งเมืองของอุ กงทัพพม่าด้านทานกงทัพรามัญไม่ได้ ถ้า
ถอยกลับไปเมืองอังวะ พวกกงทัพรามัญก็ได้หัวเมืองทั้งสอง คือ
เมืองปรอน เมืองของอุธำเรอแล้ว

ฝ่ายตั้งเมืองหัวทองสุก ตั้งเมืองหัวซุก ผู้เป็นแม่ทัพต้องคน ที่
ค้างอยู่ในเมืองมาคะรานัน มิได้รู้ว่าในเมืองหงสาวดีเปลี่ยนพระเจ้า
แผ่นดินใหม่ ปรีกษากันกับตมาคอินท์ ตั้งเมืองโคต ตั้งเมืองแปะกระยอ
ว่าเรามาตั้งอยู่ที่เมืองมาคะรานันเป็นเมืองน้อย กำจัดไพร่พลแต่ตั้งยัง
อาหารกันน้อยนัก จะบ้องกันรักษาเมืองไว้ก็ยาก จำเราจะอพยพไป
อยู่เมืองหงสาวดีจึงจะมีกำดังมาก ตมาคอินท์จึงแต่งคู่อกัษรเสด็จ
แล้วจัดดอกไม้เงินทองมอบให้ตั้งเมืองหัวทองสุก ตั้งเมืองหัวซุก ไป
ถวายพระเจ้าหงสาวดี ตั้งเมืองหัวทองสุกกับไพร่พลต้องพันยกมาทาง
บก ข้างทิศตะวันออกหลังเมืองอังวะ จึงพบบ้านรามัญแห่งหนึ่ง
เป็นพวกพนักงานจับช้างไซของถวายพระเจ้าอังวะ บ้านรามัญนั้นตั้ง
อยู่ข้างทิศใต้เมืองอังวะ ทางไกลประมาณวันหนึ่ง คนในบ้านนั้น
ก็เต็มใจมาด้วย จึงจัดตั้งเมืองอาหารตบจรทุกเรือไว้ทั้งต้น คอย
ทำตั้งเมืองหัวทองสุกแม่ทัพใหญ่ ครั้นตั้งเมืองหัวทองสุกมาถึงพร้อมกัน
แล้ว แม่ทัพทั้งสองก็ออกรบกองทัพพม่า ๆ ด้านทานมิได้ก็แตกหนี
ไป กองทั้งสองอพยพครอบครัวรามัญตมา ครั้นนั้นยังมีมหา-

ราชาคังค้ายอยู่นอกเมืองปรอนรู้ว่าตมิงท้าวทองตุ๊ก ตมิงท้าวชุก
 กวาดเอาครอบครัวรามัญมา จึงได้คิดตามลงมาพบกับกองทัพทั้ง
 สองพวก กองทัพรามัญเมืองหงสาวดีที่รักษาเมืองปรอนแถมเมือง
 คงอยู่ไว้ ณ นั้น จึงตั้งกระหนาบขึ้นไป พวกกองทัพมั่งมหाराชาต้อง
 ทัพกระหนาบพวกรามัญ พม่าตมิงตายเป็นอันมากก็แตกกระจาย
 ตมิงท้าวทองตุ๊ก ตมิงท้าวชุก พบมั่งรอดของผู้เป็นน้องพระเจ้า
 หงสาวดีใหม่ในเมืองปรอนแล้ว จึงรู้ความว่าตมิงรอกวยเจ้านาย
 ของตัวหนีไปแล้ว จึงจำใจเข้าไปหาแจ้งข้อราชการให้ฟังทุกประ-
 การ มั่งรอดของอุปราชาก็แต่งหนังสือแจ้งข้อราชการที่ตมิงท้าว
 ทองตุ๊ก ตมิงท้าวชุกได้ครอบครัวรามัญมาเป็นอันมาก จึงใช้ให้ขุนนาง
 ถือนหนังสือลงมากราบทูลพระเจ้าหงสาวดี ๆ ทรงทราบแล้ว จึงมี
 รับตั้งให้หากองทัพตมิงท้าวทองตุ๊ก ตมิงท้าวชุก ถัดมาเมือง
 หงสาวดี ครั้นแม่ทัพทั้งสองมาถึงแล้วเข้าเฝ้ากราบทูลถวายบังคมพระ
 เจ้าหงสาวดี ๆ มีพระทัยยินดีนัก แล้วตรัสตั้งให้แม่ทัพทั้งสองถือน้ำ
 พระพิพัฒน์ ๆ เสร็จแล้ว จึงพระราชทานรางวัลแด่เครื่องยศแก่แม่ทัพ
 ทั้งสองแด่นายทัพนายกองทั้งปวงเป็นอันมาก ตมิงท้าวทองตุ๊ก ตมิง
 ท้าวชุกกราบทูลแจ้งข้อราชการในเมืองมาตะรา ให้พระเจ้าหงสาวดี
 ทรงทราบทุกประการแล้ว จึงถวายศุภอักษรที่ตมาคอินท์ให้ถือน้ำ
 พระเจ้าหงสาวดีได้ทรงทราบในศุภอักษรชาวเมืองมาตะรา มี

ตมาตอินท์เป็นอธิบดีผู้ใหญ่ จะมาถวายเป็นข้าราชการแผ่นดิน
ในเมืองหงสาวดีก็มีพระทัยยินดีนัก

ในศักราช ๓๓๐๘ ปีนี้ พระเจ้าหงสาวดีมีรับสั่งให้ส่งมิง
ศิริคุณหนึ่ง ตมิงตะละบันหนึ่ง ตมิงท้าวชออินท์หนึ่ง เกณฑ์คน
หมื่นหนึ่ง ขึ้นไปรับชาวเมืองมาคะระดงมา ตมิงดำคนยกไปช้าง
หตั้งเมืองอังวะข้างทิศตะวันออกครั้งนั้นไม่ได้สู้รบกับกองทัพพม่า ไป
ถึงเมืองมาคะระเดือนสิบ ตมาตอินท์ ตมิงโคด ตมิงแปะกะยอ รู้
ว่าพระเจ้าหงสาวดีมีรับสั่งให้ส่งมิงดำคนขึ้นมารับก็มีความยินดี จึง
รับส่งมิงดำคนกับไพร่พลพันหนึ่งเข้ามาในเมือง เดียงคูกันเสร็จแล้ว
ก็ทำบุญช้คนในเมืองมาคะระได้หกหมื่นเศษ ก็ตระเตรียมพร้อม
เสร็จแล้วยกถ่วงดงมาถึงทางใกล้เมืองอังวะ พวกพม่าเกรงฝีมือ
ไม่อาจออกมากันทางไว้ได้ แต่เดินทางมาตั้งตามเคื่อนถึงเมือง
หงสาวดี พระเจ้าหงสาวดี มีรับสั่งให้พวกรามัญเมืองมาคะระถือน้ำ
พระพิพัฒน์ฯ เสร็จแล้ว ตั้งตมาตอินท์ ตมิงโคด ตมิงแปะกะยอให้
เป็นอำมาตย์ผู้ใหญ่ พระราชทานเครื่องยศตามสมควร ครั้งนั้นตมิง
ท้าวทองตุ๊ก ตมิงท้าวชุก จึงคิดเป็นแต่ให้ถอบุบายว่าจะไปมนัสการ
พระเจ้ายี่ร่างกุง จึงพากันเข้าไปทูลดาพระเจ้าหงสาวดี ๆ ก็โปรด
ให้ไป ครั้นออกจากเมืองจึงคิดปรึกษากันว่า พระเจ้าหงสาวดีองค์
นี้มิใช่เจ้าของเรา เราจะต้องไปตามเจ้าของเราจึงจะควร ปรึกษา

กันแล้วก็คิดตามไป จึงไปพบพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนผู้เป็นเจ้าของ
 คน มาอาศัยอยู่ที่แม่กตองแม่จ่าน ในป็นหนึ่งมีงขอกวยผู้เป็นพระ
 เจ้าหงสาวดีองค์ก่อน เถลยกล่อมพวกระว่าไต้ต้องพันเค็ช ยกมา
 ตั๋วห้วเมืองชนแก่มืองหงสาวดีไต้หตายเมือง คือเมืองกตตหนึ่ง เมือง
 ตองเบาหนึ่ง เมืองชะเต็งหนึ่ง เมืองทาทรามหนึ่ง เมืองดังพลอย
 หนึ่ง เมืองปองหนึ่ง แล้วคิดลงเขาไปถึงเมืองเกริน ครึ่งหนึ่งมีง
 ท้าวชอติ๊กเป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ ให้เจียรกะบันจุผู้เป็นปลัดเมือง
 เกณฑ์ไพร่พล ๒๐๐๐ ออกไปรบทัพผัดมีงขอกวย ผู้เป็นพระเจ้า
 หงสาวดีองค์ก่อน เจ้าเมืองเมาะตะมะจึงแต่งหนังสือแจ้งขอราชการ
 คักว่าพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนยกกองทัพมาคักเมืองเมาะตะมะ ให้
 ชุนนางกรมการถือขึ้นไปถวายพระเจ้าหงสาวดี ๆ ทรงทราบแล้ว จึง
 รับสั่งให้มะก่าสะเกณฑ์คนห้าร้อยไปช่วยรบ ครึ่งนั้นเจียรกะบันจุ
 ยกทัพไป รบกับทัพผัดมีงขอกวยผู้เป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนที่เมือง
 เกริน คิงค้ายประชิดอยู่ที่เมืองเกริน รบกันเป็นด้ามารถถึงตีวัน
 กองทัพผัดมีงขอกวยผู้เป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อน แดก พ่าย กระจัด
 กระจาย จึงจำใจเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยาโดยทางพระเจดีย์ตาม
 องค์ แล้วตั้งอยู่ปลายด้านจิมมีหนังสือเข้าไปถึงพระยากาญจนบุรี
 ว่าจะเข้าไปพึ่งพระบารมีพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พระยากาญจนบุรี
 จึงมีหนังสือเข้าไปถึงเสนาบดี ๆ จึงเอาหนังสืออนกราบทูลพระเจ้า

กรุงเทพฯ จึงตรัสตั้งให้เจ้าเมืองกาญจนบุรีตั้งคัวตั้งมิงชอกวายนั้นเข้าไป แต่เมื่อตั้งมิงชอกวैयाไปถึงกรุงศรีอยุธยาในเดือนเจ็ด

ฝ้ายนายกำดะ ที่พระเจ้าหงสาวดีรับตั้งให้เกณฑ์คนหัวร้อยไปช่วยรบข้าศึกกรุงศรีอยุธยา ครั้นออกมาจากเมืองหงสาวดีหน้อยหนึ่งถึงเมืองวานหยุดกองทัพอยู่ที่เมืองนั้นตั้งวัน เกณฑ์คนในหัวเมืองนั้นได้อีกพันเศษ จึงคิดขบถแก่พระเจ้าหงสาวดี จับคนในหัวเมืองนั้นฆ่าเข้าเดือยเป็นอันมาก ตั้งมิงท้าวชอกกักเจ้าเมืองเมาะตะมะยกกองทัพออกไปรบ จับได้มะกำดะกับไพร่พลตามสืบเศษซึ่งเป็นคู่ร่วมคิดกันฆ่าเดือย เจ้าเมืองเมาะตะมะจึงบอกหนังสือแจ้งข้อราชการที่ได้รับกับตั้งมิงชอกวैयाเป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อน ที่ตั้งมิงชอกวैयाแตกหนีเข้าไปกรุงศรีอยุธยาทางต้น กับเรื่องราวมะกำดะคิดขบถได้ชำระฆ่าเดือยเดือยแล้ว ให้เจียรเก้บันจุน้องถ้อขึ้นไปถวายพระเจ้าหงสาวดี ๆ ได้ทรงทราบในหนังสือนั้นแล้วก็มีพระฤทธิพิณดี จึงพระราชทานเครื่องยศต่าง ๆ ก็ให้เจียรเก้บันจุน้องถ้อขึ้นเป็นอันมาก เจียรเก้บันจุน้องถ้อก็ถวายบังคมลากลับไปเมืองเมาะตะมะ

ในศักราช ๓๓๐๘ ปีนั้น พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พระราชทานภูมิฐานบ้านเมืองให้ตั้งมิงชอกวैयाอาศัยอยู่เป็นสุข ครั้นภายหลังเจ้าแฉะขุนนางไปหาตั้งมิงชอกวैयाมากขึ้น คัวตั้งมิงชอกวैयाมีความรู้วิชาการแต่เจียรเก้บันจุน้องถ้อเป็นทีชอบใจคนทั้งปวง ครั้นนานมาพระเจ้า

กันแล้วก็คิดตามไป จึงไปพบพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนผู้เป็นเจ้าของ
 คน มาอาศัยอยู่ที่แม่กลองแม่จาม ในบั้นนั้นมิ่งชอกวญผู้เป็นพระ
 เจ้าหงสาวดีองค์ก่อน เกิดยกด้อมพวกกระว่าได้ตั้งพันเศษ ยกมา
 ตัดหัวเมืองชนแกเมืองหงสาวดีได้หลายเมือง คือเมืองกตทหนึ่ง เมือง
 ทองเบาหนึ่ง เมืองชะเติงหนึ่ง เมืองทากรามหนึ่ง เมืองดังพลอย
 หนึ่ง เมืองปองหนึ่ง แล้วคิดวงเขาไปถึงเมืองเกริน ครั้นนั้นมิ่ง
 ท้าวชอติคเป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ ให้เจียรกะบันจุผู้เป็นปลัดเมือง
 เกณฑ์ไพร่พล ๒๐๐๐ ออกไปรบทัพผัดมิ่งชอกวญ ผู้เป็นพระเจ้า
 หงสาวดีองค์ก่อน เจ้าเมืองเมาะตะมะจึงแต่งหนังสือแจ้งขอราชการ
 คัดว่าพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนยกกองทัพมาตีเมืองเมาะตะมะ ให้
 ชุนนางกรมการถือขึ้นไปถวายพระเจ้าหงสาวดี ๆ ทรงทราบแล้ว จึง
 รับสั่งให้มะก่าตะเกณฑ์คนหาญไปช่วยรบ ครั้นนั้นเจียรกะบันจุ
 ยกทัพไป รบกับทัพผัดมิ่งชอกวญผู้เป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อนที่เมือง
 เกริน ตึงค่ายประชิดอยู่ที่เมืองเกริน รบกันเป็นด้ามารถึงตีวัน
 กองทัพผัดมิ่งชอกวญผู้เป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อน แดก พ่าย กระจัด
 กระจาย จึงจำใจเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยาโดยทางพระเจดีย์ดำม
 องค์ แล้วตั้งอยู่ปลายค่านจึงมีหนังสือเข้าไปถึงพระยากาญจนบุรี
 ว่าจะเข้าไปพึ่งพระบารมีพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พระยากาญจนบุรี
 จึงมีหนังสือเข้าไปถึงเสนาบดี ๆ จึงเอาหนังสือขึ้นกราบทูลพระเจ้า

กรุงเทพฯ จึงตรัสตั้งให้เจ้าเมืองกาญจนบุรีตั้งคัวดมิงขอกวายนั้นเข้าไป แต่เมื่อตั้งมิงขอกวยาเข้าไปถึงกรุงศรีอยุธยาในเดือนเจ็ด

ฝ่ายนายกำดะ ที่พระเจ้าหงสาวดีรับตั้งให้เกณฑ์คนห้าร้อยไปช่วยรบข้าศึกกรุงศรีอยุธยา ครั้นออกมาจากเมืองหงสาวดีหน้อยหนึ่งก็ถึงเมืองวานหยุดกองทัพอยู่ที่เมืองนั้นสองวัน เกณฑ์คนในหัวเมืองนั้นได้อีกพันเศษ จึงคิดขบถแก่พระเจ้าหงสาวดี จับคนในหัวเมืองนั้นฆ่าแต่ยเป็นอันมาก ดมิงท้าวขอกกเจ้าเมืองเมาะตะมะยกกองทัพออกไปรบ จับได้มะกำดะกับไพร่พลดำดืบเศษซึ่งเป็นคู่วมคิดกันฆ่าแต่ย เจ้าเมืองเมาะตะมะจึงบอกหนังสือแจ้งข้อราชการที่ได้รับกับตั้งมิงขอกวยาผู้เป็นพระเจ้าหงสาวดีองค์ก่อน ที่ตั้งมิงขอกวยาแตกหนีเข้าไปกรุงศรีอยุธยาทางต้น กับเรื่องราวมะกำดะคิดขบถได้ชำระฆ่าแต่ยเสร็จแล้ว ให้เจียรกะบันจุนผู้ของถิฮันไปถวายพระเจ้าหงสาวดี ๆ ได้ทรงทราบในหนังสือนั้นแล้วก็มีพระฤทัยยินดี จึงพระราชทานเครื่องยศต่าง ๆ ก็ให้เจียรกะบันจุนเป็นอันมาก เจียรกะบันจุนก็ถวายบังคมลากลับไปเมืองเมาะตะมะ

ในคักราช ๓๓๐๘ มีนั้น พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา พระราชทานภูมิฐานบ้านเมืองให้ตั้งมิงขอกวยาอาศัยอยู่เป็นสุข ครั้นภายหลังเจ้าและขุนนางไปหาตั้งมิงขอกวยามากขึ้น ด้วยตั้งมิงขอกวยานั้นมีความรู้วิชาการแต่เจระจาเป็นที่ชอบใจคนทั้งปวง ครั้นนานมาพระเจ้ากรุง

ไทยทรงทราบไม่ได้พระฤทธิย์ดมิงขอกวย จึงตรัสตั้งให้เจ้าพระยา
 ยมราช เอาตัวดมิงขอกวยไปจำไว้ ณ คุก แต่เมื่อดมิงขอกวยได้
 เป็นเจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดีนั้น ตั้งแต่ศักราช ๑๓๐๓ ปี จนถึง
 ศักราช ๑๓๐๘ ปี จึงได้พัดตไปจากเมือง ได้เป็นเจ้าแผ่นดินอยู่
 หกปีเท่านั้น

เมื่อศักราช ๑๓๐๘ ปีนั้น พระยารามัญตามคน คือพระยา
 รามหนึ่ง พระยากลางเมืองหนึ่ง พระยาน้อยวันหนึ่ง ที่ดมิง
 ขอกวยตั้งไว้ให้ซัดทัพอยู่เมืองเจกอง ได้เมืองปรอนลงมาประมาณ
 สองวัน ให้คอยบ้องกันกองทัพมาซึ่งจะยกมาตีรามัญประเทศ
 และพระยารามัญทั้งสามนั้น ครั้นรู้ว่าดมิงขอกวยวิวาทกับตะดะมหา
 เถนาคดี แล้วหนีเข้าไป ณ กรุงศรีอยุธยาตั้งนั้น พระยารามัญ
 ทั้งสามจึงปรึกษากันว่า ครั้นดมิงขอกวยผู้เป็นเจ้านายของเรา
 หนีเข้าไปเมืองไทยเสียแล้ว และเราทั้งสามนี้ ดมิงขอกวยตั้งแต่งไว้
 ให้มียศศักดิ์ เห็นว่าตะดะมหาเถนาคดีจะไม่เพียงเราเป็นปกติ คง
 จะคิดร้ายเราเป็นมั่นคง เราจะคิดอุบายหนีไป ณ กรุงไทย ไปตาม
 ดมิงขอกวยเจ้านายของเราเถิด ครั้นพระยาทั้งสามคิดตั้งนั้นแล้ว จึง
 บอกความแก่คนสนิทที่ไว้ใจได้ต่างคนก็มีหนังสือจดมาถึงบุตรภรรยา
 ณ เมืองหงสาวดีว่า เราทั้งหลายมาตั้งซัดทัพอยู่นานแล้ว ได้ความ
 ดำบากอดอยากด้วยอาหาร จะใคร่เห็นหน้าบุตรภรรยาบ้าง ให้

บุครภรรยาจัดหาเสบียงอาหารแล้วชวนกันขึ้นมาส่ง พอให้เราทั้ง
หลายเห็นหน้าบ้าง ส่วนบุครภรณานายกทัพนายกองทั้งหลายนั้น
ครั้นได้รู้ในหนังสือนั้นแล้ว ก็ชวนกันจัดหาเสบียงอาหารของกิน
ต่าง ๆ แล้วพากันขึ้นไป ณ เมืองเจกอง พระยารามัญทั้งด้ามกับ
นายทัพนายกองทั้งปวง จึงบอกความฉบับนั้นแก่บุครภรรยา ครั้นถึง
เดือนธันวาคมพระยารามัญทั้งด้ามกับนายทัพนายกองซึ่งรุกรันนั้น ก็ชวน
กันอพยพครอบครัวรีบเดินค้ำมาทางตะวันออก มาทางปลายแดน
เมืองคองอู คราวรามัญมาคราวนั้นประมาณสี่ร้อยเศษ

ฝ่ายไพร่รามัญทั้งปวง ซึ่งเหลืออยู่ในเมืองเจกองนั้น ครั้น
เห็นพวกคัวนายทั้งปวงยกครัวหนีไปดังนั้น ไม่รู้เหตุผลเป็นประการ
ใดก็ชวนกันตกใจ ต่างคนต่างก็รีบไปถิ่นฐานบ้านเมืองของตน ดาง
คนจึงเอาความนั้นมาแจ้งแก่ขุนนางในเมืองหงสาวดี

ฝ่ายพระยารามัญทั้งด้ามก็เข้าไปในเมืองเชียงใหม่ พระเจ้า
เชียงใหม่จึงแจกเสบียงให้แล้ว ให้ส่งครัวรามัญทั้งปวงลงไปเมือง
ตาก เจ้าเมืองตากจึงบอกหนังสือลงไปให้กราบบังคมทูลพระกรุณา
จึงมีรับสั่งให้ส่งครัวมอญทั้งนั้นลงไปกรุงศรีอยุธยา จึงครัดสั่งให้
เสนาบดีชี้กัถาม ครั้นทราบความแล้ว จึงครัดสั่งให้พระยารามัญ
ทั้งด้ามแฉกครอบครัวทั้งปวง ไปอยู่ค้ำบดโพธิ์ด้ามต้น

ตุศักราช ๑๓๓๐ ปีเดือนห้า พระเจ้าหงสาวดี จึงให้แต่ง

ราชดำรินเป็นใจความว่า ดมิงชอกวยหนีเข้าไปพึ่งพระบารมีอยู่นั้น
 เป็นคนออกคัญญุ อย่าให้พระเจ้ากรุงไทยเลี้ยงดูไว้ ตัวข้าพเจ้าได้
 ทำคุณแก่ดมิงชอกวยมาก เมื่อดมิงชอกวยจะได้ราชสมบัตินั้นก็
 เพราะข้าพเจ้าคิดอ่านให้ แล้วข้าพเจ้าก็ยกบุตรสาวให้เป็นภรรยา
 ครั้นได้เป็นใหญ่แล้วกดับข่มเหงบุตรสาวข้าพเจ้า แล้วกดับค่อสู้จะ
 ฆ่าข้าพเจ้าเสีย หากว่ารามัญทั้งหลายช่วยข้าพเจ้ามาก ดมิงชอกวย
 จึงกดับปราชัยไป ให้พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเห็นแก่ไมตรีเกิด จึง
 จับตัวดมิงชอกวย กับพระยาพระราม พระยาगतเมือง พระยา
 น้อยวันดี ทั้งสามนั้น จำคุมตั้งให้แก่ราชทูตออกมา ณ เมือง
 หงสาวดี แล้วจึงมอบราชดำริน แด่เครื่องบรรณาการให้ราชทูต
 ไปกรุงศรีอยุธยา จึงถวายราชดำรินแด่เครื่องราชบรรณาการ
 พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงพระนามพระเจ้าทรงธรรม จึงตรัสตั้งให้
 เสด็จกลับหนังสือตอบมาว่า ซึ่งดมิงชอกวยหนีเข้ามาพึ่งพระบารมี
 นั้น ครั้นพระเจ้าอยู่หัวให้ซักถาม ได้เนื้อความว่าดมิงชอกวยกดับ
 ทำร้ายพระเจ้าหงสาวดี จึงเห็นแก่ไมตรีซึ่งเคยมีกันมาแต่ก่อนนั้น
 จึงให้จำดมิงชอกวยไว้ในคุกจนทุกวันนี้ แลพระเจ้าหงสาวดีจะให้
 ตั้งตัวดมิงชอกวยออกไปนั้น ทรงเห็นว่าไม่ต้องด้วยเยี่ยงอย่าง
 ธรรมเนียมกษัตริย์ผู้ดำรงราชสมบัติโดยทศพิธราชธรรม ด้วยดมิง
 ชอกวยหนีความตายมาได้แล้ว ครั้นจะตั้งให้กดับออกไปตายเด่าก็

จะเป็นบาปเป็นกรรม เห็นไม่ควรนึก แต่ว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็
รักษาทางพระราชไมตรีไว้ จะให้เนรเทศตั้งมิงชอกวยเดี่ยวจากกรุง
ศรีอยุธยา จะให้โดยสารดำเกาเงินออกไปแล้ว ให้นายดำเกาปด้อย
เดี่ยวในเกาะแดนเมืองจันทน์ และพระยารามัญทั้งสามนั้นทรงเห็น
ว่าไม่มีโทษผิด เพราะไม่ได้คิดร้ายต่อพระเจ้าหงสาวดี เป็นแต่ไม่
สบายเด็กรอภัยพวกรอครวเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์ ก็เป็นธรรมเนียม
ที่พระเจ้าแผ่นดินจะสงเคราะห์ไว้ อย่าให้พระเจ้าหงสาวดีน้อยพระทัย
เลย ครั้นพระเจ้ากรุงไทยให้เสนาบดีทำหนังสือตอบฉะฉานแล้ว จึง
มีรับสั่งให้เจ้าพระยาสมุหราช นำเอาตัวตั้งมิงชอกวยมาทูลเครื่องจำ
ให้ผู้คุมตั้งคนกำกับไปด้วย ให้ตั้งดำเกาเงินค่อนหน้าราชทูตรามัญ แด
มอมให้ นายดำเกาว่าถ้าถึงปากน้ำเจ้าพระยาแล้ว ให้ตั้งผู้คุมตั้ง
ฉะฉาน ณ เมืองสมุทรปราการ แล้วให้นายดำเกาเอาตั้งมิงชอกวยไป
ปด้อยเดี่ยว ณ เกาะแดนเมืองจันทน์

ฝ่ายราชทูตรามัญทั้งปวง ครั้นถึงเดือนเจ็ดก็เข้าไปถวาย
บังคมตราบพระราชดำรัสแต่เครื่องราชบรรณาการตอบแทนแล้ว ก็
พากันออกมายังกรุงหงสาวดี จึงเข้าไปเฝ้าถวายพระราชดำรัสแต่
เครื่องราชบรรณาการนั้น พระเจ้าหงสาวดีก็รับได้ทราบพระราช—
ดำรัสแล้วไม่ชอบพระทัยแต่ไม่รู้ที่จะทำประการใด ด้วยกลัวเมือง
มอญจะขาดทางพระราชไมตรีกันไป จะเสียที่แก่พม่า

ดุษฎีการ ๑๓๓๓ ปี จึงพระเจ้าหงสาวดีตั้งนายของตน้อง
ชายใหญ่เป็นพระมหาอุปราช ตั้งน้องชายรองเป็นพระยาตะระมหา
เด่นาบตีฝ่ายขวา ตั้งหลานชายผู้หนึ่งเป็นพระยาตะระมะบันกองทหาร
เด่นาบตีฝ่ายซ้าย

ในศักราช ๑๓๓๓ ปี นั้นถึงเดือนสี่ สมิงรอกวยจึงขึ้นไปได้
ถึงเมืองเชียงใหม่

(และข้อความซึ่งสมิงรอกวย ถัดขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่
ได้ด้วยอุบายประการใดนั้น ในเรื่องราชพงศาวดารฉบับรามัญไม่มี
ความจดหมายไว้ ยกขึ้นว่าแต่เนื้อความไปถึงเมืองเชียงใหม่ที่
เดียว)

ขณะนั้นสมิงรอกวยจึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าเชียงใหม่ ทูลเล่า
ความทุกข์แต่หนหลังให้ฟังทุกประการ พระเจ้าเชียงใหม่ก็มีความ
กรุณาจึงให้สมิงรอกวยไปอยู่กับราชธิดาเหมือนแต่ก่อน

ดุษฎีการ ๑๓๓๖ ปี เดือนสาม สมิงรอกวยจึงให้ราชธิดา
เจ้าเชียงใหม่เข้าไปกราบทูลพระบิดา จะรอกองทัพให้ดำมีกดับ
ไปตีเมืองมอญ พระเจ้าเชียงใหม่ก็ไม่จัดให้ตามพระราชธิดาขอ
จึงคิดว่าสมิงรอกวยก็พากองทัพเมืองเชียงใหม่ไปด้อมตายพดัดพราย
เดี่ยเป็นอันมากครั้งหนึ่งแล้ว บัดนี้ถ้าเราจะให้ไปก็จะพาคนไป
ตายเดี่ยอีก ครั้นสมิงรอกวยไม่ได้กองทัพแล้วก็ตั้งจำใจอยู่ใน

เมืองเชียงใหม่

ในศักราช ๑๑๓๒ ปีนั้น พระเจ้าหงสาวดีตั้งเกณฑ์กองทัพให้พระมหาอุปราชาคุมไพร่พล ๒๐,๐๐๐ เป็นทัพเรือ ให้พระยาทะเลคุมไพร่พล ๒๐,๐๐๐ กับตั้งมิงคะตะบันคุมไพร่พล ๗,๐๐๐ เป็นทัพหน้ายกไปทางบกพวกรามัญ ทิ้งทัพบกทัพเรือยกไปตั้งมั่นมหาราชธานีตั้งอยู่เมืองปรอนนั้น มังมหาราชาก็ตั้งเป็นด้ามารต ครั้นนั้นเป็นคราวขตารามัญชน พวกรามัญทั้งปวงจึงมีฝีมือเข้มแข็งนัก มังมหาราชาก็เห็นเหตุอย่างนี้จึงให้เมืองปรอนเสีย ปล่อยให้ไปตั้งรับอยู่ ณเมืองประกัน จึงให้เจ้าเมืองประกันกับเมียนวุ่นคุมพลไปตั้งค่ายอยู่ปากตะวันตกตรงเมืองประกันข้าม คัวมังมหาราชาก็ปิดเมืองประกันนั้น เขาคงมั่นรักษาเมืองประกันปากตะวันออกอยู่ แล้วจึงมีหนังสือบอกขอราชการขึ้นไปเมืองอังวะ

ฝ่ายกองทัพรามัญ ครั้นได้เมืองปรอนแล้ว ก็แยกกันทิ้งทัพบกทัพเรือค้ำหัวเมืองพม่าปากตะวันออกแม่น้ำอิรวดีขึ้นมา และกองทัพเรือข้ามมหาอุปราชามาเมืองหงสาวดีเป็นแม่ทัพ คอยกันหัวเมืองปากตะวันตกไว้ไม่ให้ข้ามมาช่วยเมืองปากตะวันออกได้ ขณะนั้นพวกรามัญก็ค้ำหัวเมืองปากตะวันออกขึ้นไปได้สิบหัวเมือง คือเมืองเมยเกาะหนึ่ง เมืองคองควนหนึ่ง เมืองปะตะนะกูหนึ่ง เมืองมันกุนหนึ่ง เมืองมะกวยหนึ่ง เมืองแฉกมะจะดอหนึ่ง เมืองเวนน

เมืองหนึ่ง เมืองเปมะหนึ่ง เมืองปะกันหนึ่ง เมืองจาเดหนึ่ง เป็น
 ดิบหัวเมืองด้วยกัน และกองทัพเรือนั้น ก็คอยป้องกันทัพเรือ
 พม่าปากตะวันตกไม่ให้ตามมาช่วยกันได้ จึงตั้งเมืองจาเดปากตะวัน
 ออก แล้วทัพบก ทัพเรือ พวกราษฎร์ก็ตั้งพักพอกพดอยู่ ณ เมือง
 จาเด ทางแต่เมืองจาเดถึงเมืองปะกัน ซึ่งมีมหาราชากอยขึ้นไป
 ตั้งอยู่นนประมาณสามวันถึงกัน

ฝ่ายพระมหาอุปราชา จึงตั้งพระยาตะระ พระยาตะระบั้น
 ทั้งสองให้อยู่รักษาเมืองจาเดไว้ แล้วก็ยกทัพเรือข้ามไปค้ำชาย
 ปากตะวันตกตรงเมืองปะกันข้าม ซึ่งเจ้าเมืองปะกันข้ามไปรักษา
 อยู่ ณ เจ้าเมืองปะกันค้ำทานไม่อยู่ เห็นเหลือกำลังก็พากัน
 แดกข้ามมาเมืองปะกันตั้ง พระมหาอุปราชาจึงจัดให้ตั้งมิงพระราม
 อยู่รักษากองทัพเรือ แล้วก็ยกขึ้นไปตั้งอยู่ในค้ำยบกปากตะวันตก
 นั้นแล้ว มีหนังสือไปถึงพระยาตะระ พระยาตะระบั้นทั้งสอง ให้
 เร่งทัพบกยกขึ้นไปค้ำเมืองปะกันปากตะวันออกให้ได้

ขณะนั้นพระเจ้ามังดวามิน ครั้นได้ทรงทราบในหนังสือ
 บอกว่าเมืองรายทางปากตะวันออกเดี่ยวแก่รามัญทั้งสิบตำบลดังนี้ ก็
 ตัดพระทัยลง จึงตรัสปรึกษากองครมกับขุนนางทงปวง
 ขุนนางทั้งหลายพร้อมกันกราบทูลว่า กองทัพรามัญยังกล้าแข็ง
 อยู่ทงน เพราะได้ตั้งเตี้ยงกันโดยทางเรือได้ถนัด จำจะคิดคิด

กองทัพเรือเด็บบิ่งเดี่ย พวกรามัญจึงจะถอยกำลังลง พระเจ้าอังวะ
เห็นชอบด้วย จึงตรัสตั้งอะตองวุ่นมหาเสนาบดีขึ้นเป็นพนักงานว่า
ร้างทิศใด ให้เกณฑ์คนหมื่นหนึ่งยกข้ามไปณเมืองจะเกิง และ
เดินทัพทางฟากตะวันตกยกกลงไปให้ถึงเมืองจะเบ็น ครงหน้าเมือง
ประกั้นแจงข้าม แล้วให้ตระเตรียมเรือรบเรือได้ให้พร้อม คอยคั
ตักคัตคำเดี่ยงกองเด็บบิ่งรามัญพวกเรืออันจะขึ้นมาทางนั้น อะ
ตองวุ่นจึงลวดยบังคมตามาจ้ดกองทัพพร้อมแล้ว ก็ยกข้ามไปเดินทาง
ฝั่งฟากตะวันตก ส่วนพระมหาอุปราชเมืองหงสาวดีซึ่งตั้งอยู่ค่าย
ฟากตะวันตกนั้น ให้คนขึ้นไปสอดแนมดูร้างบน ครั้นรู้ว่ามังกอง
ทัพบกยกกลงมาทางฟากตะวันตกนั้น ก็จ้ดกองทัพรามัญให้ยกออก
จากค่าย ขึ้นไปชุมนุมอยู่ในราวป่าดงร้างทางซึ่งพม่าจะยกกลงมานั้น
ส่วนกองทัพพม่าเมื่อยยกกลงมานั้นไม่ทันพิจารณา ก็ยกด่วงเดยกอง
ทัพรามัญลงมาประมาณได้กึ่งหนึ่ง พวกรามัญซึ่งชุมนุมอยู่ใต้ท่งที่
ก็ยกขึ้นเป็นสำคัญ ขวบนกันออกคัตกลงกองทัพพวกพม่า แล้ว
พระมหาอุปราชก็ยกคัต้านหน้าส่วนทางขึ้นไป พวกอะตองวุ่นตกใจ
ไม่ทันได้สู้รบก็แตกกระจัดกระจายไปสิ้น ขณะนั้นพระยาพระ
ยาตะระบันทงดองก็ยกทัพขึ้นไปตีเมืองประกั้น มีงมหารชาก็ต่อสู้
เป็นด่ามารถ พวกรามัญยังหักเขาเมืองไม่ได้

ฝ่ายพระมหาอุปราช ครองคัทัพอะตองวุ่นแตกไปแล้วจึง

กตัญญูมาค้าย ไต่ขึ้นเตี้ยมีนพวกข้างเมืองประกันของอยู่ ก็ยกกองทัพเรือข้ามมารบกระหนาบเข้าข้างค้ำริมน้ำ แล้วชนบทยกหนุนเข้าไปใกล้เชิงกำแพงเมือง

ฝ่ายข้างพวกรามัญนั้น พระมหาอุปราชาทรงพระแสงดาบได้ค้อนพดให้เร่งเอาบันไดพาดกำแพงเมืองขึ้นไป พวกรามัญถึงจะตายดักเท่าใดก็ไม่ถอย ด้วยพระมหาอุปราชามีอาญาดีทมิฬเข้มแข็งนัก มังมหาราชเห็นเหตุอาก้างที่จะรักษาเมืองไว้ ก็ชวนเจ้าเมืองประกันเปิดประตูเมืองค้ำเห็นอ คู้ฝักกองทัพรามัญออกไป แล้วรับหนชนไปเมืองอังวะ ครั้นพระเจ้าอังวะได้ทรงทราบวามังมหาราชและอะคองวุ่นเตี้ยทัพชนไปคั้งนั้นก็ตกพระทัยนัก จึงครัดตั้งให้บีคประตูเมืองอังวะ แล้วเกณฑ์คนจันรักษาหน้าที่เชิงเทินทางกลางวันกลางคืน เป็นอันกวคชหนัก ส่วนกองทัพรามัญครั้นได้เมืองประกันแล้ว ก็พร้อมกันยกชนมาค้เมืองคะดุมะยู ครั้นไต่เมืองนั้นแล้วก็ยกชนมาคดล้อมเมืองอังวะไว้ ขณะนั้นมอญกับพม่าฆ่าฟันกันตายตงเป็นอันมาก จนศพเกดต้อนไปตงนอกเมืองตงในในเมือง มีกตอันเหม็นเป็นปฏิภูถหนักหนา เมืองอังวะครั้นนั้นเหมือนป่าช้าค้คิบ ควรจะฟังตงเวชนัก และคนตงหลายตายด้วยรบกันม้าง ด้วยเจ็บไข้ม้าง ด้วยอดตายม้าง ในเมืองอังวะนั้นข้าวแพงนัก คิดเป็นราคาเงินไทยทนานดะบาทมีเศษ คนในเมือง

ซึ่งจะได้ความลำบากนัก แต่กองทัพรามัญตั้งอยู่นอกเมือง ก็จ่าย
กันออกเที่ยวหาเสบียงอาหารทั่วทั้งแคว้นจังหวัดเมืองอังวะ ก็พอได้
มาเลี้ยงกันบ้างแต่ก็ไม่พออิ่มเป็นปกติ แต่พวกรามัญมาล้อม
เมืองอังวะอยู่ได้สามเดือนเศษแล้ว ก็ยังหัดเอาเมืองอังวะไม่ได้
แต่พวกรามัญยกชนมาคู่เมืองอังวะนั้น ตั้งแต่ศักราช ๑๑๑๒ ปี
มาจนถึงศักราช ๑๑๑๕ ปี ได้สามปีแล้วก็ยังไม่ได้เมืองอังวะ ถึง
ฉะนั้นพระมหาอุปราชาก็ไม่ตั้งให้ถอยทัพ มุ่งหมายจะเอาเมืองอังวะ
ให้ได้ มีรับสั่งให้พวกกองทัพเที่ยวขุดมันขุดกดอยโนบ่า และฆ่า
โคกระบือเลี้ยงชีวิตกว่าจะได้เมืองอังวะ

ฉะนั้นพระเจ้าอังวะให้เส้ร่าโศกในพระทัยนัก จึงตรัสตั้ง
ให้ประชุมขุนนางพร้อมแล้ว จึงตรัสว่าแผ่นดินพุกามประเทศนั้น
คิดตั้งแต่พระเจ้าอะนอระทามังฉอนเป็นใหญ่ในเมืองตะกอง ซึ่ง
เป็นเมืองหลวงแต่ก่อนนั้น ไม่เคยเสียแก่กษัตริย์องค์ใด ฉะนั้น
พุกามประเทศผู้คนก็ยังมีน้อย บ้านเมืองก็ยังไม่มั่นคงนัก พวกเงี้ยว
พวกไทยใหญ่อยู่ฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือยกมาเบียดเบียนอยู่หนึ่งๆ
ถึงฉะนั้นพระเจ้าอะนอระทามังฉอน ก็ยังทรงพระอุคต่าหะยกกองทัพ
ไปปราบปรามซ้ำอีก ไม่ให้ย้ายตั้งเอาแผ่นดินอันเป็นพุกามประเทศ
ไปได้ แล้วตั้งพระวงศ์มาหลายรัชชกษัตริย์ ถ้าจะคิดรวมมีก็ได้ร้อย
ปีเศษ กษัตริย์วงศ์นั้นก็ไปปราบปรามพวกเงี้ยวพวกไทยใหญ่ต่อๆ

กันมา จนพวกเงี้ยวพวกไทยใหญ่รบกวนอยู่ในอำนาจพม่าทางต้น
 ครั้นอยู่มาถึงศักราช ๒๕ ปี พระเจ้าอด้งคจอผู้เป็นใหญ่ในเมือง
 ประกัน อันเป็นเมืองหลวงกรุงนน ก็ยกทัพลงไปปราบปรามรามัญ
 ประเทศทั้งปวง ให้อยู่ในอำนาจพระองค์ต้น ครั้นหน้พุกามประเทศ
 ก็ไพศาดกวางขวาง ข้างทิศใต้ตัดออกจนทะเล ข้างทิศเหนือกระทั้ง
 แคนจันเป็นกำหนด ครั้นพระเจ้าอด้งคจอผู้ด้วรกคดลงไปแล้ว
 ฤศักราช ๖๔๘ ปี มะกะโทเกิดขบถตั้งตัวขึ้นเป็นกษัตริย์ในรามัญ
 ประเทศเข้าตีบวงศ์ มาถึงพระยาดั้หราชาริราช อันเป็นกษัตริย์
 ในรามัญประเทศเข้มแข็งนัก ก็ได้ยกกองทัพขึ้นมาทำสงครามใน
 พุกามประเทศ ขณะนั้นพระเจ้ามณเฑียรทองอันเป็นใหญ่ในเมือง
 ฮังวะระ ก็ได้ทำสงครามบ้องกันแผ่นดินไว้ ไม่ให้รามัญชิงไปได้
 ครั้นนั้นรามัญประเทศไม่อยู่ในอำนาจพม่า ได้เป็นประเทศใหญ่
 มาจนถึงศักราช ๘๐๓ ปี จึงมีพระมหากษัตริย์ ผู้เป็นพระอัยกา
 ทวดของเรา ทรงพระนามชื่อว่าพระเจ้าฝรังมังโด้คัก จึงยกกองทัพ
 ลงไปปราบปรามรามัญประเทศได้ทั้งต้น ครั้นถึงพระเจ้าฝรัง
 มังคร์ผู้เป็นพระโอรส ก็ยังมีบุญมากกว่าพระบิดา เทียวปราบ
 ปรามกษัตริย์ทั้งปวงอยู่ในอำนาจทั้งต้นแล้ว ก็เป็นใหญ่ในพุกาม
 ประเทศ ในรามัญประเทศ ในสยามประเทศ ในมดาวประเทศ
 ได้มาเป็นเขตแดนเมืองฮังวะระทั้งต้น ขณะนั้นพุกามประเทศมีอำนาจ

มากนัก ครั้นถึงพระเจ้าอานกระยอผู้เป็นพระโอรส ทำสงครามกัน
 กับพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา ก็เด็ยรามัญประเทศกดับเป็น
 เขตแดนของพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา ถึงฉนั้นพระราชาบุตร
 เรยของพระเจ้าฝรั่งมังศรีก็ยังรักษาพุกามประเทศไว้ ไม่ให้ตกไป
 เป็นเขตแดนกรุงศรีอยุธยาได้ ครั้นถึงศักราช ๘๖๕ ปี จึงพระ
 อัยการของเราพระองค์หนึ่งทรงพระนาม พระเจ้าปราสาททองกตดแก้ว
 อันเป็นใหญ่ในเมืองอังวะนี้ จึงยกกองทัพลงไปปราบปรามรามัญ
 ประเทศทั้งปวงได้แล้ว เด็ดจงดไปเสวยราชสมบัติอยู่ในเมือง
 หงสาวดี ดับวงศ์มาได้สามพระองค์ จึงถึงพระเจ้ามังรายกระยอของ
 ได้ครองราชสมบัติในเมืองอังวะนี้ ครั้นอยู่มาจนถึงศักราช ๙๐๒๕ ปี
 พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา ให้เสนาบดียกกองทัพมาตีรามัญประ
 เทศได้แล้วดวงชนมาในพุกามประเทศนี้ ตัดหัวเมืองชนมาจนถึง
 เมืองปะกัน พระเจ้ามังรายกระยอของก็ให้พระราชาบุตรลงไปรักษา
 เมืองปะกันไว้ กองทัพไทยจะหักเอาไม่ได้ ก็ถ่าทัพกดับไป ครั้น
 ภายหลังพระเจ้ามังรายกระยอของผู้เป็นพระอัยการของเราก็กดับคิดอ่าน
 เหารามัญประเทศมาไว้ในอำนาจได้เหมือนแต่ก่อน ครั้นดับวงศ์มา
 ถึงพระบิดาของเรา ก็ยังรักษาพุกามประเทศ แดะยังรักษารามัญ
 ประเทศทั้งตองนี้ไว้เป็นปรกติได้ ครั้นต่อมาถึงเราขึ้นเป็นคราว
 รัชดาพุกามประเทศตก รามัญทั้งปวงกดับมีอำนาจขึ้น ตั้งแต่ศักราช

๑๓๐๔ ปี มาจนถึงศักราช ๑๓๓๔ ปีนี้ ก็คิดรวมด้วยกันก็จะเป็น ๓๒ ปี
 ต้องตั้งคำไหว้ทั้งหลายทำนายไว้แต่กาลก่อน และบัดนี้มาบังเกิด
 ฆ่าฟันกันตายความฉิบหายต่าง ๆ เมื่อขณะเราได้ครองราชสมบัติ
 ครองนี้ ก็เห็นว่าเราเป็นพระเจ้าแผ่นดินบุญน้อยกว่าพระเจ้าแผ่นดิน
 ทั่วหลายแต่ก่อน บัดนี้เราพิเคราะห์ดูก็เห็นกว่าว่าดนาเราตั้งแล้ว
 ทหารพม่าจึงมีฝีมืออ่อนกว่าพวกรามัญนัก คุณคิดประหลาดกว่าแต่
 ก่อนหนักหนา ถ้าเราทั้งหลายจะมีศบประมุเมืองนี้ซึ่งอยู่ฉะนี้ ไพร
 บ้านพลเมืองก็จะพากันฉิบหายตายเสียสิ้น ถึงมาครว่าเราจะตาย
 ผู้เดียวก็ตามเกิด แต่ให้คนทั้งปวงรอดชีวิตอยู่ความนินทาจึงจะไม่มี
 ต่อไปในภายหน้า เราคิดจะเบียดประมุเมืองปล่อยให้ข้าศึกเข้ามา
 เสียโดยดี แต่เราจะขอตั้งญญาอย่าให้เบียดเบียนราษฎรทั้งปวง
 เลย ท่านทั้งหลายจะเห็นประการใด

ขณะนั้นแต่บรรดาราชวงศ์มีมังมหานรธาอันเป็น
 ที่แมงยี่อินค่อ แปลว่าเจ้าวงใหญ่เป็นต้น และพวกขุนนางมีมหา
 เสดนาบดีทั้งสี่เป็นต้น และมหาเสดนาบดีทั้งสี่นั้น คือ อะแซฮุ่นเสดนา
 บดีว่ากต่างข้างทิศตะวันออกหนึ่ง อะดองฮุ่นเสดนาบดีว่ากต่างข้าง
 ทิศใต้หนึ่ง มย้อกฮุ่นเสดนาบดีว่ากต่างข้างทิศเหนือหนึ่ง อะหม้อกฮุ่น
 เสดนาบดีว่ากต่างข้างทิศตะวันตกหนึ่ง ครั้นได้ฟังพระเจ้าอริยวงศร์ดี
 ดั่งนั้นก็ถนมนาคาไว้ไม่ได้ชวนกันร้องให้แล้วกราบทูลว่า ซึ่งทรง

พระกรุณาครั้งที่ครั้งนั้นสมควรแล้ว ถ้านิ่งไว้ชาวเมืองทั้งปวงจะฉิบหาย
เสียสิ้น

ดุษฎีกราช ๓๓๓๕ ปี ณ วันเสาร์เดือนหกแรมสามค่ำ พระ
เจ้ามังฆวระมินผู้เป็นพระเจ้ากรุงอังวะ จึงตรัสตั้งให้มังฆวระ
จัตมาพระที่นั่งทรงประทับด้วยเครื่องประทับตำหรับม้าเสีจ และ
พระกตชาวอันเป็นเครื่องสูงตำหรับกษัตริย์ และพวกกรมวังและ
พวกชาวมาตยาษา เบียดประตูเมืองออก มารับพระมหาอุปราชาเมือง
หงสาวดี มังฆวระจัตมาจึงออกมา ณ ค่ายประชิด จึงเข้าไปหาพระ
มหาอุปราชา ๆ ก็ต้อนรับแล้วเชิญให้มังฆวระจัตมาที่นั่งที่อันสมควร
แล้ว จึงถามว่าท่านออกมาหาเราด้วยกิจการอันใด มังฆวระ
จัตมาตอบว่า บัดนี้พระเจ้าอังวะก็รู้พระองค์ว่าอาณาเขตของพระองค์
เสียแล้ว เห็นว่าชาวเมืองอังวะตั้งเป็นแท่นแล้ว ถ้านิ่งมีตประตู
เมืองต่ออยู่ ไพร่พลเมืองจะพากันฉิบหายเสียสิ้น จึงมีรับตั้งแก่
ให้ออกมาเชิญท่านเข้าไปโดยดี แต่ว่าจะขอความสัตย์อย่าให้ท่าน
ทำอันตรายแก่พระเจ้าอังวะ และชาวเมืองทั้งปวงให้ได้ความถำ-
นากเลย

พระมหาอุปราชาได้ฟังดังนั้นก็มีความยินดี จึงให้หาพระยา
ทะเลและทะเลบนขุนนางรามัญทั้งปวงมาพร้อมแล้ว จึงบอกเหตุ
นั้นให้ฟังทุกประการ ครั้นขุนนางทั้งหลายเห็นชอบด้วยพร้อมกัน

แล้ว พระมหาอุปราชาก็ให้ตั้งขบวนไพร่พลแก่มังมหาราช เพื่อจะ
 ไม่ทำร้ายแก่พระเจ้าอังวะและชาวเมืองท่งปวง มังมหาราชจึง
 เชิญพระมหาอุปราชามาให้ชนม้มาพระที่นั่งพระเจ้าอังวะ และให้
 ชาวมาตยาญากางพระกตชวดยกขน จะคอยรับเด็ค้พระมหา
 อุปราชา ๆ ไม่ชนม้มาที่นั่ง และไม่กั้นพระกตชวดยกพระเจ้าอังวะ ครั้น
 ตั้งให้ตพระกตชวดยกแล้ว มอบเครื่องยศสำหรับกษัตริย์ท่งปวง
 คืนให้มังมหาราช และขณะเมื่อพระมหาอุปราชามาเข้าไปใน
 จักรตั้งให้พระยาตะตะบัน กับไพร่พลประมาณ ๓๐๐ พร้อมด้วย
 เครื่องดำตราดูขยกเข้าไปก่อน ขณะนั้นพระเจ้าอังวะเด็ค้จออกมา
 จากพระราชวัง เด็ค้จมานั่งอยู่ณศาลาดูขยกพร้อมด้วยขุนนาง
 ท่งปวง พระยาตะตะบันจึงเข้าไปถึงศาลาดูขยก แล้วให้พวกรามัญ
 รายล้อมวงอยู่รอบศาลาดูขยก ครั้นภายหลังพระมหาอุปราชาก็
 จักทหารประมาณ ๕๐๐ พร้อมด้วยเครื่องดำตราดูขยกแล้ว จึงทรง
 ม้าพระที่นั่งของพระองค์ มังมหาราชทรงม้านำเด็ค้จเข้าไปใน
 เมืองอังวะ ครั้นใกล้ถึงศาลาดูขยกซึ่งพระเจ้าอังวะเด็ค้จออกมา
 ทรงนั่งอยู่นั้น พระมหาอุปราชาก็ลงจากม้าพระที่นั่งแต่ไกล เด็ค้จ
 ดำเนินเข้าไปด้วยพระบาทเปล่า ครั้นใกล้ถึงจึงตั้งพระแสงหอก
 สำหรับพระหัตถ์ให้แก่นหาเด็ก แล้วเด็ค้จขึ้นไปเฝ้าพระเจ้าอังวะ
 บนศาลาดูขยก ถวายบังคมแล้วจึงกราบทูลว่า ข้าพเจ้ามาทำการ

ทรงนด้วยถอรับตั้งพระเจ้าหงสาวดี ขรรมนิยมอย่างนักเคยมีมา
 แต่ก่อนถ้าพระมหากษัตริย์ พระองค์ ไค่ถึงคราวเมื่อบุญจะสิ้นไปแล้ว
 ก็ให้บังเกิดความวิตต่าง ๆ เมืองอื่นมาทำร้ายบ้าง ชุนนางในเมือง
 ทำร้ายบ้าง กษัตริย์นั้นก็เลยพระนครและราชสมบัติ วงศ์กษัตริย์ก็
 ดันสูญไป ย่อมเป็นความฉะฉิมมีมาแต่โบราณแล้ว พระองค์อย่า
 น้อยพระทัยเลย พระเจ้าอังวะจึงคิดว่าขรรมคาเกิดมาเป็นมนุษย์
 ก็ย่อมมีความต้องประการ คือสมบัติ และชีวิต เหมือนกันทั่วทุก
 คิวัดคัว ก็กับคนวิตมาถึงเราแล้ว แต่ตัวเรานั้นท่านจะเอาไปทำ
 เป็นประการไค้ก็ตามอัชฌาศัย ขอแต่ราชฎูรทงปวงนั้นอย่าให้
 ใค้ความลำบากเลย พระมหาอุปราชาจึงถวายสัตย์แก่พระเจ้าอังวะ
 เพื่อจะมีได้ทำร้ายแก่พระองค์และราชฎูรทงปวง แล้วจึงทูลว่า พระ
 เจ้าหงสาวดีมีรับตั้งชนมาว่า ถ้าไค้เมืองอังวะแล้วให้เชิญเสด็จ
 พระองค์และพระญาติวงศ์ และชุนนางผู้ใหญ่ทงปวงลงไปณเมืองหง
 สาวดี ความประการนั้นข้าพเจ้าจะต้องทำตามรับตั้งพระเจ้าหงสาวดี
 พระเจ้าอังวะจึงคิดว่า ท่านว่าควรแล้ว ท่านจงทำตามรับตั้งเกิด
 แล้วพระเจ้าอังวะ จึงคิดเรียกรุนนางพนักงานบาญชีพระราชทรัพย์
 ในท้องพระคลัง และบาญชีไพร่พลในเมืองอังวะ มอบให้แก่พระ
 มหาอุปราชาแล้ว จึงเสด็จเข้าพระราชวัง ครั้นภายหลังพระมหา
 อุปราชาจึงเกณฑ์ให้พระยวฑะระเป็นแม่กอง ไปตั้งล้อมพระราชวัง

อยู่ในทิศใต้ของหนึ่ง ให้พระยาตะตะบั้นไปตั้งถ้อยอยู่ในทิศเหนือ
 ของหนึ่ง ให้ตั้งมิงพระรามไปตั้งถ้อยอยู่ในทิศตะวันตกของหนึ่ง
 ตัวพระมหาอุปราชานั้นตั้งอยู่ในศาลาตุงกุนข้าง ทิศวันออก แห่ง
 พระราชวังของหนึ่ง แล้วให้เจ้าเมืองเตียงเที่ยวตรวจตรา แต่
 บรรดาตาดราวุธหอกดาบปืน อันเป็นเครื่องดำหรับเมืองนั้น มอบ
 ให้ขุนนางรามัญรักษาไว้ให้เป็นหมวดเป็นกอง แล้วตั้งพวกรามัญ
 กำกับประตูพระราชวังอยู่ทุก ๆ ประตู คอยห้ามไม่ให้พระราชวงศ์
 คอยห้ามไม่ให้เสนาบดีผู้ใหญ่ทั้งปวงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าอังวะ ปล่อยให้
 ให้แต่มหาดเล็กและคนไพร่ต้อยเข้าออกพอดสมควร และในภายใน
 พระราชสถานข้างหน้าสถานข้างใน ก็ห้ามมิให้พวกรามัญเข้าไป
 ตะเด้าตะดุมถุ่นวอย แล้วตั้งกฎหมายประกาศพวกกองทัพไม่ให้
 เบียดเบียนช่วงชิงสิ่งของ ๆ ราษฎรทั้งปวง แต่พระมหาอุปราช
 จัดบ้านจัดเมืองประมาณกิ่งเดือน ครั้นราบคาบเป็นปรกติดีแล้ว
 จึงตั้งให้พระยาตะตะ และพระยาตะตะบั้นทั้งสองคุมพลอยู่รักษา
 เมืองอังวะ แล้วจึงให้เก็บเงินทองสิ่งของพระราชทรัพย์ในท้อง
 พระคลังต่าง ๆ ลงบรรทุกเรือ แล้วตั้งให้พระราชวงศ์ และเสนา
 บัณฑิตทั้งปวง อพยพครอบครัวของคนลงเรือให้เสร็จ แต่ขุนนาง
 ผู้น้อยจะตามเสด็จลงไป หรือจะช่วยราชการเมืองอังวะก็ตามอัช
 ฌาคัย ขณะนั้นพระดังฆราชานุกรมนุกรมอันค้ำทั้งปวง ซึ่งจะติด

ความเด็่จพระเจ้าอังวะและคิคตามญาติโยมครอบครวัของคณตงไปนั้
 ประมาณตำมร้อยเศษ พระมหาอุปราชากั้จค้พระดั่งมี และครอบ
 ครวัคฤหิ์ดีทังปวงตงบรรทุกเรือทัง ดั้นแต่จค้เรือพระทังกระเชียง
 มีพระมหามณฑปตังกลาง ดำหรับเป็นพระทังทรงของพระเจ้า
 อังวะ พร้อมค้ด้วยเศวตฉัตรพัคโปกจามรวงชัยชงฉานเด็่จ จึง
 เชิญเด็่จพระเจ้าอังวะ และพระมหเด็่จพระราชบุคคั้ภาคินเยนารก
 ราชประยุรวงค้ทังปวง ตงเรือพร้อมกันเด็่จ จึงให้มันดือเด็่จ
 แครดั่งรพิณพาทย์ราชคนค้เด็่จอีกทักกักก้องโกดาดหล พระมหา
 อุปราชากั้ให้กองทัพเรือดั่งมีพระรามเป็นกองหน้า ถค้มันตงไป
 จึงถึงเรือพระทังพระมหาอุปราชา พร้อมค้ด้วยเรือท้าวพระยาโยธา
 ทหารทังปวงบ้องกันตามเด็่จพระเจ้าอังวะ ถค้ตงไปถึงเรือครอบ
 ครวัพระราชวงค่านวงค้ และขุนนางผู้ใหญ่ของพระเจ้าอังวะและ
 เรือบรรทุกพระดั่งมี ถ้าจะประมาณพวกครอบครวัพม่ารวมค้ด้วย
 กันดักหมั้นเศษ กองทัพเรือข้างตงนั้น เจ้าเมืองเด็่จยงเป็นแม่กอง
 จึงเชิญเด็่จจประทั้บรอนแรมถ่วงตงมา ตามระยะทางประมาณตีบวัน
 จึงถึงเมืองหงต้าวค้ พระมหาอุปราชากั้เชิญเด็่จพระเจ้าอังวะและ
 พระมหเด็่จพระราชวงค้ทังปวง ให้อาศัยอยู่ในวังหน้าก่อน แด้วจึง
 เข้าไปเฝ้าพระเจ้าหงต้าวค้ กราบทูลความซังมัยได้พระเจ้าอังวะ
 ตงมาทุกประการ

พระเจ้าหงสาวดีได้ทรงฟังก็มีพระทัยยินดีนัก ครั้นตั้งรณเดวีญ
 ดิถีปัญญาพระอนุชาเป็นอันมาก แล้วพระราชทานรางวัลแก่พระ
 มหาอุปราช และขุนนางแม่ทัพนายกองทั้งปวงโดยสมควรแก่
 ความชอบแล้วพระเจ้าหงสาวดีจึงให้พระเจ้าอังวะ และราชวงศ์
 นองศ์ กับท้าวพระยานายทัพนายกองมาทั้งปวง ถือน้ำพระพิพัฒน์
 ดัศยา^{๕๕}ทางต้น แล้วจึงครัดตั้งให้พระมหาอุปราชจัดทำบำรุงพระเจ้า
 อังวะ และพระญาติวงศ์ทั้งปวงไว้ให้อยู่เป็นสุข และครอบครัว
 มาทั้งปวงซึ่งได้มานั้นก็มอบให้พระมหาอุปราชว่ากล่าว^{๕๕}ทางต้น พระ
 มหาอุปราชจึงจัดพระราชวังถวายพระเจ้าอังวะ ให้เสด็จอยู่ในที่
 ใกล้วังหน้า ทำนุบำรุงพระเจ้าอังวะไว้เป็นอันดี ถ้าวางราชการ
 แล้วก็อุทิศหาเสด็จไปเยี่ยมเยียนพระเจ้าอังวะเนื่อง ๆ พระเจ้าอังวะ
 ก็พระราชทานโอวาทนบิขกรรมนิยมพระมหากษัตริย์แก่พระมหาอุป
 ราชาน^{๕๕}ทุกคร^{๕๕} พระมหาอุปราชก็มีพระทัยรักใคร่ในพระเจ้าอังวะ
 คุงเป็นพระบิดาของพระองค์

ในคักราช ๑๑๓๓ ปีนั้น พระเจ้าหงสาวดีให้ตั้งร้างราช
 มนเทียร^{๕๕}ทั้งปราสาท ๘๘ ยอด มีตั้งหับญชร^{๕๕} ก็เป็นรูปราชสีห์ บาน
 พระแกลด^{๕๕}นั้นได้สูง^{๕๕}ถ้อย พระแกลด^{๕๕}แห่งหนึ่งเมื่อเปิดและปิดเสียงดัง
 เหมือนเสียงราชสีห์ พระแกลด^{๕๕}แห่งหนึ่งเสียงดังเหมือนเสียงนกการเวก
 พระแกลด^{๕๕}แห่งหนึ่งเสียงดังเหมือนเสียงนกกระเรียน พระแกลด^{๕๕}แห่งหนึ่ง

ตั้งเคียงเหมือนช้างร้อง แล้วสร้างพระราชบัลลังก์ทั้งสอง คือราชบัลลังก์หรือเตียงแรง แปลว่าราชบัลลังก์สูงสุด ๓ และราชบัลลังก์หรือระเค่อละวี่ แปลว่าราชบัลลังก์กระดานไม้มะเคือ ๓ ราชบัลลังก์ทั้งสองนี้ตั้งไว้กลางพระมหาปราสาท เมื่อจุลศักราช ๑๓๔๔ ปี พระเจ้าหงสาวดีได้ราชาภิเษก ทรงพระนามพระเจ้าอะเนโคโรราชามหา กษัตริราชในเมืองหงสาวดี ครั้นกาลล่วงมาได้เดือนหนึ่ง เทพยาคูผู้รักษาคำภูณิศรในเมืองหงสาวดี นฤมิตรเพศเป็นนกตระกูลมกฉลินกนิพวารีตายตัวหนึ่ง แล้วบินมาจากทิศตะวันออกเข้ามาดำรอกไว้ตรงพระพักตร์พระเจ้าหงสาวดี ๆ ทอดพระเนตรเห็นแล้วจึงรับสั่งให้หาปโรหิตทั้งหลายมาประชุมพร้อมกัน ให้ทำนายซึ่งนฤมิตรเหตุอันนั้นว่าร้ายและดีประการใด ปโรหิตทั้งปวงจึงปรึกษากันว่า นกตระกูลนั้นเป็นชาติพระเดวี วิพารนั้นเป็นชาติพระจันทร์ พระเดวีก่ด้นพระจันทร์ นฤมิตรเหตุอันนั้นคงจะมีมงคลดาอันใหญ่แก่พระมหากษัตริย์เป็นที่ยิ่งแท้ ปโรหิตพิจารณาตามคัมภีร์โหราศาสตร์ราชนฤมิตรจึงคิดปรึกษาเห็นพร้อมกันแล้ว จึงกราบทูลทำนายว่า ตั้งแต่บัดนี้ไปเบื้องหน้าไม่ช้านาน พระยาประเทศราชเมืองอื่นจะให้หน้าางกษัตริย์นารีมีรูปดีอันงาม กับเครื่องมงคลราชบรรณาการมาถวายแต่ข้างทิศตะวันออก พระเจ้าหงสาวดีได้ทรงฟังมีพระทัยยินดีนัก จึงพระราชทานรางวัลแก่ปโรหิตเป็นอันมาก ครั้นนั้น

ไม่ช้านานเจ้าเมืองลำพูนให้แสนท้าวพระยาถว นำเอาดอกไม้เงิน
ทองกับธิดาไปถวายแก่พระเจ้าหงสาวดี ๆ ทรงทราบแล้ว จึงรับสั่ง
ให้ตั้งมิ่งท้าวทองอยู่ตรงไปรับเพียงเขตแดนเมืองฉาน ครั้นมาถึงเมือง
หงสาวดีแล้ว พระเจ้าหงสาวดีก็พระราชทานที่อยู่และยศศักดิ์
ทรัพย์สินมรดกแก่นางกษัตริย์โดยสมควร

เมื่อจุลศักราช ๓๑๓๕ ปี นิมิตรปรากฏขึ้นในเมืองหงสาวดี
อีก แมื่อก้าเขาปลาร้าปลาดุกมาเชือกครึ่งเชือกได้ในอ่างวางขายไว้
ที่ร้านกลางตลาด ปลาร้าปลาดุกนั้นก้นเป็นชั้นคั้นอยู่ในอ่าง ตั้งมี
งันที่สุริยจึงนำเอาเหตุนี้เข้าไปกราบทูลแก่พระเจ้าหงสาวดี ๆ จึง
รับสั่งให้หาปโรหิตเข้ามาทำนาย ปโรหิตกราบทูลว่า พระองค์เขา
พระเจ้าอังวะมารักษาไว้ใน เปรียบเหมือนหางปลาดุกก้นอยู่ใน
อ่างนั้น นานไปเบื้องหน้าพวกพม่าในเมืองอังวะจะเกิดเป็นรบถัน
พระเจ้าหงสาวดีได้ทรงฟังไม่สบายพระทัย จึงนิมนต์พระสงฆ์ให้มา
สวดพระพุทธมนต์ แล้วถวายไทยธรรมกระทำบูชาทุกวัน หวังจะ
ให้อันตรายเสื่อมหายไป

เมื่อจุลศักราช ๓๑๓๕ ปีนั้น พระเจ้าหงสาวดีให้ตั้งปรา
สาทเสาคันเดียวทำสำเร็จในปีนั้น จึงรับสั่งให้พราหมณ์ทั้งหลาย
มารดน้ำตั้งระให้เป็นมงคลแก่ศิคารของพระองค์ชื่อว่านางมียายเต็ม
เต็ม ให้พระธิดาขึ้นอยู่ในปราสาทเสาคันเดียว ขณะนั้นบังเกิด

ดมพายุใหญ่พัดเอาผ้าสไบกรองทองที่พระจิตาห่มอยู่นั้น ไปพัน
คิครอบนบยอดปราสาทที่พระจิตาอยู่ พระเจ้าหงสาวดีทราบเหตุ
ดังนั้นแล้ว จึงรับสั่งให้หาบโรหิตมาทำนาย บโรหิตกราบทูลว่า
พระจิตารองพระองค์จะได้พระดามีในประเทศที่ไกล ตั้งแต่บัดนี้
พระจิตารองพระเจ้าหงสาวดีชื่อว่าพระนางมียายเด่ม อยู่ในปราสาท
เด่าเดียวได้ความสุขเป็นอันมาก

ในเพลาวันหนึ่ง พระเจ้าอังวะจึงตรัสแก่พระมหาอุปราช
ว่า จงเอาเนอความไปกราบทูลพระเจ้าหงสาวดี ด้วยเมืองอังวะ
นั้นยังไม่ราบคาบ ขณะเมื่อเรายังรักษาเมืองอังวะ และยังทำศึก
อยู่กับพวกราษฎรนั้น ให้เด่นาบคัมหนึ่งตั้งขึ้นไปเกณฑ์กองทัพ
หัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นบรรดาหัวเมืองที่เกรงกลัว อยู่ก็ลงมาตามรับสั่ง
แต่ของไรยะมั่งถองซึ่งเป็นนายบ้านมุกโรโบนั้นคู้ท่งที่จะเป็นรบอยู่
ไม่เกณฑ์คนลงมาตามรับสั่ง กัดบรักชวณนายบ้านถูกบ้านประมาณ
สิบสี่บ้านสิบห้าบ้านเอาคันคาตทำเป็นค่าย รวบรวมคนไว้ประมาณ
ห้าพันเศษ ตั้งคู้ชนเป็นใหญ่แข็งแรงอยู่ค้ำบถหนึ่ง ครั้นเราได้รับสั่ง
จะให้ยกกองทัพขึ้นไปปราบปรามก็สนใจ ด้วยกองทัพราษฏรคิด
พันกันอยู่ ถ้าจะไถ่ไปของไรยะมั่งกำลังถองแล้ว เห็นจะยก
มาชิงเอาเมืองอังวะเป็นมั่นคง พระมหาอุปราชได้ฟังดังนั้น จึง
ถวายบังคมตมาเฝ้าพระเจ้าหงสาวดีแล้วกราบทูลเหตุนี้ทุกประการ

ครั้นพระเจ้าหงสาวดีได้ทรงทราบก็ตั้งคฤงคกพระทัย จึงมีหนังสือรับ
ตั้งขุนไบบึงเมืองอังวะ แจ้งข้อรับตั้งแก่พระยาพะระดะมิงตะระบับ
ทั้งสอง ให้เร่งจัดกองทัพขึ้นไปปราบปรามของไชยะมั่งตองเดี่ย
อย่าให้ตั้งตัวในค่ายมุกโซโบได้

พระยาพะระดะมิงตะระบับแจ้งข้อรับตั้งแล้วจึงเกณฑ์คนดอง
หมื่น ตมิงตะระบับเป็นแม่ทัพ ครั้นเตรียมไว้ค้อยคู้ท่วงที่ก่อน
ครั้นนั้นพวกพม่าแต่บรรดาอยู่ในเขตแดนเมืองอังวะทั้งนั้น ต้องนำ
เอาเครื่องบรรณาการต่างๆ เข้ามาค้ำับพระยาพะระดะมิงตะระบับ
ผู้รักษาเมืองอังวะ แต่ของไชยะมั่งตองผู้เป็นนายบ้านมุกโซโบมีคน
อยู่ห้าพันเศษ มิได้นำเครื่องบรรณาการเข้ามาค้ำับแก่พระยาพะระ
ดะมิงตะระบับ ๆ จึงให้ขุนนางคนหนึ่ง กับไพร่ห้าสิบคน ให้ไปหา
ตัวของไชยะมั่งตองผู้เป็นนายบ้านมุกโซโบ ๆ อ้อนวอนว่า กล่าวว่
ข้าพเจ้าจะขอผิดแต่พอได้จัดเครื่องบรรณาการดังสืบวันก่อน เมื่อ
จัดเครื่องบรรณาการเสร็จแล้ว ก็ได้ไปค้ำับแก่พระยาพะระดะมิง
ตะระบับ ขุนนางกับไพร่ห้าสิบนำไปแจ้งความแก่พระยาพะระดะมิง
ตะระบับ ครั้นถึงกำหนดสืบวันไม่เห็นของไชยะมั่งตองเอาเครื่อง
บรรณาการมาส่ง แต่ผิดอยู่คั้งนี้ต้องคร้ง ครั้นภายหลังพระยา
พะระดะมิงตะระบับ ใ้ขุนนางคนหนึ่งกับทหารห้าร้อยไปหาตัว
ของไชยะมั่งตอง ๆ ก็ว่าข้าพเจ้าจะไป แล้วจึงเชิญขุนนาง

กับทหารห้าร้อยเข้าไปในบ้าน เฝ้ายคุให้กินสุราแฉะอาหาร ของ
 ไชยะมั่งดองจึงให้สัญญาไว้แก่ชาวบ้านว่า เมื่อขุนนางแฉะพวก
 ทหารห้าร้อยนั้นเมาสุราตั้งสติประมาทลงแล้ว จึงช่วยกันฆ่าฟัน
 ทีเดียวทำให้เหลือแต่ตั้งคนหนึ่ง ครั้นขุนนางแฉะทหารห้าร้อยเมา
 สุราเหลือกำลังตั้งสติไว้มิได้ ของไชยะมั่งดองก็ให้ฆ่าฟันขุนนางแฉะ
 ทหารตายต่อร้อย หนึ่งกลับไปเมืองอังวะได้นั้นดำมริ้อยคน พระยา
 ทยะระกับดั่งมิงตะระบั้น จึงให้ให้นายกองคุมไพร่ร้อยห้าสิบคนไปด้อม
 ฆ่าทัพ พบคนของไชยะมั่งดองนั่งทางอยู่ที่บ้านบวกดอก ใกล้กัน
 กับบ้านมุกโซโบทาง ๘๐๐ เค้น ด้รบกันเป็นด้ามารถ พวกกันแตก
 กลับไปเมืองอังวะ พระยาทยะระอยู่รักษาเมืองอังวะเกณฑ์ให้ดั่งมิง
 ตะระบั้นเป็นแม่ทัพ กับกระตุกอุ่นต่อถ่อกระโปกเป็นแม่ทัพหน้า ประ
 มาณคนรามัญ ๕,๐๐๐ คน พม่า ๓๕,๐๐๐ เป็น ๒๐,๐๐๐ ยกทัพขึ้น
 ไปด้อมค่ายมุกโซโบไว้สิบห้าวัน ด้รบพุ่งกันตายลงด้วยกันตั้งต้อง
 ฝ่ายเป็นอันมาก ของไชยะมั่งดองจึงยกกองทัพออกคักกองทัพรามัญ
 ดั่งมิงตะระบั้นก็แตกหนีถอยลงไปเมืองอังวะของไชยะมั่งดองจึงเกณฑ์
 กองทัพให้คิดตามไปแต่เจ้าจันเทียง ได้เครื่องศาสตราวุธเป็นอัน
 มาก ครั้นดั่งมิงตะระบั้นแตกถอยลงมาถึงเมืองอังวะแล้ว จึงเข้าไป
 แจกความแก่พระยาทยะระทุกประการ พระยาทยะระได้ฟังข่าวฝีมือ
 แด่สติปัญญาทำสงครามแห่งของไชยะมั่งดองคั้งนั้น ก็ครั้นคร้ามใจ

วิตกไปว่าครอบครวพม่า แด่ขุนนางทั้งปวงยังคงอยู่ในเมืองอังวะ
 มากนัก ถ้าหากว่าอองไชยะมั่งดองยกทัพมาตีเมืองอังวะเข้า พม่า
 ในเมืองก็จะพร้อมใจกันกำเริบชนทำร้ายพวกรามัญทั้งปวง เราจำ
 จะคิดอ่านผ่อนครวพม่า แด่เก็บเครื่องศาสตราวุธขึ้นใหญ่ขึ้นน้อย
 ขุนนางผู้นองไปเมืองหงสาวดีเดี่ยอีก จึงจะทำสงครามกับอองไชยะ
 มั่งดองได้ถนัด จะได้ไม่ต้องระวังช้างในเมือง พระยาตะระกิดการ
 ดิ่งแล้ว จึงปรึกษากันกับตะระบันตามซึ่งได้คิดไว้ นั้น ตมิงตะระบัน
 ก็เห็นด้วย พระยาตะระจิ่งเกณฑ์ไพร่หมื่นหนึ่ง มอบให้ตมิงตะระ
 บันอยู่รักษาเมืองอังวะ แด่ตั้งว่าท่านจงอยู่รักษาเมืองไว้ให้จงดี
 เสาจะรีบคุมครอบครวลงไปถึงเมืองหงสาวดี แด่จะรีบกลับขึ้นมา
 ช่วยรักษาเมืองอังวะ แด่พระยาตะระก็ค้อนครวรามัญทั้งปวงลง
 บรรทุกเรือ เกณฑ์กองทัพรามัญบ้องกันมาทางบกทั้งต้องฟากน้ำ
 นั้นเป็นอันมาก แด่พระยาตะระก็เกณฑ์กองทัพเรือรามัญบ้องกัน
 พวกครวรามัญ ต้องลงมาเมืองหงสาวดี

ฝ่ายอองไชยะมั่งดอง เมื่อกองทัพรามัญแตกถอยไปแล้ว
 ก็เร่งเกณฑ์กองทัพให้มอระผู้บุตรเป็นทัพหน้า อองไชยะมั่งดองผู้
 บิดาเป็นทัพหลวง กองทัพพม่าทั้งทัพหน้าทัพหลวงรวมด้วยกันเป็น
 คน ๓,๐๐๐ ยกลงมาล้อมเมืองอังวะ ตมิงตะระบันก็เกณฑ์กองทัพ
 รามัญต่อสู้อยู่กับอองไชยะมั่งดองได้ห้าวัน ตมิงตะระบันแตกหนี

ออกจากเมืองอังวะ ถอยลงไปตั้งมั่นอยู่ ณ เมืองปรอนใต้เมืองอังวะ
 ดงมาทางเจ็ดคั่น อองไชยะมั่งดองจึงให้มอญระบู้ครออยู่รักษาเมือง
 อังวะ แล้วอองไชยะมั่งดองก็ยกก่ดบัซันไป ณ ค่ายมุกไซโบ ส่วน
 ต้มิงคะตะบันกรันดงมาตั้งอยู่เมืองปรอน จึงมีหนังสือบอกดงมาให้
 กราบทูลพระเจ้าหงสาวดี ๆ ได้ทรงทราบรับสั่งให้พระมหาอุปราชา
 เป็นแม่ทัพยก ต้มิงคะตะบันเป็นทัพเรือ ให้รบยกทัพก่ดบัซันไป
 ด้อมเมืองอังวะ

เมื่อศักราช ๓๓๑๕ ปี เดือนห้าขึ้น กองทัพรามัญทั้งปวง
 ยกขึ้นมาตีค้อมเมืองอังวะอยู่ มอญระบู้ให้หนังสือไปถึงบิดา อองไชยะ
 มั่งดองจึงยกดงมาทางทัพบกทัพเรือ ได้รับกับพวกรามัญเป็น
 ต้ามารถ ฤกษ์ศักราช ๓๓๑๖ ปี ณ วันเดือนหกขึ้นห้าค่ำ กองทัพ
 รามัญซึ่งด้อมเมืองอังวะอยู่นั้นแตกถอยลงไปตั้งอยู่เมืองปรอน ครั้น
 ถึง ณ วันเดือนเจ็ดขึ้นห้าค่ำ อองไชยะมั่งดองจึงให้มอญระ เป็น
 ทัพหน้า คัวอองไชยะมั่งดองเป็นทัพหลวง ยกดงมาทางทัพบกทัพเรือ
 ได้รับกับพวกรามัญที่เมืองปรอน ครั้นถึง ณ วันเดือนเจ็ดแรมสิบ
 สองค่ำ กองทัพรามัญแตกถอยลงไปตั้งอยู่ ณ เมืองว่างกุง ออง
 ไชยะมั่งดองจึงให้มอญระเป็นทัพหน้ายกดงมาค้อมเมืองว่างกุง แต่คัว
 อองไชยะมั่งดองนั้นตั้งมั่นอยู่เมืองปรอน

ขณะนั้นต้มิงระอกวยซึ่งอาศัยอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ ครั้น

ว่าองไธยะมั่งตอง ยกกองทัพลงมาตีเมืองหงสาวดี บัดนี้อยู่เมือง
 ปราณ ตมิงชอกวยจึงปรึกษากันกับพระบิดาพระเจ้าเชียงใหม่ซึ่งเป็น
 ภรรยาเห็นว่า เราบดินเหมือนคนยากจนทนทุกข์อยู่ในเมืองเชียงใหม่
 หดายนี่แล้ว จำจะคิดออกตั้งตัวเป็นใหญ่เดี๋ยวนี้ เราทั้งสองจะชัก
 ขวณพวกพ้องของเรา หนีพระเจ้าเชียงใหม่ไป จะเข้าหาองไธยะ
 มั่งตอง ณ เมืองปราณ ขออาสาเป็นทัพหน้ายกลงไปตีเมืองหงสาวดี
 ครั้นได้แล้วจะ ขอแต่เปิดอกเมืองอยู่ตั้งตัวเป็นใหญ่ในรามัญประเทศ
 ดับไปอีก ส่วนภรรยาได้ฟังก็เห็นชอบด้วยสามีแล้วตมิงชอกวยจึง
 เข้าไปทูลพระเจ้าเชียงใหม่ว่า ข้าพเจ้าเคยชำนาญในวิชาคดองข้าง
 มาแต่ก่อน ครั้นตกมาอยู่เมืองนี้ช้านานแล้ว ไม่ได้เที่ยวไปไหนข้าง
 เลย วิชานี้จะเสื่อมถอยไป ข้าพเจ้าจะบังคมดาพาราเที่ยวไปไหน
 ข้าง จะเด็กข้างดี ๆ มากถวายพระองค์บ้าง พระเจ้าเชียงใหม่ไม่รู้
 เท่ากลตมิงชอกวย จึงยอมให้พาธิดาไปเที่ยวไปไหนข้าง ตมิงชอกวย
 จึงพาราธนาอยู่กับพวกพ้องรามัญพวกพ้องดาว ประมาณร้อยเศษ
 พร้อมด้วยศาสตราวุธเสบียงอาหารเสร็จ จึงพาราธนาขึ้นข้างคนละ
 ข้าง ยกออกจากเมืองเชียงใหม่ในศักราช ๓๓๓๖ ปี เดือนนั้น
 คัดทางไปข้างด้านตะวันตก ยกข้ามแม่น้ำกั้นแดนเมืองเชียงใหม่ข้าง
 พม่าเรียกว่าแม่น้ำตดอน ข้างดาวเรียกว่าแม่น้ำค่ง จึงเข้าไปใน
 แดนเมืองตองอู

ขณะนั้นพม่าพวกกองทัพของไชยะมั่งตอง มาเที่ยวตระเวน
 ตรวจค่าน จึงพบต๋มิงชอกวดยกับภรรยา จึงชวนกันเข้าด้อมจับต๋มิง
 ชอกวดยแดงพวกห้องทั้งปวงไม่ต่อสู้ กองทัพพม่าจึงจับได้ทั้งต้นแก้ว
 ตั่งมา ณ เมืองปรอน ขุนนางพม่าจึงให้คุมต๋มิงชอกวดยกับพวก
 ห้องไปไว้แล้ว เข้าไปแจ้งความแก่ของไชยะมั่งตอง ๆ จึงว่าต๋มิง
 ชอกวดยคนนี้เป็นคนคัมขี้ต๋มิงเพียงปรากฏมานานแล้ว ให้เขาตัวเข้ามา
 เราจะขอตุ๋ดักหน้อย ขุนนางพม่าจึงนำต๋มิงชอกวดยกับภรรยาเข้า
 ไปค่านับของไชยะมั่งตอง แล้วหมอบก้มหน้าอยู่ ของไชยะมั่งตอง
 จึงตรัสว่าต๋มิงชอกวดยรูปร่างลักษณะคมดั่งนงคางนั้ก ต้มควรวจะ
 เป็นนายทหารได้ แล้วจึงให้ขุนนางพม่า ขุนนางรามัญกำกับกันซัก
 ถามต๋มิงชอกวดย ต๋มิงชอกวดยก็ให้การตั้งแต่ต้น คิดอ่านตั้งตัวเป็น
 เจ้าแผ่นดินในเมืองหงสาวดีแล้วพลัดออกไปถึงกรุงศรีอยุธยา ต้อง
 เนรเทศลงดำเภากั้น แล้วคิดอุบายกลับขึ้นมา ณ เมืองเชียงใหม่ได้
 จนคิดอ่านพาธิดาเจ้าเมืองเชียงใหม่หนีมา ให้แจ้งแก่ขุนนางพม่า
 ทุกประการ ขุนนางพม่าจึงเอาคำให้การนั้นอ่านถวายของไชยะ
 มั่งตองจนจบ ของไชยะมั่งตองได้ฟังแล้วจึงตรัสว่า ต๋มิงชอกวดยคน
 นี้เป็นคนมีสติปัญญาวิชาติ ถึงที่ตายหลายหนแล้วก็ยังไม่ตาย เรา
 จะเลี้ยงไว้ให้เป็นทหาร ต๋มิงชอกวดยจึงกราบทูลว่า ข้าพเจ้าจะขอ
 อาสาเป็นทัพหน้า ลงไปตีเมืองหงสาวดีถวาย ด้วยรามัญในเมือง

หงสาวดีนั้นที่เป็นพวกพ้องรักใคร่กันกับข้าพเจ้ายังมีอยู่มาก เห็นจะได้เมืองหงสาวดีโดยง่าย อองไชยะมั่งดองได้ฟังดังนั้นยังไม่ไว้วางใจ ต้มิ่งชอกวดย ด้วยเห็นว่าต้มิ่งชอกวดยเป็นคนที่มีอุบายมาก จึงแก้งตั้งว่าท่านฟังจะมาถึงยังเห็นดีเห็นชอบอยู่ จึงหยุดยั้งเดี๋ยวก่อนเกิด ถ้าสงครามรามัญยังติดพันกันนานไป ภายหลังจึงจะให้ท่านออกอาศำ แล้วจึงตั้งขุนนางพม่า ให้พาต้มิ่งชอกวดยกับภรรยาแดงพวกพ้องทั้งต้องดงเรือแล้ว ให้คุมขึ้นไปส่ง ณ ค่ายมุกไซโบ มอบไว้แก่ต้มิ่งดอกบุตรใหญ่ของเราให้เลี้ยงต้มิ่งชอกวดยกับพวกพ้องไว้จงดี ขุนนางพม่า ก็พาต้มิ่งชอกวดยกับพวกพ้องดงเรือคุมขึ้นไปส่งถึงค่ายมุกไซโบ แล้วมอบให้แก่ต้มิ่งดอก แจ้งความตามอองไชยะมั่งดองตั้งมาทุกประการต้มิ่งดอกก็รับเลี้ยงดูทำนุบำรุงต้มิ่งชอกวดยกับพวกพ้องไว้ให้เป็นสุข ต้มิ่งชอกวดยก็ได้อยู่ในเมืองมุกไซโบนั้นจนถึงกำหนดคืนชีวิต

ฝ่ายมองระบุกของไชยะมั่งดองเป็นกองทัพหน้านั้น ลงมารบกับรามัญอยู่เมืองร่างกุ้ง แต่เดือนสิบเอ็ดข้างแรมในปีนั้น ฤกษ์กราช ๓๓๑๗ ปี เดือนหกแรมห้าค่ำก็ได้เมืองร่างกุ้ง พวกรามัญถอยลงไปอยู่เมืองเดี๋ยง มองระจิงยกดงไปตีตีเมืองเดี๋ยงไว้แต่เดือนเจ็ดข้างแรม ตั้งรบกันอยู่ถึงสิบเอ็ดเดือนก็ได้เมืองเดี๋ยง มั่งดองก็ยกกองทัพตีตีพันดงมาจนถึงธานีเมืองหงสาวดี ให้ตั้งค่ายประชิดรบพุ่ง

หักเอาเมืองหงสาวดีให้จงได้ พระเจ้าหงสาวดีเห็นเหตุอย่างนี้ จึงให้ขุนนางรามัญออกมาเจรจากับมังดองว่า จะขอเป็นไมตรีกัน จะถวายธิดาด้วยยอมเป็นเมืองขึ้นแก่มังดอง ๆ จึงให้จัดการสงครามไว้ ในศักราช ๓๑๑๗ ปี เดือนสี่ขึ้นห้าค่ำ พระเจ้าหงสาวดีจึงให้ขุนนางรามัญนำพระบุตร แด่เครื่องบรรณาการออกมาถวายมังดอง ส่วนพระมหาอุปราช พระยาทละ สมิงตะละขึ้นตามคนนั้นไม่เต็มใจขึ้นแก่องไธยยะมังดอง ครั้นเวลาดวงคืนก็ดอบยกออกมาตีค่ายมังดองแตกประมาณสามส่วนสี่ส่วน มังดองโกรธหนักว่าเจ้าหงสาวดีเสียสัตย์แล้ว ให้เร่งยกเข้าหักเอาเมืองให้จงได้ กองทัพพม่าก็เร่งประชิดตีตีพันเมืองหงสาวดีกวัดกันขึ้นกว่าเก้า

ในขณะนั้นพระเจ้าอังวะ ซึ่งตกมาอยู่ในเมืองหงสาวดีนั้น ครั้นเห็นศึกมังดองมาตีตีพันรบกันกับพวกเมืองหงสาวดีครั้งนั้น ก็ทรงทราบด้วยพระบัญชาว่ารามัญจะสู้พม่ามังดองไม่ได้แล้ว ทรงดำริว่าเราเกิดมาครั้งนี้เป็นกษัตริย์ว่าสนาน้อยอาภัพนัก ตกมาเป็นเชลยรามัญอันเป็นบ่าวของตัวครั้งหนึ่งแล้ว ยังจะกลับไปเป็นเชลยมังดองพม่าซ้ำแผ่นดินของตัวอีกเป็นคำรบต้องเด่า เขาได้ไปจะเลี้ยงไว้ฤาจะไม่เลี้ยงก็ยังไม่รู้ จะดูหน้าคนไปกระไรได้ พระเจ้าอังวะทุกขัศรอมไปก็ประชวรลง พระเจ้าหงสาวดีจึงให้แพทย์รามัญมาพยาบาล พระโรคนั้นก็ไม่คลาย อยู่ได้สิบวันพระเจ้าอังวะนั้นก็สิ้น

พระชนม์ในวันพุธเดือนหกขึ้นแปดค่ำเพลาต้องยาม คักราช ๓๓๓๘ ปี และพระเจ้ามังดาวะมินเจ้าองวะ^๕ เมื่อแรกได้ราชสมบัติขึ้นศักราช ๓๐๘๕ ปี ครองราชสมบัติได้สิบเก้าปี ครั้นถึงศักราช ๓๓๓๕ ปีจึงเสด็จเมืององวะแก่พวกรามัญ แล้วเสด็จมาอยู่ ณ เมืองหงสาวดี ได้ตามบีเศษกัณฑ์พระชนม์ พระเจ้าหงสาวดีแดพระมหาอุปราชาก็รับจัดแจงพระเมรุทำเป็นแต่ตั้งเขป พร้อมกับด้วยเครื่องจัดการศพพอสมควรแล้วก็เร่งถวายพระเพลิงเสีย ด้วยข้าศึกยังประชิดคิพันรบกันอยู่จนวายนัก แต่พม่าล้อมเมืองหงสาวดีประมาณได้ปีครึ่ง ไพร่พลเมืองได้ความอดอยากดำวากนัก จึงนิตหมายเป็นใจด้วยพม่าบ้างก็ถอบซุกไฟขึ้นในเมือง บ้างก็หย่อนเชือกใหญ่ลงมารับกองทัพพม่าเข้าไปในเมือง

ดูศักราช ๓๓๓๘ ปี ณ วันศุกร์เดือนหกแรมห้าค่ำเพลาต้องยามเศษ เมืองหงสาวดีแตกแก่ของไชยะมั่งตอง ครั้นพวกกองทัพของไชยะมั่งตองเข้าเมืองได้แล้ว ก็เที่ยวบริวารบาทูชาวบ้านชาวเมือง ซ้ำพันเก็บเอาพัสดุเงินทองสิ่งของต่างๆ มารวมไว้เป็นอันมาก ขณะนั้นทหารของไชยะมั่งตอง จึงจับพระยาหงสาวดี พระยาอุปราชา พระยาทะเลทั้งสามคนนั้น เข้าไปถวายเป็นของไชยะมั่งตอง แต่ตะระบันหนีไปได้ ของไชยะมั่งตองจึงได้ถามถึงพระเจ้าองวะ ก็ได้ความว่าสิ้นพระชนม์เสียแล้ว ของไชยะมั่งตองจึงแกดั่งครีดีว่า

เราชุด่าห์ตั้งมาทำการสงครามครั้งนั้น ก็เพื่อจะเอาדםมบัคั่นถวายเป็น
 พระเจ้าอังวะ แลบัคั่นก็ไม่דםความปรากฏ พระเจ้าหงสาวด์จับ
 เอาพระเจ้าอังวะลงมาไว้ ทำประการใดพระองค์จึงดับสูญเสียดังนั้น
 แลตัวของไชยะมังดองจึงให้หาแต่บรรดาขุนนางพม่า ซึ่งลงมาจับ
 พระเจ้าอังวะเมื่อครั้งก่อนนั้นลงมาได้ถาม ขุนนางพม่าทั้งปวงก็เบิก
 ความตามดัดยกว่า พระเจ้าอังวะประชวรลง พระเจ้าหงสาวด์ได้จัด
 ให้แพทย์มารักษาพยาบาลโดยสุจริต แต่ว่าถึงกำหนดคมนุษย์พระเจ้า
 อังวะสิ้นเท่านั้น พอครบสิบวันก็สิ้นพระชนม์ เจ้าพนักงานเอาคำ
 พยานขึ้นกราบทูล ของไชยะมังดองก็มีได้ว่าประการใด แลด้วยดี
 ตั้งให้ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวงประชุมกัน ให้ปรึกษาโทษพระเจ้า
 หงสาวด์ พระยาอุปราช พระยาทหาร ว่าคนทั้งด่ามนั้นเป็นชนก
 ประทุษร้ายต่อพระเจ้าอังวะผู้มพระคุณ ขวอนกันไปชิงราชสมบัติของ
 พระองค์ จนกรุงรัตนอังวะเป็นราชธานีใหญ่ไพศาลนิยหายเสียดังนั้น
 โทษคนทั้งด่ามจะเป็นประการใด ขุนนางทั้งปวงปรึกษากันพร้อม
 แลด้วยดีทุกตัว โทษคนทั้งด่ามนั้นเป็นมหันตโทษใหญ่หลวงนักควร
 จะตัดศีรษะเดียบประจานไว้ ณ ประตูเมืองหงสาวด์ อย่าให้ผู้ใดดู
 เยี่ยงอย่างได้ ของไชยะมังดองจึงตรัสว่า โทษคนทั้งด่ามนักถึงตาย
 อยู่แล้ว ก็แต่ว่าคนทั้งด่ามนั้นเป็นแต่ปลายเหตุ เดิมนั้นมยุรฉัตรมังดา
 ฮ่องเป็นชนก แขงมุกคือเจ้าเมืองหงสาวด์คนนั้น ได้ให้หนังสือฉบับขึ้น

ไปกราบทูลพระเจ้าอังวะ ๆ จึงแต่งแม่ทัพลงมาจับมังสาของฆ่าเสีย
 แล้วจึงตั้งมังรายของเนินจนครองราชสมบัติ มังรายของเนินก็หายาบช้า
 เบียดเบียนราษฎรแล้วเป็นชนบถชนอีก แชนมูจึงกดับฆ่ามังรายของเนิน
 เสีย ยกสมบัติให้ตั้งมังชอกวย ๆ ตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แล้วตั้ง
 ให้ตั้งตั้งแชนมูเป็นตะดะมหาเสนาบดี ๆ ก็กำจัดตั้งมังชอกวยเสีย จึง
 ตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดินในภายหลัง จึงได้ขึ้นไปตั้งเมืองอังวะรับ
 พระเจ้าอังวะลงมาเลี้ยงไว้ด้วยดี ไม่ทำอันตรายแก่พระองค์ เรา
 พิเคราะห์เห็นว่าพระยาตามคนพี่น้องนี้ เป็นแต่ชิงสมบัติของผู้ชอบ
 ค่อ ๆ กันมา แต่ว่ามีคุณผิดที่ไม่ถวายนามัญประเทศแก่พระเจ้า
 อังวะ แล้วกดับขึ้นไปตั้งเมืองอังวะอีกเด่า ก็แต่ว่ายังมีอชฌาศัยไว้
 คนเป็นคนมีกตัญญูบ้าง ไม่ทำอันตรายชีวิตพระเจ้าอังวะ ทำนุบำรุง
 เลี้ยงพระเจ้าอังวะไว้โดยสุจริต ซึ่งข้อผิดนั้นเราจะขอไว้ก่อน และคน
 ทั้งตามนั้นทำแก่พระเจ้าอังวะผิดใด เราก้จะทำให้เหมือนคนนั้นบ้าง จะ
 ตั้งตัวคนทั้งตามนั้นขึ้นไปไว้ ณ เมืองมุกโซโบ จึงจะควรแก่โทษ
 แล้วอองไชยะมังดองจึงตั้งให้มอระผู้บุตร นำเอาคนทั้งตามนั้นไปคุม
 ไว้ให้จงดี

ขณะนั้นอองไชยะมังดอง โกรชพระสงฆ์รามัญนัก ว่า
 พระสงฆ์รามัญทั้งปวง ทำมกตทำประเจียดทำตะกรุดดงเลขยันต์
 กันอาวรุให้รามัญทั้งปวง จึงต่อสู้กล้าหาญในการสงคราม ฆ่าพัน

กันตายเสียเป็นอันมาก เพราะพระดั่งซัทำเครื่องให้จึงเต็มใจทำศึก
มาช้านานถึงเพียงนี้ พระดั่งซัเหล่านี้ไม่เป็นสมณะ ซาจากคิด
ซันซัแล้วโดยแท้ อองไชยะมั่งดองจึงให้ทหารพม่าเที่ยวฆ่าพระดั่งซั
เสียประมาณพันเศษ ครั้นนั้นพระดั่งซัรามัญทั้งปวงแตกคั้นหนีไปใน
ทิศต่างๆ บางพวกข้ามไปชอนคัวอยู่ในป่าแขวงเมืองกะเทิงบาง
บางพวกก็หนีไปเมืองไทย เมืองเชียงใหม่ เมืองทวาย จึงใคร่อด
ชีวิต

ในศักราช ๑๑๑๘ ปีเดือนแปด อองไชยะมั่งดองจึงให้คุม
พระเจ้าหงสาวดี อุปราชา พระยาทะละ แดญาติวงศ์ทั้งปวง กับ
พระราชวงศ์ของพระเจ้าอังวะและขุนนางพม่าขุนนางรามัญทั้งปวง พา
ครอบครัวชาวเมืองทั้งปวงลงเรือนำขึ้นไป ณ เมืองมุกโซโบครัน
ถึง ณ วันศุกร์เดือนเก้าแรมห้าค่ำเกิดแผ่นดินไหว นัศรยอดพระ
เจดีย์มุกดาวในเมืองหงสาวดีหักลงมา องค์พระเจดีย์นั้นทลายลงมา
เพียงคอรระฆัง ครั้นภายหลังพระเจ้าอองไชยะมั่งดอง จึงจัดใหญ่
นางพม่ากับไพร่พลพม่าพอสมควรอยู่รักษาเมืองหงสาวดี แล้วพระ
เจ้าอองไชยะมั่งดองจึงยกกตบขันมาเสวยราชสมบัติ ณ เมืองมุกโซ
โบ ได้พระนามว่าอดองพระราญี่ แปลว่าพระเจ้าหน่อพุทธางกูรใหญ่
จึงเสวยพระเจ้าหงสาวดี พระยาอุปราชา พระยาทะละ แดพระราช
วงศ์ของพระเจ้ามังดาอะมินทั้งปวงนั้นไว้ในเมืองมุกโซโบ

ฤกษ์การช ๓๑๒๓ ปี ณ วันเดือนด้ามแรมดับคำ พระเจ้า
 มังดองจึงให้มองระบุตรน้อยเป็นทัพหน้า พระเจ้ามังดองเป็นทัพ
 หดง ให้มังดองบุตรใหญ่อยู่รักษาเมืองมุกไซโบ ด้วยกองทัพเข้า
 ไปตีกรุงศรีอยุธยาเข้าไปทางเมืองทวาย เมืองตะนาว เมืองเพชร
 บุรี เมืองราชบุรี จนถึงกรุงศรีอยุธยา แล้วตั้งอยู่ฝั่งปากตะวันตก
 แห่งพระนคร ตั้งอยู่หกวันไม่ได้กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ามังดองเกิด
 วรรณโรคสำหรับบุรุษจึงให้ดำทัพกลับไป และขณะเมื่อพระเจ้า
 มังดองมาตีกรุงศรีอยุธยาอยู่นั้น ให้เที่ยวเก็บริบจัวร์แพร ริบบาตร
 เหล็ก ในอารามทั้งปวงไปมากนัก จัวร์ผ่านเก็บเอาไปทำฟูกทำ
 หมอน ทำถุงได้เงิน ทำไถได้เสี้ยมแดงทั้งเรียวยาวไว้ตามทางก็มาก
 และเก็บริบเอาสิ่งของเงินทองของราษฎรไปก็มาก ครั้นขึ้นไปถึงบ้าน
 ระแหงแล้วออกทางด่านนั้น ครั้นถึงตำบลแม่ประ ฤกษ์การช ๓๑๒๒
 ปี ณ วันศุกร์เดือนเจ็ดขึ้นดับด้ามคำ พระเจ้าองไชยะมังดองขึ้น
 พระชนม์ และพระเจ้าองไชยะมังดองได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่เจ็ดปี
 ภายหลังพระราชบุตรชื่อนินชะตะแคงดอก คือมังดอง แต่รามัญ
 เรียกว่ามังคูกก็ ได้เป็นเจ้าแผ่นดินในเมืองมุกไซโบต่อมา ใจความ
 ว่ามังดองนั้นเกิดเมื่อศักราช ๓๐๗๘ ปีวอกฮัฐศก วันศุกร์ ได้เป็น
 เจ้าแผ่นดินอยู่เจ็ดปี เมื่อต้นพระชนม์อายุได้ ๔๔ ปี ภายหลังมังดอง
 ราชบุตรใหญ่ได้ครองราชสมบัติต่อมา และมังดองนั้นเกิดเมื่อศั

ราช ๓๐๙๕ ปีฉลุเบญจศกวันอังคาร ได้ราชธมบดีในศักราช ๓๑๒๒
 ปีเดือนดับมะโรงโทศก เมื่อได้ราชธมบดีนั้นอายุได้ ๒๗ ปี ดุศักร
 ราช ๓๑๒๕ ปี เดือนดับสองชนแปดค่ำ มังดอกลงเกณฑ์ให้ตั้งจาแมง
 ของคุมคน ๓,๐๐๐ เป็นกองหน้า ให้เอาประระกามันี่คุมคน ๗,๐๐๐
 เป็นกองหนุน ยกไปตีเมืองเชียงใหม่นั้นเดือนจิงได้ จับเจ้าจันท์ผู้เป็น
 เจ้าเมืองได้ทั้งบุตรภรรยา ดองทัพยังไม่กลับคืนไป มังดอกลงแก้
 กรรมในเดือนนี้ ก็ปลงศพตามอย่างธรรมเนียม และมังดอกลงคืนได้
 เป็นเจ้าแผ่นดินอยู่ในเมืองมุกโชโบได้สามปี เมื่อตายนั้นอายุได้ ๓๐
 ปี จึงมองระผู้เป็นพระอนุชาได้ราชธมบดีต่อมา และมองระผู้
 ทัพม่าเรียกว่ามองจะวาม้าง บางที่เรียกว่าดั่งแคงมะเรตบ้าง แต่
 รามัญเรียกว่ามังซ้างฉอยเยียง มองระนั้นเกิดเมื่อศักราช ๓๐๙๖ ปี
 ชาตศก วันอาทิตย์ เมื่อได้ราชธมบดีนั้นอายุได้สิบเก้าปี แดอา
 ประระกามันี่เป็นนายทัพมาตีเมืองเชียงใหม่นั้น จึงเกณฑ์ให้มังมหา
 นอระทากับคน ๗,๐๐๐ คุมเอาเจ้าจันท์กับทั้งบุตรภรรยาไปถวายน
 มองระ แต่อาประระกามันี่กับคน ๓,๐๐๐ อยู่รักษาเมืองเชียงใหม
 มองระจึงมีนามปรากฏว่า พระเจ้าซ้างเผือก เดียงเจ้าจันท์ไ
 ณวันเดือนดับเอ็ดในป็นั้น มองระให้โยดักุ่นลงมามาทำเมืองสร้าง
 ปราด้าทในเมืองฉังจะ

ฝ่ายดั่งมิงตะระบันทหารพระเจ้าหงสาวดี ขณะเมื่อมังดองได้

เมืองหงสาวดีนั้น พาบุคภรรยาอพยพหนีไปอาศัยอยู่ ณ เกาะปัน
แขวงเมืองเมาะตะมะ ครั้นเมื่อมีงดอกยังมีชีวิตอยู่นั้น ได้ให้คนมา
เกลยกล่อมสติงคะตะบั้น ๆ จึงขึ้นไปอยู่ในเมืองมุกโซโบ ครั้นสติง
คะตะบั้นก็คิดประทุษร้าย ให้นายทุยทาสจุตไฟขึ้นในเมืองมุกโซโบ
มองระจึงให้ประหารชีวิตสติงคะตะบั้นเสีย

ลุคักราช ๑๑๒๖ ปีเดือนสิบสอง ให้อะแซอุนกักจจาโบคุม
ไพร่หมื่นหนึ่งเป็นกองหน้า มองระคุมไพร่สองหมื่นเป็นทัพหลวง ไป
ตีเมืองกะแซในบั้นนี้ เดือนยี่ข้างขึ้นใต้เมือง กวาดเอาเชือกและ
เจ้ากะแซมาถึงเมืองมุกโซโบแต่เดือนสาม

ลุคักราช ๑๑๒๗ ปีเดือนหก มองระลงจากเมืองมุกโซโบ
เสวยราชสมบัติอยู่ในเมืองฮังวะ จึงตั้งเจ้ากะแซแลบุคภรรยาไว้
เดือนเจ็ดแรมห้าค่ำในวันเดียวกัน บังเกิดพายุใหญ่ฝนตกฟ้าผ่า
ลงหอกดองที่หนึ่ง ลงยอดปราสาทเป็นเพลิงติดขึ้นทั่ววงกระตั้ง ยอด
ปราสาทหักระบั้นลงมา ตับเพลิงได้ พายุแลฝนบันดาลตาย มองระ
จึงถามโหราพฤตมาจารย์พราหมณ์บุโรหิต ๆ จึงทำนายว่า พระราช
วงศ์แลอาณาประชาราษฎร์ในขอบขัณฑสีมา จะอยู่เย็นเป็นสุข
ให้ชำระสระเกศปล่อยคนโทษแลสัตว์รพสัตว์ทั้งปวง ซึ่งต้องขังทณ
เวทนาอยู่นั้น

ในคักราช ๑๑๒๗ ปีเดือนสิบสองนั้น ให้รับพระกองโบ ยาน

กวนจวโบ๋ คุมไฟว์ ๕,๐๐๐ ยกเป็นทัพหน้า ทัพหนุนนี้ให้เมียนฮุ่น
 เนเมียวมหาเด่นาบตีคุมไฟว์ ๕,๐๐๐ ยกมาทางเหนือ ค้างเทศกาลฝน
 อยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ ทางเมืองทวายนี้ให้เมกระวาไปคุมไฟว์ ๕๐๐๐
 เป็นกองหน้า ทัพหนุนนี้ให้มหานอระทาคุมไฟว์ ๑๐๐๐ หนึ่งยกมา
 ยิงทัพอยู่ ณ เมืองทวาย ออกพรรษาแล้ว จึงยกเข้าไปตีไค้กรง
 ศรีอยุธยาแล้ว จึงยกพวกพลกลับทัพไปเมืองรัตนบุรีอังวะ ในศึก
 ราช ๑๑๒๘ ปีนี้ หนึ่งในศึกราช ๑๑๒๘ ปีนี้พวกข่อยยกกองทัพเข้า
 มาถึงเมืองแค้นหัว ไกลกับเมืองอังวะทางห้าสิบวัน มงระให้คิง
 จาโบ๋คุมไฟว์ ๕๐๐๐ เป็นกองหน้า อะแซฮุ่นักคุมไฟว์ ๑๐๐๐ หนึ่ง
 ไปตี ครั้นศึกราช ๑๑๒๘ ปี พวกข่อยยกทัพเข้ามาอีก ถึงตำบล
 บ้านของไกลเมืองอังวะทางคืนหนึ่ง จึงตั้งให้อะแซฮุ่นัก โยดฮุ่น
 เมียนฮุ่น ดำนายเป็นแม่ทัพ ถ้อพดทหารเป็นอันมากยกไป ได้รับ
 กับพวกข่อยสามวัน กองทัพข่อยแตก จับได้นายทัพข่อยดีนาย กับ
 ทหารนายไฟว์เป็นคนหกพัน มงระให้เลี้ยงไว้

ลุศักราช ๑๑๓๑ ปี พวกข่อยยกทัพมาอีก กวยชวยโบ๋เป็น
 แม่ทัพคุมไฟว์พดเป็นอันมาก ยกมาถึงเมืองกองคองประมอ ไกลเมือง
 อังวะทางสิบห้าวัน มงระให้อะแซฮุ่นักเป็นแม่ทัพยกไป อะแซ
 ฮุ่นักให้ปลุกโรงตงในท่ามกตางแล้ว แม่ทัพทั้งสองฝ่ายไปเจรจากัน
 ว่าแต่เดี๋ยวนี้ไปขอให้ขาดสงครามเป็นมิตรตั้งถวะ อาณาประชา

ราษฎรไพร่พลเมืองจะได้ไปมาซื้อขายถึงกัน อะแซวุ่นก็ยอมพร้อม
ด้วยนายทัพนายกองก็เลิกทัพถอยมาเมืองอังวะ

อนึ่งเมื่อขณะกรุงศรีอยุธยาจะเสียนั้น พระยาตากคุม
พวกพลประมาณพันเศษ คู้ผ้ากองทัพพม่าออกไปได้ อาศัยอยู่ ณ
เมืองจันทบุรี ครั้นพม่าตีได้กรุงและกวาดครอบครัวไทยอพยพไปแล้ว
ครั้นถึงเดือนสิบสองในศักราช ๑๑๒๘ ปีกุนนพศกนั้น พระยาตาก
จึงยกกองทัพเรือพร้อมด้วยเสบียงอาหารเข้ามา ณ กรุง ยกลงไป
เที่ยวปราบปรามคนทั้งหลาย ที่ตั้งตัวเป็นเจ้าของนายชองอยู่หลาย
ตำบลให้อยู่ในอำนาจแล้ว ชุนนางแลชาวเมืองทั้งปวงจึงยกพระยา
ตากนบนชนเป็นพระเจ้าแผ่นดินครอบครองกรุงศรีอยุธยาสืบไป และ
พระเจ้าตากนบนไมชนไปอยู่ที่กรุงเก่า ตั้งเมืองชน ณ ตำบลบางกอก
เป็นเมืองหลวง จึงเที่ยวปราบปรามเมืองนครราชสีมา เมืองพิษ-
ณุโลก เมืองสุวรรณภูมิ เมืองนครศรีธรรมราช เจ้าเมืองทั้งต้น
แต่ตั้งตนตั้งตัวเป็นเจ้าถิ่น พระเจ้าแผ่นดินก็ปราบให้อยู่ในอำนาจทั้ง
สี่เมือง แต่เที่ยวปราบไปตามบีจิงดำเร้จ ส่วนมองระเจ้าอังวะครั้ง
นั้นไม่เอาพระทัยได้ในเมืองไทย ด้วยดำคัญว่าเมืองไทยแตกยับเยิน
ไปแล้วที่ไหนจะตั้งชนได้ จึงไม่ระวังต่อแดนมคฺย กองทัพชองก็มาคิด
เมืองอังวะถึงสามครั้ง พระเจ้าตากจึงได้โอกาสเที่ยวปราบปรามหัว
เมืองทั้งปวงถึงสามบีจิงดำเร้จตั้งตัวได้

ครั้นศักราช ๑๑๓๓ ปี เจ้าวงศ์ผู้เป็นเจ้าเมืองหตวงพระบาง ยกมาตีเมืองจันทบุรี เจ้าเมืองจันทบุรีบอกขึ้นไปเมืองอังวะ พระเจ้าอังวะให้نامهโยมหาเสนาบดี คือไปสุพลา เป็นแม่ทัพหตวงลงมาตีเมืองหตวงพระบางได้ แล้วไปสุพลาถ้กลับขึ้นไปพร้อมทัพกัน ณเมืองจันทบุรี ค้างเทศกาดฝนอยู่ที่นี่

ศักราช ๑๑๓๔ ปี ไปสุพลาจึงยกกองทัพลงมาตีเมืองฉะแด เมืองพิไชย รมกับกองทัพกรุงศรีอยุธยา กองทัพไปสุพลาแตกหนีถอยทัพไปตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ ค้างเทศกาดฝนอยู่ ศักราช ๑๑๓๕ ปี ออกพรรษาแล้ว ให้พระยาจ่าบาดกับแฉ่นท้าวไพร่ดาวพันหนึ่งยกเป็นกองหน้า ให้نامهโยกามะนีเฝ้าเมืองเชียงใหม่อยู่ ไปสุพลาถ้กลับไพร่เก้าพันจะลงมาตีกรุงศรีอยุธยา ยกออกจากเมืองเชียงใหม่คั้นหนึ่งประมาณทางห้าร้อย ไปสุพลาว่าพระยาจ่าบาดคิดประทุษร้าย เข้าด้วยกองทัพไทย ถ้กลับจะรบไปสุพลา ๆ จึงถ้กลับทัพเข้าไปอยู่ในเมืองเชียงใหม่ พอกองทัพกรุงศรีอยุธยาขึ้นมาถึงกองทัพพระยาภาวดีระ พระยานคร พระยาจ่าบาด บรรจบกันเข้าล้อมเมืองเชียงใหม่ ไปสุพลา نامهโยกามะนี แฉ่นหนีไปอยู่เมืองหน้าย

ฝ่ายภรรยาไปสุพลาซึ่งอยู่ ณ เมืองอังวะนั้น พระเจ้าอังวะให้จ่าจริงได้ ภรรยาหนีให้คนบอกไปสุพลาว่า อย่าให้ไปเมืองอังวะ

เป็นอันขาดทีเดียว ไปสู่พลาจึงหลบหลัดอยู่ ณ บ้านชุกเกียน ไก่
กับเมืองของอุททางหัววัน เมื่อศักราช ๑๑๓๕ ปีนนี้มีตราลงมาแต่
เมืองอังวะ ให้ปะกันวุ่นเกณฑ์พวกรามัญคนหนึ่งเป็นแม่ทัพไปตี
กรุงศรีอยุธยา ปะกันวุ่นจึงเกณฑ์พระยาแจ้ง ตะตะเซง พระยาอู
เป็นกองหน้ากับไพร่ ๓๐๐๐ ให้แพกจจาเป็นแม่ทัพยกไปก่อน ตั้ง
นางอักษิมิดางแม่กษัตริย์ ออกพรรษาแล้วปะกันวุ่นกับไพร่ ๗,๐๐๐
จึงจะยกไปตาม ฤกษ์ศักราช ๑๑๓๖ ปี จะยกกองทัพ ปะกันวุ่นเป็น
เจ้าเมืองเมาระตะมะ เก็บเอาเงินเอาทองของภรรยานายทัพนายกอง
แต่ไพร่ส้มิงรามัญที่ยกไปทำางนั้น ไพร่พลเมืองได้ความเคียดชัง
ตะตะเซงจึงมีหนังสือไปถึงพระยาแจ้งตะตะเซงส้มิงรามัญทั้งปวงว่าให้
เร่งคิดยกทัพมา ณ เมืองเมาระตะมะเป็นการเร็ว พระยาแจ้งตะตะเซง
ส้มิงรามัญทั้งปวง ก็พร้อมกันจับแพกจจาแม่ทัพฆ่าเสีย แล้วกลับ
ทัพมา ณ เมืองเมาระตะมะ ปะกันวุ่น อะคงวุ่น ดงเรือหนีไปเมือง
ว่างกุง พระยาแจ้งตะตะเซงส้มิงรามัญยกติดตามขึ้นไปตีได้ค่ายตัด
กระเด็ริมเมืองว่างกุง พอกองทัพหน้าอะแซวุ่นก็ยกลงมาแต่เมืองอังวะ
ได้รับกับพระยาแจ้งตะตะเซง นายทัพนายกองส้มิงรามัญ ๆ แยกหนี
ลงมาเมืองเมาระตะมะ พาครอบครัวอพยพเข้ามากรุงศรีอยุธยา
กองทัพพม่ายกตามมาจับได้บุตรภรรยา ณ แขวงเมืองเมาระตะมะตั้ง
ขึ้นไปถวาย ครองนมอมระกับเสนาบดีตั้งมาขณัตริย์ ณ เมือง

ร่วงกึ่ง จึงได้ถามตะตะเถิงว่า คัดคิดการประทุษร้าย^๕ทงหนไครรู้เห็น
เป็นใจด้วย ตะตะเถิงให้การว่า พระยาหงสาวดี พระยาอุปราชา
มั่งหนึ่งต่อมาถึงข้าพเจ้ากับพระยาเจ่งให้ชกชวณกัน แต่ดมิงรามัญ
ทั้งปวง ให้จับพม่านายไพร่ที่อยู่ในเมืองเมาะตะมะฆ่าเสีย แล้วให้
ยกทัพไปตีเมืองร่วงกึ่ง^๖ขึ้นไปตั้งเมืองอังวะ มงระจิ่งให้เอาพระเจ้า
หงสาวดี กับพระยาอุปราชา พระยาตะตะเถิง ไปประหารชีวิตเสีย

ดุษักราช ๑๓๑๖ ปี อะแซวุ่น^๕ยกกองทัพเข้ามาตีกรุงศรี
อยุธยา กองทัพหน้าก็ยกมาถึงเมืองราชบุรี กองทัพไทยด้อมไว้
อะแซวุ่น^๕ก็ยกขึ้นไปตั้งเมืองระจิ่งอังวะ ๆ จึงให้อะคองุ่นมังโยกับ
ไพร่ ๓๐๐๐ คน รับอาดำจะมาตีเอาคนตามพันในค่ายด้อมเขานาง
แก้วให้ได้ ให้พดพม่าด้อมค่ายเป็นอันมาก อะแซวุ่น^๕ก็ยกไป
ตั้งเจ้าอังวะว่า ถ้าจะเอาคนตามพันให้ได้จะเสียคนกว่าตามหมื่น

เพราะจวนเทศกาลฝนไพร่พลอดเด็บียงอาหาร จะชอดอยทัพมาแรม
ค้างอยู่เมืองเมาะตะมะ ต่อรุ่งขึ้น^๕หน้าข้าพเจ้าจึงจะยกกองทัพเข้าไป
ตีกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าอังวะว่าชอบด้วยราชการอยู่แล้ว

ดุษักราช ๑๓๑๗ ปี มงระจิ่ง^๕ขึ้นไปเมืองอังวะ ครั้น
ณ เดือนสิบเอ็ดใน^๕นั้น อะแซวุ่น^๕ก็ให้เมงยาง กับนายกองผู้น้อย
แต่บ้นย้อยของจ้อ บ้นย้อยของ ต่ามนาย คุมไพร่ตามหมื่นยกไป
ทางระแหง อะแซวุ่น^๕กับไพร่หมื่นห้าพันเข้าด้อมเมืองพิษณุโลก

อะแซหฺนุกจึงแยกกองทัพลงมารับทัพกรุงศรีอยุธยา จึงขึ้นไปช่วย
 ปากน้ำพิง ครั้นเมืองพิษณุโลกเสียแล้ว อะแซหฺนุกกับออกหนังสือ
 ขึ้นไปถึงเจ้าอังวะ พอเจ้าอังวะเห็นพระชนม์ จิงกุกา รามัญเรียกว่า
 เจนบุชา บุตรมอองระ ขึ้นเป็นเจ้า ให้ข้าหลวงมาบอกให้เด็กทัพ
 เมืองมะริด เมืองตะนาว เมืองทะวาย และอะแซหฺนุกก็กลับขึ้นไป
 จิงกุกาก็ปลงศพบิดาตามอย่างธรรมเนียม และมอองระนั้นได้เป็น
 เจ้าแผ่นดินอังวะอยู่ตั้งสองปี เมื่อต้นพระชนม์นั้นในศักราช ๓๓๗ ปี
 มะแมตปีตศก อายุได้ ๔๓ ปี จิงกุกาบุตรมอองระนั้นเกิดเมื่อ
 ศักราช ๓๓๗ ปีกุนต์ปีตศกวันจันทร์ เมื่อได้ราชสมบัตินั้นอายุ ๒๐
 ปี ฤกษ์ศักราช ๓๓๘ ปีระกานพศก จิงกุกาให้อำตอกขุนยกกองทัพ
 ไปตีเมืองเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่อพยพครอบครัวหนีลงมา
 อาศัยอยู่ ณ เมืองสุวรรณโลก ครั้นถึงเดือนธันวาคมยกกลับขึ้นไป
 เมืองอังวะ ครั้นถึงศักราช ๓๔๒ ปี จิงกุกาเจ้าอังวะให้ถอดอะแซ
 หฺนุกออกจากราชการ

ฤกษ์ศักราช ๓๔๓ ปีฉตุตศก พระเจ้ายชฺยจิงกุกาในเมืองเปแ
 ยะใกล้เมืองอังวะทาง ๓๐๐ เส้นพังลง และพระพุทธรูปในเมือง
 จะเกิงอยู่ปากแม่น้ำข้างหนึ่ง ตรงเมืองอังวะนั้นคาดให้ม้านาพระเนตร
 ไหลออกมา ในบั้นนั้นจิงกุกาพาพระอัครมเหสีพระราชบุตร ลงเรือ
 พระที่นั่งขึ้นไปไหว้พระเจดีย์ ต่อใกล้กันกับเมืองอังวะทางห้าคืบ
 ภายหลังมังมอองบุตรมังตอกัน รามัญเรียกว่ามังตูกัก กับพวกเพื่อน

เป็นอันมากยกเข้าแผ่นดินเขาเมืองอังวะได้ และมังมอญ^๕ เกิดวัน
พฤหัสบดี ปีชวดฉมฤทธิสกศักราช ๑๑๒๐ ปี เมื่อได้เมืองอังวะ
นั้นอายุได้ ๒๓ ปี ขณะเมื่อมังมอญยังบวชเป็นภิกษุอยู่นั้น ฉ้นเห็นว่า
แยกเท้าคร่อมแม่น้ำทางสองฟาก มีสระดอยไปได้เท้าคร่อม จึงไป
แก้ฉ้นกับอาจารย์ ๆ ทำนายไว้ว่าจะได้เป็นใหญ่ข้างหน้า จึงดา
อาจารย์ตั้งออกมาแล้ว คิดขบถได้เมืองอังวะในครึ่ง^๕ จึงตั้ง
อะแซ^๕ วน^๕ ก^๕ ก^๕ ก^๕ และพรรคพวกมังมอญซึ่งตั้งเป็นเสนาบดี
ขึ้นใหม่ ช่มเหงดุคดีว่าบุตรหญิงเก็บขีบเอาพัดเงินทองของอาณา
ประชาราษฎรซึ่งไม่มีความผิด โพร่พดเมืองได้ความเดือดร้อนนัก
ประคองจึงปรึกษาด้วยญาติวงศ์และเสนาอำมาตย์คนเก่าว่า มังมอญ
ได้เป็นเจ้าของห้าหกวัน ราษฏรได้ความเดือดร้อนดังนี้ ไม่ควรที่จะให้
เสวยราชสมบัติ เสนาบดีโพร่พดเมืองก็เป็นใจด้วยประคองเข้าด้อม
ราชวงศ์ รมกับมังมอญแต่เข้าจนเที่ยง ผู้คนล้มตายเป็นอันมาก จับ
ตัวมังมอญได้ประหารชีวิตเสีย มังมอญได้ราชสมบัติอยู่หกวันครึ่ง
และประคอง^๕ เป็นบุตรมังดอง เป็นน้องมอญระ แต่ต่างมารดากัน
ชื่อเดิมชื่อมอญแมงแวง ได้กินเมืองประคอง จึงเรียกชื่อประคองสะแก
เกิดเมื่อศักราช ๑๑๐๐ ปี วันจันทร์ ได้ราชสมบัติเมื่ออายุ ๔๓ ปี
ในศักราช ๑๑๔๕ ชาดจัตวาศก ครั้นประคองได้เป็นเจ้าของแผ่นดินอังวะ
แล้ว จึงให้มหาคีตระอำมาตย์^๕ ขึ้นไปเกิดยกด้อมจิง^๕ ก^๕ ครั้นได้

ตัวแดงเอาลงมาฆ่าเสีย จึงถูกงานนั้นได้เป็นเจ้าของแผ่นดินอังวะอยู่เจ็ดปี
เมื่อตายนั้นอายุได้ ๒๗ ปี

เมื่อปีชาติจัตวาคนนั้น ฝ่ายข้างกรุงไทยก็เปลี่ยนแผ่นดินใหม่
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพระพุทธรเจ้าอยู่หัว เด็ดจ
จนเถลิงถวัลยราชสมบัติในกรุงเทพมหานครบรรดาราชธานีบุรีรัมย์
อุดมราชมหาดสถาน ครั้นถึงเดือนสิบสองในปีชาติจัตวาคน ประคอง
ให้สร้างเมืองใหม่ ที่ตำบลเมืองกาเหนือเมืองอังวะทาง ๓๐๐ เส้น
ให้ชื่อเมืองอะมะระปุระ

ลุคักราช ๑๓๔๕ ปีเถาะ เบญจศกเดือนเจ็ด ประคองยกไปอยู่
เมืองสร้างใหม่ ครั้นถึงเดือนสิบสองในปีนั้น จึงให้ราชบุตรสอง
องค์ คือ จะกู คือ กามะระแคง ยกกองทัพไปตีเมืองยะไข่ได้ จับ
เจ้าเมืองยะไข่กับครอบครัวทั้งปวงมาได้ในเมืองอะมะระปุระ เจ้า
เมืองยะไข่มาอยู่ไม่นานก็ถึงแก่กรรม

ลุคักราช ๑๓๔๗ ปีมะเส็ง ด้ปดศกเดือนเก้า ประคองเจ้าพม่า
คิดจะเข้ามาตีกรุงไทย จึงจัดให้แกงวุ่นเป็นแม่ทัพทางเมืองมะริดทิศ
ใต้ ลงไปตีเมืองถดาง เมืองชุมพร เมืองไชยา ทางเมืองทวาย
นั้นให้อ่อนอกแพกติคะวุ่นเป็นแม่ทัพยกเข้ามาตีเมืองราชบุรี ทาง
เมาระตะมะนั้นให้เมี้ยววุ่นเป็นแม่ทัพหนึ่ง เมี้ยนวุ่นเป็นแม่ทัพหน้า
ที่ตอง กามะระแคงบุตรชายน้อยเป็นแม่ทัพตาม จะกูระแคงบุตร

คนกลางเป็นแม่ทัพหน้าที่ดี ประคองคุมพดเป็นทัพหลวง ให้บุตรชาย
ใหญ่อันเป็นที่อินแชนมหาอุปราชอยู่เฝ้าเมือง ทางระแหงนั้นให้
จอมองนอระทาเป็นแม่ทัพ ทางเชียงใหม่นั้นให้เสด็จามหาศิริอุจะนา
เป็นแม่ทัพ ทางเจดุนั้น ให้อาประภามันเป็นแม่ทัพ และกอง
ทัพองจะนั้นยกเข้ามาทางพระเจดีย์ด้ามองคักก่อนกองทัพหงษ์ปวง ถึง
ในเดือนสิบสองข้างแรม

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพระเจ้าอยู่หัว ครั้น
ได้ทรงทราบข่าวศึก จึงมีพระราชโองการดำรัสตั้งให้สมเด็จพระ
อนุชาธิราชกรมพระราชวังบวร ฯ ยกกองทัพไปตั้งรับกองทัพพม่า ณ
ตำบลลาดหญ้าเหนือปากแพรกทางสามวัน ที่เมืองราชบุรณันให้
เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี เจ้าพระยายมราช คุมกองทัพไปตั้ง
รักษาอยู่ ทางฝ่ายเหนืออื่น ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมพระ
ราชวังหลังไปตั้งรับอยู่ ณ เมืองนครสวรรค์ แต่ข้างปากไต้นั้น
ไม่ได้เกณฑ์กองทัพออกไปด้วยจะรักษาแดนอันใกล้พระนครไว้ก่อน
ส่วนสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวร ฯ เมื่อสู้รบกับพม่า
นั้น ก็ทรงคิดกลอุบายแต่งกองโจรให้ไปตั้งลอบสกัดตัดลำเดียงพม่า
จนกองทัพหน้าพม่าขาดเสบียงดังก็แตกถอยไปจากลาดหญ้า เจ้า
ประคองเห็นกองทัพขัดสนด้วยเสบียงอาหารจะทำการไม่สำเร็จ ก็ดำ
ถอยไป ณ เมืองเมาระตะมะ สมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวัง

บวร ๆ ก็มีพระราชบริหารให้กองทัพหน้ายกลงมาเมืองราชบุรี โดย
 ทางบก เด็ดจัตวองลงมาโดยทางชลมารค ท้าบกลงมาพบค่ายพม่า
 อันตั้งอยู่นอกเขาวงกตเมืองราชบุรี ก็เข้าตีค่ายพม่า ๆ แยกหนีไป
 ดัน แล้วเด็ดยกกลับเข้ามากรุงเทพฯ ๆ จึงครัดตั้งให้สมเด็จพระอนุชา
 ธิราชกรมพระราชวังบวร ๆ ยกกองทัพเรือทะเลออกไปช่วยหัวเมือง
 ปากใต้แล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัวเด็ดยก
 พยุหโยธาทัพหนุนขึ้นไปทางฝ่ายเหนือ ครั้นนั้นหัวเมืองฝ่ายเหนือ
 เด็ยแก่พม่าด้วยเจ้าเมืองกรมการน้อยตัวก็อพยพครอบครัวหัด
 เข้าป่าเด็ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงดำรัสตั้งให้รับขึ้นไป
 กองทัพพม่าฝ่ายเหนือแตกกลับไปดั้น ครั้นนั้นเมืองเชียงใหม่ร้างอยู่
 แต่ครั้งพม่ามาตีเมื่อแผ่นดินพระเจ้าตาก กองทัพพม่าจึงเด็ยถ่วงมา
 คิดเมืองนครด้าปาง พระยาภาวดีเจ้าเมืองเข้มแข็งนัก ต่อรบอยู่
 ถึงสี่เดือนรักษาเมืองไว้ได้ พอกองทัพไทยขึ้นไปช่วยตีกระหนาบเข้า
 พม่าก็แตกหนีไป และทางข้างปากไค้นนั้นพม่าตีได้เมืองชุมพร เมือง
 ไซยา เมืองนคร แต่เมืองถดาง เมืองพัทลุง เมืองสงขลา ยังไม่
 เด็ย พอสมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวร ๆ เด็ยยกออกไป
 ไปถึงใต้รับกันที่เมืองไซยา พม่าแตกหนีกลับไปดั้น แล้วเด็ยกลง
 ไปตีเมืองตานีได้แล้วเด็ยยกกลับเข้ามากรุงเทพฯ ๆ ในศักราช ๑๑๔๘
 ปีมะเมีย อัฐศกนั้น ครั้นถึงเดือนสิบสอง ประคองให้อินแชนมหา-

อุปราชคุมพลลงมาตั้งค่ายทำยุ่งฉางใต้เตี้ยบียงอาหาร ณ ตำบลตาม
 ด้บ่อกรังหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ยก
 ททัพออกไปตีพม่าแตกออกไปสิ้น ในเดือนนี้ ศักราช ๑๑๔๘ ปีมะแม
 นพศก ครั้นภายหลังสมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวร ฯ
 เสด็จขึ้นไปทรงจัดเมืองเชียงใหม่ ตั้งให้พระยาภาวดีเป็นเจ้าเมือง
 นครลำปาง ครั้นถึงเดือนยี่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก
 ไปตีเมืองถลองได้ แล้วไปตีเมืองทวายไม่ได้ ททัพหลวงเสด็จกลับ
 มายังกรุงเทพ ฯ

ครั้นถึงศักราช ๑๑๕๓ ปีกุกุญตรีศก ประตุงให้ขุนนางลงมา
 ผลิตเจ้าเมืองทวาย ฯ ไม่ขึ้นไปเมืองอังวะ กลับกบฏจะฆ่าขุนนางซึ่ง
 มาผลิตนั้นเสีย จึงมีหนังสือเข้ามาขอกองทัพกรุงเทพฯ ให้ออกไปช่วย
 รักษาเมืองทวายไว้ในเดือนนี้ ครั้นตั้งให้เจ้าพระยารัตนาพิพิธ
 เจ้าพระยาตากาโหมยกทัพออกไปก่อน และเจ้าพระยาทั้งสองไปตั้ง
 ค่ายโอบเมืองทวายไว้

ถึงศักราช ๑๑๕๔ ปีชวดจัตวาศก เดือนนี้ กองทัพเมืองอังวะ
 ยกลงมากระหนาบ พวกทวายในเมืองมีหนังสือออกมาถึงแม่ทัพพม่า
 สัญญากันให้ตีเข้ามา ข้างในเมืองจะตีออกไป กองทัพพม่าก็ตี
 เข้าไปตามสัญญา ข้างในเมืองก็ตีออกมา กองทัพไทยต้านทาน
 ไม่ได้ ก็พาพระยาทวายอพยพครอบครัวเข้ามากรุงเทพ ฯ

ลุคักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะต้ปตศก ประคองให้อุบากองเป็นแม่ทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ ต้มเต็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวรฯ เตด็จยกขึ้นไปช่วยจับอุบากองลงมาได้

ลุคักราช ๑๑๖๐ ปีมะเมียต้มฤทธิศก อุบากองกดับหนีออกไปได้

ลุคักราช ๑๑๖๔ ปีจอจัตวาศก มีรับตั้งให้เจ้าพระยามรราชยกทัพขึ้นไปตีเอาเมืองเชียงแสน ต้ไม่ได้อกดับลงมา ภายหลังเจ้าเมืองเชียงใหม่ไปตีได้

ลุคักราช ๑๑๗๓ ปีมะเด็งเอกศก พระบาทต้มเต็จพระพุทธเลิศหล้านภาดัยพระเจ้าอยู่หัวเต๋วยราชต้มบัติ ครันถึงเต๋อนสืบต้องประคองเจ้าอังวะให้กองทัพลงมาตีเมืองถลาง เต๋อนย้เมืองถลางเต๋ยแก้พม่า แม่ทัพพม่าจ้งกวาดครวัเมืองถลางบรรทุกเรือไป ให้จิกแกปลัดทัพอยู่รับหลัง ครันนี้เกิดลมพายุใหญ่พัดมาแต่ทิศตะวันตกเรือจิกแกซัดเข้ามาฝั่งที่กองทัพไทยตั้งอยู่ กองทัพไทยจับจิกแกกับไพร่ได้เป็นอันมาก แลวตั้งเข้ามากรุงเทพฯ

ลุคักราช ๑๑๗๓ ปีมะแมตรีศก มีพราหมณ์เทศมาแต่ทิศตะวันตกเอาหนังสือเรื่องพงศาวดารเมืองพราหมณ์มาแปลถวายเจ้าอังวะ ว่าคำสอนพระต้มนโคคมต้นเต๋ยแลว ซึ่งกุดบุตรบวรเป็นต้งต้ทุกวันอุปถัมบมหาขันไม้ ให้ไปไหว้บุรธาถวายนแก่พระพุทธ

รูปเท่านั้นจึงจะควร ประคองก็เชื่องถือ จึงให้ตั้งพระสงฆ์พม่าพระสงฆ์
รามัญเดี่ยวครั้งนหมาก ครั้นถึงเดือนอ้ายให้กองทัพยกมาตั้งค่ายทำ
ยั้งนาง ณ ตำบลทองธานี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีรับสั่ง
ให้กรมหลวงพิทักษ์มนตรียกกองทัพออกไปตีค่ายพม่า ถ้อมจับได้
ตัวนายและไพร่เข้ามาได้มาก ที่เหลืออนันต์แตกหนีไปสิ้น

ดุษักราช ๑๑๗๗ ปีภุณต์ปีศก เดือนห้า พวกรามัญเมือง
เมาะตะมะ มีพระยารัตนาจักรเป็นต้นเป็นคน ๕๐๐๐ เศษ เห็นเจ้า
อังวะถือวิปริตและพม่าก็ข่มเหงนัก จึงชวนกันอพยพเข้ามาพึ่งพระ
บารมีโพธิ์สัตถ์ภาว ณ กรุงเพทฯ ส่วนอินแชะมหาอุปราชราชบุตร
ของประคองถึงแก่กรรมก่อนประคองผู้เป็นบิดา ประคองจึงตั้งบุตรของ
อินแชะชื่อมองนายนะอันเป็นราชนัดตานัน เป็นที่อินแชะมหาอุปราช
แทนบิดาตั้งไป ด้วยเข้าใจว่าบุตรอินแชะนั้น คือจิงกุกาเจ้าอังวะ
เก่าที่ตนให้ฆ่าเสีย พระกุมารนั้นเมื่ออาการกิริยาเจรจาพาทักด้ายกับ
จิงกุกา และของวิเศษสิ่งใดที่จิงกุกาซ่อนไว้ไม่มีผู้ใคร่ กุมารนั้น
ไปเอามาได้แต่ວัดถ່ว่าวว่าเป็นของ ๆ ตัวในชาติก่อน เพราะเหตุคั้ง
ประคองจึงให้ที่อุปราชแก่บุตรอินแชะ แล้วครัดแก่ราชวงศ์คานูวงศ์
ทั้งปวงว่าอย่าน้อยใจเลย เจ้าของเขายังอาศัยในสมมบัติของเขา จึง
มาเกิดเป็นหลานของเรา ควรเราจะมอบสมมบัติให้เขาเสีย จึง
มอบที่อุปราชให้แก่มองนายนะแต่นั้นมา

ฝ่ายประจักษ์เจ้าอังกะนครองราชสมบัติมาได้ ๓๗ ปี ฤกษ์ราชน
๑๑๘๓ ปีเถาะเอกศก อายุ ๘๑ ปีถึงแก่กรรม จึงมอญนาณยะมหา
อุปราชผู้เป็นพระราชนัดดาได้ราชสมบัติ ชื่อจักษายแมง แต่รามัญ
เรียกว่าจักษะเกยตะเคียง และจักษายแมงผู้เกิดวันศุกร์ ฤกษ์ราชน ๑๑๘๕
ปีเถาะเบญจศก เมื่อได้ราชสมบัติขึ้นอายุ ๓๒ ปี

ฤกษ์ราชน ๑๑๘๖ ปีวอกฉศก ณ วันเดือนแปด แรมสิบเอ็ด
ค่ำ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จราชสมบัติ

ฝ่ายข้างเมืองอังกะนครเมื่อเดือนห้า ในศักราช ๑๑๘๖ ปีนั้น มี
รับสั่งเจ้าอังกะนครให้หาเจ้าเมืองยะไซ้ ๆ มีความผิดอยู่ไม่มา จึงให้
มหาบัณฑิตตะเสนาบดี ยกกองทัพไปจับเจ้าเมืองยะไซ้ ๆ หนีไปอยู่
ในแดนเมืองเบ็งกะหัด้า มหาบัณฑิตตะเสนาบดีมีหนังสือไปให้เจ้า
เมืองเบ็งกะหัด้าส่งตัว อังกะนครเจ้าเมืองเบ็งกะหัด้าไม่ส่ง มหาบัณฑิต
ตะเสนาบดียกกองทัพไปตีปลายแดนเบ็งกะหัด้าเข้าไป และแต่ก่อนนั้น
อังกะนครก็คิดจะทำสงครามกับพม่าอยู่แล้ว ได้เตรียมเรือกลไฟ
เรือรบไว้ที่เมืองเกาะหมาก เมืองมะตะกา พร้อมอยู่แล้ว ครั้นเกิด
เหตุมหาบัณฑิตตะเสนาบดีปลายแดนเข้าไปตั้งนั้น เจ้าเมืองเบ็งกะหัด้า จึง
มีหนังสือให้เรือกลไฟรีบไปบอกทัพ ณ เมืองเกาะหมาก เมืองมะตะ
กา ให้เรียกมาตีหัวเมืองพม่าชายทะเลโดยเร็ว เรือรบก็รีบยกมาตี
ได้เมืองว่างกุ้ง เมืองเมาะตะมะ เมืองทวาย เมืองมะริด ได้ใน

เดือนหก ปีวอกกัคนั้น แม่ทัพอังกฤษจึงยกทัพเรือกลับไปขึ้นไปตาม
 ลำแม่น้ำเมืองอังวะ จักกายแมงครนรเหตุนั้น ก็จัดกองทัพลงมา
 รบอังกฤษ แล้วมีหนังสือไปถึงมหาบัณฑิตให้เด็กกองทัพกลับมา
 ช่วยกันรบกองทัพอังกฤษ อย่าให้ขึ้นมาถึงเมืองอังวะได้ มหาบ
 ฑิตจึงดำทักทัพกลับมาจากแดนเมืองเบ็งกะหล่า มารบกับอังกฤษที่ชน
 มาดีเมืองอังวะ วันหนึ่งพวกกองทัพอังกฤษจับคนในกองทัพมหาบ
 ฑิตมาได้ แม่ทัพอังกฤษจึงพาคนนั้นขึ้นไปบนหอรบที่สูง ให้พม่า
 คนนั้นชี้ตัวมหาบฑิตให้ เพดานมหาบฑิตนั่งกินข้าวอยู่ใน
 ค่าย แม่ทัพอังกฤษเอาถืองมาต้องดูเห็นชัดแล้ว จึงให้ทหารเม
 ่นยิงปืนมาถูกมหาบฑิตแม่ทัพตาย พวกพม่าก็แตกหนีไปดิน
 อังกฤษก็เร่งเรือขึ้นไปไม่มีผู้ใดต่อต้านได้ อังกฤษขึ้นมาถึง
 เมืองตะตุมะอยู่ทางสองวันจะถึงเมืองอังวะ จักกายแมงเจ้าอังวะค
 ำหนัก จึงปรึกษาด้วยขุนนางทั้งปวงเห็นพร้อมกันแล้วจึงให้ขุนนาง
 มาเจรจากับแม่ทัพอังกฤษ จะขอเดี่ยเงินให้ ๆ อังกฤษถอยทัพเดี่ย
 อังกฤษก็ยอมแล้ววันเขตแดนกัน ข้างทิศตะวันตกเฉียงเหนือเมือง
 อังวะนั้น อังกฤษเอาไว้สี่เมือง คือเมืองยะไซ เมืองเวด่าดี เมือง
 กระแซ เมืองอะติมะ ข้างทิศตะวันออกเฉียงใต้เมืองอังกฤษเอาไว้
 หกเมือง คือ เมืองเมาระดำดีม เมืองตะเมง เมืองเว เมืองทวาย
 เมืองมะวิต เมืองตะนาว เป็นสิบหัวเมืองด้วยกัน

พงศาวดารล้านช้าง

ตามด้อยคำในฉบับเดิม

บริเฉทที่ ๑

อนันจักจารีกด้วยวงศ์ อันเป็นพระยาธิบดีผู้ค้ำเมืองดงกา
มาเป็นใหญ่ในนครศรีวัดคณาคนहुคั้นแต่ปฐมหัวที่ ยังมีพระยาธิบดี
คนหนึ่งชื่อวานันทา เมียชื่อพระมหาเทวี ถูกชื่อนางกางวี (คือเมรี)
เขาเจ้าผัวนางตายก่อนเมีย จึงไปเป็นพระยาอินทปัตเกิดลูกชื่อเจ้า
พุทธเด่น (พระรถ) มาเอานางกางวีเป็นเมีย มีลูกชายผู้หนึ่ง
ชื่อว่า ท้าวพิศ มีลูกหญิงผู้หนึ่งชื่อนางพิไธย เขาเจ้าเอากันเป็นผัว
เมียกัน จึงมีลูกชายผู้หนึ่งชื่อว่า อ้ายระเด็กเอิก ถูกหญิงผู้หนึ่งชื่อ
เออยชดัมพ้า เขาเจ้าพ้องเอากันเป็นผัวเมียกัน จึงมีลูกชายผู้หนึ่ง
ชื่อว่า อ้ายเจตโให้ มีลูกหญิงผู้หนึ่งชื่อนางเกล้าใหญ่ปากกว้างหู เขา
เจ้าเอากันเป็นผัวเมียกัน เขาฝูงนั้นหากเป็นวงศ์กันตามหาเทวีแต่
นางกางวีพุนมาแต่ เขาฝูงนั้นหนีหายไปแล้ว ยังมีเจ้าฤกษ์ต้องคน
พ้องมาเทศนาธรรมดั่งฝูงปักษีคำจักษ์ร้ายนาคา และมีพระยา
เหลือมอยู่ถ้ำภูซ่ง มีนางพระยาเงือกอยู่ภูซ่างปากน้ำถ่านกำเห็น
ทั้งศพเซหวดงปากอุ้นก็มา นาคใหญ่แก่งหวดงก็มา ภูหวดงแก่ง

ใหญ่ก็มา กับทั้งตัวอยู่ในผาแนบน้ำก็มา กับทั้งนาคตัวอยู่ผาดอง
 เต็มก็มา ให้อำมาตย์ธรรมเจ้าฤๅษีเทศนาตั้งต่อนคนทั้งหลายว่าใ
 อย่ายาคบ้านซึ่งเมืองเพื่อน อย่ายาคดกซึ่งเมีย อย่ายาคช้อยซึ่งไพร่
 เพื่อนองค์เป็นเจ้าก็เป็นการดำมากดังนี้ แด ยามหนึ่งหนาวคราวหนึ่ง
 ร้อน หนาวมีหอมมีสงหามายังปมนำอุ่นและน้ำเย็นช่วยผ่อนแทนหากัน
 ก็มีบ้างนั้น แดฤๅษีพี่น้องจึงแบ่งเมืองบ้านล้านช้างเป็นปฐม
 ก่อน เจ้าจึงมาตั้งเอาอินทริณ คือว่าหลักมันไว้ตะวันออกอันหนึ่ง
 อันถ้วนต้องข้างนาไร่เดียวกัน อันถ้วนตามไว้ดู่โพไซม เมืองอัน
 ถอดคือชื่อเจ้าเชียงทอง เหตุเอาคันทองเป็นนิมิตร ชื่อว่าเชียงกง
 เหตุเอานามกงเป็นนิมิตร ชื่อว่าล้านช้าง เหตุเอาภูมิช้างเป็นนิมิตร
 แดเมืองอันหนึ่งจึงเรียกชื่อว่า ศรีสัตตนาคนหุต เหตุเอานาคทองเจ็ดเป็น
 นิมิตร จึงเรียกศรีสัตตนาคนหุตราชธานีศรีเชียงทองเชียงทองเพื่อน
 แดเจ้าฤๅษีก็ตั้งค้ำหน้ตามฤๅษี แดนั้นจึงภาตดวงมายังมีผู้หนึ่งอยู่
 เวียงจันทร์พานิชชา จึงขึ้นมาค้าในเชียงทอง ในคืนวันหนึ่ง
 นั้นท่านก็ฝันว่ามีขอว่าป้ายพระอาทิตย์ มือซ้ายป้ายพระจันทร์ ต้อง
 คั้นยันกรรถพระสุริยาปรากฏออกมา พานิชจึงไปหาพ่อค้าแก่ค้ำฝั้น
 อันเป็นพ่อค้าจรรย พ่อค้าผู้นั้นว่าผู้น้อยฝันใหญ่จักได้กินขี้เพื่อน พ่อ
 ค้าพานิชชาจึงเมื่อให้ว่ามีหาเถรเจ้าแก่ค้ำฝั้น มหาเถรเจ้าจึงให้
 พานิชชาค้นมาหมกขี้ปากินแล้วสระหัวด้วยแล้วมาหาเอาทอง มหา

เถรวาคังนหมันก็ตามคำมหาเถรเจ้า แต่มหาเถรจึงทำนายว่า
 อุบาสก^๕จนเมื่อเงินคำจำกัดอันถ่อ^๕จนมา อุบาสกอย่าได้เอาเมื่อสวด
 เที่ยงทองเงินจำกัดเนื่องนองมามาก แก้วแหวนหากเหลือตรา ช้าง
 ม้ามากมุดมาถวายนุชาอุบาสก^๕ก็หัด^๕แต่ เมื่อนั้นพานิชซากก็ให้มหา
 เถรเจ้า^๕แต่^๕กับ^๕เงินคำจำกัด^๕ถ่อ^๕จนมา พานิชซากก็บ่เอา มาสวด
 เที่ยงทองเห็นเงินคำหลายหลายถ่อ^๕ฝั่ง^๕ปาก^๕น้ำ^๕ของ เท่าเอามาให้
 ทานยากคนขอเป็นอันมาก ชาวเมืองเห็นหากแก่ตา ก็จึงอุก^๕ยา
 ภิเชก^๕เป็น^๕พระ^๕ยา^๕ใน^๕เชียง^๕คอง^๕เชียง^๕ทอง ต่^๕ร้าง^๕บ้าน^๕แปง^๕เมือง^๕ดั้น^๕แนว
 เมือง^๕วง^๕คำ^๕ชาน^๕น^๕น^๕แล้ว

ยังมี^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ชุน^๕ชวา^๕จึง^๕มา^๕ตี่^๕ร้าง^๕บ้าน^๕แปง^๕เมือง^๕ใน^๕เชียง^๕คอง^๕เชียง
 ทอง ด^๕ด^๕ว่า^๕เมือง^๕ชวา^๕ตาม^๕วง^๕คำ ชุน^๕ชวา^๕จึง^๕ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ยี่^๕บา
 ชุน^๕ชวา^๕ตาย^๕ไ^๕ด้^๕เมือง^๕เก^๕ยี่^๕บา ๕^๕ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ว่า^๕วิ^๕ริ^๕ยา ชุน^๕วิ^๕ริ^๕ยา^๕ตาย
 ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕กั^๕น^๕ช่า^๕ง ชุน^๕กั^๕น^๕ช่า^๕ง^๕ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ด^๕ก^๕ด^๕ง ชุน^๕ด^๕ก^๕ด^๕ง
 ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ระ^๕วง^๕ ชุน^๕ระ^๕วง^๕ไ^๕ด้^๕ถู^๕ก^๕ผู้^๕หนึ่ง^๕ชื่อ^๕ยี่^๕ผ^๕ง เม^๕ื่อ^๕ชุน^๕กั^๕น^๕
 ช่า^๕ง^๕อยู่^๕ตี่^๕ร้าง^๕บ้าน^๕แปง^๕เมือง^๕ชวา ถู^๕ก^๕มี^๕น^๕ผู้^๕ชื่อ^๕ด^๕ก^๕ด^๕ง^๕ก็^๕ยัง ห^๕ด^๕าน
 มี^๕น^๕ผู้^๕ชื่อ^๕ระ^๕วง^๕ก็^๕ยัง เ^๕ห^๕ด^๕าน^๕มี^๕น^๕ผู้^๕ชื่อ^๕ยี่^๕ผ^๕ง^๕ก็^๕ยัง เ^๕า ๘ ค^๕น^๕พ^๕ื่อ^๕ถู^๕ก^๕ห^๕ด^๕าน
 เ^๕ห^๕ด^๕าน ยัง^๕เป็น^๕ชุน^๕นาง^๕ใหญ่^๕อยู่ ก^๕ิน^๕บ้าน^๕ตี่^๕ร้าง^๕ที่^๕น^๕มาก^๕ก่อน^๕แ^๕ด
 ป^๕รุ^๕ม^๕นิ^๕ท^๕าน^๕ นิ^๕ฏ^๕ฐ^๕ิต^๕

บริเฉทที่ ๒

ครุราชบุรีตั้งหลาย ตั้งเรากักรูมามีในกาตเมือกก่อนเฒ่าเก่า
เด้ามาเป็นคำบร่าปราชัย ๆ มาว่าตั้งนี้

กาตเมือกอนนั้น ก็เป็นดินเป็นหญ้าเป็นฟ้าเป็นแดน ผู้และ
คนเที่ยวไปมาหากันมีชาติ

เมื่อนั้นยังมีขุนใหญ่ ๓ คน ผู้หนึ่งชื่อขุนคาน อยู่ตั้งบ้าน
เมืองดุ่ม กินปลาเส็ดนาเมืองดุ่มกินข้าว เมื่อนั้นแดนจึงไซ้ให้มา
กล่าวแก่คนทั้งหลายว่า ในเมืองดุ่มนี้กินข้าวให้บอกให้หมาย กิน
แดงกินงายก็ให้บอกแก่แดน ได้กินซันก็ให้ตั้งชาได้กินปลาได้ตั้ง
รอยแก่แดน เมื่อนั้นคนทั้งหลายก็บ่ฟังคามแดน แม้นไซ้มาบอก
ต้องที่ตามทักกับฟังหันแด

แต่นั้นแดนจึงให้หน้าท่อมเมืองดุ่ม ดัดเตียงท่อมเมืองเพียงตะ
ดาย คนทั้งหลายก็ฉิบหายมากนั้นก็ชะแด

ยามนั้นบ่ต่างเชิงและขุนเด็กขุนคาน รู้ว่าแดนเคียดแก่เขาๆ
จึงเอาไม้จ้าวแรงเส็ดแพเอาไม้แปงเวียนเส็ดพวง แล้วเขาจึงเอาตุก
เอาเมียเขาอยู่ในแพนั้น แล้วหน้าจึงพัดเขาชนเมื่อบน ขนเขาเมื่อเมือง
ฟ้าพันแด

พระยาแดนจึงถามเขาว่า ตั้งจักมาเมืองฟ้าคู่พระเส็ดตั้ง เขา
จึงบอกเหตุการณืทั้งหมด พระยาแดนจึงว่าคู่ไซ้ให้ไปกล่าวแก่ผู้

ต้องด่ามที่ ให้ยาแถนยาฉี่ยาเจ้ายีนกาย ตูตั้งบั้งคำกัจ
เท่าตุ้แล้ว

ที่นพระยาแถน จึงให้เขาไปอยู่ที่บงคอนแถนตอหินแด แต่
นนนาจึงแห่งจงบกเป็นพินแผ่นดิน เขาจึงไหวขอพระยาแถนว่า คุ
ช้อยนออยู่เมืองบงบ่แก้วนแดนเมืองฟ้าบ่เป็น คุช้อยขอไปอยู่เมือง
ดุมตดเดียง เมืองเพียงพักยอพินเทอญ เมื่อนั้นพระยาแถนจึงให้
เฮาตงมาตัง ทงให้ควายเขาตุ้แก่เขา จึงเอากันตงมาตังอยู่ทนานอัย
อ้อยหนูก่อนหินแดแต่ันเขาจึงเอาควายนันเฮ็ดคานากิน นานประมาณ
๓ ปีควายเขากั้ตายเดี่ย เขาตระซากควายเดี่ยทนานอัยอ้อยหนูกันแล้ว
อยู่บ่นานเท่าใด เครือหมากน้ำก็เกิดออกอยู่ตังควายตัวตายนั้นออก
ยาวมาแล้วก็ออกเป็นหมากน้ำเต่าปุง ๓ หน่วย และหน่วยนั้นใหญ่
ประมาณเท่ารินเขาปลุกข้าวนน เมื่อเครือหมากน้ำนั้นแก่แล้ว คน
ทงหลายก็เกิดมาอาศัยซังหมากน้ำ เป็นคังนางอาดังโนเกิดในท้อง
คอกบัวเจ้าฤกษ์เอามาเลี้ยงไว้ คนทงหลายฝูงเกิดในผลหมากน้ำเต่า
ฝูงนั้นก็ร้องก้องนั้้นมากนั้ ในหมากน้ำนั้นแด

ยามนั้นปุดางเชิงจิงเฆาเหล็กช้แดงช้หมากน้ำนั้น คนทงหลาย
จิงบ่เบียดกันออกมาทางอยู่ทีนั้น ออกมาทางอยู่ทีนั้นก็บ่เบียดคังกัน
ขุนคานจิงเฮาตัวไปตัวอยู่ ให้เป็นชู่แควนใหญ่แควนกว้าง คน
ทงหลายก็ดูโหดออกมานานประมาณ ๓ วัน ๓ คันจิงหมดหินแด คช

ทั้งหลายฝูงออกมาทางสู่ชั้นแบ่งเป็น ๒ หมู่ ๆ หนึ่งเรียกชื่อไทยดม
 หมู่หนึ่งเรียกชื่อไทยดี ฝูงออกทางสู่ชั้นแบ่งเป็น ๓ หมู่ หมู่หนึ่ง
 เรียกชื่อไทยแดง หมู่หนึ่งเรียกชื่อไทยดอ หมู่หนึ่งเรียกชื่อไทย
 กวางแดง

แต่นั้นฝูงปู้ดางเชิง จึงบอกสอนเขาให้เข็ดไซ้ไถนา ทอผ้า
 ทอขึ้นเตียงชีวิตเขา แต่วักก็ปลูกแบ่งเขาให้เป็นผิวเมีย มีเย่ามีเรือน
 ก็จึงมีลูกหญิงผู้ชายมากนั้กแด เมื่อั้นปู้ดางเชิงเด่าบอกให้เขา
 รักพ่อเดียงรักแม่เดียง เคารพยำเกรงผู้เฒ่าผู้แก่กว่าตนเขาแด อยู่
 หิงนานไปพ่อแม่เขาก็ตาย ท่านปู้ดางเชิงเด่าบอกให้เขาให้หัวพ่อแม่
 เขาเด่วให้ตั้งการเมียนซางกฝูงออกมาทางสู่ดีวให้เฝ้าเสีย เก็บตูก
 ดังสัตว์ดีเด่วให้แบ่งเดียง ได้ตูกไว้ให้ไปตั้งข้าวตั้งน้ำชื้อ ฝูง
 ออกทางสู่ชั้นให้ฝูงเดียงเด่วแบ่งเดียงกวมไว้เด่า ให้ไปตั้งข้าวหน้า
 ชื้อวัน คนเขาไปไค้ปู้ดางเชิงบอกให้แต่งเพื่อน ข้าวเหล้าไว้ห้าห้อง
 เรือนเขาเด่วให้เขาเรียกพ่อแม่เขาฝูงคายนั้นมากินหินแด

แต่นั้นคนทั้งหลายฝูงเกิดมาในน้ำเต้า ฝูงออกมาทางสู่ดีวชั้น
 เป็นไทย ฝูงออกมาทางสู่ชั้นเป็นช่า คนฝูงนั้นดวดเป็นช้อยเป็น
 ไพรเขาเจ้าขุนทั้งตำนั้นแด เมื่อั้นคนเผ่าพวกมามากนั้ก มาก
 อย่างทราย หลดายอย่างน่า ท่อว่าหาทำวหาพระยามได้ ปู้ดางเชิง
 ทั้งขุนเค็กขุนคานบอกสอนเขาก็บ่แพ้ แม้ว่าใครเขาก็บ่เอาคำ ขุน

ทั้งด้ามก็จงชนเมื่อขอหาท้าวพระยาภควณแดนหลวง พระยาแดนจึง
ให้ขุนครูและขุนครองดงมาเป็นท้าวเป็นพระยาแก่เขาหินแดง

เมื่อขุนทั้งดองดงมา ต่ร้างบ้านก็บ่เปิดตอง ต่ร้างเมืองก็
กว้าง ต่กินเหล้าช่มชู่วัน นานมาไพร่ค้ำทุกค้ำค้ำยากก็บ่ดูนา
เมื่อนั้นขุนเด็กขุนคาน จึงชนเมื่อไหว้ดำแก่พระยาแดน ๆ
จึงถกเอาทางดองหน้เมือบนหน้เมือฟ้าต้งก่ถ้าวเด้าแด พาหิระนิทาน
นิฏฐิต์

ปางนั้นพระยาแดนหลวงจึงให้ท้าวผู้มัญญ ชื่อว่าขุนบุญม
มหาราชาริราช (บรมมหาราชาริราช) อันได้อำญาพระยาแดน
แล้ว ก็จึงเอาไพร่พลคนทั้งหลายดงเมือเมืองดุ่มดัดเดียงเมืองเพียงคัก
ค้อย มาอยู่ที่นาน้อยอ้อยหนูอันมีดุมเมืองเพียงคักค้อย มาอยู่ที่นา
น้อยอ้อยหนูอันมีดุมเมืองแดนหินกอนแดง

ที่นั้นคนทั้งหลายฝูงออกมาแต่หน้าเตาปุงนั้น ผู้รู้หัดกันก็
ปราชญ์นั้นเขาก็มาเป็นดุกท่านบ่าวเธอขุนบุญมมหาราช และผู้ใบ้
ช้านเขาก็อยู่เป็นไพร่ไปเป็นบ่า ต่ร้างไฮ้เฮ็ดนากินแดง

เมื่อนั้นขุนบุญมมหาราช ก็เจรจากับเจ้าขุนทั้งหลายฝูงดงมา
พร้อมคนนั้นว่า แรกแต่เมือหน้าเราจกเฮ็ดต้งโต ให้มีอันนุ่งอันกิน
แก่คนทั้งหลายนั้นจ่า แต่ก่อนนั้นพระยาแดนเจ้าให้ขุนครองดงมาปก
ห้อมคนทั้งหลายต้งนั้น ดองเรามาต่ร้างบ้านก็บ่เปิดตอง ต่ร้างเมือง

ก็บ่กว้าง แถนจ้งถกเขาหน้เมื่อเมืองบน ขนเขาหน้เมื่อเมืองฟ้าพู้
 แถ้ว ในทั้นแถนเด้าให้เราพี่น้องดงมาปกมาช่อมเขาหน้แถะมาตุคน
 ๕ ทงหดายน มากดั่งทรายหดายดั่งน้ำ เราจจะกิดการอันใดให้ม้ออันห่ม
 ๕ อันปกเขา ให้ม้ออันจักกินแก่เขาหน้จ่า มาเราเป็นพี่น้องให้ซุนเดถึง
 ๕ เมื่อไหว้ดำพระยาแถนเจ้าเทอญ ยามนั้นซุนเดถึงก็เมื่อไหว้เมื่อดำเด้า
 ๕ แก่พระยาแถนชูประการหน้แถ

เมื่อหน้พระยาแถนหลวงจ้งให้แถนแถ่ง แถะพิศณุกรรมดง
 ๕ มาแต่แปงแก่เขา แถนแถ่งจ้งมาแต่ยามให้ทำไร่ทำนา ปลูกข้าว
 ๕ ปลูกผักปลูกถุกไม้หัวมันทงมวดอันจักควกรกิน เด้าบอกยามอันทอผ้า
 ๕ หาที่หากเป็นเชือชาติพิชพรณยา แถนชือ แถนกรม แถนครา
 ๕ เกดางกเถดาง คับค้ายเกิดเมืองคนมาเอาปฏิธนธิด้วยโอปปาติกะ
 ๕ ชาติดองอาจนักหนา ทงอรรคชายนางนาฏ โฉมพิศาค์ชื่อนางแถก
 ๕ แถง ทงนางยมพาดาแฝงฝ้ายช้าง ทงให้ช้างงาแถงกอดกตงมาทง
 ๕ กอชางเงินชาง จ้าวกับคังดาวชางกร แถะคาบเห็ดกพวกผักหวาย
 ๕ ทงงาวปายชรายค้ำมาค้ ทงเก็บแถะคาบผักค้ำ ทงคั้นชุนกับแถงหอก
 ๕ ตะม้งแมงคั้นค้ำทงให้โลกถอนมาดองค้ำแปงค้ำ ให้จ่านำแห่แหน
 ๕ เข้าเจ้าทงด้ามแถนปลดงความว่า ให้ซุนเดถึงดงถือแถนค้ำ ให้ซุน
 ๕ คานดงมาถือศรค้ำ ให้ซุนคองดงชางถือง้าว ให้ซุนเมืองดงมาถือ
 ๕ ดาวชางกร ให้ซุนทอนเด้าถือตามผักหอย ให้ซุนแถนดงถือง้าว

ปดายไชย ให้ขุนพิตงถือเก็บผักคำ ให้ขุนพดงถือมุกคันคำ ให้
ขุนพานตงถือธนู

เมื่อนั้นขุนบุญมั่งจึ่งชดไถ่แดง ดพายแวงดัดคันไชย ถือดาว
แม่ว กับมัตนอยด้วยเรียม แดวก็จิงชนชางาเกยวงกอด จิง
เอานางแอกแดงชดักขุนบุญมณีน แดะเอานางยมพาดำชิตาม แด้ว
แกนจิงให้ขุนตำรวจชอนข้างขุนบุญมดงมา แกนเด๋าให้ขุนค้ายถือ
เดียมดงมาตามหลัง ขุนยให้ถือฟ้าถือมัตมา ขุนอุให้ถือขวานถือ
แอกดงมา ขุนคำให้ถือไถถือแปดดงมามวด ขุนทองส่นจิงมา
ตามหลังขุนบุญมราชาแเด ส่วนพิศณุกรมจิงบอกคุณอันเช่นพรว้า
มัตจกเดียมเครื่องเวียกการข้างเขาทั้งมวด เด๋าบอกคุณอันทำหูก
ทอผ้าย แพรเข็มผ้ายค้ายใหม่ทั้งมวด อันควรนุงควรกินทั้งมวด
หันแเด

แกนจิงตั้งถ่อนขุนบุญม ผู้เป็นท้าวเป็นพระยาในลุ่มฟ้าันว่า
ไทยควางให้ออกหาขุนควาง ไทยวีให้ออกหาขุนวี ไทยเตียงให้ออก
หาขุนเตียง ไทยเดนให้ออกหาขุนเดน ไทยดอให้ออกหาขุนดอ แกน
แตงเด๋าจิงว่ากับขุนบุญมดงน คิงแรกแค้นเมือหน้า ชาวเมืองดุมนไค
กินขนให้ตั้งขาแก่แกน ได้กินปดายให้ตั้งรอยแก่แกน ให้เฮ็ดแหวน
เฮ็ดหัวตั้งแก่ด้าม ไร่แกนแแต่มีชดวงกระดำแก่ผู้ชาย มีอรวายให้
กระดำแก่ผู้หญิง เคือนเจียงให้กระดำพน มีอกคมีอกาบเคือน

ให้กะดำพน มื่อเต่ามื่อระวาย พักบาทอย่าราน พักบาท
ชวานอย่าป่า ฟันหามน้ำอย่าตัก ตากอย่าคำอย่าร้อน ไต้จั่งจะคัก
ตุ๋ตาย

เมื่อนั้นแกนแค้นแค้น พิษณกรรมคนว่าตั้งตอนมวดขุนบุตม
ราชาภิอำมาตย์และคนทั้งหลายคั้งแล้ว ก็จั่งเมื่อบอกเจ้าเมื่อแก่
พระยาแกนว่า มื่อชวาให้ห้ามผู้ชาย มื่อช่ายให้ห้ามผู้หญิง เมื่อ
ช้อยทงต้องก็ไปแค้น แแบ่งบอกต่อมเขาชูประการแล้ว เมื่อนั้น
พระยาแกนเจ้าถามว่าเครื่องอันจักเด่นจักหิว และแต่พรำคำรับ
ทงมวดนนั้นยังได้แค้นแบ่งให้แก่เขาไป ยามนั้นแกนแพนจั่งว่า
เครื่องผู้นั้นช้อยไปได้แค้นแบ่งกาย เมื่อนั้นพระยาแกนหอดวงจั่งให้
ศรัคันชพระเทวดา ถาดงมาบอกต่อมคนทั้งหลายให้เข็ดช้องกลอง
กรับ เจแวงป้าพาทยพิณเพ็ญเพลงกลอนได้ต่อมให้คันศรัทงมวด
และเจ้าบอกต่อมครุอันขับพ้อนนระดังด่าง ระเมงดะมาทงมวด
ถ้วนแล้ว ก็จั่งเมื่อเจ้าเมื่อไหว้แก่พระยาแกนหอดวงชูประการหันแ

เมื่อนั้นพระยาแกนหอดวงจั่งกล่าววว่า แทนเมื่อหน้า อย่าให้
เขาขึ้นมาเข้าช่าตองที่ทอญ แม้นเราก้อย่างลงไปหาเขาช่าตองที่ทอญ
แกนหอดวงจั่งให้คักช้อหอดวงอันแรงกายหลายหอดวง อันแรงเรี่ยวนั้น
เตี้ย แทนนั้นผู้และคนตอคบเที่ยวไปมาหากันได้หันแ

เมื่อขุนบุญมรธา อันเป็นท้าวพระยาในเมืองดุมันต์ร้างบ้าน
 กับทันเบตตอง ด้ร้างเมืองกับทันกวาง ยังมีเครือเขากาด (แกตบ)
 เกิดเป็นอุบาทว์ในท้องกวาทานนนแด แคนดินสูงชันได้แตะโยชน์มี
 กิ่งเง่าแตะปรกรกวมเมืองแถนทงมวด อยู่ด้พรมเง่าเออมเมือง
 แมนพุนแด คอยฟ้ากับเห็น หนาวเย็นจักผิงแตกกับได้ ทงหลาย
 เช็ดไรโถนากินกับด้

เมื่อนั้นขุนบุญมัจจึงให้ใผไปคัตไปพันเดี่ย ก็ว่าเช็ดแถวันกับ
 อากจักไปคัตได้ ยามนั้นยังมีเถ่าแก่ตองคน ผู้หนึ่งเรียกว่าเถ่าเยอ
 ผู้หนึ่งชื่อว่าเถ่ายา ทงตองเขาจึงชันไปพันเครือเขากาดคันทัน เขาจึง
 ว่าเมื่อใดเผื่อช้อยหากตายไปแท้ ให้คนทงหลายได้เวรทางเผื่อช้อย
 ครันจักเช็ดจักกินอันใดก็ด้ ให้ได้เรียกพาเผื่อช้อยก่อนจึงจะเช็ดจึง
 กินทอญ ยามนั้นเขาทงหลายว่า เออด้แถว ตูทงหลายหากจักเรียก
 หาเชื่อปุก่อน แถวข้างเช็ดข้างกินชอบแด เมื่อนั้นเขาต้องเถ่ากแบก
 ขวานเข้าไปพันซุนัน ๆ นานประมาณ ๓ เดือน ๓ วัน จึงขาดเครือเขา
 กาดก็ด้มท่าวไป ตองชายเขาก็คายไปหันแด ปางนั้นคนทงหลายก็
 พอกพดักกรรมตองเขา จึงเรียกว่าเยอกิน ยามนั้นเขาเกิดเป็นอารักษ์
 เทวดา ก็ดวดกินเครื่องพอกเครื่องพดัก ตามวิถ้วัญญาจิตอันคคิหัน
 แด ด้วยแท้จิตการนานัก แถ่นั้นมาภายหน้าผู้ฆูชาวด้านข้างเฮ่า
 นนดวนเอาความอันนั้นเป็นนิมิตร ดวดว่ามาเยอเป็นโหวหาร เรียก

กัน ในกาลเมื่อจักเข็ดเวียดคักคักกันก็ดี ฐานที่นั้นก็จึงเป็นบ้านเป็นเมืองกว้างขวางใหญ่ คนทั้งหลายจึงหมายชื่อว่าเมืองแถน เหตุฟ้าแต่ลงมาแต่งตั้งให้ จึงเป็นบ้านเป็นเมืองแถน

เมื่อนั้นขุนบุตรราชาธิราช ด้สร้างบ้านก็จึงเปิดเมือง ด้สร้างเมืองก็จึงอยู่ ฝูงไพร่ก็อยู่ไถนาตกกล้า ซากก็อยู่พางพันไร่เข็ดคานินแดน ภายหน้าแต่ในนอยหึ่งนาน ท้าวบุตรจึงมีลูกชาย ๗ คน ได้ด้วยนาง แอกลงก่อน ผู้พี่ชายชื่อว่าขุนตอ ผู้ชายฝ่ายขวา ผู้ตามชื่อว่าตามจูง ผู้ถัดมาได้ลูกด้วยนางยมพาดา ๓ คน ผู้ชายชื่อว่าไต้ผิง ผู้หนึ่งชื่อว่าวงเวียน ผู้หนึ่งชื่อว่าดกกลม แดงก็ได้ด้วยนางแอกลงผู้ ถ้วน ๗ คน เรียกชื่อว่าเจ็ดเจิงแถน เมื่อถูก ๗ คนนั้นก็ดี เมื่อถูกขุนบุตรนั้นใหญ่ขุนมารุห์ถักนักปราชญ์แล้ว ขุนบุตรจึงรำพึงว่าดูถูกนักหนาใหญ่กล้าขึ้นมา รุห์ถักพอดสร้างบ้านแปงเมืองเป็นชะแฉ่ ปานนั้นพอควรกูแม่แม่ปลงถูกไปก่อนบ้านแปงเมืองให้กว้างขวางกินทอญ ครั้นขุนบุตรมคิดคั้งแล้ว ก็จึงกล่าวบอกถูกทั้งหลายว่า ก็จักปลงถูกแปงถูกเจ้าให้ไปด้สร้างบ้านแปงเมือง กินที่กว้างขวางพื้นแต่ เมื่อขุนบุตรมกล่าวเท่านั้นแล้วจึงมาขึ้นเครื่องให้เขาพี่น้อง คือว่าให้ฮ่องวาง จ้าวดาว แม่ว้แก่ขุนตอ ให้หอกมั่งคะตะคันคำแก่ยผาดาน ให้เก็บกับตาบักคำแก่ตามจูง ให้นำของคำแดงรายคำไต้ผิง ให้

ง้าวปากไชยค้ำมาศแก่งวอิน ให้ดาบต่อพจนผู้ถือทวนรายแก่งดก-
กตม ให้ดาวรวงกวนแก่เจ็ดเจิง

เมื่อนั้นข้างเขี้ยวจากอม (กรอม) แต่ปู่เจ้าแหนหดวงแบ่ง
มาดอมพ่อเขานัน ครนตาย ขุนบุญมจึงให้เดือยงข้างกำชวานัน
เป็น ๔ ท่อน ๆ กกนนี้ให้แก่ขุนตอท่อน ๑ ถัดนั้นให้แก่ยี่ผาดานท่อน ๑
ถัดปดายนันให้สามจูงต่อน ๑ ปดายนันให้แก่เจ็ดเจิง ๔ คนเขาน
ดุกนางเอกแดงแดง แล้วให้เดือยงกำชวานันเป็น ๓ ท่อน ๆ กกนนี้
ให้แก่ไผ่ผิง ๑ ท่อนกตมให้แก่งวอิน ๑ ท่อนปดายนันให้แก่
ดกกตม ๑ คนนี้ดุกนางยมพาดแดง

ขุนบุญมเด่าจักบันแก้วแหวนแก่ดุกทั้งหดาย จึงกล่าววว่า อิน
แหวนข้ามรงค์เดือยงใส่มณัโรติแก้ว ปู่เจ้าแหนกันแต่งมานันให้
ไว้แก่เจ้าขุนตอ หน่วยบัทมราช โรติแดงถึงดาวัน แหนคำก็ใส่
ดุกมาพร้อมนัน ให้ไว้แก่ยี่ผาดาน หน่วยมุกตึงเดือยงผิงเงิน เดือยง
ดองนาคราชน้อมนำมาตั้งด้วยแหน ให้ไว้แก่จูงตอ หน่วยเพชรเซียด
ตึงผึ่งผื่นบาตาด ใคร ๆ แหงหน้าคอกมิได้นัน ไว้แก่เจ้าไผ่ผิง
หมากนิตเดือยงผานตึงแดงแหนดุกไลดมนัถตั้งมานัน ไว้แก่เจ้าจ้ว
อินอัมพาม่องผายงามบัตตอดตึงดำไว้ห้า พากแพนนั้นให้ไว้แก่
เจ้าดกกตม มีหน่วยบัทค้ำแดงเดือยงหดาย หดากแก้วแต่ฟ้าคนเจ้า
ปู่แหนนั้น ให้ไว้แก่เจ้าเจ็ดเจิงทอญ ครนขุนบุญมราชาแบ่งบ้านของ

แก่ถูกทงหลาย ๗ คนนแล้ว จึงบอกขทบ้านเมืองให้แก่เขาพี่น้องว่า
 ขุนตอให้ไปสร้างเมืองขวา เป็นท้าวเป็นพระยาแก่คนทงหลาย
 เทอญ ยี่ผาดานให้ไปสร้างเมืองหัวแค ตามจูงให้ไปสร้างเมือง
 แกวช่องบัว ไตผงให้ไปสร้างเมืองยวนโยนก จิวินไปสร้างเมือง
 ชาวไค้อโยชยา ตกกลมให้ไปสร้างเมืองเชียงคม ยอดตามเจ็ดเจิง
 ให้ไปสร้างเมืองพวน ครนขับอนให้แก่เขาแล้ว จึงให้คำอริษฐาน
 ไว้ดังนี้

เจ้าพี่น้องหากแม่นถูกผู้เดียวตาย เมื่อถูกตายไปอยู่ถูกหลัง
 กุพอดูเจ้าก็บ้านแปงเมือง บุญผู้ใดมีหากได้นั่งบ้านสร้างเมือง อัน
 กว้างขวางว่างใหญ่ บุญผู้ใดมีมีหลาย หากจักได้ที่แคบขันอันระแ
 กุบันให้ตั้งเจ้าแล้วดังนี้ ภายหน้าผู้ใดอย่าใดภักดีหาอิจนามักมาก
 แดะเอาหวดข่างม้าไปตกแดน เอาหอกดาบเขนแพนไปตกทง แล้ว
 รบแถวเอาบ้านเมืองกันดังนั้น ให้ผู้นั้นวินาศนิบหาย ทำอันใดอย่า
 ให้เป็นเช่นอันใดอย่าให้ได้ ปลูกไม้อย่าทันตาย ปลูกหวายอย่าทัน
 ด่อน ฆ้อม่อนอย่าให้รู้ มีมันอย่าให้กว้าง เทียวทางให้ฟ้าผ่า เมื่อ
 ป่าให้เผือกกิน ไปทางน้ำให้เงือกท้อเรือตก ไปทางบกให้เสี้ยท้อ
 ม้ากินมันแด

เมืองฮ้ายไว้แก่ฮ้าย เมืองน้องไว้แก่น้อง อย่าทำร้ายเบียด
 เบียนกัน อย่าผิดข้อข่มเหงเขาก็พ่อทอญ

เมื่อขุนบุญมตั้งลูกปลุกแปงตำแดงบ้านเมือง ให้แก่ลูกคน
 คั้งนั้นแล้วอยู่บ้านเท่าใด ก็ถึงอนิจกรรมตายไปตามกรรมท่านแดง
 ถัดนั้นนางแอกแดงก็ตั้ง นางยมพาดาก็ตั้ง ถึงอนิจกรรมตายตาม
 กรรมแห่งคนชุกคนเห็นแดง เมื่อนั้นเราพี่น้องก็ตั้งสตการเด็กทารกพ่อแม่
 เราแดงก็จึงให้ปฎิญาณแก่กันว่าตั้งแรกแต่ขึ้นเมื่อหน้า เราพี่น้องไป
 สร้างบ้านแปงเมืองที่พ่อแม่เราบ้านให้ขึ้นเทอญ เราหมั้นให้ตั้งชาว
 สตการสนิทมิตรไมตรีต่อกันอย่าขาด ตามอาญาพ่อแม่เราตั้งไว้
 นนทอญ ครั้นเราพี่น้องตั้งกันแล้ว ส่วนเจ้าขุนตอจึงเอ็นตั้งชาว
 เมืองทั้งหลายว่า

ปู่เยอเถนถ่องบ้าน	เบาตา
จักจากเจียรโกดตา	ก่อนแดง
ตั้งโตมตอดโตภา	แพงโพด พู้พี่
ชกพี่ให้บุญแผ้ว	แผ่นพนนครชวา (หลวงพระบาง)

ยี่ผาดานเอ็นตั้งว่า

ปู่เยอนาบ่อนน้อย	เถนเถดง
เรียมจักจากจอมแพง	พากช้าง
จักเดินผ่ายผืนแดง	ชมเพื่อน พู้พี่
ไปแต่งบ้านเมืองกว้าง	แห่งห้องหอแต่ (หนองแดง)

ถัดนั้นจุตั้งเด้าเอนตั้งว่า

ปู่เยอแม่บ่อนบ้าน

จักจากไปจุดนี้

ตมภารพียงมี

องอาชชนปางแก้ว

บุรี

ก่อนแล้ว

เมื่อข่ม เขาพูน

โกฐแท้แท่นบัว (อานามประกัน)

ถัดนั้นได้ผงเด้าเอนตั้งว่า

ปู่เยอนาเค้าปุง

จักจากไปเดินหน

โดยคองที่ทางชน

บุญหากมีตั้งนี้

เดิมคน

ห่างหัน

เชียงใหม่

อาจสร้างเสวยเมือง (ล้านนา)

ถัดนั้นจวอินเด้าเอนตั้งว่า

ปู่เยอพระพ่อเจ้า

ถูกเกิดมาตายตม

จักจากเจียรจอมขม

ไปเสพตฺขเสวยเกอ

บุญม ถูกเฮย

ตั้งเชอ

ชาวอิน ละพ่อ

เก็บก้าอโยรยา (ตยาม)

ถัดนั้นตกกตมเด้าเอนตั้งว่า

ปู่เยอแม่เชอชาติ

ถูกเกิดมีเผือแฝง

จักไปตั้งบุญแปง

เฮ็ดหม่มเมือมอญกว้าง

ชาวแถง

ฝ้ายข้าง

เป็นเพื่อน ผาบพูน

เกิดก้าเชียงคม (คำเกิด)

๗ เจองเตาเอนตั้งกันแถวตงน ก็หนีไปสู่วัดบ้านเมืองแห่ง
 คนซุกคนหนีแฉ เมืองนนชุนตอกก็เอาริพตคนตองมาทางนำชวดหน้าชุก
 ตองมาชวดหน้าของ ขอนผาคิงตบอญ แต่วิกตงทัพชวดคาวจอกอญ
 หนีก่อนแฉ เมืองนนชุนชวาผู้เป็นใหญ่ในเมืองชวาแต่ก่อน เรียก
 ชื่อชุนชวานมน้อยอยู่สร้างบ้านแปงเมืองชวานแก่ก่อนแฉ ชุนชวาตาย
 ไว้เมืองแกैयाผู้ถูก ยี่บาได้ถูกคนหนึ่งชื่อวิริยา ยี่บาตายไว้เมือง
 แก้ววิริยา ๆ ได้ถูกผู้หนึ่งเรียกอ้ายกันช่าง วิริยาตายไว้เมืองแกैया
 กันช่าง ชุนกันช่างได้ถูกผู้หนึ่งชื่อว่าถกตึง ๆ ได้ถูกผู้หนึ่งชื่อว่าระวัง
 ชุนระวังได้ถูกผู้หนึ่งชื่อว่ายฝง เมื่ออ้ายกันช่างเป็นชุนอยู่เมืองชวา
 ตงมนชอดกตึงกยง หลานมนชุนชอรระวังกยง เหลนมนชุนชอยฝงกยง
 เขาต้ามคนพ่อถูกปู่หลานยังเป็นชุนใหญ่อยู่กินเมืองชวาหนีแฉ ยาม
 นนชุนตองตองมาชวดหน้าของ ก็นองริพตเข้ามาเมืองชวารบฆ่ากันแพ้
 เขาพ่อถูกปู่หลานเหลนก็อยู่บ่ได้ถวด พ่ายหนีเมื่อตกเมืองผานาทำ
 พนแฉ เมืองนนชุนตอกจึงได้ตงเมืองเป็นท้าวเป็นพระยา แก่ถาว
 ทงหลายก่อนท้าวพระยาถาวทงหลายมวด ถวดได้ปรากฏว่าชุนชวา
 ตามวงคำบู่เขาแต่ก่อนนนมาแฉ ชุนบุญมอพันระตึงฐิติ

เจ้าชุนท้าวพระยาในเมืองชวาถ้านช้าง ตีบราชวงคำกัณมา
 ตงน เมื่อชุนตอกถูกบรมราชาธิราชมารบฆ่ากันช่างแพ้ ถวดได้เป็น
 เจ้าเป็นชุนถาวอยู่ในเมืองชวานก่อนแฉ

เมื่อนนขุนตมอดมุดกชายผู้หนึ่ง ถอดใจได้ชื่อว่าขุนชวาตามวงคำ
 ไปเจ้าผู้กินเมืองแต่ก่อนหันแด เมื่อนนขุนตมอดมุดกชายได้เมืองแก่ขุนชวาแทน
 หันแด เมื่อนนขุนชวาได้ถูกผู้หนึ่งชื่อขุนชวาเถา ขุนชวาเถามุดกชื่อ
 ว่าขุนตุง ขุนชวาตายไว้เมืองแก่ขุนตุง ๆ มุดกชื่อขุนเด็ก เมื่อนนตุง
 ตายไว้เมืองแก่ขุนเด็กเถาแต่ เมื่อนนขุนเด็กกมุดกผู้หนึ่งได้ชื่อว่า
 ขุนคุมเถาแต่ เมื่อนนขุนคุมมุดกผู้หนึ่งได้ชื่อว่าขุนคัมเถา เมื่อนนขุน
 คัมมุดกชายผู้หนึ่งได้ชื่อว่าขุนค้ว เมื่อนนขุนค้วตายไว้เมืองแก่ขุนค้ว
 เถาแต่ ขุนค้วมุดกชายผู้หนึ่งได้ชื่อว่าขุนคาน เมื่อนนค้วตายไว้เมือง
 แก่ขุนคาน ขุนคานมุดกชื่อว่าขุนแพ่ง เมื่อนนคานตายไว้เมืองแก่
 ขุนแพ่ง ๆ มุดกชายคนหนึ่งชื่อว่าขุนเพ็ง เมื่อนนแพ่งตายไว้เมืองแก่
 ขุนเพ็ง ๆ มุดกชายได้ชื่อว่าขุนพิ เมื่อนนเพ็งตายไว้เมืองแก่ขุนพิ ๆ
 มุดกชายผู้หนึ่งชื่อว่าขุนคำ เมื่อนนพิตายไว้เมืองแก่ขุนคำ ๆ มุดก
 ชายผู้หนึ่งชื่อว่าขุนฮ่ง เมื่อนนคำตายไว้เมืองแก่ขุนฮ่งเถาแต่ เมื่อนน
 ขุนฮ่งกินเมืองปางนบอยู่ตามบูรณจารีต มักรัดม่างคองผู้เฒ่าผู้แก่
 แต่ก่อนเสีย และรอดอ้างยอดคน มักรัดไปบดระเหตุ เหตุจึง
 นั้นถอดใจบ้านเมืองชาวราชธานีเค็ว่าผู้เดียวด้ามบิแล้วจึงจัดตั้งอยู่
 มันเมื่อภายหลังเถาแต่ แต่เห็นคนราชาเขาแบ่งเป็นโหวหารไว้ว่า ขุน
 แดฮ้อมผู้เป็นขุนดาวทงมอด มีขุนตมอดเป็นเก้ามามากตามต่อเท่าถึง
 ขุนฮ่งนไต่ ๑๕ ขนแต่ แต่เห็นมาภายหลังราชาเขาแบ่งว่าทำวเถาแต่
 เมื่อนนขุนฮ้อมมุดกชายหนึ่งชื่อว่าทำวแทนโม ขุนฮ้อมตายไว้เมือง

แก่ท้าวแทนโมกษแทนแด เมื่อหนท้าวแทนก็มีลูกชายผู้หนึ่งชื่อว่า
 ท้าวยุง ท้าวแทนตายไว้เมืองแก่ท้าวยุง ๆ มีบุตรชื่อว่าท้าวเอิก ท้าว
 ยุงตายไว้เมืองแก่ท้าวเอิกเด้าแด เมื่อหนท้าวเอิกมีลูกชายคนหนึ่งชื่อ
 ว่าท้าวพิณ ท้าวเอิกตายไว้เมืองแก่ท้าวพิณ ๆ มีลูกชายคนหนึ่ง
 ชื่อท้าวผาด ท้าวพิณตายไว้เมืองแก่ท้าวผาด ๆ มีลูกชายคนหนึ่งชื่อ
 ท้าวหว่าง ท้าวผาดตายไว้เมืองแก่ท้าวหว่างเด้าแด

ด้วยแต่ราชาเขาแบ่งว่าท้าวมีท้าวแทนเป็นเจ้า ครอบต่อเท่า
 ถึงท้าวหว่างได้อยู่กินเมืองสืบ ๆ กันมาในเมืองชวาดานข้างนี้แด ภาย
 หน้าแต่หนราชาเขาแบ่งว่าพระยาเด้าแด ท้าวหว่างมีลูกชายคนหนึ่ง
 ชื่อท้าวตั้ง เมื่อท้าวหว่างตายไว้เมืองแก่ท้าวตั้ง จึงขึ้นชื่อว่าพระ
 ยาดังแต่หนมา พระยาดังมีลูกชายผู้หนึ่งชื่อคำผง เมื่อพระยาดังกิน
 เมืองปางนกับประกอบขอบรรรมบูรณจารัต แต่หนเขาดวดปลง
 พระยาดังเด้า เขาไปได้ทัพไว้ที่เชียงแพดบอหินแด เขาก็เอา
 คำผงผู้เป็นลูกแทนเด้าแด ดวดได้ชื่อพระยาคำผงแด เมื่อหนพระ
 ยาคำผงมีลูกชายผู้หนึ่งจักได้ชื่อถูกคน จึงให้หื้อหลวงเมื่อเด้าแก่
 พระยาดังว่า หลานพระยาเจ้าเกิดมาเด้า จักชื่อตั้งโต ถูกพระยา
 เจ้าให้เผื่อเข้ามาถามพระยาเจ้าตาย ยามนั้นพระยาดังตนนั้นเคียดแก่
 เขา เหตุว่าปลงคนเด้าตั้งนั้น พระยาดังดวดบปากดักคำ ทินเขา
 จักหนักจึงเข้ามาถามพระยาดังว่า พระยาเจ้าได้ชื่อหลานพระยาเจ้าชื่อ

ไต่จา ยามนั้นพระยาตั้งจึงว่าดูว่ากูบ่ดี ะกุหน้จากเมืองแฉว บ่คน
 ด้เด้ามาถามกูตั้งจา เยี่ยวว่าผู้ฟ้าบ่ตั้งดูนา พระยาตั้งว่าท่อนั้นแฉว
 ชาติผู้ชุกรูว่าพระยาเคียดแก่เขา เขากัดวงหน้มาไหวพระยาคำผง
 ว่าพ่อพระยาเจ้าเคียดกต่างเยี่ยวผู้ฟ้าบ่ตั้งดูนา พระยาตั้งว่าท่อนั้นตาย
 ยามนั้นพระยาคำผงว่าพ่อพระยาก่หากว่าผู้ฟ้าเห็นทอญ แค้นคน
 ทงหลายตวัดเรียกกุมารนั้นว่าท้าวผู้ฟ้าเพื่อเห็นแฉ เมื่อท้าวผู้ฟ้าใหญ่
 มากถ้าตั้งมาแฉวกก็มตกรชาย ๖ คน ผู้หนึ่งชื่อวาฟ้าม ผู้หนึ่งชื่อ
 ว่าฟ้าเงว ผู้หนึ่งชื่อวาฟ้ายาน ผู้หนึ่งชื่อวาคานคา ผู้หนึ่งชื่อ
 ว่าฟ้ากา ผู้หนึ่งชื่อวาฟ้าเชียว

เมื่อนั้นท้าวผู้ฟ้าเดินช้ด้วยนางต้นมพ้อตน ชื่อนางค่านัน พระ
 ยาคำผงจึงชบท้าวผู้ฟ้าตกรคนหน้จากเมืองดาวทงมวด บ่ให้อยู่ให้
 เขาที่ใดสักแห่ง ตั้งนั้นท้าวผู้ฟ้าตวัดบ่ไต่เป็นพระยาแทนพ่อเพื่อ
 อันแฉ

ด้วยแท้ค่านานผู้ฟ้าพ้อตกร ตกเมืองเฮายังจักกต่างวาทายหน้า
 พูนกว้างนักแฉ

ตั้งวันฟ้าตั้งผู้ฟ้าหตานพระยาคำผงนั้น เกิดมาบ่ระวาศคี่-
 คักกราวได้ ๖๗๗ อายุได้ ๓๗ จึงได้เป็นพระยาแทนบ่ในปีกา ไซ้
 คักกราว ๗๓๑๕ เป็นพระยาได้ ๕ ปี ก็ละกรรมคำต่อนพระมหาเถระ
 เจ้าป่าตม้นตนตกรแต่พระนครหลวงมาเป็นครุตนเห็นเดี่ย ตวดกระทำ

ผิดทจริต เสนาอำมาตย์พร้อมกันแล้ว เดาจับพระยาฟ้ารุ่งมณีจาก
 เมืองดาวไนป่ากาเป่า ไปอยู่ค่อมพระยากำที่เมืองน่านพัน อายุท่าน
 ได้ ๕๘ ปี ตายบ่กบาย ศักราช ๗๓๖ นนแด เมื่อฟ้ารุ่งมณีเป็นพระยาได้
 ๓ ปี ศักราช ๗๓๘ ปี ก็มดถูกชายผู้หนึ่งชื่อท้าวอุณเรือน หนีจาก
 เมืองดาวไนป่ากาเป่าไปอยู่ค้อย ยามนั้นหมอทองหลดยกถวายเป็นกุมาร
 ผูกจกแพพอดตาย เมื่อนั้นฟ้ารุ่งมณีพาเขาไปไห่หน้าเตี้ย ผู้ช้อย
 เดียงทองหลดยก ก็เขาไปไห่เตี้ยตามความพยากรณ์นั้น เขาก็ปรากฏ
 เห็นฉ้อชงกิ่งกางกุมารนั้น เขาจึงไปเด่าแก่หอหลวงยามนั้น หอ
 หลวงจึงให้ไปเอากุมารมาเดียงไว้ในเรือนนั้น ไห่ญ่มาได้ ๓๗ ปี
 เมื่อเขาจับพระฟ้ารุ่งมณีพ้อหนีจากเมืองแล้ว เขาจึงเอากุมารมาตั้ง
 ราชภิเชกเป็นพระยาแทนในบั้นนั้น แต่เมื่อเป็นพระยาได้ ๓ ปี ก็จึง
 ให้จัดคราดหน้อยเบียบคนทั้งหลดยกผู้ เป็นไทยเป็นดาวอันเรือนปอง
 กองชนทงมณีได้ ๓๐๐,๐๐๐ เบียบ เด็นคักคนทงหลดยกผู้เป็นชาวต่าง
 บ้านต่างเมืองมาอยู่กบ้นับ ข้าเก่าเจ้ากู่ทงหลดยกบ้นับ เหตุคิงน
 คนทงหลดยกจึงหมายชื่อไว้ว่า ดำแดนเมืองไทยเพื่ออันแต่ แต่
 เป็นพระยามาได้ ๕๓ ปี มีความกรุณาไพร่ฟ้าข้าไทยทงหลดยก
 เกษม ด้วยบุญสมภารคราวนั้น เหตุท่านคิงอยู่ตามบุราณจารีต
 ของท้าวพระยาแต่ก่อนแต่ ดมบัตตามคำสอนพระยามหาเถรเจ้า
 ปาดม้นตนเป็นครูพระยาฟ้ารุ่งมณีคนเป็นพ่อนั้นแต่ อายุทงมณีท่านได้

๖๐ ทศคาย ปีระวายนันคักราชได้ ๗๓๘ ปี ถัดนั้นพระยาสามแดน
 ไทยก็มีลูกชาย ๖ คน ผู้หนึ่งชื่อหมื่นบาน ผู้หนึ่งชื่อถนาคำแดง ผู้
 หนึ่งชื่อท้าวไธ ผู้หนึ่งชื่อท้าวคำเต็ม ชนมกับนางแก้วยอดฟ้า
 ถูกพระยาโยชยาชาวไตผู้หนึ่งชื่อท้าวทองแก้ว มีกับนางน้อยออก
 ดำถูกพระยาเชียงใหม่ ผู้หนึ่งชื่อท้าวภุไช มีลูกหญิง ๕ คน
 ผู้หนึ่งชื่อนางแก้วพิมพา ผู้หนึ่งชื่อนางอนุชา ผู้หนึ่งชื่อนางนโนรา
 ผู้หนึ่งชื่อนางสุพัทรา ถูกชาย ๖ คนหนีท้าวถนาคำผิงใหญ่มาได้ ๔๓ ปี
 ได้เป็นพระยาแทนพ่อ เขาก็หมายชื่อไว้ว่าพระยาถนาคำแดง เป็น
 พระยาได้ ๓๓ ปี มีอายุได้ ๕๒ ปี จึงตายมีเบ็ดต้นคักราชได้ ๗๘๐
 ๖๑ ควณนแด เหมือนนพระยาถนาคำแดงมีลูกชาย ๕ คน ผู้หนึ่งชื่อท้าว
 พรหมทศ ผู้หนึ่งชื่อท้าวยุคล เมื่อพระยาถนาคำแดงตาย เขาก็
 เอาท้าวพรหมทศเป็นพระยาแทนพ่อด้วยเมืองได้ ๓๐ เดือน เขาก็
 ว่าไม่มีดวงชะตาเลยที่ผาเด็ยวค้อแง่ตบคานหันแด ที่นั้นเขาคงเอาท้าว
 คำเต็มถูกพระยาสามแดนไทย ผู้ไปพันเมืองห้วยหวดง เป็นพระยา
 ถวดได้ชื่อว่าพระยาปากเพืออันแด พระยาปากเป็นพระยาได้ ๕ เดือน
 เขาถวดตั้งเด็ย ที่นั้นเขาเด่าไปเอาท้าวไธก็ได้ก็หากแม่นถูกพระยาสาม
 แดนไทยชุกนแด ผู้ไปกินเมืองตะบองขอนมาเป็นพระยา ถวดได้
 ชื่อว่าพระยาหมื่นเพืออันแด เป็นพระยาได้ ๖ เดือนเขาก็ฆ่าเด็ย
 ทานรูดักควจิงผู้ถูกคอตายในถ่วมอาบนาที่เซียงทองหันแด

ถันเขาเด้าเอาท้าวโคกถูกฟ้าคั้น หลานพระยาสามแผ่นดินไทย
 ผู้ไปกินเมืองเชียงโคมาเป็นพระยา ถวดได้ชื่อว่าพระยาโคเป็นพระยา
 ได้ ๓ ปี เขาเด้าฆ่าเดี้ยที่ตบคานหินแดง เขาเอาท้าวคอนคำถูก
 พระยาสามแผ่นดินไทยผู้ไปกินเมืองเชียงคำพูนมาเป็นพระยา ชื่อว่า
 พระยาเชียงคำ ถูมาจึงเอาถูกพระยาตามคำแดงมาเป็นพระยาแทน
 เดียวเมืองได้ ๘ เดือน เขาเด้าจักฆ่าเดี้ย พระยารัฐศักดิ์จึงเอาม้า
 ไพร่หนีไปพึ่งชาวไต เขานำทัพเขาก็ถามดูข้างม้าช้าคนในโรงทอง
 มั่นผู้น้อยกับบอกเด้าแก่เขาช้วน เหตุพร้อมันหากบอกต่อนไว้แต่ก่อน
 เมื่อนั้นเขาได้ใจว่าพระยาสามแผ่นดินไทยเจ้ามาเกิดแท้ เขาก็ยกชน
 ให้เป็นพระยา ได้ชื่อว่าพระยาคำเกิดหินแดง

เมื่อพระยาคำเกิดเป็นพระยาได้ ๓ ปี ถวดเป็นดมตายเดี้ย
 ด้วยคิดอุบายร้ายกินของราชสมบัติมหากษัตริย์ผู้มบุญ บาปจนตัว
 ตายหินแดง

ด้วยเทให้ตุลาชาวด่านข้าง ปางนั้นมักฆ่าท้าวพระยาราช
 วงศ์เดี้ย แต่หนักหากเป็นมหาเทวดูหนึ่ง ก็หากเม่นถูกพระยา
 สามแผ่นดินไทยนั้นแต่ นางเทวดูนั้นประกอบด้วยมารยาดีไทยจึงไร
 ร้ายนัก ท้าวพระยาผู้ใดไม่ชอบใจนางผู้นั้น นางเทวดูก็อาณัติบ่าว
 คนสนิทและเสนาอำมาตย์ให้ฆ่าเดี้ยหินแดง

เมื่อนั้นเสนาอำมาตย์ราชมนตรีทั้งหลาย จึงมาชุมนุมกัน
 ดึงน ราชเทวอนมักฆ่ามักต้าวพระยาวงศ์ถูกหลานตนเจ้าไม่ชอบ

ไม่ควรคิดหัดแต่ ทั่นเขาจึงพร้อมกันจึงเอามาหาเทวณันไปฆ่าเดี่ยว
 ที่บ้านผาเดี่ยวหัวหนุ่หินคิเดอยนาตะเดี่ยวหินแดง เมื่อนั้นเด่นาอำมาตย์
 จึงปรึกษากันว่าเราคิดดูเชอพระยาเจ้าแห่งเรานี้ เห็นจะไม่มีใครจัก
 คนเดี่ยวแล้ว เราจะเอาใครมาเป็นพระยาแห่งเรานี้เจ้า แต่ณกุมาร
 ทั้งสองจึงว่าให้ไปเอาตัวดอไชยวันไปกินเมืองช้ายนั้นมาเป็นพระยา
 แห่งเราก่อนทอญ กุมารน้อยทั้งสองว่าดังนี้ แค้นคนทั้งหลายก็
 พร้อมกันไปพบกับเจ้าชามอย (ชายนาค) แต่ณเจ้าดอไชยผู้เป็น
 เจ้าชามอยกับทงชาวเมืองชาวเด่นาทางหลาย ก็นำเจ้าดอไชยขึ้น
 มาถึงเมืองชวาแต่กักราชภิเชกขึ้นชื่อว่า พระยาไชยจักรพรรดิแผ่น
 แผ่น ๆ เกิดมาที่คัมเม็ด กักราชได้ ๗๗๐ ปี เมื่ออายุได้ ๒๓ ปีจึง
 ได้เป็นพระยาในปีเบ็กง่า กักราชได้ ๘๐๐ ปี พระยาไชยจักร-
 พรรดิกมีลูกชาย ๓๐ คน ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวก้อนแก้ว ผู้หนึ่งชื่อว่า
 ท้าวแท่งทองคำ ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวยวน ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวชวดอ่อน
 ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวจาง ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวหัด ชาย ๗ คนก็มีลูกหญิง
 ผู้หนึ่งชื่อว่านางศรีวอย ผู้หนึ่งชื่อว่านางอิน ผู้หนึ่งชื่อว่านางคาด
 ผู้หนึ่งชื่อว่านางคำยาค ผู้หนึ่งชื่อว่านางมิ่ง ผู้หนึ่งชื่อว่านางชาว
 ผู้หนึ่งชื่อว่านางทารา และลูกชาย ๕ คนนั้น ท้าวก้อนแก้วได้เป็น
 พระยาแต่ณเมือง ดอดชนชื่อว่าพระเจ้าเซียงตอ ท้าวแท่งคำได้กิน
 เมืองช้าย เมื่อพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นแผ่นองค์พอกับทงลูกเต้า

ทรงมอดยंत्रทรงทรมานเสวยราชสมบัติที่ศรีวิมานเชิงทอง ด้วยดีดครอง
อินชอบบราณประเวณี มีประมาณนานได้ ๔๒ เจ้า ถึงบิภักดิ์ไ้
ก็กราชได้ ๘๔๒ คิว ยามนั้นบัวขวางขุนและเนิกอง ก็เอารพคน
ก็เข้ามาเดว เมืองดาวดวดเดี่ยเมืองชวา ที่พระไชยจักรพรรดิอยู่
นี้ เหตุว่าแถวเข้ามาสู่บ้านเมือง เสนาอำมาตย์ทั้งหลายไม่มาช่วย
เจ้าได้ ต่างคนต่างถักตริบเดวที่ไม่ที่มันดวดเดี่ยพระเจ้าเซียงด้อ ที่
ลาดหวดงดบดนาม เมืองเซียงทองหันแแต่ เค้าเดี่ยหมีนหวดงหมีน
บุญ กับหมีนหวดงที่เซียงเดี่ยถักหมีนถักดว้งปลัดหวดงหันแแต่

เมื่อนพระไชยจักรพรรดิราชก็ระเมืองเดี่ย ดวดหนีไปเซียง
คานหันแแต่ ก็ดวดเวณแผ่นดินให้แก่เจ้าชายแทนหากแม่ถักคนชื่อ
ว่าท้าวแทนคำหันแแต่ ทนเจ้าแทนคำจิดเอารพถักดว้งแแต่เมืองเซียง
คาน ก็บรพถักดว้งไปนำพระไชยจักรพรรดิองค์พ่อ มารบเดวแถว
ที่ชายแถวปากพูนหันแพแถวดวด ได้ข้ามบัวขวางขุนตายเดี่ยหันแแต่
ทรงมอดยंत्रเหตือตายจึงพ่ายชนมาข้ามทาบานเซียงชามหัน ดางถัก
มาข้ามที่คาดนาหัน เจ้าแทนคำก็ไ้ไปถึงแดนเมือง คราวนั้นบัว
ขวางขุนอนอยู่เมืองพวนพูนก็รบเอารพถักดว้งเหตือตายพ่ายเมื่อเมือง
หันแแต่ เมื่อบัวขวางขุนพ่ายไปเดยเขาเขตเมืองแถว ๖ คิน พักที่ฆ่า
เจ้าบัวขวางขุนตายเดี่ยหันแแต่ ไปถึงเมืองเด็กองหนึ่งถักดว้งเป็นฝะไช
(ถ้าเด้า) ตามเดี่ยที่หัน

เหตุว่าแถวหากแต่ยความแข่งความดบถ มาแต่ขุนบุญม
คนบูได้แข่งได้เวนไว้ ด้วยว่าเข้าถือคาบดงนาพาแพนดงทั้งหันแด
แถวคักแถวนั้นไม่นานเท่าใด ด่วนตั้งพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินแล้ว
มีอายุตั้งชารประมาณ ๒๕ ปี ก็ถึงอนิจกรรมที่เชียงคาน ในปีกั
๓๒๕ ค่ำเดือนห้าชน ๑๓ ค่ำหันแด ครวงนเจ้าแทนคำจิงให้ขอเจดีย์บรรจ
ชาติพ้อคนไว้ แล้วให้สร้างพระพุทธรูปองค์หนึ่ง สร้างวัดกวมไว้
เป็นที่ให้อันบุญชาตั้งบุญหาพ้อคน คนทั้งหลายเลยเรียกชื่อว่าวัดดง
เชียงคานหันแด ครวงนเจ้าแทนคำดุกพระไชยจักรพรรดิผู้ถ้วนต้อง
เวดาเจ้าเกิดมานับดับปี สักราชได้ ๘๑๗ ตัวใหญ่มา ๓๔ ปี
ได้เป็นพระยาแทนพ้อในปีกั๓๒๕ คนทั้งหลายจึงราชาภิเศกชนชื่อว่า
พระสุววรรณปาดัง ก็ชนมาคังอยู่เชียงคางเชียงทองที่เก่าพ้อคน ก็
เอาท้าวของน้องเจ้าแทนคำผู้กินเมืองเชียง มากินเมืองซ้ายแทนพ้อคน
หันแด คนทั้งหลายจึงเรียกชื่อว่าซ้ายของเพ้ออันแด
เมื่อพระสุววรรณปาดังเดวยราชย์ได้ ๗ ขวบ เข้าบระวาย
ซึ่งอายุทั้งมอดได้ ๔๓ ปี สักราชได้ ๘๔๘ ก็ตั้งชีวิตไปตามกาด
แห่งคน ในโรงเชียงทองหันแด แต้นคนทั้งหลายจึงเอาท้าวแดน
ไทย ถูกพระยาไชยจักรพรรดิเกิดมาปีกามีเกิดสักราชได้ ๘๕๐ ปี
เมื่อใหญ่มาได้ ๒๔ ปี จึงได้เป็นพระยาแทนพ้อคนในปีระวายซึ่ง

แต่คนทั้งหลายก็ราชาภิเษกชนชื่อว่าพระยาอำนาจแผ่นดินไทย ไตรภูวนาถ

เจ้าก็เสวยศิริราชสมบัติได้ ๓๐ ปี อายุทั้งหมดได้ ๖๖ ปี ถึงอนิจกรรมที่วังเชียงงามพัน ในปีระวาศศักราชได้ ๘๕๘ ตัว ครองหนท้าวชมภู ถูกพระยาอำนาจแผ่นดินไทยไตรภูวนาถ เกิดมาบิภักดิ์ได้ ๘ ปี เขาเจ้าเขาคังเป็นพระยาแทนพ่อได้ ๕ ขวบ เขาเคยปลงเดี่ยวในบึงวงเด้า อายุทั้งหมดได้ ๓๕ ปี เคยตายบิเตาเด็ดหน้ดแท้ ท้าวอุเพชโยกุมารถูกพระไชยจักรพรรดิราช เกิดมาบิเมืองโกศักราชได้ ๘๒๘ เมื่อใหญ่มาได้ ๓๕ จึงได้เป็นพระยาบึงวงเด้าศักราชได้ ๘๖๓ ครองหนคนทั้งหลายจึงราชาภิเษกชนชื่อว่า พระยาวิษณุหรรษาธิบดีศรีรัตนาคคนหุดแต่

เหตุว่าเมื่อกระทำราชาภิเษกแล้ว ด้ายฟ้าก็มีเมฆเมองเรืองรุ่งในอากาศทั้งหมด เมื่อพระวิษณุหรรษาได้เสวยศิริสมบัติแล้ว จึงเอน้องคนชื่อว่าท้าวเทพานันให้ไปกินเมืองชาว คนทั้งหลายจึงเรียกว่าเจ้าชาวเทพาแต่ เมื่อพระวิษณุหรรษาเสวยเมืองได้ ๒๐ ปี แต่ชาติมาได้ ๕๓ ปี จึงถึงอนิจกรรมในบิภักด์ศักราชได้ ๘๘๒ หน้ด เมื่อพระวิษณุหรรษาเสวยราชสมบัติได้ ๓๕ ขวบเข้าศักราช ๘๖๘ ปีระวาศยี่ มืดุกชายผู้หนึ่งชื่อว่าโพธดาราชกุมาร เหตุว่าเมื่อจะประสูติน้องยกามหาเทวดคนย่าฝันเห็นคันทหาโพธิ์ และ

ค้นรังรุ่งเรื่องงามไปด้วยคอกและใบ มีหมุ่นกทั้งหลายต่าง ๆ บินมาจับอยู่รวมคอกและใบมากหนักหนา เหตุคั้งนั้นนักปราชญ์เจ้าทั้งหลายจึงหมายชื่อวาโพธิ์ดารารามารหันแด

เมื่อโพธิ์ดารารามารใหญ่มาได้ ๑๕ เจ้า ก็ได้เป็นพระยาแทนพ่อคนในปีกคต คนทั้งหลายก็ราชาภิเศกขึ้นว่าพระโพธิ์ดารารามารชิบตีทศัวรรษชระแด เมื่อพระโพธิ์ดารารมด้วยดีวิธสมบัติได้ ๗ ปีก็จึงปลงพระราชอาญาไปในอาณาเขตเมืองถนช้างทั้งมวด ให้มังรัตเดี่ยยังมีฉาภิษฐิผู้เย่าผู้เรือนทั้งผู้เดือ อันอยู่เรือนอยู่กว้างชนแทบที่ตบคงหันก็ให้มังเดี่ย ให้รัตเด็กเดี่ยหมด แล้วให้สร้างแปลงให้เป็นวัดความหาพิหาร อันใหญ่ก็ได้ชื่อวาวัดศรีตวรคเทวโลก ในปีเมืองโกศักราชได้ ๑๑๑ คิวหันแด จำเดิมแต่นั้นมาพระโพธิ์ดารารมเจ้า ก็มีลูกชาย ๓ คน ผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าเชษฐวงังโต ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวท่าเรือ ผู้หนึ่งชื่อเจ้าวรวงังโต (คือวงศ) และเหล่ามีลูกหญิง ๓ คน ผู้หนึ่งชื่อนางแก้วกุมารี ผู้หนึ่งชื่อนางคำเหตดา มีด้วยนางต้นมผู้หนึ่งชื่อนางคำไครหันแด ส่วนเจ้าเชษฐวงังโตเกิดมาปีกามขงักักราชได้ ๑๑๖ คิว ครั้นใหญ่มาได้ ๑๒ ปี นั้น พระโพธิ์ดารารมเจ้าก็ไปอยู่ไว้ให้เป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ ในพงศาวดารเชียงใหม่มีว่า เมื่อพระยาดำมปราแนในกินเชียงใหม่ หัวมาตกด้านนามหาเถรชื่อศรีพระเชษฐวงังโต ถูกจากดาวมายุแวนแพนออกถือ

ความเมือง แด่งฟ้าห้อยคายพ่ายหนีไปเสีย ก็ราชาภิเศกขึ้นชื่อว่า
 พระไชยเชษฐาธิราชเจ้า ในปีระวดยขง้า กักราช ๘๘๓ ควันนั้นแด
 เหตุว่าวงศาทั่วพระยาในเมืองตานนาหากฉิบหายเสียแล้ว เสดนา
 อำมาตยราชมนตรีชยามหาเถรเจ้าทั้งหลายพร้อมกันแล้ว ก็มาเวณ
 บ้านเมืองทั้งปวงให้แก่พระโพธิธรรษาเจ้า จึงได้ไปปลุกปลุกคนเพื่อ
 อันแด เมื่อพระโพธิธรรษาเจ้าคืนมาอยู่เดวดยราชย์ในเมืองด่านช้าง
 เริ่มตั้งวัดคองบ้านเมืองสืบมาค่อเท่าทุกวันนี้ พระโพธิธรรษาคืนจาก
 ตานนามาได้ ๓ ปี แด่ชาติมาได้ ๔๒ ปีก็ถึงอนิจกรรม เหตุอันท่าน
 ชีข่างแม่ข่างโธงข่างเถื่อน แด่ดัมทับคนตายไปในดนามห้วยยอด
 นครกลางเมืองชวานัน ในปีเมืองเม็คคักราชได้ ๘๐๘ ควันนั้นแดเมื่อ
 พระโพธิธรรษาเจ้าจุติไปปรโลกภาคหน้าแล้วนั้น เสดนาอำมาตยทั้ง
 หลายทางได้แค่มืองจันทรถึงเมืองชอง ก็พร้อมกันเอาเจ้าอรวงได้
 ผู้น้องหลานคนให้เป็นพระยาราชราชาภิเศกขึ้น ตั้งพระนามว่าพระเจ้า
 ด่านช้างแด แด่นนเสนาบคัทั้งหลายฝ่ายเหนือแต่เมืองเชียงคานมา
 ถึงเมืองชวา ก็เอาท้าวท้าวเรือคังไว้ให้เป็นพระยา แทนพระไชย
 เชษฐาธิราชเจ้า แด่วจึงให้ไปอาราธนาพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า
 แค่มืองตานน่านมาถึงแด่วกษณะน้องทั้งดองเคยได้เป็นพระยา คน
 ึ่งหลายก็ราชาภิเศกขึ้นชื่อว่า พระอุปภักษ์พุทธบวรไชยเชษฐาธิราช
 เหตุว่าได้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในเมืองทั้งดอง ในปีบักตันคักราชได้ ๘๓๐

นั้นแล เมื่อพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า อยู่ด้วยเมืองในศรีสัตนาคนหุตอัครมมหานครราชธานีศรีเวียงคองเชียงทอง ได้ตามฉวราชาแล้ว กัดบั่นไปเมืองตานนา อยู่ด้วยตมบัตินเวียงเชียงแต่นได้ ๘ ปี แล้วก็เลยดองมาเมืองล้านช้าง อยู่ตั้งวังจันทบุรีให้เป็นราชธานีแล้ว ก็จึงสถาปนาเวียงเชียงคองเชียงทอง ที่เมืองขวาให้เป็นวิหารสถานที่ ทรงพระพุทศำสนาแล้วตามประการ ในปีกาบใจศักราชได้ ๘๒๖ ควันนั้นแล เมื่อพระไชยเชษฐาธิราชเจ้าไปอยู่เมืองจันทบุรี ก็ได้ตั้งวังมหาเจดีย์องค์หนึ่งกวมบูรณาธาตุ อันพระยาศรีธรรมโศกราช หากให้ตั้งร้างแต่ก่อนนั้นแต่ (ธาตุพนม) ก็ยังตมตั้งตปารมี กฎหมาย ๓๐ ทัด ถ้อมมหาธาตุกุนั้นแล ก็ตั้งระเข้าของแก้วแดง บูชาพระวิริกธาตุที่นั่นมากนั้แล ไม่อาจจักนับจักอ่านได้แต่ ที่แท้ เมื่อพระไชยเชษฐาธิราชเจ้ายังอยู่ด้วยตมบัตินด้วย อันประกอบ ขอบธรรม จึงทำเป็นไมตรีมิตรคิดต่อท้าวพระยาตามนครราชทั้งหลาย ทุกแห่ง แล้วก็ได้ราชธิดาพระยาเชียงใหม่มาเป็นนางอรรคมเหสี จึงได้ถูกต้าวท้าวเชียงขงมาเป็นบาทบริจา จึงได้ถูกต้าวพระยาเขม ราชู ๓ คน ได้ถูกต้าวพระยาเชียงรุ่ง ๒ คน แล้วได้ถูกต้าวองจัว กองตานผู้ ๓ แล้วได้ถูกต้าวแกวองแต่นเมืองฮานามผู้ ๓ แล้วได้ ถูกต้าวเจ้าบัวดักผู้ ๓ แล้วให้ราชกัญญาณี (กัถยานี) ศรีอโยธ

ยาสาวได้ ๒ คน มาเป็นบริจาริก อยู่ด้วยดุจรดหนักในบ้านเมือง
แห่งนครวณันแด

(คราวเดียวกับพระมหาจักรพรรดิ ดั่งพระแก้วฟ้าไปแทน
พระวิสุทธิกษัตริย์ ภายหลังจึงดั่งพระวิสุทธิกษัตริย์ไปอีก)

ยามนั้นยังมีอุบัตเหตุ หากเกิดมีในเมืองตานนาเชียงใหม่
แด คือว่าเจ้าฟ้าหงส์ดำดักเอาโรคมาค้เมืองเชียงใหม่เดี่ย คราวนั้น
เด้นาคในเชียงใหม่ต้องคน ผู้หนึ่งชื่อว่าพระยาตำด้น ผู้
หนึ่งชื่อว่าพระยาจำบ้าน ก็เอาโรคคนทงหลายผู้เป็นบ่าวไพร่หันมา
ฟังเมืองด้านข้างเรา

ครั้งนั้นถูกเจ้าฟ้าหงส์ดำเรียกชื่อว่าอิมเด แดน้องเจ้าฟ้าชื่อว่า
พระยาอังวะ เขาก็จับได้เอาพระยาตำด้นแดพระยาจำบ้าน ก็เข้า
มารบเอาถึงเมืองด้านข้าง แม้ไม่ได้ตองเขาก็ได้มหาอุปราชเจ้าทั้ง
เมื่อยันเป็นน้องพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า เคยไคนางแทนคำกับทั้ง
พระราชมารดาคนเป็นแม่นางแทนคำนั้น ได้ทั้งนางคำใครผู้เป็น
น้องหญิง ก็เอาหนีไปอยู่กับเจ้าฟ้าหงส์ดำดัก ที่เมืองหงส์ดำดักหันแด
ในปีกามไคศักราชได้ ๙๒๖ คิวหันแด แค้นมาถึงบับกัศักราชได้
๙๓๐ คิว ครั้งนั้นเจ้าฟ้าหงส์ดำดักก็เอาโรคมาเน็งเงยวอนชาวได้
มามากนัก มาถึงเมืองด้านข้าง ว่าจักรบเดวเอาพระไชยเชษฐา
ธิราชเจ้าให้ไคแล้ว จักปลุกแบ่งเมืองด้านข้างไว้ให้เป็นอาณาจักร

แห่งคนหันแด ถ้าว่าเคราะห์อนาฎภาพแห่งพระไชยเชษฐาธิราชเจ้ามี
 มากนัก แม้เจ้าฟ้าไปแควดล้อมล้อมขังเอาเวียงที่ปากงม่นั้น ก็ไม่
 อดจักได้แเด เหตุคั้งนั้นเจ้าฟ้าหงสาวดีจึงยกเอาวิพดหนีไปบ้านเมือง
 แห่งคนอยู่นั้นแเด

พระไชยเชษฐาธิราชเจ้า ก็เคยสร้างบ้านแปงเมืองรุ่งเรือง
 ต่คั้งเก่าอยู่แเด ส่วนพระเชษฐาธิราชเจ้าแต่ได้เสวยดีวิธสมบัติทั้งมว
 นานประมาณได้ ๒๔ พรรษา ถ้าจะกล่าวแต่ธาติมา อายุทั้งมว
 ได้ ๓๘ ปี ก็ไปกระทำยุทธกรรมสงครามในเมืองรามวักองการ
 กาดวิปริตผิดคองเคยถึงแก่พระองค์ ก็หลงเสียในเมืององการนั้น
 ในปีระวายเม็ดเดือน ๔ ขึ้น ๓ ค่ำ ศักราชได้ ๘๓๓ วันนั้นแเด ครั้ง
 นั้นราชกุมารองค์หนึ่ง อันเป็นลูกพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า ประสูต
 ออกมาในปีดวงเม็ดวันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ มอคับแคว้เวลา
 เย็น ตรงปีเดือนกับพ่อคนตายเสียหันแด คนทงหลายก็จึงหมายชื่อ
 ไว้ว่าพระหน่อแก้วกุมาร เหตุว่าเกิดมาแทนพ่อหน่อแทนดำนนั้นแเด
 แแต่นั้นยังมีมหาเดณาตองคน ผู้หนึ่งชื่อว่าพระยาแฉ่นสุรินทรธวัชฟ้า
 เป็นแฉ่นเมืองล้านช้างเราาน ผู้หนึ่งชื่อว่าพระยาจันทร์หาราภินเมืองจัน
 ล้านช้างเราานแเด ครองนพระยาทงตองนี้ ต่างคนจักจึงเอาราชกุมาร
 ไปเลี้ยงไว้ในเรือนแห่งคน แล้วหวังจะแต่งตั้งแผ่นดินใช้กินทั้งมว
 ตามอันชอบแห่งคน ครั้งนั้นเขาก็วิวาทผิดเถียงกัน คาคช้างห้าง

เครื่องรบเดวกันอยู่นั้นแต่ ครั้นนพระดงษ์เจ้าทงหลายในคุกเวียง
จัน ทงเมืองชองแะเมืองตะบอง มาพร้อมกันแะก็ห้ามคนทงต้อง
เขากจิงติดด้วยกัน

อยู่มาช้อยหนึ่งแะก็ไม่นานเท่าใด อยู่ได้ ๓ เดือน (พระ
ไชยเชษฐาของกัน ซึ่งเป็นที่นับถือของพวกข้าไพร่มาแต่ก่อน) เขา
ก็กดรับเดวกันอีก ครั้นนพระดงษ์เจ้าทงหลายไม่ทันห้าม เขาเดย
ช้อยข้างรบกัน พระยาจันทตทราชช้อยข้างงจักรกรมมันผายออกมา ครั้น
นั้นเด้นาฝ่ายพระยาแเด่นสุรินทร จึงได้ฆ่าพระยาจันทตทราชกับหัวช้อย
ตัวมันช้อย ในเมืองจันทงมวดเดยเป็นฉุกตะหุกมากหนักนั้นแะ ครั้น
เมื่อพระยาจันทตทราชเดยแะแล้ว คึงนั้นเด้นาอมาคยราชมนตรทงหลาย
เจ้าแผ่นดินทงมวดฝูยยัง ก็เดยได้เข้าไปสู่เมือง หาพระยาแเด่น
สุรินทรหมดแะ เขาก็เดยกระทำราชาภิเศกให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
แทนราชกุมาร พระหน่อเจ้านั้น พระนามช้อยว่าพระดุมังคละโพธิ
สัตว์อัยการราชา เหตุว่าท่านปรารถนาเป็นพระพุททเจ้าองค์หนึ่งช้อย
ว่าดุมังคละ อันว่าท่านให้ท่านเป็นปู่พระหน่อเดยได้ช้อยว่าอัยการา
ชะแะ แต่้นมาคนทงหลายจดเรียกว่าพระเจ้าปู่หลาน ในปีเด้า
ต้นศักราชได้ ๙๓๕ คือนั้นแะ อายุท่านได้ ๖๐ ทศ คึงได้เป็นพระ
เจ้าแผ่นดินแะ ด้วยพระยาแเด่นคนนั้น เกิดมาในวงศ์ากวานบ้าน
หนองคาย ด้วยท่านนั้นฉลาดหลักแหลมเป็นคนแกดักัด้า คึงออกมา

ปฏิบัติแก่พระโหราธิบดีเจ้าก็เลยให้เป็นกุมาร แต่นั้นจึงให้ไปกิน
เมืองผานาทานหรือว่าแต่นัดหมื่นเมืองผา ก็ให้ไปอาศัยรับศึกยวน
เมื่อจักเอาพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า ไปตั้งในเมืองเชียงใหม่ขึ้นแล้ว
แต่นั้นมาเลยให้กินเมืองห้วยหลวงเลยได้ชื่อว่าพระยาศฤงคารเกียรติเดช
แล้วไปเมืองเชียงใหม่คราวหลังนี้ ฝูงยวนโจรทั้งมวด ก็
เอาเดนม้าหม้อยเป็นเจ้าวิพตเขาแล้ว เลยรบเดอวิพตพระเจ้าล้านช้าง
ไม่ให้ไปเมืองยวนนั้นแต่ ครั้นนั้นพระไชยเชษฐาเจ้าก็ให้พระยาศ
ฤงคารเกียรติเป็นหัวหน้าหาญแกดักด้า ไปรบวิพตยวนทั้งมวดชนะ ยวน
ก็กระจัดกระจายไปแล้ว จึงได้เวียงเชียงแสนอยู่หนึ่งแต่ ทันทกัยก
ท่านให้กินเมืองซ้ายที่แขวงใหญ่นั้นแต่ จำเดิมแต่นั้นมาเมื่อพระ
ไชยเชษฐาเจ้าเคยกลับคืนมาสร้างบ้านจักเมืองล้านช้างเราที่เวียงจันทน์
โน้นแต่ คราวนั้นฟ้าฮิมเองจะมาได้เอาพระยาตามล้านแต่พระยาจำ
บ้าน เลยได้มหาอุปราชล้านช้างหนึ่งครั้งนั้น พระไชยเชษฐาเจ้าก็
มีอาชญาแก่พระยาชาย ให้ถ้อรพตทั้งมวดรบพุ่งรพตม่านเม็งทั้ง
หลายหนีจากเมืองล้านช้าง แล้วก็เลยให้ท่านเป็นแต่เมือง จึงเรียก
ชื่อว่าพระยาแสนดุริยธรรมวิจิตรวงศ์แต่ขึ้นมา เท่าถึงพระไชยเชษฐา
เข้าไปหลงเตี้ยในองการ ทันทานเลยได้แทนตีวิธมบัติเป็นเจ้าแห่ง
คนในเมืองล้านช้างได้ ๔ ปี ถึงบัตบไท้ศึกกราชได้ ๘๓๗ ควันนั้น
เจ้าฟ้าหงสาวดีจึงเอาวิพตม่านเม็งเจอยวนชาวไต้ และเขมรเข้ามา

มากนัก รบพุ่งเอาเมืองด้านข้างทั้งมวต นิบหายไปคราวนั้นมากนัก
 แค้นนี้เคยได้พระเจ้าผู้หลานหนีไปได้เมืองหงสาวดีโน้นแต่ ก็จึงตั้ง
 พระมหาอุปราชเจ้าอินไปอยู่เมืองหงสาวดีแต่ก่อนนั้น ให้เป็นเจ้า
 แผ่นดินในเมืองด้านข้างเรานั้นแต่

ครั้งนั้นเมืองด้านข้างเราเคยได้ด้วยช้าง ๓๐ ตัว คำหมื่น
 แต่เจ้าฟ้าหงสาวดีโน้น นานประมาณได้ ๕ ปีก็มั่งจึงแต่

เมื่อศึกคราวได้ ๘๔๓ คิวปีกักเม้านั้น ยังมีคนอุบายตัวผู้หนึ่ง
 ฉลาดด้วยศาสตร์คิดปัดำแดงตนว่า แม้นพระไชยเชษฐาธิราชเจ้า
 ด้านข้างอินไปหลงเดี่ยที่องการนั้น มันก็ปลงประโดมเอาเข้าด้วยทั้ง
 หดหาย ฝ่ายเมืองโศกเมืองซุงน้ำเซกของโน้นให้เข้าไปในอำนาจอาญา
 แห่งมัน แล้วไปตั้งรอยกเวียงโรงศาลอยู่ในทุ่งแอกกระบือ ความ
 ไทยว่าทุ่งชควาย (มุดควาย) แล้วเคยไปครอบงำเอาชาวเมืองหมัน
 (ดาวรดับ) คำทอง, ของ, ไต่ทั้งมวตแล้ว ก็ยกทัพไปรบพุ่ง
 พดพระเจ้าเวียงจันทน์แต่ ครั้งนั้นพระมหาอุปราชเจ้าจึงให้พระยาเชียง
 ใต้ พระยาเชียงเหนือ พระยานครแดนและเจ้าขุนท้ายพระยาหมัน
 แด่นทั้งหดหาย จับเอาทัพไปรบเขาที่นั้น ชาวแอกกระบือเขาก็เอา
 ทัพมารบทั่วพระยาฝ่ายเหนือนี้ เคยชนะระจกักระจายหนีมาครา
 นี้ เขาเคยได้เข้ามาถึงเมืองนครนั้นแล้ว ก็ตั้งเวียงอยู่ในเมืองนคร
 นั้นก่อน เขาจึงแต่งทัพคนศึกขนมารบเองถึงเมืองคุกเวียงจันทน์ ก็

เคยแตกพุ่งเดี่ยวเมืองเวียงจันทน์แต่ ส่วนพระมหาอุปราชเมืองล้าน
 ช้าง ก็พ่ายหนีจากเวียงจันทน์มาทางเรือ หวังจะไปพึ่งเจ้าฟ้าห
 งดาวดีดั่งเก้านนแต่ ทันทนเคยขึ้นมาถึงปุยามพงแห่งหนึ เวือก็ถ่มจม
 เดี่ยวคัวพระยามหาอุปราชกับราชธิดากุมารี่ถูกหญิงทั้งตั้งสอง ก็เลยตาย
 ตกน้ำเดี่ยวที่นั้น ไปตามกรรมแห่งเขาเจ้าพ่อถูกทั้งตำมนั้นแต่ อปริ
 นิทาน นิฐฐิต

กักรารไค ๙๔๒ คิว บี้กดี พระมหาอุปราชเมืองหงดาวดี
 จึงตั้งพระยาแดนสุรินทรช้างฟ้า ให้เป็นเจ้าล้านช้างดั่งเก้านนแต่ จึง
 กวาดครว้อพยพชาวล้านช้าง หนีไปเมืองหงดาวดี ทั้งพระยาพวน
 ไปไค ๒๐ วันจึงกลับมานนแต่

กักรารไค ๙๔๔ คิว บี้เก้านน พระยาแดนสุรินทรเป็นเจ้า
 ล้านช้างตายเดี่ยวแล้ว จึงเอาพระยานครน้อยอันเป็นลูกพระยาแดน
 นั้นเป็นเจ้าล้านช้าง เคยไม่ชอบใจท้าวพระยาทั้งหลาย เขาจึงไปไหว
 เจ้าฟ้าหงสา ๆ จึงไ้มาเอาพระยานครน้อยกับทั้งท้าวพระยาทั้งหลาย
 ไปอยู่เมืองหงสาไคเดือนหนึ่งจึงกลับมานนแต่

กักรารไค ๙๔๕ คิว แต่บีกาเม้นนไปไค ๘ บี้ เมืองล้าน
 ล้านช้างไม่มีเจ้าแผ่นดินนแต่

กักรารไค ๙๕๖ คิว บี้ตวงเม้า พระสงฆ์เจ้าทั้งปวงในเมือง
 ล้านช้างมีมหาสังฆราชเจ้าครูโรงคำเป็นแก่ จึงพร้อมกันขึ้นไปถึง

เมืองหงสาวดี ขอเอาพระหน่อเมืองผู้เป็นลูกพระไชยเชษฐาธิราช
 ขอกับเจ้าฟ้าอิมแดงมานั่งเป็นเจ้าด้านข้างคิงนั้น เจ้าฟ้าหงสาวดี
 จึงให้เจ้าหน่อเมืองดงมานั่งเวียงจันทน์แต่ ตั้งแต่ศักราช ๘๕๕ คิว
 มีเค้าต้อมา เมืองลาวด้านข้างไปเดวเมืองด้วยทั้งหลายทั้งพระยาพวน
 ก็ไป

ศักราชได้ ๘๖๖ คิวมีดวงเม็ต พระหน่อเมืองเกิดพุเค ๒๐ มี
 ถึงมีดวงเม็ตศักราชได้ ๘๖๔ ได้เป็นเจ้าด้านข้างแต่ มาถึงมีระวยตั้ง
 ศักราชได้ ๘๗๑ คิว เจ้าเดอวยราชย์ได้ ๖ เข้าอายุพระหน่อเจ้าได้ ๒๖
 ก็ถึงแก่นิจกรมไปในนั้น เขาจึงเอาพระวงศ์มาดูหน้าพระหน่อเกิด
 มาได้ ๑๔ ปี มาเป็นเจ้าด้านข้างนั้นแต่ เดอวยเมืองได้ ๔ ปีอยู่
 จึงเกิดพ้อจึงขอว่าพระธรรมิกราช ลูกชื่อพระอุปยุวราช เขา
 เจ้าพ้อถูกจึงเป็นเจ้าด้านข้างในเวียงจัน

ศักราชได้ ๘๘๒ คิวมีดวงเด้า พระธรรมิกราชแดงพระอุป
 ยุวราชเขาเจ้าพ้อถูกผิกกัน รมเดอวกันด้วยมีคนต่อนั้นแต่ ศักราชได้
 ๘๘๔ คิวมีเตาเด็กเคอณตั้นคำหนึ่งวันอาทิตย์ พระอุปยุวราชคนถูก
 ได้เวียงจันและเคอณเจ็ดแรมห้าค่ำวันเด้า พระธรรมิกราชเจ้าตาย
 หน้าเชียงแคงทั้งหม่อมไชยทั้งพระยานุชิตถูกท้าวทั้งหลาย เขามา
 ตายเสียหมดแต่ พระอุปยุวราชเกิดมีปีกเด็กศักราช ๘๖๑ เคอณ
 ดิบตองแปดค่ำวันศุกร์ อายุได้ ๒๕ มีเดอวยราชย์ เป็นเจ้าด้านข้าง

กักราช ๘๘๕ ตัวปีกาไก่ เดือนขึ้นห้าค่ำวันอาทิตย์ พระอุปยุวราช
 ตายแต่ เดือนห้าขึ้นสามค่ำเดีนาท่งหลาย จึงราชาภิเษกพระยามหา
 นามผู้เป็นพระยานครขึ้นเป็นเจ้าล้านช้าง ขึ้นพระนามว่าบดินทิตย
 โภชิตาราชนั้นแต่ ในปีแต่ต้นพระบดินทิตยโภชิตาราช ด้วยเมือง
 ไค้ ๕ ขอบ กักราชไค้ ๘๘๘ ตัว มีเมืองเฝ้าเดือนห้าขึ้น ๑๕ ค่ำ
 วันอาทิตย์เวลายื่นพระโภชิตาราชถึงอนิจกรรมไปแต่ คนท่งหลาย
 จึงเอากระหม่อมแก้ว ถูกพระธรรมิกราชน้องชายพระอุปยุวราชนั้นขึ้น
 ด้วยเมืองบิณฑแต่ วันเดียวกับผู้ตายนั้นแต่ พระหม่อมแก้วขึ้นด้วย
 ราชย์เป็นเจ้าล้านช้างถึงแก่อนิจกรรมไปแต่ คนท่งหลายจึงเอาพระ
 อุปเยาวราช ถูกเจ้าหม่อมแก้ว ขึ้นด้วยราชย์เป็นเจ้าล้านช้างนั้น พระ
 อุปเยาวราชจึงมีลูกดั่ง ชายผู้หนึ่งชื่อเจ้าคอนคำ ผู้หนึ่งชื่อเจ้าท้าว
 วิไชย แต่ขึ้นพระอุปยุวราชองค์พ่ออนิจกรรมไปดั่งนั้นยังภษตรีย ๒
 พันองท่งหลาย จึงเอาขึ้นด้วยราชย์เป็นเจ้าล้านช้างในเวียงจัน ด้วย
 เจ้าคอนคำผู้พี่ลูกดั่ง ชายผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าสมภู ผู้หนึ่งชื่อเจ้าบุญชู
 ผู้หนึ่งชื่อสุริยราชกุมารแต่ ด้วยว่าเจ้าท้าววิไชยอันเป็นน้องของเจ้า
 คอนคำนั้นมิลูกดั่ง ชายผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าบุญ ผู้หนึ่งชื่อท้าวช้อยหินแต่
 แต่ขึ้นเจ้าคอนคำกับเจ้าท้าววิไชย ก็ถึงอนิจกรรมไปแต่ดั่งนั้น เจ้า
 สุริยกุมารถูกห้าเจ้าคอนคำได้ด้วยเมืองล้านช้างผาบแผ่นดินดาวท่ง
 มวด ทรงนามกรขึ้นชื่อว่า พระสุริยวงศ์ธรรมิกราชาบรมบพิตร
 ราชะ เจ้าล้านช้างร่มขาวแต่ แล้วมาได้บัพพพานิยกรรมรับพี่ชาย

ทั้ง ๔ องค์หนีจากเมือง ส่วนคิงเจ้าชรมภุเป็นพคน จึงเอาเมียทั้ง
 แด่นทิพนาบัวหนีไปอยู่เมืองแคว่งแคว่นั้นแต่ ครั้นนั้นเจ้าบุญชูหนี
 ไปบวชอยูภูกอญโง่งโน้นแต่ ท้าวบุญนพ่ายมาอยู่เชียงคาน ก็นิ
 กรรมเสียหนีแต่ ท้าวต้อยฉุน้องนั้น พ่ายไปอยู่สระพื่อหดวง ก็ถึง
 อนิจกรรมเดียนั้น คิงเจ้าชรมภุไปพึ่งอยู่สระพื่อหดวงแคว่นนั้นมั่งคั่งอยู่
 หนึ่งชื่อพระไชยองค์แคว เจ้าชรมภุพื่อนั้นตายเสีย แด่นทิพนาบัวจึง
 เอาเจ้าแม่พระไชยองค์แควนั้นแต่ จึงตกตองคน ผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวของ
 ผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าราชวงศ์ ก็ยังเอากันอยู่ในเมืองแคว่นก่อนแต่ เหตุว่า
 ยังกลัวเจ้าสุริยผอว่นนั้นแต่ ส่วนพระยาสุริยชนเด็ยราชย์เป็นเจ้า
 ด้านข้างคิงนั้นมีอาณาเขตคงดาวภายใต้แคตตี๋ ทางเหนือถึงผาไค
 ฟ้าซ้ายถึงอโยชยา ฝั่งองค์คิงท่าขวาถึงแคว ตำรับตำบงานำมาตำมคอง
 เรือนมีตำบ้านมีเต้าด้วยดาว เรือนบ่อมีบ้านบ่มมีเต้า อยู่พันคิน
 กินข้าวเจ้า หม่อมยต่อเข้าเป็นแดนแคว ที่ไม่มีร้านด้วยแคว แต่ขุนสูง
 หลานขุนบุญถม (บรมราชา) เท่าถึงเจ้าฟ้างุ้มเท่าถึงเจ้าสุริยชรมภุ
 นี้แต่ ส่วนคิงซ้ายคองแควจุมตราผาต่าทจันทประเทศ กินบ้านกิน
 เมืองไว้กับหัวจุม (ชุน) หัวคดถึงขุนกว้าน แต่พระไชยแผ่นจุม
 คนทั้งหลายในเมืองหดวงแล้วจึงไปสร้างเวียงจันปางนั้น ดาวแผนจุม
 พระไชยก็มี ดาวแผนจุมพระหน่อเมืองก็มี ดาวแผนพระชรมภุ
 ก็มี ดาวแผนพระอุปโยราชก็มี ดาวแผนพระอุปเยอราชก็มี ดาว

ชาติอยู่ไปพียงนั้นแต่ จึงบังเกิดลูกชายสองคน องค์พี่ชื่อว่ากิงกิกกุมาร
องค์น้องชื่อว่าเจ้าอินทโฉมกุมารนั้นแต่

เมื่อพระยาสุริยวงศ์ฯ ธรรมิกราชชนพ่อ อยู่สุขเกษมมากนัก
ตั้งเจ้าราชบุตรผู้เป็นพ่อแห่งเจ้ากิงกิกกุมารและเจ้าอินทโฉมนี้ ก็
เสียมิจฉาจารกับเมียทำวโถมหาตเด็กพระยาพ่อนั้นแต่ พระสุริยจึง
ให้ไปฆ่าเสีย เจ้าราชบุตรต้องฆ่าตายเสียที่ผาดังเห็น เหตุดังนี้จึง
ชื้อผาดังมาตราบเท่าบคน ยามบ่ตั้งเจ้าราชบุตรนี้ เป็นผาเต็ม
หุดวงเบด่าตายแต่ ถัดนั้นเจ้าอินทกุมารอันเป็นลูกกุมารทั้งสอง เจ้า
กิงกิกและอินทโฉมนี้ จึงเอานางดาว จึงบังเกิดลูกชายผู้หนึ่งชื่อ
ว่าเจ้าห่มมน้อย แม่เจ้าองค์ค่านั้นแต่ ดูนมาเป็นองค์นกกตายดำ
ชื้อแต่ แม่เจ้าห่มมน้อยนั้นชื้อดาวคำแต่ เจ้าอินทกุมารเชื้ออาชญา
ชื้อผ่ายพ่อ หัวขาวกับน้องดาวอันเป็นแม่เจ้ากิงกิกและ อินทโฉมก็
ยังอยู่กับเจ้าสุริยธรรมิกราช ในเดียงจันทน์นั้นแต่

ในศักราช ๘๘๕ ตัว ปีระวงเป้านั้น พระยาสุริยวงศ์ฯ ธรรม
มิกราชบพิตรราชเจ้าเกิดแต่อายุได้ ๒๕ ชันเดวยราชย์เป็นเจ้าด้าน
ข้างศักราชได้ ๑๐๒๐ ปีนั้นแต่ เดวยราชย์ไว้ ๕๖ ปี ศักราชได้
๑๐๗๘ ถึงอนิจกรรมไปในปีกาไก่ นับแต่ชาติเจ้าสุริยมาเท่าได้เดวย
เมืองได้ ๘๓ แด

ถัดนั้นอินทกุมารเชื้อเจ้าเมืองศรีฟ้าก็ตายเสีย นางจันทรมุ

น้องสาวแมกถึงกษัตริย์อินทโหมตองพื้นองค์กายเดี่ยวแด่ ยังแต่ถึงกษัตริย์อินทโหมตองพื้นน้อง กับทั้งเจ้าหม่อมม่น้อยยังน้อยนัก บัญชีจกอะดังแด่
 ยังแต่เจ้านางทั้งตองอันเป็นอาวักุมารวังท่าและนางตุ้มมิ่ง แต่นั้นยังมีมหาเสนาใหญ่ผู้หนึ่ง ชื่อพระยาจันชนเป็นเจ้าแผ่นดินในเวียงจันทน์ จึงเอานางตุ้มมิ่งเป็นเทวีแด่ถนัดนั้นพระยานครผู้หนึ่งชื่อว่านันทราช(น่าน) จึงยกทัพมายาควังราชสมบัติกัจจัดพระยาจันเดี่ยว ชนนั้นเวียงจันทน์ ว่าดังนี้พระยาจันกินงวันตายเดี่ยวแด่

แต่นั้นพระยานันทราชเป็นเจ้าแผ่นดินแด่ ถัดนั้นพระไชยองค์แหวดถูกเจ้าสมบุญน้อยอยู่เมืองแคว้นนั้น จึงประมวญเอาพลโยชามาแย่งชิงเอาดีวิธสมบัติในเวียงจันทน์จึงกัจจัดพระนันทราชแล้ว ชนนั้นแทนแคว้นเป็นเจ้าแผ่นดินดาวอยู่ช้อย ๆ หั้นแด่ ดังถึงกษัตริย์กุมารอินทโหมตองอันเป็นหลานแห่งพระยาสุริยวงศ์ราชวรมิกราชเจ้านั้นก็ยังน้อย ยังรักษาตัวอยู่ในเวียงจันทน์นั้น กับทั้งเจ้าองค์คำตูกองอยู่ด้วยกันที่หั้นแด่ แต่มั่นเจ้าทั้งต่ามก็เห็นพระไชยองค์แหว่ ได้ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินในเวียงจันทน์ เจ้าทั้งต่ามก็กัดวราชทัณฑ์โทษาแต่ปู่ตา ได้ทำร้ายแก่พระเจ้าไชยองค์แคว้นนั้น จึงพาเอาเจ้าหม่อมม่น้อยกับเจ้าองค์เอกเชอเมืองพาน พาคนพ่ายชนมาอยู่เมืองหลวงตลอดเลยขึ้นไปอยู่หัวเมืองอุฎฎ์ฝาง ถึงกษัตริย์และหม่อมม่น้อยเมื่ออยู่เมืองดำเมืองพง เจ้าอินทโหมตองกับเจ้าองค์เอกเชอเมืองพานำพาเชออันว่าแม่หั้นแด่ แต่มั่นพระ

ไชยองค์แวกจึงแต่งให้ทำวอนอง ถูกแค้นทิพนามัวมานั่งเมืองหวด
 หันแด ทั้นเจ้ากิงกิกและหม่อมน้อย จัดแจงเอาวพดกำลังทงหลาย
 ขอบแวงเมืองหวด ได้คน ๖๐๐๐๐ ตงมารบทำวอนองในเมืองหวด
 หันแด แค้นทำวอนองกตวัเคระแห่งกิงกิกแฉ้องค้ำ คังนั้นจึง
 กวาดเอาครอบครัวช้อยไพร่ทงหลาย แดพระแก้ว พระบาง พระ
 แซกคำ ดงไว้ในเวียงจันทน์ปางนั้นแด

เมื่อนั้นเจ้ากิงกิกและหม่อมน้อย ก็พาช้อยไพร่มาตั้งอยู่
 เมืองหวด เจ้ากิงกิกจวคชนั่งเมืองเป็นเจ้าแผ่นดินทรงนามว่า
 พระธรรมกิดำนช้างร่มขาวบรมบพิตรราชธานี กรุงศรีวัดคณาคนหุด
 อุดมราชธานีบุรีรมย์มจักรพรรดิราชาเจ้า ทรงนามกรคังนแด

ฝ่ายพระไชยองค์แวกได้โดยดีวิราชสมบัติในเวียงจันทน์หันแด
 บัดคนทงหลายคิดกันพอยเอานิยายมานั้นมาว่า ไผ่ไม้ได้
 ช้อยดริยวงศ์องค์แวกจึงผิดกนตั้งกเพอคังนแด แค้นนั้นจึงมาบั้นเขต
 บั้นแดนแก่กัน ตั้งแต่เมืองเชียงคานไปได้ถึงตีฉู่และพวกช้างทง ๖
 บ่อคำทง ๘ ไร่แก่เวียงจันทน์ แต่เมืองเชียงคานชนไปถึงผาโค แด
 ๑๒ หน้าค่านุไทย และหัวพันทงหก อันเป็นพวกแพรชาวแพรแดง
 ทงมวตไร่แก่เมืองหวดแดน แค้นนั้นมาแผ่นดินดาวเกิดเป็นตองบั้น
 บั้นเป็นตองท่อน เป็นขันชานุขันชิ่งเวรานูเวรวิ้ง เป็นยุกชานุยุกช
 เป็นจูดานุจูดั แก่กันไป ๆ มา ๆ เป็นมหันตมหาทุกชแก่ไพร่ไทย
 หันแด

เมื่อเจ้ากิงกักรชนเดวยราชย์เป็นเจ้าแผ่นดินแล้วดั่งนั้น พระจิง
 ให้นำมายังถูกครกุดท่งหลาย ๓ นาง ขึ้นเป็นบาทบริจาเท่งคน
 หนึ่งแต่ ผู้หนึ่งชื่อว่าหม่อมท่ม แม่แม่เจ้าแทนดาวนนั้นแต่ คนหนึ่ง
 ชื่อว่าหม่อมย้ง แม่แม่เจ้าแทนคำนั้นแต่ ผู้หนึ่งชื่อว่าหม่อมดิ
 แม่แม่เจ้าอรรคชานนนั้นแต่

ตั้งแต่เจ้าพระยากิงกักรราช ขึ้นนั่งเหนือปราสาทเดวยราชย์
 เป็นเจ้าในเมืองหลวงพระบางราชธานีแล้วดั่งนั้น ก็จิงมายังเกิดได้
 ยังกหมิงตามนางหนึ่งแต่ ถัดนั้นเจ้าอินทโธมและเจ้าองค์เอกพิน้อง
 จิงมีความเกยวข้องกับพระยากิงกักรราชและเจ้าหม่อมน้อย อันเรียก
 ว่าองค์คำนั้นแต่ จิงเมื่อเกิดยกด้อมเอาหมู่มุขห้อยขุนแห่งขุนมา ขุน
 เหมือไทย เรือไทยและมาเป็นพดโยธาแก่คนแต่ ก็กุมกองทัพดง
 มารบเดวพระยากิงกักรราชองค์พคนหนึ่งแต่ กับอาจปราบแพ้เจ้า
 พระยากิงกักรราชได้แต่ จิงถดถอยกองทัพชนเมื่อนำอยู่ชอกกัถวียง
 เรือเจ้าองค์เอกหมอกจิงขึ้นไปก่อนที่นั้น แถดัวหาญท่งหลายจิงว่า
 นำเจ้าองค์เอกเมืองพานมาทิงเดยงมาทาย คุณกฤษคุณเกณท์ตัว
 เราว่าจะแพ้ว่าดงนี้ เราจิงแทงเจ้าองค์เอกคกเรือถัดวดต้วคหน้าไป
 ออกฟากตบห้วยน้ำพัน ยังมีท้าวหิงห้อยได้คอกไม้บั้งได้บั้งเห็น
 ถวดถอยไปนำเจ้าองค์เอก ๆ จิงเ็นดั่งเจ้าอินทโธมว่า เจ้าอ้ายเฮ
 เอาแต่บุญเราเป็นทอญ ภายหน้าบุญอ้ายมีกับุญน้อยมีกั จิง

ตั้งเขียนต่อหากัน ว่าอันแล้วจึงคืนคอนขอน้ำไปถั่งเมืองพาน ก็ได้
 หนึ่งบ้านสร้างเมืองอยู่จ้อย ๆ เดียวก่อนแต่ แต่ณเจ้าอินทโถมคั้น
 เมื่อศอกบ่อนอยู่แห่งคน จึงเอาตุ๊กเม็ยช้อยทงหลายเมื่อตั้งอยู่เมือง
 ดำเมืองพง จึงมาแบ่งง้าว (ตาบ) ต้องควงได้ฝักโคกก็แมนไว้ที่เมือง
 ตากวงหนึ่ง เจ้าอินทโถมถ้อควงหนึ่งด้วยไม้ครั่งแดง แม่หากเป็น
 เรือเจ้าศรีฟ้าแต่ เมื่อนั้นเจ้าพระยาภิจักรราชเสวยราชย์โดยสวัสดิ์
 แผ่นบารมีคงขอบคงแดน ตำรับงานนำมาตามคอน เรือนมีบ้าน
 บ้านมีเต้า หม่อมยงตั้งชาววันออกแจ่งเหนือ ได้ดอดดาเข้ามาล้อม
 ใหวัดถวายหัวฟิงโพธิ์สมภาร เจ้าพระยาภิจักรราชมิกราชเมืองด้าน
 รั้งก็ตั้งเกษมณิก แล้วจึงมาบังเกิดได้ลูก ๓ คน เกิดนำหม่อมทูน
 มาเจ้าแทนดาว เกิดนำหม่อมยงผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าแทนคำ เกิดนำ
 หม่อมดิผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าอรรคชรายาคำ บั้หิงนานเท่าใดพระยาภิจักร
 ราชเจ้าก็ถึงอนิจกรรมเสียแต่ เต้นาทงหลายจึงเอาเจ้ายงค้ำค้ำถูกเจ้า
 อินทกุมาร องค์พ่ายหื้อหัวชาวไปฟิงอยู่นนชนเสวยราชย์แล้ว จึง
 มาเอานางทงต้องเป็นเทวี และดับแอกเขียงค้อนำเอานางมาถวาย
 ผู้หนึ่ง ชื่อว่านางแก้วดวงบุบผาอันเป็นแม่เจ้าทศนินแต่ แต่ณ
 เจ้าอินทโถมรู้ข่าวว่าพระยาภิจักรตายแล้ว ก็เกลียดถ่อมเอาเข้าเคือ
 ก็ถวดเอาเม็ยผู้หนึ่งนำเข้าเคือ มีลูกผู้หนึ่งชื่อเจ้าหน่อเมือง แล้วจึง
 พาราเคือแต่รอดเมืองดำเมืองพงลงมาเจอเจ้าองค์ค้ำกลอดเอาเครื่อง

ศาตราอาวุธเต็มหมดแล้ว จึงให้อยู่ข้างวัดวิสุตยทัศน์หันแด ส่วน
 ทั้งเจ้าองค์คำก็เชื่อหน้าอกใจคอแห่งเจ้าอินทโธมแท้ ก็เด้าพาเพียง
 แก้วนายช้างผู้หนึ่ง จำน้ำผู้หนึ่ง ท้าวมังรอกท้าวมังคมหนึ่ง ท้าว
 เริงเหิงรายผู้หนึ่ง พดเมืองหลายแห่ง จึงไปก่อนกทางน่านกแรก
 เมื่อแดนนั้นยังมีเมืองขวาใจประติพัทธแก่เจ้าอินทโธมคืบหน้าได้บั้งเมื่อ
 ทวายแก่เจ้าอินทโธม ท้าวพระยาทั้งหลายถามว่าบั้งตั้งแต่ เมือง
 ขวาว่าบั้งต้มไปให้ทั้งหลายเมือง บั้งเด้านำไขดูนั้นไม่นานเจ้าองค์คำ
 ไปก่อนกพระยาเมืองขวาขึ้นเมื่อกทราบผลของเจ้าอินทโธมแล้ว ถอด
 มาทางผาเนินมาพาดคดต้มผาเนินหันทหนึ่ง จึงเมื่อชนหอดคำวนั้นหัน
 ถอดหับประตูเวียงทุกแห่งแล้วด้นด้นบุเตีย แค้นนั้นเจ้าองค์คำใช้ท้าว
 บังรอกมาเบี่ยงบ่ได้เข้าเมือง คนึงใจว่ารอยที่เพื่อนยาครเมืองกุแ
 ร้ายบ่คักจักไปเรียงใหม่เตี้ยเด แล้วจึงมาเดวเข้าวัดภูมิต
 แล้วจึงปล่อยหมายรูดบับ แล้วจึงไปทางนาทมโค่น จึงดระดวาง
 ท้าวเพียงทงหลาย ไผจักค้นหาลูกหาเมี่ยงก็เอาใจเป็น ไผจะไปทุกข
 ไปยาก นำลูกก็เอาใจเป็น ว่าดั่งนี้ แค้นนั้นยังมีเพียงแก้วท้ายช้าง
 คักฮอดลูกเมี่ยงจึงคินมาผู้เดียว เจ้าอินทโธมว่าจักฆ่าเตี้ย ลูกเมี่ยง
 จึงให้ไว้ดำหัดครุ (ภิกษุ) ทั้งปวง ไปยาก (แยง) เอาเพียงแก้วท้าย
 ช้างได้ที่หน้าวัดแก้วหันแด จึงเมื่อชายเมือคายเจ้าอินทโธมว่าคินว่า
 มันจะบอช จึงไว้ระหวัดครว่าคินนี้ จึงมาถามเพียงแก้วขอบวชเตี้ยเด

จึงแบ่งดาบดาบยัดเป็นด้ามเล็กเพี้ยควรวางนั้นแด

ส่วนตั้งเทวเจ้าองค์นกทองสอง ผู้หนึ่งชื่อแทนดาว ผู้หนึ่งชื่อ
แทนคำ ส่วนตั้งนางพระควงบุบผานันท์ก็อยู่หินแด ส่วนตั้งเจ้าอินท-
โหมเดวย์เมืองแก้ว จึงยกท้าวทานางทั้งหลายก็อยู่คนแด เริงนาง
แทนดาว รูปร่าง ผิวคน หน้าเข้า เรือพายหนีไป อยู่หน้าเจ้า องค์กุกุ ที่เมือง
เดียบพันแด จึงแต่งหัวครุพี่น้องไปเมตตาเจ้าแทนดาวต้องด้ามทัก
บค้น นางจึงว่าครนว่าช้อยม้ลูกชาย จะให้ลูกช้อยเดวย์เมืองป็อง
จ้างจักัน นางว่าดังนี้ หัวครุจึงค้นมาราบมาทูลเจ้าอินทโหม ฯ
จึงว่ากักักให้เป็นตั้งความคิดนางนั้นแด ว่าดังนี้แล้วจึงไปแท่นนาง
ที่เมืองเดียบพันมาแด แล้วกักักให้เป็นดาวตั้งเกาแด นางจึงม้ลูก
ผู้กักชื่อเจ้ามิ่งชาติราช ผู้กักชื่อเจ้าพรม ผู้กักชื่อเจ้าวงศ์ ผู้กัก
ชื่อนางสุธาตา และลูกมเหษัชาย เจ้าอินทกุมาร ควายชนเดยเจ้า
ภูมิต ๑ เจ้าราชบุตรโฮงใต้ ๑ นางอุบะมเหษัชวา เจ้าสุระ ๑
เจ้าองค์เอก ๑ เจ้าเชษฐา ๑ เจ้าโรงเท่านั้นแด นางแทนคำม้ลูก
ชื่อเจ้าโชติกะ ๑ นางแก้วดาวสวรรค์ ๑ เจ้าหนูทะกุมาร ๑ เจ้าภาค
เด่นกุมาร ๑ นางกอง ๑ นางควงบุบผาม้ลูกชื่อเจ้าสุพุด ๑ เจ้าทัก
๑ นางอุบถวรวรรณา ๑ ส่วนตั้งนางแทนดาวนั้นม้เจ้ามิ่งชาติราชผู้กัก
ใหญ่มาได้ ๑๕ ปี พระพ่อแฉะเด่นาก้เวณเมืองให้แก่เจ้ามิ่งชาติราช
ตามดัจจแม่นั้นแด เจ้านั้นจึงไปตั้งเรือหมากแตกจึงหนาวไข่ม้วย

จวคนฤพานเตี้ยแดง เจ้าวงษ์จิงไคเมืองกายดุนแดง

ทนจักจมาถึงเจ้าองค์คำเป็นองค์กก่อนแดง เจ้ากัพานำของ
ทองช้อยไป ถึงเมืองเหตอก เจ้าจิง อธิฐานว่า ครั้นว่า บุญคุณยังมีจักได้
ด้วยเมืองกายหน้า ก็ไต่ขวัญไปจงให้ขวัญหักทอญ ครั้นว่าบุญกุ
บมีอย่าให้หัก อธิฐานดังนี้แล้วจึงไต่ไปดามบาทต้นขวัญคำหน้าเหตอก
ไม้แปนหมอนหักไปแดง จึงไปหาหัวคุณเมืองเหตอกคุณฤกษคุณ
เกณฑ์ ว่าให้บวชไปจึงคิดแต่ แต่นั้นเจ้ากับวชเป็นสังฆแต่นั้นไปแดง
จึงไปอยู่วัดร้างเผือกในเชียงใหม่

ถ่วงตั้งเจ้าเชียงใหม่ก็ถึงแก่อนิจกรรมเตี้ยแดง ยังดุกตองชาย
ม่านจึงลงมาอ้อมเชียงใหม่ มีม่านแดงเจ็ดหมื่นแดง ชาวเชียงใหม่พัน
บัพเพฆ่าบตาย กิ่งอ้อมเหงาทงเมืองนั้นแดง

ยังมีอำมาตย์ผู้หนึ่งเป็นมิตรกับพระยาจำบ้าน มันจึงรู้ว่า
อาชญาดาวมาอยู่ทนศวรเตี้ยแดง จึงซมุนุมทงหลายจึงมีไคคำ ๓
หน่วย แด้วมาเตี้ยหน้าแม่บึง อธิษฐานด้าย ๓ ที่ องค์ไคยังจักแพ
ข้าศึกหมุนั้น บ้านเมืองจักตั้งระต๋่างผาบไทยให้อยู่เย็นเป็นสุขยอัน
โพธิสมภารองค์ไคให้โอโหดเมื่อเห็นอว่ดงนี้ เขาเทียนคิดโอแด้ว
เขาของดุกเจ้าเชียงใหม่ผู้พิวงไ้หน้าโหดไปไ้เตี้ย พักด้วย ๓ ที่ตั้ง
เก่า วางโอเจ้าผู้้องไ้. ชาอยู่่น้อยหนึ่งก็โหดไปไ้พักต๋อวย ๓ ที่
วางโอเจ้าองค์กไ้ได้อยู่คราวหนึ่งโหดเมื่อเห็นโอ หากบังเกิดด้วย

ถมคี ชาวเชียงใหม่คบมือพ่อผ้าจับเดี่ยวบ้านเมืองถูกเมียเราแต่ ชาว
 ดานนาทมคามนิยมปางวันนั้นมากนัก ชาวเชียงใหม่ก็นิมนต์มอบ
 อดังการทั้งมรดกจึงตั้งมานั่งหอคำ ๗ วัน แต่พตามบุพพจารัตต์แล้ว
 ออกไปรบมาน ๆ ก็แตก นำแม่บึงเป็นตั้งได้เด็ดอกมันนแด

เจ้าก็เสวยดีวิธสมบัติในเมืองดานนา สุขเกษมมากนัก ก็เด่ว
 มัดอยู่กับนางยวนผู้หนึ่งชื่อเจ้าคั้น ผู้หนึ่งชื่อเจ้าวงษ์ ผู้หนึ่งชื่อเจ้าทิศ
 มี ๓ คนนั้นแต่ มีไว้ในเมืองหลวง ๓๐ ชายเจ้าสุวรรณ ๑ เจ้าแก้ว ๑
 เจ้าฟู ๑ เจ้าชายใหญ่ ๑ เจ้าพรหม ๑ เจ้าชายน้อย ๑ เจ้าอินชา ๑
 หน้เมื่อเชียงใหม่นำพ่อ ๗ องค์ ยังเมืองหลวง ๓ องค์ เจ้าไชย
 น้อย ๑ เจ้าดาร์ ๑ เจ้าอินชา ๑

ส่วนตั้งเจ้าดาร์บวชอยู่วัดใหม่ เจ้าอินชาบวชอยู่วัดเชียง
 ทอง เพี้ยเชียงโต้อยู่หน้แล้วจึงอาณัติกัน ว่าจักฟันเจ้าอินทโธม
 ทางวัดใหม่และเจ้าดาร์มีกำลัง ๓๐๐ เด่ม เพี้ยคาวก็พร้อมทางวัด
 เชียงทอง มีกำลัง ๕๐๐ เจ้าอินชาและพระยาเชียงโต้อยู่หนึ่ง ท่าน
 เป็นเชียงโต้อยู่กับองค์หน้

ท้าวอินนางผู้หนึ่งฟันได้ร่วมคิดท่าน จะขอเป็นหมั้นนำ ทิด
 สุวรรณหมอกคงผู้หนึ่ง ครนฟันได้ขอเป็นนาได้ จึงนัดกันเคื่อนตีบ
 สองเพี้ย อยุ่มาชวคมือ ๑๕ พระยาเชียงโต้อย่างกินเข้าปุ่น (จนม
 จัน) หลาดแดงให้รำรายไปชื้อบได้กะธาดถวายเดี่ยว พระยาคำได้

จับไม้ค้ำโพได้ตั้งร้อยรายผู้ขึ้นมันแดนเข้าไปในวัง เจ้าชุมเขียนถาม
 หตายประการเจ้าชายบอกกล่าววิธีศึคแตกเสียก่อน ก็เลยรบกันตาม
 กำดั่งกัถวดเสียพระยาเชียงใต้กับทิศสุววรรณั้นแ แต่ทางเจ้าดารอยู่
 วัดสุววรรณพรหมกัถเสีย ด้วยว่าแม่มีมือผิด ท้าวอินนางาโจนพึ่ง
 หัวครูโรงกำการวะเสียอไทยโทษแล้ว ส่วนตั้งเจ้าอินราพ่ายเมือง
 อยู่บ้านเก็บแดง พระเมืองหลวงนำเมือฆ่าเพี้ยฆ่าแล้วคืนมา ฐทุค
 แดกออก ๘ แห่ง ด้วยเหตุฆ่ากษัตริย์แ ส่วนถูกเจ้าองค์นก ๓๐
 ราชันจักได้นั่งเชียงใหม่แทนพ่อเจ้าสุววรรณ ๓ เจ้าจัน ๓ ตั้งเจ้า
 ดารนั้นนางพ้องว่าเจ้า

เจ้าจันจักคัมัญญาเมื่อภายหลัง อาจารย์ทั้งหลายกล่าวไว้
 ดั่ง

เจ้าจันทรราชันั่งเชียงใหม่แทนพ่อของคณกัน มีถูกผู้หนึ่งชื่อ
 นางเทพ ผู้หนึ่งชื่อนางทุม ถูกชายชื่อเจ้าอินท ๓ เจ้าสุภา ๓ เจ้า
 สุพวรรณ ๓ เจ้าคำเครื่อง ๓

เจ้าสุววรรณผู้พี่ถูกชายชื่อเจ้าอิน ๓ เจ้าเทพ ๓ ถูกหญิง
 นางเทพ ๓ กัถวดหนีเมืองอังวะแ

เมื่อนั้นเจ้าอินทโฉม ก็เสวยดีวิธมบัติในด้านช้างกัถิงนานนัก
 ร้อยไพร่คู่ชเกษมมากนักแ

ถันั้นเจ้าอินทโฉมก็ถึงอนิจกรรมแล้ว เจ้าไชยคิระกุมารถูก

ถมคี ชาวเชียงใหม่คบมือพ่อผ้าจับเดี่ยวบ้านเมืองถูกเมียเราแต่ ชาว
 ดานนาสามคามนิยมปางวันนั้นมากนัก ชาวเชียงใหม่ก็มันค้มอบ
 อดังการทั้งมวดจึงตั้งมานั่งหอคำ ๗ วัน แต่พตามบุพพจารัตต์แล้ว
 ออกไปรบมาน ๆ ก็แตก นำแม่บึงเป็นตั้งได้เด็ดกัมันนแด

เจ้าก็เสวยดีวิธสมบัติในเมืองดานนา สุขเกษมมากนัก ก็เด่ว
 มัดูกกับนางยวนผู้หนึ่งชื่อเจ้าคั้น ผู้หนึ่งชื่อเจ้าวงษ์ ผู้หนึ่งชื่อเจ้าทศ
 มี ๓ คนนี้แต่ มีไว้ในเมืองหลวง ๓๐ ชายเจ้าสุวรรณ ๓ เจ้าแก้ว ๓
 เจ้าฟู ๓ เจ้าชายใหญ่ ๓ เจ้าพรหม ๓ เจ้าชายน้อย ๓ เจ้าอินธา ๓
 หน้เมื่อเชียงใหม่นำพ่อ ๗ องค์ ยังเมืองหลวง ๓ องค์ เจ้าไชย
 น้อย ๓ เจ้าดาร์ ๓ เจ้าอินธา ๓

ส่วนตั้งเจ้าดาร์บวชอยู่วัดใหม่ เจ้าอินธาบวชอยู่วัดเชียง
 ทอง เพี้ยเชียงไค้อยุ่หน้แล้วจึงอาณัติกัน ว่าจักหันเจ้าอินทโธม
 ทางวัดใหม่และเจ้าดาร์มีกำลัง ๓๐๐ เด่ม เพี้ยคาวก็พร้อมทางวัด
 เชียงทอง มีกำลัง ๕๐๐ เจ้าอินธาและพระยาเชียงไค้ผู้หนึ่ง ท่าน
 เป็นเชียงไค้กับองค์นค้หน้

ท้าวอินนางาผู้หนึ่งพันได้ร่วมคิดท่าน จะขอเป็นหมื่นนำ ทิด
 สุวรรณหมอกคงผู้หนึ่ง ครนพันได้ขอเป็นนาได้ จึงนัดกันเคื่อนตีบ
 สองเพี้ย อยู่มาชวคมือ ๓๕ พระยาเชียงไค้้อยากกินเข้าปุ่น (ชนม
 จัน) หลาดแดงให้ข้าราชการไปซื้อบได้กะธาควดยเดี่ยว พระยาคำไค้

จับไม้ค้ำไฟได้ตั้งช้อยรายผู้ขึ้นมั้นแดนเข้าไปในวัง เจ้าขุนเขื่อนขาม
 หาดยประการเจ้าชายบอกกล่าววระหิศาแตกเดี่ยวก่อน ก็เลยรบกันตาม
 กำดั่งกัถวดเดี่ยวพระยาเชียงใต้กับทิศสุวรรณนั้นแล ทางเจ้าตำรายอยู่
 วัดสุวรรณพรหมกัถเดี่ยว ด้วยว่าแม่มนมอฉัต ทำอินน่างาโจนพึ่ง
 หัวครูโรงคำการวระเดี่ยวไทยโทษแล้ว ส่วนตั้งเจ้าอินนาราพ่ายเมือง
 อยู่บ้านเก็บแดง พระเมืองหลวงนำเมือฆ่าเพี้ยฆ่าแล้วคนมา ขลุค
 แดกออก ๘ แห่ง ด้วยเหตุฆ่ากษัตริย์แล ส่วนลูกเจ้าองค์คนก ๓๐
 รายนั้นจักไค่ตั้งเชียงใหม่แทนพ่อเจ้าสุวรรณ ๓ เจ้าจัน ๓ ตั้งเจ้า
 ตำรายนั้นดังพ้องว่าเจ้า

เจ้านั้นจักคัคคับุญญาเมื่อภายหลัง อาจารย์ทั้งหาดยกล่าวไว้

๖๕
 ดงน

เจ้าจันทรราชานั่งเชียงใหม่แทนพ่อองค์คนกนั้น มีลูกผู้หนึ่งชื่อ
 นางเทพ ผู้หนึ่งชื่อนางทุม ลูกชายชื่อเจ้าอินท ๓ เจ้าสุภา ๓ เจ้า
 สุพรรณ ๓ เจ้าคำเคือง ๓

เจ้าสุวรรณผู้พี่มีลูกชายชื่อเจ้าอุ้น ๓ เจ้าเทพ ๓ ลูกหญิง
 นางเทพ ๓ กัถวดหนีเมืองอังวะแล

เมื่อนั้นเจ้าอินทโถม ก็ด้วยสิริสมบัติในด้านช้างก็หิงนานนัก
 ช้อยไพร่คู่ชกเกษมมากนักแล

ถันนั้นเจ้าอินทโถมก็ถึงอนิจกรรมแล้ว เจ้าไชยติกะกุมารถูก

เจ้าอินทโธมผู้ก่ด้วยเมืองแทน เจ้าโศทิกะอนิจกรรมไปแล้ว ก็
เป็นพลาพดงน้อยหนึ่ง แล้วเจ้าองค์ยิงด้วยดีวิธมบตี เขานางกอง
เป็นเทวี เจ้าองค์จึงอนิจกรรมไปมีเมืองเม็ค มีปัดต้นเมืองหลวง
พระบางแตกเดี่ยว มาถึงบึงดวงไถ่ศักราร ๓๑๕๓ ตัวก็อนิจกรรมเดี่ยว
แด

ตั้งแค้นตอถูกรุนบรมราชา ยกจากน่าน้อยอ้อยหนองมา
ยังเมืองดาว ถูกขุนตอชื่อขุนรवादำคัมมาชอตขุนสูงถูกรุนสูงนั้น
อาจารย์ทงหลาย เป็ดย่นนามขุนเป็นท้าวได้ ๓๕ เช่น ตั้งแต่แปลงขุน
เป็นท้าวมีท้าวแทนเป็นเทวี ทราบต่อท้าวถึงท้าวหวางได้ ๖ เช่น แต่
นั้นเขาแปลงท้าวเป็นพระยา ตั้งแต่พระยาดังถูกรุนท้าวหวางเป็นเทวี
ดืบมา ถูกพระยาดังชื่อพระยาคำผิง คัดอดีบราชวงษายังในเชิงทอง
เรียงกงได้ ๓๗ เช่น มาถึงพระไชยถูกชื่อว่าเชษฐาวังไธ ทรงนามกร
ว่าพระไชยเชษฐาธิราช จึงลงไปตั้งเวียงจันทน์เป็นมหานครราชธานี
คิดต่อมาได้ ๓๐ เช่นราชวงษา

กับพระสุริยไผ่นับ พระยาแค้นสุรินทท์กัมนับ พระยาจันทร
กัมนับ พระไชยองค์แวก์หลานเจ้าสุริย เจ้ากิงกัจเจ้าอินทโธมกั
หลาน เจ้าองค์นกกัหลานพระไชยองค์แวก์เวียงจันทน์ ถูกพระ
ไชยองค์แวก์นั้นแม่นองรองถูกเจ้าองค์รอนั้นแม่นองค์บุญ ถูกองค์
บุญนั้นแม่นเจ้าอินเจ้าหันแด

ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

ที่เมืองนครศรีธรรมราช มีต้นหนังสือแต่ตำแหน่งตั้งเก่าๆ เก็บรวบรวมสะสมไว้มาก เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จมาตั้งกรมมหาดไทย เสด็จไปเมืองนครศรีธรรมราชคราวใด เจ้าพระยาสุธรรมมนตรีได้ค้นหนังสือเก่าๆ เหล่านี้ ถวายมาแทบทุกคราว ในหนังสือพวกนี้มีตำแหน่งตั้งเรื่องตั้งผู้ดำรงราชการเมืองนครศรีธรรมราชแต่ก่อนมา ๔ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ เมื่อปีจอจัตวาศก จุติศักราช ๓๐๐๔ ปี ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงกรุงเก่า ตั้งพระยาไชยาธิเบศร์เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

ครั้งที่ ๒ เมื่อปีวอกอัฐศก จุติศักราช ๓๓๓๘ ปี เจ้ากรุงธนบุรีตั้งเจ้านครเป็นเจ้าประเทศราช

ครั้งที่ ๓ เมื่อปีมะโรงฉก จุติศักราช ๓๓๔๖ ปี ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา-

โลก ทรงตั้งเจ้าพัฒน์เป็นพระเจ้านครศรีธรรมราช

ครั้งที่ ๕ เมื่อปีมะแมตรีศก จุติศักราช ๓๑๗๓ ปี ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์ (คือเจ้าพระยานครน้อย) เป็นพระยานครศรีธรรมราช

เห็นว่าหนังสือเหล่านี้เป็นตำเนอันแท้จริง มีใช้ของปลอมและเป็นเรื่องราวอันสมควรจะดงพิมพ์รักษาไว้ไม่ให้หายสาบสูญ โดยเป็นหนังสือที่มีประโยชน์ในทางความรู้พงศาวดาร แดแบบแผนประเพณีเก่า จึงได้นำมาดงพิมพ์ไว้

ตำนานกฎ

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชกรุงเก่า

กฎให้แก่นายเทียรฆราชอาดกษณ์ นายสวัสดิ์ภักดีชาววัง โทษาคิดหากกรมพระคลัง นายพิทักษ์ราชา นายราญอาวูช แวงจตุตงคบาทซ้ายขวา ด้วยทรงพระกรุณาครัดเห็นเอเกล้าฯ ตั้งว่าให้พระยาไชยาธิเบศร์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมโคกกราช ชาติเคโรไชยมไหศรียาธิบตี อภัยพิริยปรากฏกรมพาทู เจ้าพระยานครศรีธรรมราช และให้นายเทียรฆราชอาดกษณ์ นายสวัสดิ์ภักดีชาววัง โทษาคิดหาก นายพิทักษ์ราชา นายราญอาวูช แวงจตุตงคบาท

จำทูลพระราชโองการแด่ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตร เสด็จ
 ไปมอบเมืองนครศรีธรรมราช ให้แก่พระยาไชยาธิเบศร์เป็นเจ้า
 พระยานครศรีธรรมราชตามธรรมเนียม ครั้นพระราชโองการแ
 ด่ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตร เสด็จโดยนายเทียรฆราช
 นายสวัสดิ์ภักดี โกษาอิศหาก นายพิทักษ์ราชา นายชาญอาว
 แวงจักษ์ดงคบาท จำทูลไปถึงค่านรนนแดนบ้านโคกเมืองโคกคำบดโค
 ไชร์ ก็ให้ผู้จำทูลว่าแก่ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการนายบ้านนาย
 อำเภอ และนายพจนนค่านคอย ณ คำบดนั้นแต่พานขันหมากข้าว
 คอกคอกไม้รูปเทียน มากกราบถวายบังคมพระราชโองการจงทุก
 หัวเมือง แล้วให้ผู้จำทูลเรียกเอาค่าตำแหน่งศักดิ์แก่ผู้มากกราบถวาย
 บังคมจงทุกหัวเมือง ระยะเวลาพระราชโองการเสด็จไปนั้น แล้วให้
 เสด็จครุฑหัตถ์ผู้จำทูลและไพร่จงดมควร ถ้าและจะเชิญพระราชโอง
 การเสด็จจากที่นั้นคำบดนั้นไป ก็ให้กรมการนายพจนนค่านคอย
 และนายบ้านนายอำเภอ แต่งเรือแห่แห่นบ้องกันพิทักษ์รักษาตั้งดับ
 กันไป ตามธรรมเนียมพระราชโองการเสด็จไปมอบเมืองแต่ก่อน
 นั้นจงทุกหัวเมือง กว่าจะถึงเมืองนครศรีธรรมราชอย่าให้เป็นเหตุ
 การประการใดได้ แล้วอย่าให้หยุดอยู่รำถึงสองวันสามวัน และ
 ให้เร่งรีบไปจงฉับพลัน อนึ่งเมื่อเรือทรงพระราชโองการเสด็จโดย
 ทางขอมารคน ให้ห้ามปรามผู้คนไปมาอย่าให้กันร่วมโปกส์ระ

มาใกล้ถดถย และผ่านไปมาหน้าเรือทรงพระราชโองการ แต่ตั้ง
 ใดสิ่งหนึ่งได้ ถ้าเรือทรงพระราชโองการจะประทับอยู่รอนแรม
 ณ ที่ใดตำบลใดนั้น ถ้าให้ผู้จำทุกทั้งปวงที่ฐานะให้ชอบแต่สมควร
 จึงให้หยุดอยู่ ณ ที่นั้นตำบลนั้น และให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ
 นายค่าน นายพจนอนนายบ้านนายอำเภอนายค้ำบดนั้น กะเกณฑ์
 ผู้คนให้สัตว์พด้วยเครื่องดำตราดูช ให้ตรวจตระเวนและตั้งบ้าน
 เพลิงแดงกองเพลิง น้ํายามพิทักษ์รักษาพระราชโองการแดตราครุฑ
 พ่าห้ พระสุพรรณบัฏรอย่าให้เป็นเหตุการณ์ประการใด ณ กกลาง
 ทางแต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้ ครั้นพระราชโองการเสด็จจากที่รอนแรม
 ค้ำบดนั้นไป ก็ให้ผู้รักษาเมืองแตรกรมการนายค่าน นายพจนอน
 นายบ้านนายอำเภอ แทนหม้องกันพิทักษ์รักษา ตั้งแต่จพระราช
 โองการสืบ ๆ กันไปตามแดนตามอำเภอกว่าะถึงเมืองนคร อนึ่ง
 ถ้าจะเชิญเสด็จพระราชโองการ แดตราพระครุฑพ่าห้ พระสุพรรณ
 บัฏ เสด็จไปประทับที่เมืองเพชรบุรีไปสถลมารคไซ้ร ก็ให้ผู้รักษา
 เมืองผู้รั้งกรมการรับเสด็จพระราชโองการขึ้นไว้ ณ หอพระราช
 โองการเมืองเพชรบุรี แดให้ดั้มระเนียดแตรว้ไก้แตร บ้านเพลิงแตร
 ทิมดาบซ้ายขวา แด้วให้กะเกณฑ์ขุนหมื่นไพร่สัตว์พด้วยเครื่อง
 ดำตราดูช มาน้ํายามกองเพลิงพิทักษ์รักษาอย่าให้เป็นเหตุการณ์
 ประการใดได้ ครั้นพระราชโองการเสด็จไปโดยสถลมารคไซ้ร ก็

ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการแต่งช้างพังพาดยอนรابعาบคั้นนี้ ผู้กระโโจมทรงพระราชโองการแสดตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตร แสดช้างคั้งช้างกันแสดโคเกวียน แสดกะเกณฑ์ขุนหมื่นแสดไพร่พดด้รพด้วยเครื่องศาสตราวุธ แห่แหนบ้องกันดืบ ๆ กันไปจงทุกหัวเมือง กว่าจะถึงเมืองนคร อย่าให้เป็นเหตุการณ้ประการใดได้ ครั้นพระราชโองการเสด็จไปยังทางประมาณวันหนึ่ง สองวันจะถึงเมืองนครไซ้ร ก็ให้ผู้จ้าทูลว่าก่ด้าวแก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ณเมืองคำบดนั้น ให้ปลุกหอพระราชโองการเป็นมณฑป ตั้งระเนียดรวู้ไก่อ่ร้นไฟแสดทิมดาบซ้ายขวาแสดแล้ว เจริญพระราชโองการแสดตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตรขึ้นไว้แสดแล้ว ให้ด้รพด้วยเครื่องศาสตราวุธนึ่งยามกองเพลิงเป็นกองข่มกองรายพิทักษ์รักษา ทั้งก่ดางวันก่ดางคั้น อย่าให้เป็นเหตุการณ้ประการใดได้ แด่ให้ประโคนข้องก่ดองแสดตั้งข้ค้ำมธรรมเนียม แด่ให้ตรวจค้ดสารวัดห้ามปรามผู้คนอย่าให้ร้ช้างม้าได้หมวกกันร่มโพกั้ระษะ แด่ถือเครื่องศาสตราวุธผ่านไปมาได้ ก่ดว่าพระราชโองการจะเสด็จไปเมืองนคร แด่ให้กรมการแต่งขุนหมื่นถือหนังสือเป็นราวข่าวไป ถึงห่ดวงศั้ราชสังครามภักค้ปลัด แด่ห่ดวงภักค้ราชขกรมบัตร แด่กรมการท้งห่ดาย ณเมืองนครให้ปลุกหอเป็นมณฑป แด่ตั้งระเนียดรวู้ไก่อ่ร้นไฟแสดทิมดาบแสดเกยซ้ายขวา แด่ณนวนแสดเกยข้างด้สำหรับพระราชโองการ

แดตราพระครูทพาทิ พระดุษฎีนิพนธ์ตามธรรมเนียม แล้วให้เกณฑ์
 พระหุดวงขุนหมื่น ณ เมืองนคร ให้ส่งรพด้วยของเที้ยวซึ่งกลดอง
 แดสดั่งเข้ามาเฝ้ารับพระราชโองการ แดตราพระครูทพาทิ พระดุษฎีนิพนธ์
 บัณฑิต ไปประทับณอนชนบนเกษ จึงเอาคานหามเข้ารับพระราช
 โองการ ถึงพระมณฑปแล้ว ให้แต่งขุนหมื่นกรมการควบคุมไพร่
 มีเครื่องศาสตราวุธสำหรับมืออยู่ นั้ยามตามเพลิงตระเวณจงต้มควร
 ให้แต่งเป็นกองขุ่ม กองรายพิทักษ์รักษา อย่าให้เป็นเหตุการณั้ประ
 การใดได้ แดให้ประโคมซึ่งกลดองแดสดั่ง ณ ทิมดาบซ้ายขวา
 จงทุกเวลาตามธรรมเนียม แดให้เจ้าพนักงานไปกวาดแผ้วพระ
 วิหารวัดมหาธาตุ แดตั้งเบญจาดำรชั้้นหุ้มผ้าขาวมีเต้าเพดานแด้ว
 ๕ ม่านรอบ แดม่านหน้านั้นเป็นม่านสองไขแด้วปู้เตื่อพรมดั่งเคียง
 สองดำหัดบรองพระราชโองการในเบญจา ในพระวิหารวัดมหาธาตุ
 จงสดรพไว้ ครันได้ฤกษ์จึงให้กรมการนิมนต์พระดั่งซึ่งราชาคณะ
 ๕ รูป อันคับ ๑๕ รูป มาพร้อมกันในพระวิหารนั้นแล้ว ให้พระ
 พระหุดวงขุนหมื่นกรมการ แดหุดวงขุนหมื่น ณ เมืองนครแด้มู้ง
 กรมการหัวเมืองซึ่งชนแก่เมืองนครนั้น นั้ผู้ต้มบักขาวหุ้มเตื่อขาว
 แต่งพานหมากถวายบังคมพร้อมกันแล้ว แดให้ตั้งแห่หน้าหลังเป็น
 คู่แห่เรียงกันไปจนถึงพระวิหาร แดให้ประโคมแดสดั่งซึ่งกลดอง
 ชน แดข้าหุดวงผู้จำหุดพระราชโองการนั้นจึงเชิญพระราชโองการ

นั้นจึงเชิญพระราชโองการแสดกราพระครูทพาทิ พระสุพรรณบัตร
 เด็ดเข้าในพระวิหาร นั่งเหนือเตียงทองตาคนผ้าขาวตั้งเบญจมานั้น
 แด้วรักม่านต้องไว้ปิดไว้ จึงให้ผู้จำทนต์นั้นประนมมืออยู่ทนต์ แด
 หน้าเบญจมานั้นให้บุปฺพรมตาผ้าแต่กราหนึ่ง ถ้าหรับผู้จะยื่นอ่านพระ
 ราชโองการ แดอ่านพระสุพรรณบัตร แด้วให้เจ้าพระยานครนุ่งผ้า
 สวมบักราวชายกรวย ห่อเสื้อขาวได้พอกเกยดอกดอกไม้ไหวจนคาน
 หาม ให้หอดวงรุษหมื่นคามพนักงานแห่เข้ามาถึงประตูพระวิหาร
 ให้นั่งหน้าเบญจมาออกมาประมาณ ๔ ศอก ให้มีพานรับหมากถวาย
 บังคม แดให้พระหอดวงรุษหมื่นกรมการ แดเมืองชนบทปวงนั่ง
 โดยอันดับเป็น ๒ แถว ให้บุเรศหน้าเรียงเข้าดอกดอกไม้หมากพดู
 รุปรเทียบ แด้วจึงให้พระโคมไตรตั้งรับของถอง แด้วยนายแวงผู้จำ
 ทนต์พระราชโองการนั้นจึงรักม่าน แดขาวังกรมพระคตผู้จำทนต์
 นั้นถัดแวงออกมาตามซ้ายขวา แดให้เจ้าพระยานครแเดพระหอดวง
 รุษหมื่นกรมการทั้งปวง กราบถวายบังคมตามตาแเด้วตั้งบอยู่ก่อน
 ครันตุดเตียงถองแเดแตรตั้งรับแเด้ว จึงให้เจ้าพระยานครพระหอดวง
 รุษหมื่น กรมการทั้งปวงถวายบังคมให้พร้อมกันแเด้ว ผู้จำทนต์พระ
 ราชโองการแเดอาดักษณี่ ซึ่งนุ่งขาวนั้นกราบถวายบังคมตามตา
 แเด้ว จึงให้นายแวงผู้จำทนต์นั้นรายนพานยื่นเจียดถองถองออกแเด้ว
 เชิญพระราชโองการตั้งให้อาดักษณี่ยื่นบนผ้าแดงแดพรมนั้น อ่าน

พระราชโองการมอบเมืองนครให้แก่พระยาไชยาธิเบศร์ เป็นเจ้าพระ
 ยานคร ครั้นจบพระราชโองการแล้ว ให้หอดวงศักราชสงครามภักดี
 ปลัด และกรมการทั้งปวงประนมมือเหนือศีรษะรับตั้งตราพระราช
 โองการ ว่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขอรับพระราชโองการมานพระ
 บัณฑิตด้วยเกล้า ฯ ครั้นรับตั้งแล้วให้กราบถวายบังคมตามดา
 จึงให้อ่านพระพุทธสุพรรณบัฏ พระราชทานชื่อแก่เจ้าพระยานคร
 นั้นรับตั้งว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชโองการมานพระบัณฑู
 ด้ยเกล้า ฯ จึงตั้งพระสุพรรณบัฏให้แก่พระยาไชยาธิเบศร์เป็น
 เจ้าพระยานครรับพระราชทานชื่อ จึงให้เจ้าพระยานครแต่งพานมุก
 รongเหมทองรับพระสุพรรณบัฏไ้ตามธรรมเนียม แต่จึงให้อา
 ดิษณ์เชิญตราพระครุฑพ่าห์ขึ้นเหนือศีรษะ แล้วจึงให้ร้องประ
 กาศว่าคงตราพระครุฑพ่าห์แล้ว ๓ ที แล้วจึงให้หอดวงปลัด แด
 กรมการทั้งปวงกราบถวายบังคมแล้วรับตั้งตราพระครุฑพ่าห์ว่า ข้า
 พระพุทธเจ้าทั้งปวงขอรับพระราชโองการมานพระบัณฑูด้ยเกล้าฯ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงขอโดยพระราชโองการมานพระบัณฑู ซึ่ง
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ มานทุกประการ แล้วจึงให้ประโคม
 ช้องกลองแตรตั้งขั้ตามดา แล้วเชิญพระราชโองการ แดคราดัง
 ครุฑพ่าห์เดี๋ยนั้นแล้ว ให้เจ้าพระยานครแดกรมการทั้งปวงกราบ
 ถวายบังคมตามดาอีกครั้งหนึ่งเด่า แล้วให้ชักม่านไขเข้า ครั้น

เสร็จแล้วจึงให้เผด็จพระดงษ์ราชาณะ แดพระดงษ์อินคับนั้นดวด
 ถวายพระพรพระพุทธเจ้า จนดัพพุทธาแดภคุดัพพมังคดังแดดวด
 พระพุทธมนต์ ค่อยจบแล้วจึงให้ประโคนช้องกตองแดรดงษ์ แดให้
 พระหุดวงขุนหมื่นทงปวงคองแห่แหน เจริญพระราชโองการแดตรา
 พระครุฑพ่าห์ เด็ดจมา ณ มณฑปนั้นตามธรรมเนียม ครั้นเสร็จ
 การมอบเมืองแล้ว ให้นายเทียรฆราช นายสวัสดิ์ภักดี โกษาธิบดี
 หาก นายพิทักษ์ราชา นายชาญอาวุช แวงจตุรงค์บาท ว่าแก่
 เจ้าพระยานครให้แต่งหนังสือทูลเกล้า ฯ ถวายต้นองราชโองการนั้น
 มีตราเข้าพนมปากบอกด้วยกระดาษแดครั้งตามธรรมเนียมแดหนังสือ
 ปฏิบัติ ฯ พณ ฯ โงษาธิบดี แดให้แต่งของบรรณาการ
 ดำหรับต้นองพระราชโองการ แดตั้งของต้นองหนังสือ ฯ พณ ฯ
 โงษาธิบดี แดค่าธรรมเนียมมอบเมือง แดค่าธรรมเนียมแดตรา
 พระราชโองการแดตราพระครุฑพ่าห์ แดพระดงษ์พรณบัตร แดค่า
 ผู้เจริญตราพระราชโองการ แดค่ารับตั้งนายเวรชาดวงษ์มหาดไทยแก่
 เจ้าพระยานครแต่ตามธรรมเนียม แดให้เรียกเอาค่าตำแหน่งผู้
 กราบถวายบังคมพระราชโองการตามบรรดาคักคังทุกคน ให้เจ้า
 พระยานครแรกกรมการแด่งพระหุดวงขุนหมื่นอินมั้นคง กุมไพร่
 ดรรพคด้วยเครื่องดำตราวุดำหรับมือให้ครบ แดเรือแห่แหนบ้องกั้น
 พิทักษ์รักษาเจริญเด็จพระราชโองการ แดตราพระครุฑพ่าห์ แด

เครื่องบรรณาการกดับเข้าไปยังกรุง อย่าให้เป็นเหตุการณ์ประ
การใดได้ อนึ่งเมื่อพระราชโองการเสด็จไป ณ กวางทางจนถึง
เมืองนครนั้น ให้นายเทียรฆราช นายสวัสดิ์ภักดี โกษาอืดหาก
นายพิทักษ์ราชา นายชาญอาวุช กำชับว่าห้ามกล่าวปรามแก่นายเรือ
แดงไปพันหัวพันท้ายแดงไพร่พลรบพลกรรเชียงแดงบ้างไพร่ ข้าไทย
สมัครสมาอาศัยซึ่งไปดวยนั้น อย่าให้เอากิจการการ ณ กรุงไป
เจรจาว่ากล่าวบอกเล่าแก่ชาวเมืองใดทั้งปวง แดเพื่อนฝูงสมัครสมา
อาศัยแห่งใดคาบถใดแต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้ แดอย่าให้วิวาทคดีคำฆ่า
ฟันฉกชิงฉ้อกระบัต ทำช่มเหงเอาพิศุดของเงินแดทรัพย์สินอันแก่
สมณะพราหมณาจารย์อาณาประชาราษฎรถูกคำวานิช แต่ประการ
ใดประการหนึ่งได้ ถ้าแลรู้เห็นเป็นประการใด แดผู้มีชื่อมาว่า
กล่าวแดพิจารณาเป็นสำคัญไว้ ก็จะเอานายเทียรฆราช นายสวัสดิ์
ภักดี โกษาอืดหาก นายพิทักษ์ราชา นายชาญอาวุช แวงจตุ
ดงคบาท ซึ่งมีได้ทำตามกฎหมายให้ ณ พระราชอาณาตามโทษา
นุโทษ แดะทำตามกฎหมายนึ่งทุกประการ กฎให้ไว้ ณ วันศุกร์
เดือนยี่ ขึ้น ๓๐ ค่ำ จุติศักราช ๓๓๐๔ ปีจอจัตวาจก

อนึ่งผู้เป็นเจ้าของพระยานครศรีธรรมราช เดี่ยคำธรรมเนียมใน
นอาดักษณจารย์หรือตามบันดาคักติเดิมอนาร้อยด้ตั้ง กรมอาดักษณ
ผู้แต่งตราพระราชโองการได้คำธรรมเนียม ๓๒๐ บาท กรมแดงใน

ได้ค่าธรรมเนียมรักษาตราพระราชโองการแตรตราพระครุฑพ่าห์ ๑๒๐ บาท ถนอมผู้เชิญตราพระราชโองการแตรตราพระครุฑพ่าห์ ๕๐ บาท คนหามเสด็จแตรแตรตั้งขั้วแตรเที่ยวแห่มาแต่โรงแต่งเส่มอคนละ ๑ บาท อนึ่งค่าตำแหน่งศักดิ์ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง แตรห้าดวงกรมการนายระวาง นายพรนชนด่านคอยตีบร้อยอายุดีแตรแขวงนายบ้านนายอำเภอ แตรพระหดวงขุนหมื่นวิเศษห้าด้วย แตรด้วยช่องกองช้างทั้งปวง กราบ ถวายบังคม เสียค่ารักษาม่านค่าปีกทองเป็นค่าตำแหน่งศักดิ์ขุนพรนชน ๖ บาท ค่ารักษาม่านหนึ่งเฟื้อง ปีกทองหนึ่งเฟื้อง แตรหนึ่งเฟื้อง ช่อง ขนอน ๓ บาท รักษาม่านหนึ่งเฟื้อง แตรหนึ่งเฟื้อง แตรพระหดวง ขุนหมื่นกรมการเดานายระวางนายบ้านนายอำเภอ แตรห้าดวงขุน หมื่นวิเศษ ห้าด้วยช่องกองช้างทั้งปวง เสียค่าถวายบังคมแต่ค่ารักษ ม่าน ค่าปีกทองเป็นค่าตำแหน่งศักดิ์ตามบันดาศักดิ์แต่มา ๓๐๐ ขึ้น ไป เสียค่าตำแหน่งศักดิ์ ๓๐๐ ละ ๒ ตั้ง แดมา ๓๐๐ ขึ้นไปถึง นา ๓๐๐๐ เส่มอ ๓๐๐ ละ ๒ ตั้ง แต่เสียค่ารักษาม่านแต่ปีกทองแตร แตรเหมือนกันทุกคน

ในลักษณะพระราชโองการนี้ว่า พระราชโองการพระบาท พระศรีสรรเพชญ์ สมเด็จพระเอกาทศรถธิศักรบรมนาถบรมบพิตรพระ พุทธเจ้าอยู่หัว คือองค์สมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า พระเจ้าปรา สาททอง พระเจ้าข้างเนียม พระเจ้าข้างเผือก ทรงทศพิชราช—

ขรรฆราชอนันต์ดมภาราติเรก เอกอุคฺมบรมจักรพรรดิสุนทรขรรฆมิถ
 ราชบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาตรัสเอา
 พระยาไชยาธิเบศร์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโศก ราชชาติเดโชไชย—
 มไหศุริยาธิบตี อภัยพิริยปรากฏมพาหุ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช
 ครั้นพระราชโองการแสดตราพระครูทพาทย์เด็คจโดยสวัสดิภักดีชาววัง
 แดโกษาอินทหากกรมคลัง นายพิทักษ์ราชา นายชาญอาวุช แวง
 จักตั้งคบาทจำทูลมานั้ใช้ ให้หัดวงศรีราชสงครามรามภักดีปัด
 หัดวงภักดีราชยกบัตร์ แดกรมการทั้งหลาย ตรวจจักข้างม้าพด
 ไร่นาอากรสำหรับเมืองมอญโดยขนาด

ในลักษณะพระสุพรรณบัฏนั้นว่า ศุภมัตต สุนดิการยติเรก
 ๑๖๖๕ ศกได้ณตั้งวัจจรมฤคดิรมาตศุภรมักษ์ เทวติถัพุมวารศุภ
 มหุริตพระบาท พระศรีธรรมเพชญ์ สมเด็จพระบรมบพิตร พระพุทธเจ้า
 อยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานนามกรพระยาไชยาธิเบศร์ เป็น
 เจ้าพระยาศรีธรรมมาโศกราชชาติเดโชไชยมไหศุริยาธิบตี อภัย
 พิริยปรากฏมพาหุเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

ในลักษณะหนังสือซึ่งส่งของพระราชโองการนั้นว่า ข้าพระ-
 พุทธเจ้า เจ้าพระยา ศรีธรรมมาโศกราชชาติ เดโชไชยมไห สุริยาธิบตี
 อภัยพิริยปรากฏมพาหุ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช ขอกราบถวาย
 มังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชกรุงธนบุรี

๑๕๗

ด้วยข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อ) และวงศ์ตั้งคบหาซ้ายขวา จำทูลพระ
ราชโองการแสดกราพระครุฑพ่าห์ แด่พระสุพรรณบัฏเด็กลงไปมอบ
เจ้าพระพุทธเจ้าแก้ว แด่ข้าพระพุทธเจ้าเชิญพระราชโองการแสดกรา
พระครุฑพ่าห์เด็กลงด้วย (ชื่อ) แด่นายวงศ์ตั้งคบหา เข้า
มากราบถวายบังคม พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวายบังคมทูลพระกรุณา พระบาทพระพุท
เจ้าอยู่หัว

เรื่องตั้งพระเจ้านครศรีธรรมราชกรุงธนบุรี

วันอังคารเดือน ๑๓ ขึ้น ๖ ค่ำ ปีมวอกอัฐศก เพลาเช้าเด็กลง
ออกขุนนาง ณ พระที่นั่งทองพระโรง หมั้นพิพัฒน์โกษาธิบดีได้
เกล้าฯ ตั้งว่ากำหนดจะได้ให้ขุนตงมณเฑียรกรมวัง ขุนวิเศษ
นุชิตกรมคลัง นายเทียรฆราชอาตักษณ์ นายจิตรบำเรอวงศาจารย์
นอกซ้าย นายบัตตั้งกัญชรวงศาจารย์ในขวา วงศ์ตั้งคบหา
จำทูลพระราชโองการ ทรพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏ ออก
ไปพระราชทานมอบเมืองให้เจ้านครเป็นเจ้ารัตนดีมา พระเจ้านคร
ศรีธรรมราชครั้ง^๕นี้ ได้ฤกษ์ ณ วันอังคารเดือน ๑๓ แรม ๕ ค่ำ ป
มวอกอัฐศก เพลาเช้า ๕ นาฬิกา ๒ บาท เป็นมงคลฤกษ์ และให้
เจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติเบิกทองแผ่นพระสุพรรณบัฏหนัก

๖ ตั่ง กว้าง-ยาว-สำหรับจารึกพระสุพรรณบัตร แล้วให้ตัด
 ก่องทองจำหัดกึ่ง ๕ นิ้ว กิ่งใหญ่รอบ ๖ นิ้ว ทั้งฝาทังตัวหนัก ๒
 บาท ๓ ตั่งเพื่อง สูงใหญ่รอบ-สำหรับใส่แผ่นพระสุพรรณบัตร
 แล้วให้ตัดก่องเงินหนัก ๓ ตำดั่ง ๒ บาท ๓ ตั่ง สูง ๖ นิ้ว กิ่งใหญ่
 รอบ ๖ นิ้ว สำหรับใส่ก่องทองซึ่งใส่พระสุพรรณบัตร แล้วให้
 ตัดก่องทองจำหัดกึ่งฝาทังตัวหนัก-สูง-ใหญ่รอบ-สำหรับใส่พระ
 ราชโองการ แล้วตัดก่องเงินจำหัดกึ่งฝาทังตัวหนัก-สูง-ใหญ่
 รอบ-สำหรับใส่ก่องทองซึ่งใส่พระราชโองการ แล้วให้ตัดมอบ
 ทองจำหัดกึ่งฝาทังตัวหนัก-สูง-ใหญ่รอบ-สำหรับใส่ตราพระ
 ครุฑพ่าห์ แล้วให้ตัดก่องเงินจำหัดกึ่งฝาทังตัวหนัก-สูง-ใหญ่
 รอบ-สำหรับใส่มอบทองรองตราพระครุฑพ่าห์ เป็นพนักงานคดง
 มหาสมมติได้ทำ อนึ่งให้เจ้าพนักงานกรมพระคดงวิเศษเบิกงาค้อ
 พระคดงมหาสมมติ ไปให้ช่างกดงก่องสูง-ใหญ่รอบ-สำหรับใส่พระ
 ราชโองการองค์ ๓ พระสุพรรณบัตรองค์ ๓ แล้วให้ทำเจียดเขียน
 ตายทองสำหรับใส่มอบตราพระครุฑพ่าห์องค์ ๓ แล้วให้มีถุงแพร
 ตายทองสำหรับใส่ก่องพระราชโองการ พระสุพรรณบัตรและใส่
 เจียดรองตราพระครุฑพ่าห์ด้วยจงทุกองค์ แล้วให้จัดพานรองแว่น
 พ้า ถ้ามิได้พานรองแว่นพ้าจะได้เป็นพานรองมุกทับทิมก็เอาเถิด ให้
 ได้ ๓ ตำรับ แล้วให้มีถุงแพรตายทองมีระบายปากผูกกระโจม

ตั้งต่างคตุม ถ้ามิได้ผูกกระโจมสูงย่นลงต่ำไป ก็ให้มีคตุมดักหาคด
 แดงด้วยทั้งด้ามดำรับ ดำหรับใต้พระราชโองการดำรับ ๑ ใต้ตรา
 พระครุฑพ่าห์ดำรับ ๑ ใต้พระสุพรรณบัฏดำรับ ๑ เป็นพนักงาน
 พระคลังวิเศษ และกล่องทอง กล่องเงิน กล่องงา กล่องเจียด และ
 พานกุ่มย่นทอง^{๕๕} เป็นพนักงานอาตักษณได้เร่งรัดตรวจตราว่ากล่าว
 และให้กรมแต่งในซ้ายเบิกขมั่งกล่องหุ่นตราพระครุฑพ่าห์องค์ ๑ และ
 กำหนดจะได้จำริกพระราชโองการ พระสุพรรณบัฏ และจำลอง
 ตราพระครุฑพ่าห์ และมีตราพระราชโองการ ได้ฤกษ์ ณ วันศุกร์
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีมะแมชิวศก เพลาเช้า ๕ นาฬิกา ๓ บาท
 และให้กรมแต่งในซ้ายเชิญตรา พระราชโองการ พระครุฑพ่าห์ออก
 มา ให้อาตักษณและกรมแต่งในซ้ายแต่งบายศรี ๒ ดำรับ คีระ
 ดุกรคู่ ๑ เทียนทองคำ ๑ เทียนเงินคู่ ๑ ข้าวดอกคอกไม้รูปเทียน
 แฉ่งหอมน้ำมันหอม และให้อาตักษณเบิกผ้าขาวต่อพระคลังวิเศษ
 มานุ่งฉิ้น ๑ ห่มฉิ้น ๑ ดำหรับนุ่งห่มจำริกพระราชโองการ พระ
 สุพรรณบัฏ ครั้นจะใกล้ได้ฤกษ์จำริกให้จุตฐูปเทียนบูชา ข้าวดอก
 คอกไม้จุณเจิมแฉ่งน้ำมันแล้ว จึงให้อาตักษณนุ่งห่มผ้าขาวกราบ
 ถวายบังคมสามตาแล้ว จึงให้จำริกพระราชโองการ พระสุพรรณ
 บัฏ และจำลองตราพระครุฑพ่าห์ตั้งขมั่งหุ่นซึ่งกรมแต่งในซ้ายทำ
 ไว้ฉิ้น แล้วจึงเชิญพระราชโองการพระครุฑพ่าห์พระสุพรรณบัฏ

เข้าก่ดองได้ถุ่ย่นพวนแด้วอาดักษณ์ ได้ปีคตราประจำขึงปากถุ่
 ก่ดองปากถุ่ถุ่ย่นพวนตามขรรมนิยมเดีวักแด้ว จึงเชิฎพวนพระราช
 โองการตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏขึ้นไว้บนพระที่นั่ง และ
 เมื่อจารึกพระราชโองการพระสุพรรณบัฏ และจำดองตราพระ
 ครุฑพ่าห์ เป็นพนักงานคุดคัมภักและผู้รับตั้งได้มานั่งกำกับคุดคัมภักด้วย
 จันดำเรีจ ครั้นถึงกำหนดฤกษ์ จะได้เชิฎพระราชโองการ ตรา
 พระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏเสด็จไปดงเรือพระที่นั่งนั้น ให้ตั้งนม
 พดเรือและเข้าหดวงผู้จำทูลนุ่งส้มบั๊กถายใต้เดื่อครยขาว ไปเชิฎรับ
 พระราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏไปตั้งขึ้นวอ
 จครมุข และให้พนักงานตั้งตำรวจเชิฎพระวอจครมุข มีคนหาม
 ๓๐ คน มากอยเตรียมรับพระราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ พระ
 สุพรรณบัฏ ณ ประตูพระราชวัง และให้กรมวังจัดเครื่องสูงแห่
 พระราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏ หน้า ๓ คู่
 หลัง ๒ คู่ ดับทน ๔ คัน แด้วให้กรมกตาโหมเกณฑ์กถองชนะ ๓
 คู่ ปีคัน ๓ แดรงอนคู่ ๓ ดำหรับแห่และประโคมพระราชโองการ
 ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัฏ และให้มหาดไทยเกณฑ์พระ
 หดวงขุนหมื่นฝ่ายทหารพดเรือ นุ่งส้มบั๊กถายใต้เดื่อครยขาว เดิน
 ประดำเนินมือแห่หน้า ๒๐ แห่หลัง ๑๐ รวม ๓๐ คู่ แด้วให้เกณฑ์
 ทหารใต้เดื่อเกราะและหมวก ถือบั้นและขนูหางไก่ แห่หน้าพระหดวง

เรื่องตั้งพระเจ้านครศรีธรรมราชกรุงธนบุรี ๒๐๑

ขุนหมื่นซึ่งประดานมือแน่น ข้างหน้า ๓๐ ข้างหลัง ๓๕ มีขงวิวของ
ฉานแห่ด้วยตามธรรมเนียมไปตั้งจวนตั้งเรือพระที่นั่ง และข้าหวองผู้
จำทูล ๕ นาย กับต้นมผู้เชิญทรานาย ๓ นั้น ให้เคียงข้างพระวอ
แห่ไปด้วยข้างละ ๓ คนจนถึงเรือพระที่นั่ง และให้พนักงานตีค้ำรวจ
ไปปลุกฉนวนคอยรับพระราชโองการตราพระครุฑพ่าห์ พระ
สุพรรณบัตร ณ ถพานิมบ้านพระเนาโชติแล้วให้พนักงานตีค้ำรวจ
เชิญเรือพระที่นั่งศรีรัตนซึ่งแห่พระศพเข้ามาแต่เมืองนครนั้น มาตก
แต่งคาคดีหลังคา และรอยเขียนเก่าซึ่งชำรุดเศร้าหมองอยู่นั้น ให้
กรมช่างเขียนไปวาดเขียนตกแต่งซ่อมแปลงให้งามให้ดี ให้พนักงาน
กรมวังเอาม่านลงไปผูกทั้ง ๔ ด้านที่หลังคาคาคดี จะเชิญพระ
ราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตรตรงอยู่นั้นแล้ว
จึงให้เชิญพระราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตร
ตั้งจวนเรือพระที่นั่ง และให้มหาดไทยยกดาโหมเกณฑ์คูเรือแห่พระ
หวองขุนหมื่นยาว ๗-๘-๘ วา ขึ้นไปให้แต่งศิวงโฮโงกิน
เครื่องอุปโภคบริโภคตามบันดาศักดิ์ แห่หน้าเรือพระราชโองการ
ตราพระครุฑพ่าห์ พระสุพรรณบัตร ๓๕ คู่ แห่หลัง ๗ คู่ แห่ตง
ไปตั้งจวนด้านปากถัดตามธรรมเนียม และตีปทน ๔ คัน กดองชนะ ๓
คู่ ปี่คัน ๓ คู่ แตรงอนคู่ ๓ นั้น ให้แห่และประโคมไปด้วยสำหรับ
พระราชโองการแต่ ณ กรุงออกไปตามหัวเมืองและบ้านรายทางออก

ไปจนถึงเมืองนครแล้วให้ประโคนพระราชโองการ คราพระครูท
 พ่าห์กดับเข้ามาจนถึงกรุง และให้ชาววังผู้อยู่เวรตั้งไปมหาดไทย
 กดาโหม ให้หม้ายบอกแก่เจ้าพนักงานให้ทำกิจการทั้งปวงให้ครบ
 จงทุกพนักงาน อย่าให้ขาดค้างช้าเสียราชการพระเจ้าอยู่หัวไปแต่
 พนักงานใดพนักงานหนึ่งได้ตามรับตั้ง และเรื่องราวข้อรับตั้งดังนี้

	นายจำเนียรชาววัง	}
	นายแก้วนมหาดไทย	
	นายบริบาลกดาโหม	
ได้ตั้งเวร	นายรัตนบรียงชาววัง	}
	นายแก้วนมหาดไทย	
	นายพิบูลย์ชาววัง	}
	นายแก้วนมหาดไทย	
	นายชำนาญชาววัง	}
	นายแก้วนมหาดไทย	

ลักษณะพระราชโองการนั้นว่า พระบาทสมเด็จพระเอกา
 ทศรลธิศัวรบรมนารถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่ ทรงทศพิชราช
 ธรรม์ อนันตสัมภาราติเรกเอกกคุณ บรมจักรพรรดิสุนทรธรรมิก
 ราชบรมนารถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาตรัส
 เอาพระยานครเป็นเจ้าขันทีผู้มา นามขัตติยราชนิคมถ่มนุติมให้—

ต่อวรยพระเจ้านครศรีธรรมราช ครั้นพระราชโองการและตราพระ
 ราชพ่าห์เด็ดจ้โดยขุนต๋กตมณเฑียรกรมวัง ขุนวิเศษนุชิตกรมคลัง
 นายจิตรบำเรอ นายบัตตังกักกุญชร แวงจัตตังคบาท จำทุดมานั
 ไซร์ ให้พระยาราชสุภาวดีผู้ช่วยราชการ และพระยาพระหลดวง
 เด่นาบดี ขุนหมื่นมหาดเล็กเข้าเฝ้าทูลถวายตรวจจัดเครื่องราชบริโภค
 ดำหรับภักษัตริย์ประเทศราช พระราชทานมอบโดยขนาด

ในลักษณะพระสุพรรณบัฏนั้นว่า ทรงพระมหากรุณาโปรด
 เกดจ้า ให้พระยานครคั่นเมือง เป็นเจ้าชั้นชาติมา นามชัศยราช
 นิคมตมมุติมไหศวรยี่ พระเจ้านครศรีธรรมราช เสด็จไป ณ วัน
 อาทิตย์เดือนสิบเอ็ดขึ้นด้ามคำ จุติศักราช ๓๑๓๘ ปีวอกอัฐศก

ในลักษณะหนังสือซึ่งส่งของพระราชโองการนั้นว่า ข้าพระ
 พุทธเจ้าพระเจ้านครศรีธรรมราช ขอกราบถวายบังคมทูลพระกรุ
 ณาแต่พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระ
 อนันตคุณอันมหาประเสริฐ ด้วยข้าพระพุทธเจ้า ขุนวิเศษนุชิต
 กรมคลัง ขุนต๋กตมณเฑียรกรมวัง นายเทียรฆราชอาดกษณ
 นายจิตรบำเรอแวงซ้ายนายบัตตังกักกุญชรแวงขวา แวงจัตตังคบาท
 จำทูลพระราชโองการและตราพระราชพ่าห์ พระสุพรรณบัฏเด็ดจ้
 ไปพระราชทานมอบเมืองให้ข้าพระพุทธเจ้า ทรงพระนามชัศยราช
 นิคมตมมุติมไหศวรยี่ เจ้าชั้นชาติมาเมืองนครศรีธรรมราชเดรัจ

แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเชิญพระราชโองการและตราพระครุฑพ่าห์
 เด็ดจกดับโดยขุณวิเศษนุชิตกรมคลังขุนด์กตมณเฑียรกรมวัง นาย
 เฑียรฆราชอาดักษณ์ นายจิตรบำเรอแจงซ้าย นายบั๊ดดังกักญูสร
 แจงขวา แจงจักดักคบาท เข้ามากราบถวายบังคมแต่พระบาท
 ด้มเด็จพระมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบถวาย
 บังคมทูลพระกรุณาแต่พระบาทด้มเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว

บรมดุงครปฏิกการาธิคุณ อคุดยติเรกเอกดักทยา ในชาติยราช
 นิคมด้มมุติมไหศวรรย์ พระเจ้านครศรีธรรมราช ถวายอภิวาทบังคม
 แต่พระบาทด้มเด็จพระเอกาทศรถิศวบรมนารถบรมมพิตร พระ
 พุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรง พระอนันตคุณอันมหาประเดริฐ ด้วยขุณวิเศษ—
 นุชิตกรมพระคลัง ขุนด์กตมณเฑียรกรมวัง นายจิตรบำเรอแจง
 ซ้าย นายบั๊ดดังกักญูสรแจงขวา แจงจักดักคบาท จำทูลพระ
 ดุงพรณบัตร์รัตนพระราชโองการ แดตราพระครุฑพ่าห์ เด็ดจ
 ออกไปมอบพระนครศรีธรรมราชเดริจแล้ว เเชิญพระราชโองการ
 และตราพระครุฑพ่าห์เด็ดจโดยแจงจักดักคบาท กดับยังกรุงพระนคร
 ศรีอยุธยา ขอกราบถวายบังคมทูลพระกรุณาพระบาทด้มเด็จพระ
 นารถบรมมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว

ตำนาน

เรื่องตั้งพระเจ้านครศรีธรรมราชกรุงธนบุรี

กฎให้แก่พระยาราชสุภาวดี พระศรีไกรทราด พระไชยนาท
 เสด็จมาตั้งข้าหลวงผู้รักษาเมืองนครศรีธรรมราช และพระยาภาดา—
 โหม พระยาโกษา พระอุไทยธรรม พระด้วย เสด็จมาตั้งข้าผู้จะ
 ออกไปทำราชการครั้งนั้น ด้วยทรงพระกรุณาคำสั่งเห็นเกล้าว่า
 ตั้งว่าครั้งพระนครศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกแต่ก่อน ฝ่ายกรมการ
 พดเมือง ๆ นครหาที่พึ่งไม่ ยกปลัดเมืองขึ้นผ่านแผ่นดินเป็นเจ้า
 รัชชานาถได้พึ่งพาอาศัยผู้ขังซึ่งรัชชานาถแขกข้าศึก ถ้าหาไม่
 รัชชานาถก็จะระดำระตายเป็นไป ความชอบมีอยู่กับแผ่นดิน ฝ่าย
 กักตักฤชฎานุภาพคงชดัยราชผู้หนึ่ง ครั้นราชชิตาก็ได้ราชโอรส
 ฝ่ายพระยานครก็ได้ไปตามเดด็จพระราชดำเนิน ช่วยทำการยุทธ
 ซึ่งชัยเหมม้นพม่าข้าศึก ครั้นจะเอาใจให้บังคับพดช่วยการแผ่นดิน
 พระนครศรีอยุธยาก็เป็นฝ่ายเป็นด้วยอยู่เด็กรัดนั้น ประการหนึ่งก็มีทาด
 กรมกรแต่ ๒๐—๓๐ หาต้องการที่อยู่ไม่ ฝ่ายเจ้าบรมวงศ์ถาวรศักดิ์
 ครรไดศควร ให้ไปบำรุงพระเกียรติยศสนองพระเดช พระคุณแทนเจ้า
 นราธิวาสตั้งไป แต่ซึ่งจะบำรุงพระเกียรติยศนั้น ฝ่ายพระยานคร
 เคยผ่านแผ่นดินเป็นเจ้ารัชชานาถอยู่แล้ว ก็ให้ผ่านแผ่นดินเป็นเจ้า
 รัชชานาถ ฝ่ายซึ่งผู้ผ่านแผ่นดินเป็นเจ้ารัชชานาถสืบมาแต่ก่อนนั้น

เหมือนกันกับพระยาประเทศราช ประเวณีคู่เดียวกัน ให้พระราช
 ทานราชทรัพย์ช้าง ม้าคัน เครื่องราชาโภก พระมาดาอย่างฝรั่งดี
 เหลือง พระเกี้ยวทองคำ พระยอดทองคำ พระยิกาทองคำหนัก
 ทอง ๒ คำตั้ง มีชนนการเวกองค์ ๑ ฉดองพระองค์ทรงประพาศ
 ดีเหลือง ตั้งเวียนบังพระกรฉดองพระศอ หนักทอง ๒ คำตั้ง ๑ บาท
 ๑ เฟือง ฉดองพระองค์อย่างน้อย เข้มขาบก้านแยงคุมผ้า ๑ ฉดอง
 พระองค์ญี่ปุ่นพื้นใหม่ดดอกเครือ ๑ ฉดององค์ ภูษาดายหกคืบบัวผัน
 พนขาว ๑ ภูษาดายหกคืบข่องกระจนคอนกขาว ๑ ฉดององค์ ภูษา
 คดุมบรรทมเทพประนมตั้งที่ขับแพรกรวยแดงองค์ ๑ ฉดององค์ ภูษา
 งอนองค์ ๑ พานพระศรีทองคำหนัก ๑๗ คำตั้ง ๓ บาท เครื่องใน
 ทองคำ คัดับภูทึงสร้อยหนัก ๓ บาท ๑ ฉดอง เต้าปูนหนัก ๑ คำตั้ง
 ๑ บาท จอกเฟืองมีเชิงหนัก ๓ บาท ๒ ฉดอง จอกเฟืองน้อยหนัก
 ๒ บาท ๓ ฉดอง ผอบใหญ่หนัก ๑ คำตั้ง ๑ ฉดอง ผอบน้อยหนัก
 ๑ คำตั้ง ๑ เฟือง ค้ำมมัดหมากหนัก ๑ บาท ๑ ฉดอง ๗ ฉดองหนัก
 ทอง ๖ คำตั้ง ๑ เฟือง พระเต้าทองคำหนัก ๑๑ คำตั้งองค์ ๑ บัว
 พระโอบริฐทองคำหนัก ๓ คำตั้งองค์ ๑ พานเงินจำหัดักปากกะจิบ
 รongพระภูษาหนัก ๒ ชั่ง ๒ คำตั้ง ๓ บาทองค์ ๑ ฉดองพระภูษา
 เงินของควา ๓ เท้า ปากจำหัดักอย่างญี่ปุ่นหนัก ๓ ชั่ง ๕ คำตั้ง
 หนึ่ง ฉดองพระภูษาเงินของเสวย ๕ เท้า ปากจำหัดักอย่างญี่ปุ่น

หนัก ๑ ชั่ง ๓ คำดั่ง ๒ บาทหนึ่ง บ้วนพระโสมงูเงินอย่างเทศหนัก
 ๑ ชั่ง ๓ คำดั่ง ๒ บาทหนึ่ง พระกตองค์ ๑ พรหมที่ ๕ คืบผืน ๑
 เงินตรา ๓๐ ชั่ง ฉดองพระบาทอย่างเทศหนักทองขวางคู่ ๑ พระ
 เสด็จงาองค์ ๑ เรือพระที่นั่งครุฑคาคดัดดำ ๑ พระแสงดาบญี่ปุ่น
 ค้ำมกตบังหาดันทองคำปดอกทองคำองค์ ๑ พระแสงหอกซัดค้ำ
 แก้วปดอกทองคำประดับพลอย ๒ องค์ พระแสงปืนต้นครว้าทอง ๑
 พระแสงปืนยาว ๔ คืบครว้าทอง ๑ ดององค์ พระแสงปืนคาบศิดา
 ยาวท้ายพระที่นั่ง ๑๐ องค์ ออกไปผ่านรัตนธานีนามรัชชราชนิคม
 สมมุติมหิศวรย์พระเจ้านครศรีธรรมราช ซึ่งพระนามนั้นทรงพระ
 ดุพรรณบุตร ดุพรรณรัตนราชนามพระราชทานได้ก่ดองทอง
 ก่ดองเงิน ก่ดองงา กุญแจได้พานแว่นฟ้ามีกุญแจบิดตราประจำ
 ข้างออกมาด้วยแล้ว แต่ซึ่งเครื่องราชาโภคสิ่งใดมีครบนั้นให้พระ
 เจ้านครศรีธรรมราช เสนาบดีทำนุบำรุงจัดแจงขึ้นจงบริบูรณ์ และ
 ซึ่งดูหวง เสนาบดีเจ้าเฝ้ามหาดเล็กเมืองนครได้เข้ามาทำการ ณ
 กรุงนี้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานตามยศ
 กตมออกไปทำราชการด้วยพระเจ้านครศรีธรรมราชแล้ว และซึ่ง
 ดูหวงเข้ามาทำราชการด้วยนั้น ให้รับพระราชทานฉดองพระองค์
 อย่างน้อยเข้รชบกันแย่งพันแดงคุมคาค ๑ เดือกันแย่งกระบวน
 จันทน์ม่วงคุมผ้า ๑ ผ้าพ้วยห่มนอนตายเข้รชบพันแดงซบใน

แพร ๑ ถาดหมากคนโทกำไหดทองอย่างเจ้าราชินิกุลดำรบ ๑ พรหม
น้อยดีคืบฉิ้น ๑ เงินตรา ๕ ชั่ง ปิ่นรองทรงยาว ๔ คืบคร่ำทอง
รางครึ่งท่อน ๑ ปิ่นรองทรงสั้นท้ายหอยโข่งคร่ำทอง ๑ ต้องบอก
เรือรบดำ ๑ ซึ่งเส่นาบดีเข้าเฝ้าและมหาดเล็กได้รับพระราชทาน

พระยาภคตาโหม ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา ๓ ชั่ง

พระยาโกษา เตือญี่ปุ่นฉิ้น ๑ ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑

เงินตรา ๓ ชั่ง เรือรบดำ ๑

พระอภัยขรรค์ เตือเข้มราบดีจันผุดคอกฉิ้น ๑ ถาดหมาก
คนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา ๓ ชั่ง เรือรบดำ ๑

พระด้วย ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา ๓ ชั่ง

นายกิ่งมหาดเล็ก ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา ๑ ชั่ง

นายเรืองมหาดเล็ก ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา

๑ ชั่ง

นายบุญนากมหาดเล็ก ถาดหมากคนโทเงินดำรบ ๑ เงินตรา

๑ ชั่ง

นายพรดีห์ นายเพ็ง นายคดง นายศรีวัชร์ นายบุญมี
นายนากมหาดเล็ก ๖ คน เงินคนละ ๑ ชั่ง เป็นเงิน ๖ ชั่ง กดบักัน
ออกมาทำราชการด้วยพระเจ้านครศรีธรรมราชตามรับสั่ง ให้พระ
เจ้านครศรีธรรมราชบำรุงจัดตั้งไปทำราชการโดยควร ประการหนึ่ง

ราชาโรคตั้งใจไม่ครบ ให้เสนาบดีตักเตือนเจ้าพนักงานบำรุงขึ้นจง
 บริบูรณ์ อีกประการหนึ่งควรให้พระเจ้ารัตนธิดามำรุงฝ้ายหน้า
 ฝ้ายในให้สรรพไปด้วยสุรางคนาง ปรางปราสาทราชเรือนหลวงน้อย
 ใหญ่ในนอกพระนครขอบรัตนธิดา จงพิจารณาไปด้วยโยชาท
 ทหารให้เป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีในพิภพแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราช
 ดับไป ประการหนึ่งควรให้ตรวจตราคอกแต่ง ซ่อมแปลงกำแพงค่าย
 คูประตูเมืองพ่วงรอบหอรบเชิงเทิน และบำรุงช่องคูมหมุโยชาทหาร
 ให้ชำนาญชำนาญในการยุทธโง่จงสรรพ มีราชการโดยเด็ดๆ การ
 สงคราม ควรพระเจ้านครศรีธรรมราชติดตามโดยเด็ดๆ ถ้าพระ
 เจ้านครศรีธรรมราชพฤคิภาพชราโดยเด็ดๆ มิได้ ควรให้แต่ง
 ฝ้ายหน้าเสนาบดีคุมไพร่พลโยชาทหารติดตามโดยเด็ดๆ ช่วยราชการ
 การ ถ้าและฝ้ายหน้าเสนาบดีทวยหาญหุมิได้ปลงใจลงในราช
 การแผ่นดิน ย่อท้อต่อข้าศึก คบคิดกันหลบหลีกหนีประการใด
 ควรให้ตั้งพระราชอาญาโดยพระอัยการอีก ประการหนึ่งควรพระเจ้า
 รัตนธิดา ปลงราชหฤทัยเที่ยงลงในคูปาริสุทธที่สุด บังคับบัญชา
 กิจการราชการแผ่นดินตามบรรพประเพณีกษัตริย์สืบมา อย่าอาดัก
 อากรรม อีกประการหนึ่งควรบำรุงคันถุระวิบัติธนาทุระพระโคตรบิฏก
 ขึ้นไว้ให้เต็ม ณ พราหมณาจารย์กุดบุตร เด่าเรียนจะได้เป็นบุญ แห่ง
 อาคมสืบไป อีกประการหนึ่งควรตรวจตราทุระพุทธรูป พระสถูป

พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ พระวิหารการเปรียญวัดจวนอารามแห่ง
 ไตรารุคปรักหักพังเศร้างหมองอยู่นั้น ควรซ่อมแปลงทำนุบำรุงปฏิ
 ตั้งขึ้นใหม่ให้รุ่งเรือง ก็จะเป็นบุญแห่งอาตมภาพขึ้นไป ว่ามาทั้ง
 นี้เป็นปดาย ควรปดงราชเหตุที่ยังอยู่ในจตุรปริตศกัตต์เป็นอาทิ ให้
 กอบด้วยคัตต์ ๕ คัตต์ ๘ คัตต์ ๑๐ เป็นปดายมาดหมายอภิญาอยู่ใน
 ไตรารุคปรักหักพังเศร้างหมองอยู่นั้น ก็อาจจะกำจัดเสียได้ซึ่งภัยอุบาทว์ทั้งปวง ประการ
 หนึ่งนั้นเป็นกระตุการสงคราม ถ้าจะคิดอ่านชวนชวยเอาเงินจัดซื้อ
 มิทันการ กว่าจะบอกเข้ามาขอเงินกรงออกไปทำทางไกล ถ้า
 ษัตริย์ผู้ใดมีสติกำลังมั่งคั่งพอจะอาศัยได้ ให้หยิบยืมเงินทรวง
 จัดซื้อปืนดังเข้ามา จึงจะพระราชทานเงินออกไปใช้ให้ค้อภายดัง
 ฝ่ายเมืองนครศรีธรรมราชนั้น ก็ให้จัดแจงแก้ไขจัดซื้อไว้สำหรับ
 ราชการจึ่งเต็มท้องที่ แล้วยังให้หาราชทรัพย์ใช้ให้นายเงินอย่าให้เป็น
 หนักหนา บั้นก็ให้ได้ไว้สำหรับการณ์แผ่นดิน ประการหนึ่งควรให้จัด
 แจงเรือรบเรือไต้ดับุกดินประติวข้าวปลาอาหารเข้าไว้ในพระนครให้
 ได้จึ่งมาก มีราชการปดายค่านแดนขัดสนประการใด ให้บอกหนังสือ
 เข้ามาทรงพระกรุณาจะให้ยกกองทัพกรงออกไปชวย จึ่งจะได้
 อาศัยสะดวก อีกประการหนึ่งถ้าฝ่ายพระนครศรีอยุธยาขัดข้องด้วย
 อาหารจะได้พึ่งพาอาศัยบ้าง ประการหนึ่งด้วยสาอากรในเมืองนคร
 แขวงหัวเมืองซึ่งขึ้นแก่เมืองนคร ตั้งใดซึ่งเป็นพระราชทรัพย์สำหรับ

เข้าพระคตังหลวง ณ กรุงค้างเกินอยู่เก่าใหม่มากน้อยเท่าใดนั้นควร
จะตั้งเข้ามาก็ให้ตั้ง ควรมิตั้งเข้ามา จัดตั้งจะขอไว้ก็ให้บอกหนังสือ
เข้ามา จึงจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ประการ
หนึ่งคดองท่าขามซึ่งจะออกไปทะเลฝ่ายตะวันตก มีตราออกไปแต่
ก่อนให้ชุกชาระยังมีดำเร้นั้น ให้ดูท่วงท่ามาคหมายไว้ในใจ จึงจะ
ให้มีตราออกไปต่อภายหลัง ประการหนึ่งเมืองไทรมืองตานี้เป็น
ข้าชันทดีมาพระนครศรีอยุธยา มิได้มาช่วยการสงคราม เด่นา
พฤตมาตย์มูขุชุกขุนบรีกษา ให้มีตราโกษาธิบดีออกไปดองใจยืม
เงินเมืองตะพินซัง เพื่อจะคูน้ำใจเมืองไทรมืองตานี้ และตราโกษา
ธิบดีนั้นก็ไต่ตั้งออกมาด้วยแล้ว ควรให้พระเจ้านครศรีธรรมราช
เด่นาธิบดีคิดอ่านอบายถ่ายเทว่ากล่าว เมืองก็ให้ได้ ทั้งเงินก็ให้ได้
ราชการก็อย่าให้เสีย จึงจะเป็นเกียรติยศความชอบแก่พระเจ้านคร
ศรีธรรมราชเด่นาธิบดีไป ถ้าได้เงินมาหาต้องการที่จะเป็นหนี้ไพร่
ฟ้าประชากรซื้อขืนไม่ ให้เอาเงินไขค่าขืน ไว้สำหรับเมืองนคร
ศรีธรรมราชบ้าง ตั้งเข้ามาเป็นกำลังราชการพระนครศรีอยุธยาบ้าง
ถ้าเห็นว่าจะแต่งเรือไปจัดซื้อขืนก็จัดตั้ง อีกประการหนึ่งถ้าภาถูก
ค้าก็มีผู้เข้าออกเห็นหาได้ขืนเป็นกำลังไม่ จะเน้นเข้าไป ถ้าเห็นจะ
เป็นประการคดงให้ตั้งราชทพยนิชเข้ามา ณ กรุง จัดซื้อขืนได้จึง
จะแบ่งออกไปให้เป็นกำลังเมืองนครศรีธรรมราชบ้าง ประการหนึ่ง

พระยาราษฎร์ภูวดี พระศรีไกรถาด พระชัยนาท พระฉ้อเจ้าหอง
 และรัพลกรงซึ่งออกไปทำราชการ มีบุตรภรรยาอยู่ ณ เมืองนคร
 ศรีธรรมราชนั้น ถ้าต้องการจะเอาได้ช่วยราชการพลางก่อน ก็ให้
 บอกเข้ามาขอได้ ถ้าไม่ต้องการที่จะอยู่แล้ว ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าอยู่หัวต้องพระราชประสงค์ที่จะให้เข้ามา ตามเด็กราช
 ราชดำเนิน ควรให้พระยาราษฎร์ภูวดี พระศรีไกรถาด พระไชยนาท
 พระฉ้อ และรัพลกรงบงกชบุตรภรรยาพาครอบครัว เข้ามาทำ
 ราชการ ณ กรุงให้สิ้น เด็กราชการแล้ว พอใจจะออกไปทำ
 ราชการเมืองนคร ก็ทรงพระกรุณาให้ออกไปตามสมัครต่อภาย
 หดั่ง เรื่องราวซึ่งว่ากล่าวถึงนี้โดยประมาณถ้าราชการผันแปรประ
 การใด ควรให้พระเจ้านครศรีธรรมราช และเสนาบดีข้าเฝ้าคิด
 อ่านปรึกษาหารือ คำนึงประพฤติกการผันแปรโดยราชบัญชาให้ชอบ
 ด้วยการชนบแผ่นดินจงทุกประการ อย่าให้เส็ยราชการไปแต่ตั้งใด
 ดั่งหนึ่ง จึงจะเป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีในพิภพแผ่นดินเมืองนครศรี—
 ธรรมราชสืบไป บัดนี้ให้เจ้าพระยาอินทวงศ์อัครมหาเสนาธิบดีคุม
 เรือรบเรือได้ถือพล ๕๐๐ และขุนวิเศษนฤมิตรมคลัง ขุนตถกมลณ
 เทษภกรมวงษ์ นายเทษภรราชอาดักษณ์ และนายจิตรบำเรอแวง
 ซ้าย นายมัตถ์ถึงกัญชรแวงขวา แวงจัตถ์ถึงคบาท จำทูลพระ—
 ด้พรรณบัตรรัตนพระราชโองการ และตราพระครุฑพ่าห์ออกมา

พระราชทานมอบเมืองให้พระเจ้านครศรีธรรมราช รับราชการผ่าน
แผ่นดินเมืองนครสืบไป ถ้าแต่เจ้าพระยาอินทวงษาออกมาถึงเมือง
นครแล้ว เมืองนครตั้งบอยู่ หาราชการคึกมิได้ ให้ขับทราบตอด
ฟังเข้ามาข้างฝ่ายกรุง ถ้าได้ข่าวว่ากรุงมีการศึกให้เร่งรีบเข้ามาช่วย
ราชการให้ทันที่วงที่ ถ้าฝ่ายกรุงตั้งบอยู่ หาราชการคึกมิได้ ให้เจ้า
พระยาอินทวงษาอยู่ชำระว่ากล่าว เริงวัดด้วยสาอากรในเมืองนคร
แคว้นแคว้นหัวเมืองชนแก่เมืองนคร แต่บรรดาซึ่งเป็นพระราชทรัพย์
จะได้เข้ายังพระคลังหลวง ณ กรุง ค้างเก็บอยู่เก่าใหม่มาจน้อยเท่า
ใดนั้น ให้เจ้าพระยาอินทวงษาเร่งวัดได้มากน้อยเท่าใด ควรจะตั้ง
เข้ามาก็ให้ตั้งเข้ามา ควรมิตั้งเข้ามา พระเจ้านครศรีธรรมราชขัด
ต้นจะขอไว้ให้บอกเข้ามาขอไว้ จึงจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานให้ประการหนึ่งขึ้นพม่า ๓๐๐ ปืนยักตรา ๒๐๐ ซึ่งให้
ออกไปตั้งพระเจ้านครนั้น ถ้าออกไปถึงเมืองนครแล้ว ขึ้นพม่า ๓๐๐
นั้นให้พระราชทานไว้สำหรับเมืองนคร แต่ปืนยักตรา ๒๐๐ นั้น ถ้า
เมืองนครตั้งบอยู่ หาราชการคึกมิได้ พระเจ้านครพอจะจัดขึ้น
ตำรองไว้สำหรับเมืองได้ให้ตั้งปืน ๒๐๐ นั้นกลับคืนเข้ามา ถ้าเมือง
นครยังมีรบคาบ จะขอไว้สำหรับราชการก่อนก็ให้เอาไว้เถิด ประ
การหนึ่งถ้าพระราชโองการเด็ดจะประทับถึงหัวเมืองใด ให้ผู้รัก
ษาเมืองผู้กรมการปลุกหอรบเชิญพระราชโองการขึ้นประทับ แต่ง

การส่งโทษกราบถวายบังคมตามธรรมเนียม แล้วให้รับส่งต่อกัน
ออกไปว่าจะถึงเมืองนคร ตามอย่างพระราชโองการเดี๋ยงไปมอบ
เมืองทุกครั้ง อย่าให้เสียราชการ เดียพระยศพระเกียรติไปแต่ถึง
ใดสิ่งหนึ่งได้ ถ้าแต่พระราชโองการเดี๋ยงถึงเมืองนครแล้ว ให้
เสนาบดีพระหอดวงขุนหมื่นเข้าเฝ้า ผู้อยู่รักษาเมืองนครแต่งการรับ
ส่งพระราชโองการ และทำการส่งโทษกราบถวายบังคม พระราช
ทานมอบเมืองแก่พระเจ้านครตามคำรากฎหมายอย่างธรรมเนียมแต่
ก่อน ให้เป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีไว้สำหรับแผ่นดินเมืองนครศรีธรรม-
ราชสืบไปจงทุกประการ

กฎให้ไว้ ณ วันอังคาร เดือน ๑๓ แรม ๔ ค่ำ จุศักราช
๓๓๓๗ ปีวอกอัฐศก

วันจันทร์ เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ปีวอกอัฐศก เพดาเข้า
เดี๋ยงออกขุนนาง ณ พระที่นั่งทองพระโรง หมื่นพิพัฒน์โกษาได้เอา
ร่างกฎนี้อ่านกราบทูลพระกรุณาถวายแต่ต้นจนจบ ทรงพระกรุณาฯ
ให้ตกแซกวงกาโดยพระราชดำริทรงแต่งจนสำเร็จแล้ว ทรงพระ
กรุณาให้อ่านแต่ต้นจนจบอีกครั้งหนึ่งแล้ว ทรงพระกรุณาตั้งว่า
เรื่องรากฎซึ่งทรงแต่งนี้เสร็จตั้งอยู่แล้ว ให้ตั้งกระตาศตามร่างนี้
เถิด แต่ทรงพระกรุณาตั้งซึ่งจะได้เชิญพระราชโองการ พระ
สุพรรณบัตร คราพระครูทพ้าห์ออกไปพระราชทานมอบเมืองแก่

พระเจ้านครศรีธรรมราช^{๒๕} เป็นกฎหมายอย่างธรรมเนียมได้
เคยทำมาแต่ก่อนประการใด และเจ้าพนักงานได้รับพระราชทานค่า
ธรรมเนียมประการใด ให้ทำเป็นกฎหมายเขียนรดงไว้จงามค้
แล้วให้เอากราบทูลพระกรุณาถวายแล้วให้เอาไว้เป็นกฎหมายอย่าง
ธรรมเนียมสำหรับแผ่นดินสืบไป เมื่อทรงพระกรุณาตั้งนั้น

สมเด็จพระเจ้าตากเฮอ เจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์

พระเจ้าหลานเธอ กรมขุนอนุรักษ์สงคราม

หม่อมเจ้าประทุมไพจิตร

หม่อมเจ้ามงคล

เจ้าพระยาอนุวงศ์ราชา

เจ้าพระยาศรีธรรมราช

เจ้าพระยามหาสมบัติ

เจ้าพระยาอินทวงศ์

เจ้าพระยาราชนายก

พระยาราชทูต

พระสมบัติบาล

พระศรีมโหสถ

พระยาจักร์

พระยามหาเสนา

พระยายมราช

พระยาพิชัยไศศวรรย์

พระยาสุรเสนา

พระยาธรรมไตรโลก

พระยาพิชัยราชา

พระยาธิเบศร์บดี

พระยาพิจิตร

พระครูพิเชต

พระมหาอำมาตย์

พระราชสุภาวดี

พระวิจิตรณรงค์

พระทายน่า

ขุนหลวงพระไกรดี

ขุนไชยอาญา

เผ้าทูตละของชุดีพระบาทอยู่ด้วย ต้มเต็้พระตั้งฆราวาส พระ
พุทธโฆษา พระอาดักษณ์ ก็เข้ามาเผ้าถวายพระพรอยู่ด้วย

วันอังคาร เดือน ๑๓ แรม ๕ ค่ำ ปีวอกอัฐศก เพดาเข้า
ได้ตั้งกฏฉบับนี้ให้แก่พระยาโกษา พระอุไทยธรรม นครรับไป ณ
ศาลาตึกขุนในพระราชวังแล้ว

คิดค่าตั้ง ค่าตรา ค่าธรรมเนียม ซึ่งเจ้านครจะได้ออกไป
ผ่านเมืองนครครุฑ และเจ้าพนักงานทั้งปวงจะได้รับพระราชทานทวิ
ชนเท่าตัวกับเป็นเจ้าพระยานคร เป็นเงิน ๔๓ ชั่ง ๓ บาท ในนี้

ค่ารับตั้ง ๔ ค่อ ๆ ละ ๖ ตำดั่ง เป็นเงิน ๓ ชั่ง ๔ ตำดั่ง

ค่าทูลฉลอง ๑๘ ตำดั่ง

ค่าตั้ง ๒๐ ชั่ง

ค่าตรา ๓๐ ชั่ง

กรมแต่งในซ้ายได้รักษาตราพระราชโองการ ตราพระครุฑ
พ่าห์ แล้วได้เชิญออกบิณฑพระราชโองการ และจำลองตราพระครุฑ
พ่าห์ ๓ ชั่ง

อาตักษณ์ได้แต่งพระราชโองการ และได้จารึกพระราช
โองการพระสุพรรณบัฏ เงิน ๓ ชั่ง นายศรีซ้ายขวา ๒ ตำรับ
ศิระสุกร ๑ เทียนเงินคู่ ๑ เทียนทองคู่ ๑ ดอญคู่ อาตักษณ์ได้
ทำเอง ผ้าขาวสำหรับนุ่งห่มจารึกพระราชโองการตำรับ ๑ เบิก
พระคดังพิเศษ

ต้นมผู้ได้เชิญตราพระราชโองการ ตราพระครุฑพ่าห์ แต่
พระที่นั่งมาชนพระมณฑลแห่งดงไปตั้งจนถึงพระที่นั่ง ๓ ชั่ง

ค่ากฏตำหรับผู้ผ่านเมือง ๓ ตำดั่ง

ค่าตรา นำให้ หักเมือง ราย ทาง ปลุกหอรับพระราชโองการ
และทำกิจการทั้งปวง ๗ คำตั้ง ๑ บาท

คนหามพระมณฑปพระราชโองการ ๓๐ คน คนถือเครื่อง
แห่พระราชโองการ ๓๐ คน ถัดปัทมสำหรับพระราชโองการ
๔ คน กดองชนะ ๓ คู่ ๖ คน ปี่สำหรับกดองชนะคน ๓ แครงอน
คู่หนึ่ง ๒ คน รวม ๓๓ คน ๆ ละ ๒ บาท เงิน ๓๖ คำตั้ง ๒ บาท

ขุนพิชณุกรรม์ กรมช่างเขียนได้เขียนเรือพระที่นั่งสำหรับ
ทรงพระราชโองการ บายศรีหิ้วท้าย ๒ สำหรับ ศักระตุกรคู่ ๓
เขียนเงินคู่ ๓ เขียนทองคู่ ๓ ต้องคู่ ผ้าขาวกาสำนึ่งห่มเขียนเรือ
พระที่นั่งสำหรับ ๓ ขุนพิชณุกรรม์ได้ทำเอง เงินกำนมหิ้ว ๓ คำตั้ง
ท้าย ๓ คำตั้ง

พันเงิน พันทองได้ค่าพระราชทานพระเสด็จ ๓ คำตั้ง พระ
กตด ๓ คำตั้ง รวม ๖ คำตั้ง

คิดตีริเข้ากันเบ็ดเดี่ยวเป็นเงิน ๔๓ ชั่ง ๓ บาท ยกค่าตง
๒๐ ชั่ง ค่าตรา ๓๐ ชั่ง รวม ๓๐ ชั่งเสียแล้ว คงจะได้เสียค่า
เบ็ดเดี่ยว นอกค่าตงค่าตราเป็น ๓๐ ชั่ง ๓๑ คำตั้ง ๓ บาท

ถ้าเป็นแต่เจ้าพระยานคร หักตงกึ่งหนึ่ง คงเรียกกึ่งหนึ่ง ทง
คำตงค่าตราและค่าเบ็ดเดี่ยวทั้งปวง ตีริเข้ากันเป็นเงิน ๒๐ ชั่ง
๕ คำตั้ง ๓ บาท ๒ คำตั้ง ยกค่าตง ๓๐ ชั่ง ค่าตรา ๕ ชั่ง รวม

๑๕ ซึ่งเดี่ยแล้ว คงจะได้แต่ค่าเบ็ดเตล็ดนอกกว่าค่าตั้งค่าตรา
เป็นเงิน ๕ ซึ่ง ๕ ตำดั่ง ๓ บาท ๒ ตั่ง ขอเดชะ

วันอังคาร เดือน ๑๓ แรม ๓ ค่ำ ปีวอกอัฐศก เพดาบาย
๓ โมงเศษ เด็ดจออก ณ ตำหนักแพ หมื่นพิพัฒน์โกษากราบทูล
พระกรุณาว่าคิดเงินค่าธรรมเนียมพระเจ้านครจะได้ออกไปผ่านเมือง
นครกรณ ^{๕๕} ทงค่าตั้งค่าตราค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานทงปวง
เบ็ดเตล็ดเข้ากันเป็นเงิน ๕๓ ซึ่ง ๓ บาท ยกค่าตั้ง ๒๐ ซึ่ง ค่าตรา
๓๐ ซึ่ง รวม ๓๐ ซึ่งเดี่ยแล้ว คงแต่ค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงาน
ทงปวง ๓๓ ซึ่ง ๓ บาท แดะบดินเจ้าพนักงานทงปวงปรึกษาพร้อม
กันเห็นว่า พระเจ้านครชัตถนอยู่ รับพระราชทานค่าธรรมเนียมทง
หนึ่งเป็นเงิน ๕ ซึ่ง ๑๐ ตำดั่ง ๓ บาท ๒ ตั่ง จึงทรงพระกรุณา
ตั้งว่า ครั้นจะเรียกเอาตดแต่ทงหนึ่ง กฎหมายอย่างธรรมเนียมจะ
พ้นเพื่อนไป อนึ่งเจ้าพนักงานทงปวงจะว่ากล่าวติเตียนว่า พระ
เจ้านครออกไปผ่านแผ่นดินเมืองนครเป็นกษัตริย์ประเทศราช เงิน
ค่าธรรมเนียมของเราก็คิดอยู่ พระเจ้านครจะได้เกียรติยศไป อย่า
ให้ตด ให้เจ้าพนักงานเรียกเอาค่าธรรมเนียมจงเต็ม อย่าให้เขา
ว่ากล่าวติเตียนได้ จึงจะเป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีในพิภพแผ่นดินเมือง
นครสืบไป แดะกฎหมายค่าธรรมเนียมทงนี้ให้ตั้งไว้เป็นกฎหมาย
อย่างธรรมเนียมสำหรับแผ่นดินสืบไป เมื่อทรงพระกรุณาตั้งน

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์ เจ้าพระยาศรี
 ธรรมราช เจ้าพระยามหาสมบัติ เจ้าพระยาอินทวงศ์ พระยา
 ราชนายก พระยาจักรี พระยามรราช พระยารามัญวงศ์ พระ
 ท้ายนา พระมหาเทพ ทั้งพระเจ้านครเจ้าทุกตระกูลพระบาทอยู่
 อยู่วัย

วันอังคาร เดือน ๓๓ แรม ๕ ค่ำ ปีวอกอกอชุก ได้แจกเงิน
 ค่าธรรมเนียมพระเจ้านครเสียให้เจ้าพนักงานทั้งปวงเป็นส่วน

นายพิมาน }
 นายจำเนียร } ชาววัง ๓ ตำแหน่ง

นายแก้วนมทาทไทย ๖ ตำแหน่ง

นายฤทธินายเวรรับกตาใหม่ ๓ ตำแหน่ง

นายวิสูตรมณเฑียร }
 นายบริบาล } กตาใหม่ ๓ ตำแหน่ง

หอดวงราชมานู ห่มเงินหั่วราชา ชาวปี ๓ กตองชนะ ๖
 เจ็ดคน ๓ ตำแหน่ง ๒ บาท แตร ๒ คน ๓ ตำแหน่ง

คนหามพระวอ นายศรีนายเวร ห่มเงิน ๓๐ คน ๕ ตำแหน่ง

ชาวภริมย์ถือเครื่องสูง นายเรื่องภูตาศมารี ๓๐ คน
 พันเงิน ๕ ตำแหน่งพนักงานพระเสด็จ ๓ ตำแหน่ง

พันทองพนักงานพระกอด นายเรื่องภูคาศามารับ ๓ คำตั้ง
ดนมผู้เชิญพระราชโองการ หดวงราชบำเรอ ขุนจันทา—
ทศย์ ๓ ชั่ง

ค่าเขียนเรือทรงพระราชโองการ ขุนพิชณุกรม ๖ คำตั้ง
คนถือด้นบท หมั้นวิสูตรรับ ๒ บาท
ค่าคราน้ำ ๗ คำตั้ง ๓ บาท
อาดักษณขุมมหาดีทมิ ๓ ชั่ง
กรมแดงใน หดวงราชโกษา ๓ ชั่ง

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัตน์)

ดาร์ตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาธิบดี อภัยพิริยปรา-
กรมพาหุ ดมูพระกตาโหม ให้มาแก่ผู้ว่าที่พระศรีราชสงคราม
รามภักดีปัดดี หดวงภักดีราชยกกระบัตร หดวงศรีรัตนทนต์
หดวงเทพเด่นาดังดี หดวงไชยประชาดัดดี และกรมการทั้งหลาย

ด้วยเสนาพฤตามาตย์มขตขุนทั้งปวง บัรึกษากราบทูล
พระกรุณาว่า เมืองนครศรีธรรมราชขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยาแต่
ก่อนนั้นถ้าเสนาบดีข้าราชการผู้ใหญ่มีบำเหน็จความชอบในราชกิจ
สมควรจะบรมบพิตรปลูกเตียงให้ออกไปรั้งเมืองครองเมือง มีแต่ปัดดี

ยกกระบัตกรมการรับราชการตามชนบธรรมเนียมโบราณราชประ
เพณี พระยาตากสินได้ว่าราชการแผ่นดินครั้งนั้น กอบไปด้วย
โมหะโงะ มิได้ประพฤติกการให้ชอบโดยชนบราณ ตั้งให้เป็น
ถึงเจ้านคร มีอรรคมหาเสนาจตุตถมภ มหาตเด็ก ต้องซื้อข้าเฝ้า
เทียมพระเจ้าอยู่หัว จะตั้งกิจราชการบริหารหมายประการใดกว่า
รับตั้ง คุณคงอนุวงศ์ราชวงศ์ดี มีแต่รับตั้ง ตั้งแต่เจ้ากรมปลด
กรมหลวง ขุนหมื่นนายเวรปลดเดเวร ห้ามเสนาบดีเหมือนดังนี้ไม่
ซึ่งตั้งให้พระปลัดเป็นเจ้านนิตประเพณีแต่ปางก่อน ฝ่ายผู้ตั้งผู้แต่ง
ประพฤติกการผิดต่าง ๆ มิได้เป็นยุติธรรม ข้อไพร่ฟ้าประชากร ๆ
ประนอมพร้อมกัน จับประหารชีวิตเสียแล้ว พระเจ้าอยู่หัวได้จึง
เข้ามาผ่านพิภพเสนา मुख ถูกขุนปริกษาให้เจ้านครถอยยศตตเสนา
บัตตั้งเสีย ฝ่ายเจ้านครก็ห้ามความชอบตั้งหนึ่งตั้งใดต่อแผ่นดินไม่
แต่หากว่าทรงพระเมตตาเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่ ประหนึ่งจะมีความคิด
เห็นผิดและชอบ จะตั้งใจทำราชการแผ่นดินโดยสุจริต จึงให้คงว่า
ราชการวังเมืองครองเมืองสืบมา แล้วทรงพระกรุณาตั้งจำเพาะ
ให้เจ้านครเกณฑ์เลขเข้ามาร้อนทอง เจ้านครมิได้จัดแจงกะเกณฑ์
เลขให้ครบตามเกณฑ์ ให้ข้าหลวงไปตักเลขเมืองนคร ก็ได้เลข
ดกน้อยค้ำดงกว่าจำนวนตักแต่ก่อน แล้วมีตรารับตั้งให้หาเจ้านคร
เข้ามาคิดราชการถึงตองครั้งก็คิดพลัดมิได้เข้ามา เห็นว่าเจ้านคร

ทางรักภักดีต่อผู้มีภักดีชวนชวายเป็นราชการสนอง พระเดช พระคุณ
 ไม่ ไม่เกรงกลัวพระราชอาญา เจ้านครนิค ประการหนึ่งเจ้านคร
 ก็แก่ชราพดุมิภาพ เกิดอกม้การณรงค์สงครามทำมิได้จะเสีย
 ราชการไป จะให้เจ้านครคงว่าราชการเมืองนครดืบไปมิได้ ละ
 ไว้จะเป็นเสี้ยนหนามต่อแผ่นดิน ให้ยกเจ้านครออกเสียจากเจ้านคร
 ศรีธรรมราช เขาตัวเข้ามาใช้ราชการ ณ กรุง และเจ้าพัฒน์
 เมืองนครนั้นด้วยซ้อมนั้นคงจงรักภักดีโดยสุจริต ได้ทำราชการสนอง
 พระเดชพระคุณมีความชอบมาแต่ก่อน ขอพระราชทานให้เจ้า
 พัฒน์ออกไปว่าราชการรักษาเมืองนครดืบไป จึงทรงพระกรุณา
 ครัดเห็นอเกตุฯ ดังว่า ถูกขุนปรัักษาชอบด้วยราชการและชนบ
 ชนมเนียมโบราณราชประเพณีอยู่แล้ว ให้เอาเจ้าพัฒน์เป็นเจ้า
 พระยานครศรีธรรมราช ว่าราชการรักษาเมืองนครดืบไปตามถูก
 ขุนปรัักษานั้นเถิด จึงตั้งเจ้าพัฒน์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโคศราช
 ชาติเดโชไชยมโหฬริยาธิบดี อภัยพิริยปรารถมพาหุ เจ้าพระยา
 นครศรีธรรมราชออกมาว่าราชการบ้านเมืองดำเรื่งกิจ ดุชทุกข์ ของ
 ราษฎร ด้วยพระปลัดกรมการเมืองนครศรีธรรมราช ตามพระราช
 กำหนดกฎหมายชนบธรรมเนียมสืบ ๆ มาแต่ ก่อนจง พริ้อม มุด กัน
 ให้เป็นเอกจิตเอกฉันทหน้าหนึ่งใจเดียว อย่าให้ถือเปรียบแก่งแย่ง
 ให้เสียราชการ ให้ราษฎรได้ความยากแค้นเดือดร้อนแต่ตั้งได้ตั้ง

หนึ่งได้ และให้พระปลัดกรมการพืงบังคับบัญชาเจ้าพนักงานเป็น
 เจ้าพระยานครศรีธรรมราช แต่ซึ่งชอบด้วยราชการพระราชกำหนด
 กฎหมายขนบธรรมเนียม ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชมีหน้าใจ
 โอบอ้อม เมตตากรุณาแก่สมณะชีพราหมณ์ไพร่บ้านพลเมืองให้
 อยู่เย็นเป็นสุข อย่าให้มีมีความโกลโกลเบียดเบียนฉ้อกระบังคณา
 ประชาราษฎร ให้ได้ความยากแค้นเดือดร้อนแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้
 หนึ่งถึงเทศกาดพระราชพิธีศรีสังขาร ให้เจ้าพระยานครศรีธรรม—
 ราช พระหุดวงขุนหมื่นกรมการชาวด่านด้วยช่องกองข้างตราภูมิ
 คุ้มห้าม พร้อมกับกรวาทถวายบังคมถือน้ำพระพิพัฒน์ดัจจา ณ วัด
 มหาธาตุเมืองนคร ตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมแต่ก่อนดั้น ๆ มา
 ถ้าผู้ใดขาดมิได้มาถือน้ำ ก็ให้บอกส่งตัวเข้าไป ณ กรุง จะเอาตัว
 เป็นโทษตามบทพระอัยการ หนึ่งถึงเทศกาดพระราชพิธีศรีสังขาร
 ก็ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช แต่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองเครื่อง
 ราชบรรณาการเข้าไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ตามกฎหมาย
 อย่างธรรมเนียมดั้นมาแต่ก่อนจงทุกงวดทุกปี อย่าให้ขาดได้ หนึ่ง
 กรมการที่ใดหาตัวมิได้ ก็ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชปรึกษา
 ด้วยกรมการจับเอาผู้มขอซึ่งมีสติกำลังมั่งคั่งดีชยชอมนกงดั้นนั้น จับ
 ตงชนไว้ให้ครบตามตำแหน่งที่มีราชการจะได้กะเกณฑ์เอาราชการ
 ณะดวก จับได้ผู้ใดเป็นที่ใดก็ให้บอกเข้าไปยังกรุง ณ ศาลา เขา

กราบทูลพระกรุณาให้มีตราเจ้าพนักงานตั้งออกมา ตาม ขรรมนิยม
 หนึ่งนอระมาด งาช้าง คีบูก บักกน เป็นของคอบแทนตุ๊กค้า
 ต่างประเทศ ดินประดิวเป็นกระทุ้ราชการ ให้เจ้าพระยานครศรี—
 ธรรมราชกำชับว่ากล่าวห้ามปรามแก่เสมียนทนาย พรรคพวกดม
 กำตั้งบ่าวไพร่ดมครัดมาอาศัย อย่าให้คบกันทำข่มเหงฉ้อกระบัด
 ทำกรรโชกราชฎ เป็นโจรผู้ร้ายปล้นตมฉกฉกข้างม้าโคกระบือ
 เครื่องอัญมณีของดมณะที่พราหมณ์อาณาประชาราษฎร์ ข่าร้าง
 เองาเอาชนาย คัดค้นไม้อันมีผล ทำตายพระพุทธรูป พระดรูป
 พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ พระวิหารการเปรียญ วัดวาอาราม
 ทำให้ผิดคดียพระรชกำหนดกฎหมายห้ามปรามเก่าใหม่ มีผู้มา
 ร้องฟ้องพิจารณาเป็นดัคัยจะเอาผู้กระทำผิดเป็นโทษ และกฎหมาย
 ดำหรับที่บังคับบัญชาว่าราชการบ้านเมืองนั้น ได้บิดตราพระครัดที่
 ดั่งให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชเอาออกมาด้วยแล้ว ครั้นดสาร
 ตรานั้ไซ้ ก็ให้ผู้ว่าที่พระศรีราชสงครามรามภักดี ปลัดหลวงภักดี
 ราชยกรมบัตร หลวงศรีดุรินทรบดี หลวงเทพเดนาดีดีดี หลวงไชย
 ประชาดีดีดี และกรมการ เรียกเอาตราจ่านักกฎหมายกิจราชการ
 ดารบัญญัติกระทรวงความเก่าใหม่ บโทนคนใช้ไรรุ่นด้วยสาอากรบรรดา
 มีตามตำรา ๑๒ เดือน ดำหรับที่ผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชสืบ
 มาแต่ก่อน และตั้งโคซึ่งเป็นของนราสูริวงษ์เจ้านครรับค่อนเจ้าพระ

ยาสุธรรมมศรี เมื่อช่วยราชการเมืองนครศรีธรรมราชนั้น มอบ
 ดั่งให้แก่เจ้าพัฒน์ผู้เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราชใหม่จึงเสด็จขึ้น
 เริงและให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชใหม่รับราชการตามพนักงาน
 ตามพระราชกำหนดกฎหมาย ขนบธรรมเนียม พิภักดิ์ อัครา ดับมาแต่
 ก่อน ให้ช่วยราชการจงทุกประการ อย่าให้เสียราชการ
 แผ่นดินไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ และให้บังคับยกกระบัตรพระหดวง
 ขุนหมื่นกรมการ ทำตามท้องตราบังคับมาจงทุกประการ ดำ
 ತ್ರามา ณ วันอังคารเดือน ๘ แรม ๓๓ ค่ำ จุศักราช ๓๑๕๖ ปี
 มโรงศก

วันพุธเดือน ๘ ขึ้น ๓๓ ค่ำปีมโรงศก เพลาเช้า ๓ โมงเศษ
 เสด็จออกขุนนาง ณ ท้องพระโรงพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน พระยา
 สุรเสนาได้เอาร่างตราซึ่งยกเมืองสงขลามาคองขึ้นแก่เมืองนคร และ
 ทรายกเจ้านครออกเสียจากที่เมืองนคร เอาเจ้าพัฒน์เป็นเจ้าพระยา
 นครนั้นกราบทูลพระกรุณาอ่านถวาย ทรงตกแทรกคิดแปลงบ้าง
 แล้วอ่านทูลเกล้าฯ ถวายจนสิ้นข้อเนื้อความแล้ว ทรงพระกรุณา
 ดั่งว่าดีแล้วให้เอาตามร่างทรงตกแซกนั้นเถิด เมื่อทรงพระกรุณา
 ดั่งนั้น กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ กรมหลวงเทพหริรักษ์ กรม
 หลวงนรินทร์รัตนเรศ ๓ พระองค์ เจ้าพระยาวัดนาพิพิธ เจ้าพระยา
 มหาเสนา พระยายมราช พระยาพลเทพ พระยาพิพัฒน์โกษา

พระยาท้ายน้ำ พระยาอภัยรณฤทธิ พระยาราชภักดิ์ พระยาศรี-
พิพัฒน์ พระยามหาอำมาตย์ ๓๐ คนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่
ด้วย

ดำเนินาถ

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒนา)

กฎให้แก่เจ้าพัฒนาฝ่ายหน้า ผู้เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโคก
ราชชาติเตโชไชยมไหสุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากฏมหาหุ เจ้าพระ
ยานครศรีธรรมราช ด้วยทรงพระกรุณาตรัสเห็นเกล้าฯ ตั้งว่า
เจ้าพัฒน์มีความชอบต่อความภักดีจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระ-
บาท ได้ทำราชการสนองพระเดชพระคุณมาแต่ก่อน และครั้งนั้น
ความทรงพระมหากรุณาชุบเกล้าฯ ให้เจ้าพัฒนาเป็นเจ้าพระยานคร
ศรีธรรมราชออกมาครองเมืองรับกิจการ โดยกฎหมายอย่างธรรมเนียม
ดำนานสำหรับชนบแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราชสืบมาแต่ก่อน และ
ลักษณะทุกวันนี้ เมืองข้าขอบขัณฑสีมาภักดิ์ได้ฝ่ายตะวันตกตะวันออก
โดยปริณิณฑรรอบคอบไม่ส่งรบราบคาบ กอบไปด้วยจาดาด
ทำการณรงค์สงครามเกิดการรบพุ่งกันทุกแห่งทุกตำบลอยู่ ถ้าเจ้า
พระยานครศรีธรรมราชออกมาถึงเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ให้
ตรวจตราตุ๊กาแพงและค่ายคูประตูเมืองพ่วงรอรอบเชิงเทิน การ

ตั้งใตซึ่งชำรุดปรักหักพังอยู่นั้น ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช ว่า
 ถ้าวัดก่อก่อนเร่งรัดแก่กรมการเจ้าหมื่นพนักงาน ให้เร่งทำและตก
 แต่งซ่อมแปลงขึ้นไว้ให้ตั้งแน่นหนามั่นคงงหนักพนักงาน อย่า
 ให้ชำรุดปรักหักพังอยู่แต่หน้าที่หนึ่งได้ประการหนึ่งให้ตรวจดูสาร-
 บัญชีเลขคงตั้งจำนวนมีเกาะเบญจศก มีมะโรงฉก เป็นเลขหมวด
 โดกกองโต และเลขหัวเมืองหน้าที่บรรดาแคว้นแคว้นแขวงจังหวัดขึ้น
 แก่เมืองนครศรีธรรมราช เป็นจำนวนเลขมากน้อยเท่าใด ให้คัด
 บัญชีมาอ่านจงเนื่อง ๆ ให้จะเงินจำนวนเลขไว้จึงมั่นคง มีราชการ
 จะได้กะเกณฑ์สะดวก และเลขหมวดโดกกองโตซึ่งเกี่ยวคร้าน
 หลบหลัดหนีละมุดนายเดี่ย ออกไปซ่อมซ่อมอยู่ ณ ซอกหัวขาร
 เขามิได้เข้ามารับพระราชทานตั้งครั้งก่อนและครั้งนี้ ขาดมิได้จับ
 จำราชการแผ่นดิน ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชแต่งพระหลวง
 ชุนหมื่นซึ่งตั้งซ่อมมั่นคงนั้น ออกไปว่ากล่าวชักชวนเกลี้ยกล่อม
 โดยเมตตาจิต ให้ผู้มีชื่อชักชวนกันเข้ามาตั้งบ้านเรือนทำมาหากิน
 อยู่ตามถิ่นฐานที่ภูมิดำเนาให้บริบูรณ์มั่นคง ได้มากน้อยเท่าใด
 ให้บอกบัญชีบอกเข้ามายังกรงให้แจ้ง อนึ่งให้ตรวจดูปืนใหญ่
 กระสุนดินประสิวเครื่องต่างตราดูให้รู้จำนวนมากและน้อย ว่าตั้งอยู่
 มากน้อยเท่าใด ชำรุดมากน้อยเท่าใดซึ่งชำรุดนั้นให้พิเคราะห์ดู
 พอจะตกแต่งซ่อมแปลงขึ้นเขาเป็นราชการได้ ก็ให้คัดแต่งซ่อม

แปลงขึ้นให้ควัวสำหรับเมืองสำหรับราชการดัดไป ปั้นใหญ่น้อย
 ซึ่งคือผู้มีได้ชำระ และกินประดิดนั้น ก็ให้ว่าแก่หมู่พนักงานให้เอา
 ปั้นโทรมน้ำมันและหมันเอาดินออกตากแดดจนแห้ง ๆ อย่าให้ดิน
 ประดิดและปั้นสำหรับเมืองเป็นตมิม คร่ำคร่า อยู่แต่ ตั้งโต ตั้งหนึ่งได้
 หนึ่งให้ตรวจดูเรือรบเรือได้ในอัครานอกอัคราสำหรับเมือง มี
 จำนวนอยู่มากน้อยเท่าใด ก็และชำระประการใด ซึ่งชำระอยู่นั้น
 ก็ให้ว่ากล่าวเร่งรัดแก่เจ้าหมู่พนักงาน ให้เร่งตกแต่งซ่อมแปลง
 ดัดยาดาพอนขึ้นไว้ให้คั่งงทุกด้าทุกหมู่พนักงาน อย่าให้เรือรบเรือ
 ได้ชำระทุกุโทรมอยู่แต่ด้าหนึ่งได้ แล้วให้ทำโรงร่วมเงาเอาขึ้น
 งามทนทานน้ำไว้งทุกด้า อย่าให้เรือรบเรือได้ตากแดดกว่าฝนฝูเปีย
 งดัยราชการไปแต่ด้าหนึ่งได้ ถ้าถึงเทศกาลดัดคัศครุและอ้ายญวน
 ฆเหล่าร้ายจะเข้ามากระทำเบียดเบียนจับกุม ผู้คนถูกค้ำวานิชขายขอบ
 ษณิตด้ามาซึ่งสัญญาไปมาค้าขายประการใด ก็ให้แต่งเรือรบเรือได้
 นายเรือปลัดเรือไพร่พลรบพลกรรเชียง สรรพไปด้วยปั้นใหญ่น้อย
 กระสุนดินประดิดเครื่องด้าคราอุครบคามเกณฑ์ ออกถาคคอย
 ตระเวณจงทุกอ่าวทุ่งบรรจบถึงด่านแดนหัวเมืองต่อกันจงกวคชันทง
 กดางวันแะกดางคืน ถ้าได้ข่าวว่าอ้ายดัดคัศครุ และญวนเหล่า
 ร้ายเด็ดดอดเข้ามาจับผู้คนประการใดก็ให้ออกก้าว ดักคัศ คิค คามรบ
 พุง แล้วให้บอกราวข่าวถึงหัวเมืองต่อกัน ให้แต่งเรือรบเรือได้

ออกช่วยกันก้าวตักคิดตามรบบพุ่งจับกุมเอาอ้ายตัดและญวน เหล่า
 ร้ายให้เช็ดขามยอทั้อ อย่าให้อ้ายตัดคัศรุและญวนเหล่าร้ายเด็ด
 ดอดเข้ามาจับผู้คนข้าขอบขัณฑสีมาไปแต่ คนหนึ่งได้ เป็น อันชาติที่
 เดียว ถ้าและเจ้าพระนครศรีธรรมราช และกรมการพนักงานประ-
 มาทละเมินเดี่ยว มิได้แต่งเรือรบเรือไล่ออกลาดคอยตระเวณ โดย
 พระราชกำหนดนี้ และอ้ายตัดคัศรุญวนเหล่าร้ายเด็ดดอดเข้ามา
 จับผู้คนไปได้ประการใด เจ้าพระยานครศรีธรรมราชและกรมการ
 พนักงานก็จะคงมีโทษโดยพระราชกำหนด ประการหนึ่งเมืองสงขลา
 และเมืองตรังเป็นหัวเมืองปลายด้านแดนต่อกด้วย เมืองไทร เมืองตานี
 และเมืองแขกทั้งปวงก็ยังมีตั้งบราบคาบ ให้แต่งหอดวงซุนหมื่น
 ข้าทะแกดัวทหารโดยควร ทอบไปด้วยปืนกระสุนดินประสีด เครื่อง
 ลำตราวุธครบมือ ออกไปตรวจด้านตระเวณปลายด้านแดนหัวเมือง
 ตอดแถมเอาข่าวราชการให้รู้แจ้งได้ ถ้าได้ข่าวเมืองแขกมิใดตั้งอยู่
 ในสุจริต คบคิดกันจะยกเข้ามาประทุษฐร้ายประการใด พอกำลัง
 ข้าหลวงกองตระเวณจะรบบพุ่งจับกุมเอาตัวได้ ก็ให้รบบพุ่งจับกุม
 เอาตัวได้ ก็ให้รบบพุ่งจับกุมเอาตัวจงได้ ถ้าแขกเหลือกำลัง ให้
 บอกหนังสือไปยังหัวเมืองให้แต่งกองออกช่วยรบบพุ่งเอา ชัยชำนาญ
 ได้ อนึ่งทุกวันนี้การณรงค์สงครามยังมีตั้งบ ให้เจ้าพระยานคร-
 ศรีธรรมราชกรมการคิดอ่านปรึกษาหาวิธีจัดแจงบำรุง ชอง ดุ่ม หมู

โยชาทวยหาญ ให้ชำนาญในการยุทธไวยังสรรพ ถ้าเห็น
พรรคพวกตนกำลังของผู้ใดองอาจสามารถแค้นด้วยหาญ ก็ให้จัด
บำรุงตั้งแต่งเป็นหมวดหมู่ขึ้นนายกองนายหมวดควบคุมดูแล อาทิ—
มาตได้เป็นเหล่าจงพร้อมมุต มีการณรงค์สงครามชุกค้ำคั้นประการ
ใด จะได้ทะเกณฑ์เอาทันท่วงที่ราชการโดยสะดวกประการหนึ่งให้
เจ้าพระยานครศรีธรรมราชปรึกษาหารือด้วยกรมการทั้งปวงจัดแจง
ชำระคุพระอัยการ และพระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่บทใด
ข้อใดซึ่งต้องด้วยขนบธรรมเนียมแผ่นดิน ควรคงเคยพิจารณาว่า
กล่าวประการใด ก็ให้คงไว้บังคับบัญชาว่ากล่าวโดยพระราชกำหนด
หนดสำหรับแผ่นดินสืบไป ถ้าพระอัยการและพระราชกำหนดกฎหมาย
บทใดข้อใดเคลือบแคลงอยู่จะเอาไว้พิจารณาชำระ ว่ากล่าวมิ
ได้ ก็ให้จัดแจงบอกตั้งเข้ามาขอออกจำต้องออกไปใหม่ ไว้บังคับ
บัญชาสำหรับการแผ่นดินสืบไป ประการหนึ่งให้เจ้าพระยานคร—
ศรีธรรมราช ว่าราชการบ้านเมืองพร้อมด้วยปลัดยกกกระบัตรกรม
การจงเป็นยุคก็เป็นธรรมเนียม ให้เป็นเอกจิตรฉันทหน้าหนึ่งใจเดียว อย่า
ให้มีมีความฉันทาโทษสาธยายถ้อยเปรียบขัดแย้งกันให้เสีย ราชการ
แผ่นดินไปแต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้ อนึ่งจะพิจารณาพิพากษาคดีคดี
เนือความของทวยราษฎรทั้งปวงโดยมุลคดีประการใด ให้ควรตั้ง
อยู่ในคดีทั้ง ๔ คือ ฉันทาคติ โทธาคติ ภูยาคติ อย่าให้ถอยไป

ด้วยอภินิหาร ความโกรธความจองเวรด้วยภัยต่างๆ ให้พิจารณา
 จงเป็นยุคก็เป็นธรรมด้วยอุเบกขาญาณอันประเสริฐ อย่าให้อาตม
 อารมณ์เห็นแก่หน้าบุคคลและอามิสเงินจางดินบด เข้าด้วยฝ่า
 โขกที่ฝ่าจร้าย กตัญญูเป็นจริง กตัญญูเป็นแท้ ทำกตบเกิดอน
 เนอความให้พ้นเพื่อน ให้ทวยราษฎรทั้งปวงมีความยากแค้นเคียด
 ร้อน ผิดด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่แต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้
 ประการหนึ่งให้เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช มีน้ำใจโอบอ้อมแก่
 สมณะที่พรหมณาจารย์อาณาประชาราษฎรไพร่พลเมืองลูกคำ วา
 นิช ให้ชักชวนกันทำบุญให้ทานจำเวิญเมตตาภาวนาสดับตรับฟัง
 พระธรรมเทศนา รักษาศีลห้าเป็นนิจศีล ศีลแปดเป็นอดิเรกศีลจง
 เนื่อง ๆ และควรให้ตั้งอยู่ในทศกัศกรบรมบถ โดยพระราชกำหนด
 ซึ่งโปรดพระราชทานออกไปไว้ก็จะได้พาตัวไปสู่สุคติ ภูมิ อัน ประ
 เจริญ ไปประการหนึ่งพึงให้บำรุงพระสงฆ์เถรณะผู้เฒ่าเฒ่าเรียนฝ้ายคันถ
 ชุระวิปัสสนาธุระจงทุกวัดวาอารามจะได้เป็นการกุศลสืบไป อีกประ
 การหนึ่งให้ตรวจดูพระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ พระศรีมหา
 โปธิ พระวิหารการเปรียญ วัดวาอารามแห่งใดชำรุดใด ซึ่ง
 ชำรุดปรักหักพังเศร้าหอดองอยู่ประการใดนั้น ให้ชักชวนพระหลวง
 ชุนหมื่นกรมการ และอาณาประชาราษฎรผู้มีศรัทธาบูรณปฏิสัง
 ขรณ์วัดพระชนให้ตึกใต้วงเรื่องถวายพระราชกุศลสืบไป อย่า ให้วัด

เรื่องตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์)

๒๓๓

ให้วัดพระจำรูญปรักหักพังเสร็จพร้อมอยู่ได้ หนึ่งเข้าเป็นกระทรวง
ราชการ ถ้าถึงเทศกาดท่านให้คิดเตือนว่าก่ด่าวแก่อาณาประชารา
ราชฐร ให้รักษรอนกันทำไร่นาจนเต็มภูมิให้ได้ผลิตเมล็ดข้าจนมาก
จะได้เป็นกำลังราชการและทำบุญให้ท่านเป็นนการกุศลสืบไป หนึ่ง
ถ้าและเจ้าพระยานครศรีธรรมราชจะมีใจประฏิพัทธ์ยินดีในสัตว์ภาพ
ผู้ใด อันมีบิดามารดาญาติวงศ์พงศ์พิทักษ์รักษาปกครองอยู่โดย
ปกติ ก็ให้หักแบ่งผู้ไปว่าก่ด่าวต่อชอคามธรรมเนียม ถ้าบิดามารดา
ญาติวงศ์พงศ์สายอมยกให้บันโดยปกติสุจริต จึงให้รับมาเลี้ยงดูตาม
ประเพณีคดีโดยถ์ อย่าให้ทำข่มเหงดูครว่าตากเขาดูก่ด่าวหลาน
ด่าวของอาณาประชาราฐฐรผู้หวงแหนโดยพดการของอาคมาตาม
อิฐฐารมณ ให้ราชฐรมี่ความวิบค้เคือครอน ผิดค้ด้วยพระราช
บัญญัติแต่ตั้งโคตั้งหนึ่งได้ หนึ่งด้วยด่าอากรฐน ณ ท้องพระค้ดง
หลวง ณ กรุง บรรคามีอยู่ ณ เมืองนครแขวงหัวเมืองชนแกเมือง
นครเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ถ้าถึงวคถึงจำนวนจะได้ตั้ง ก็
ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชแก่กรมการพนักงาน ให้ว่าก่ด่าวเร่ง
รัดแก่นายที่นายอากร ให้เร่งคุมด้วยของหลวงเข้าไปส่งยังเจ้า
จำนวน ณ กรุงจกทุกงวคทุกจำนวน อย่าให้ด้วยของหลวงค้างเกิน
ด่วงงวคด่วงจำนวนไปแต่ตั้งโคตั้งหนึ่งได้ และจำนวนเงินทองเงิน
ปดงของหลวงซึ่งค้างอยู่แก่มากรน้อยเท่าใด ก็ให้เจ้าพระยานคร—

ศรีธรรมราชว่าก่ดาวเร่งรัดตั้งเข้ามาให้ครบจงเสร็จจั้นเชิง อย่าให้
พระราชนครพิสัยของหลวงค้างเกินอยู่แต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ ซึ่งว่าก่ดาว
มาทาง^{๕๕}ตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมโดยประมาณ ให้เจ้าพระยา
นครศรีธรรมราชฟังอ่านพระราชกำหนด โดยพระโอวาท^{๕๖}ที่^{๕๗}จงเนื่องๆ
ให้เจนปากเจนใจไว้จงทุกข้อทุกกระทง จะได้บังคับบัญชากิจราช
การสะดวกสืบไป ถ้าแฉกราชการผันแปรโดยปรกคิเหตุและบังจุ
บันเหตุประการใด ก็ให้คิดอ่านผ่อนปรนผันแปรโดยข้อราชการ
ให้ชอบจงทุกประการ สุดแต่อย่าให้เสียราชการแผ่นดินพระเจ้าอยู่
หัวไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ กฎให้ไว้ ณ วันอังคาร เดือน ๘ แรม
๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมะโรงฉศก

เรื่องตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์ เป็นพระยานครศรีธรรมราช

ดาร์ตรา ท่านเจ้าพระยาอรรคมหาเสนาธิบดี อภัยพิริย
ปรากฏมพาทู สมุหพระกลาโหม ให้มาแก้หลวงเทพเสนา
ผู้ว่าที่จำ ชุนศรีรัตนมผู้ว่าที่เทพเสนา และกรมการ
ด้วยเจ้าพระยานครเข้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แจ้งข้อ
ราชการ ณ กรุง ให้กราบทูลพระกรุณาว่า เจ้าพระยานคร

แก่ขราหูหนักจักษุมีคตหงด้ม จะทำราชการสนองพระเดชพระคุณ
 ดับไปมิได้ จะขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาออกจากราช
 ราชการ จึงทรงพระกรุณาตรัสเห็นเกล้า ฯ ดังว่า ฝ่ายมัชฌิมาได้เมือง
 นครเป็นเมืองเอกใหญ่กว่าหัวเมืองทั้งปวง แล้วยังเป็นที่พำนัก
 อาศัยแก่เมืองแขก แลจะดูคุณค่าวิษณานาประเทศไปมาค้าขาย
 มิได้ขาด เจ้าพระยานครตั้งอายุว่าหงด้มจะทำราชการดับไปมิได้
 ก็ให้เจ้าพระยานครเลื่อนขึ้นเป็น เจ้าพระยาสุธรรมมนตรีศรีโคกกราช
 วงศ์ เสดฐพงษ์ภุไชย อนุไทยธิบดี อภัยพิริยปรากฏมพาทู
 และพระบริรักษ์ภูเบศร์นั้น เป็นผู้ช่วยราชการมาในเจ้าพระยานคร
 ชำนาญ วัจนบธรรมเนี่ยมตย์ชื้อมั่นคง แล้วยังได้คุมกองทัพไปต่อ
 เรือรบเรือได้ ยกไปตั้งค่ายพม่า ณ เมืองถดางจนเดรัจฉารการ จับ
 ได้ค่ายพม่าและปืนส่งเข้าไปเป็นอันมาก พระบริรักษ์ภูเบศร์ มี
 ความชอบสมควรที่จะชุบเลี้ยงให้ออกไปรั้งเมืองครองเมือง ดำรง
 กิจธุระทุกข้อของอาณาประชาราษฎร์ต่างพระเนตรพระกรรณได้ ให้
 เอาพระบริรักษ์ภูเบศร์ ผู้ช่วยราชการเป็นพระยานครศรีธรรมราช
 ออกมาว่าราชการรักษาบ้านเมืองดำรงกิจธุระทุกข้อ ของอาณา
 ประชาราษฎร์เมืองนครดับไป จึงตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์ผู้ช่วย
 ราชการ เป็นพระยาศรีธรรมโคกกราช ชาติเดโชไชยมไหศุริยาธิบดี
 อภัยพิริยปรากฏมพาทู พระยานครศรีธรรมราช ออกมาว่าราชการ

การรักษามันเมือง ดำรงกิจธุระทุกธุระของราษฎร ด้วยกรมการ
เมืองนครตามพระราชกำหนดกฎหมายพิทักษ์อัตรา อย่างธรรมเนียม
นิยมสืบมาแต่ก่อน และให้กรมการพึงบังคับบัญชาพระยานคร
ศรีธรรมราชคนใหม่ แต่ซึ่งชอบด้วยราชการ อย่าให้ถือเปรียบ
แก่งแย่งเดี่ยวราชการไปแต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้ และให้พระยานครมี
น้ำใจโอบอ้อมเมตตาการุณาแก่สมณะที่พราหมณ์ไพร่บ้านพลเมือง
ตูก้าวานิช ให้อยู่เย็นเป็นสุข จะกระเกณฑ์ใช้ราชการตั้งใด
ให้ทั่วหน้าเสมอกัน จะพิพากษาคัดสินคดีถ้อยความกิจธุระทุก
ธุระของราษฎรประการใดให้เป็นยุติเป็นธรรม อย่าให้เห็นแก่
ชามิสต์สินจ้างสินบนด่าเอียงเข้าด้วยฝ่ายใจที่ฝ่ายจำเลย กذبเท็จ
เป็นจริง กذبจริงเป็นเท็จ กตมเกล็ดอนธัชข้อความให้พ้นเพื่อน
ให้ผู้มีข้อได้ความยากแค้นเดือดร้อนแต่ตั้งใดสิ่งหนึ่งได้ อนึ่งพระ
ราชกำหนดกฎหมายและพระอัยการข้อใด กระทงใด เกิดอุปแสง
แคลงอยู่ จะเอาไว้พิจารณามีได้ ก็ให้ส่งเข้าไป ณ กรุง แล้ว
ให้แต่งเสมียนทนาย เข้าไปจำตองคดีเอาพระราชกำหนดกฎหมาย
พระอัยการซึ่งชำระ ณ กรุงออกมาไว้พิจารณาว่ากล่าวตัดสินคดีถ้อย
ความของราษฎรสืบไป อนึ่งเรือรบเรือไต่ค่ายคุประตุมืองพ่วง
รอกหอบรบ ศ้าตากดวงจวนทำเนียบ คุกตรวจสำหรับได้ผู้ร้าย
โรงปืนใหญ่น้อยสำหรับเมือง ตั้งใดไม่มีและชำรุดปรักหักพังอยู่

ก็ให้พระยานครว่ากล่าวตักเตือนกรมการเจ้าพนักงาน ให้คักแต่ง
 ซ่อมแปลงขึ้นไว้ให้มั่นคงจงดี อย่าให้ชำรุดปรักหักพังอยู่แต่ถึงไค
 ดึงหนึ่งได้ อนึ่งเมืองศรีเป็นเมืองล่อแหลมอยู่ฝ่ายทะเลตะวันตก
 จะไว้ใจมิได้ ให้พระยานครปรึกษาด้วยกรมการ กะเกณฑ์
 หลวงขุนหมื่นและชาวค่าน คุมเรือรบเรือไล่สรรพไปด้วยปืนใหญ่
 น้อยกระสุนดินประสีวงเครื่องดำตราดูช ออกไปอยู่พิทักษ์รักษา
 ประจำคอด่านทั้งกลางวันกลางคืน ลาดตระเวนฟังข่าวราชการหน้า
 ด้านต่อแดนจนเหนือ ๆ อย่าให้อ้ายสัตว์เดรัจฉานและพม่ารามัญ
 เด็ดลอดจู่โจมเข้ามาจับเอาผู้คนไปได้เป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามี
 ราชการมาประการใด ให้ช่วยกันรบพุ่งต้านทานเอาชัยชนะไว้ให้
 จงได้แล้วให้เร่งรีบบอกหนังสือเข้าไป ณ กรุงและหัวเมืองต่อกันโดย
 เร็ว อนึ่งปืนใหญ่น้อยกระสุนดินประสีเป็นกระทุ้ราชการ ให้พระ
 ยานครจัดแจงหาปืนใหญ่น้อยกระสุนดินประสีขึ้นไว้สำหรับเมืองให้
 ได้จงมาก ชุมมีราชการมาประการใดจะได้เอายำราชการทันทั่วทั้งที่
 ไม่ขัดสน แล้วให้ว่ากล่าวตักเตือนกรมการเจ้าพนักงาน ให้เอาปืน
 ใหญ่น้อยออกจัดตั้งโถมน้ำมันเอาดินประสีออกตากแดดจนเหนือ ๆ
 อย่าให้ปืนเป็นสนิมคร่ำคร่าและดินอัปราเดย์ไปได้ ปืนใหญ่นั้น
 ให้มีรางวัลรางวัลเกวียนได้ และปืนน้อยนั้นให้มับันไคแก้วดวงจง
 ทุกบอก อนึ่งข่าวเป็นกระทุ้ราชการข้อใหญ่ ถึงเทศกาดจะได้

เรียกหางข้าวค่านาแล้ว ให้พระยานครว่ากล่าวตักเตือนกรมการ
เจ้าพนักงานกำกับกันรังวัดนา เรียกหางข้าวค่านาขึ้นไต่ยังนางไฉ
จงทุกปี ได้เป็นจำนวนข้าวค่านามีละมาน้อยเท่าใดให้บอกเข้า
ไปให้แจ้ง อนึ่งด้วยสาอากรซึ่งขึ้นท้องพระคลังหอดวงบรรดามีอยู่ ณ
เมืองนครแขวงเมืองนครมาน้อยเท่าใด ถึงงวดปีแล้วก็ให้ว่ากล่าว
ตักเตือนเร่งรัดนายอากร และนายกองนายหมวดผู้คุมเดชะค่าด้วย
ให้คุ้มเอาด้วยสาอากรเข้าไปส่งแก่ชาวพระคลัง ณ กรุงให้ครบจง
ทุกงวดทุกปี อย่าให้ด้วยสาอากรของหอดวงชาติค้างล่องงวดล่วง
วันล่วงปีไปแต่จำนวนหนึ่งใด อนึ่งถึงเทศกาลพระราชพิธีตรุษสารท
ก็ให้พระยานครศรีธรรมราช พร้อมด้วยกรมการพระหอดวงขุนหมื่น
ด้วยช่องกองช่างตราภูมิคุ้มห้ามกราบถวายบังคมรับพระราชทานถือน้ำ
พระพิพัฒน์ดีจากทุกปีอย่าให้ขาด ถ้าผู้ใดขาดมิได้ถือน้ำ ให้
บอกตั้งตัวผู้นั้นเข้าไปยังถูกขุน ณ ศาลา จะเอาตัวเป็นโทษตามบท
พระอัยการ อนึ่งเมืองนครเป็นเมืองเอก ถึงงวดปีแล้วให้จัด
แจ่งแต่งคอกไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ ตั้งเข้าไปทูลกระ
หม่อมถวายเป็นละ ๒ งวดตามบูรณราชประเพณีสืบมาแต่ก่อนจงทุก
ปีอย่าให้ขาด อนึ่งพระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ พระวิ
หารการเปรียญ วัดวาอาราม ณ เมืองนครแขวงเมืองนครแห่งใด
ตำบลใดชำรุดปรักหักพังเศร้าหมองอยู่ก็ให้พระยานครศรีธรรมราช

มีน้ำใจเต็มมือได้ศรัทธาในพระพุทธศาสดา ชักชวนกรมการและ
อาณาประชาราษฎร์ปฏิบัติตั้งธรรมเนียมให้รุ่งเรืองรุ่งโรจน์ ถวายพระราช
กุศลเข้าไป ณ กรุง อนึ่งคัมภีร์พระมาตงราช้าง เป็นต้นคำหัตถ
ดำหรับจะได้คอบแทนตดุดำบ้านดุกค่านานาประเทศ ให้พระยา
นครศรีธรรมราชชวนชวยจัดแจงหาคัมภีร์พระมาตงราช้าง ตั้งเจ้า
ไปทุกเขตต์ทุกกรมหม่อมถวายจงเนื่อง ๆ จะได้เป็นความชอบดีไป
และให้พระยานครศรีธรรมราช ว่ากล่าวกำชับห้ามปรามแก่แต่เมียน
ทนายตมัครมาอาศัยพรรคพวกตมก่าดังจ้ำทาด อย่าให้คบหากันตุม
ฝืนกินฝืนชื้อฝืนขายฝืน เป็นโจรผู้ร้ายปล้นตมฉกตมลักข้างม้าโคกระ
บือและกระทำช่มเหง ตักตมฉกตมฉ้อกระบือเอาพัตต์ตมเงินเค็รื่อง
อัญมณีของตมฉะพรหมณีอาณาประชาราษฎร์ ไพร่บ้านพล
เมืองตมค่านิธรณทางบกทางเรือ ให้ผู้มื่อได้ความยากแค้นเค็ชด
ร้อน และอย่าให้คบหากันทำตายพระพุทธรูป พระตมรูป พระเจตีย์
พระศรีมหาโพธิ พระอุโบสถ พระวิหารการเบ็รียนญ วิตวาอาราม
ข่าข้างเอางาและขนาย ข่าตมตมอันมีคุณ ตมตมไม้อันมีผล ตมตม
ชื้อขายตมของตมห้าม และกระทำให้ตมคด้วยพระราชกำหนดกฎ
หมายห้ามปรามเก่าใหม่แต่ตมโคตมหนึ่งได้เป็นอันขาดที่เค็ชด ถ้าผู้
ใดมีพมมื่อร้องฟ้องว่ากล่าวพิจารณาเป็นตมตม จะเอาคผู้กระทำ
ผิดเป็นโทษตามโทษานุโทษ และกฎหมายดำหรับที่จะมื่อคัมภีร์

ว่าราชการบ้านเมืองนั้น ได้บีบตราพระครุฑให้ตั้งให้พระยานครใหม่
 ออกมาด้วยแล้ว ครั้นลดตราครุฑนี้ไซ้ ก็ให้กรมการผู้ว่าราชการ
 เมืองจัตเจงตราจํานำ และกฎหมายตราบาญชั้กระทรวงความเก่าใหม่
 บโทคนใช้ไว้เนาด้วยตราอากรบรรดามีตามตำรา ๑๒ เดือน ถ้าหรับ
 ผู้ปกครองเมืองนครสืบมาแต่ก่อน ตั้งให้แก่พระบริรักษ์ภูเบศร์ผู้
 เป็นพระยานครใหม่ตามอย่างธรรมเนียม ให้พระยานครรับราชการ
 ตามตำแหน่งพนักงานพระราชกำหนดกฎหมายขนบธรรมเนียมพิกัก
 ติตราสืบมาแต่ก่อน ให้ชอบด้วยราชการจงทุกประการ อย่าให้
 เด้อยราชการแผ่นดินไปแต่ถึงใดสิ่งหนึ่งได้ และให้กรมการผู้อยู่ว่า
 ราชการเมืองกระทำตามท้องตราไว้ตั้งมานิจทุกประการ ตราตรา
 มา ณ วันพุธ เดือน ๘ แรม ๓๐ ค่ำ จุฬศักราช ๓๓๗๓ ปีมะแม
 ตรีศก

วันอาทิตย์ เดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ ปีมะแมตรีศก เด็ดจ้อออก
 ณ พระธาตูปถัมพถาน้อยริมท้องพระโรง พระยาเทพวรชุนกราบ
 ทูลถวายร่างตรา หมั้นเทพเด้นอ่านจนสิ้นข้อความแล้ว ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งว่าให้เอาตามร่างนั้นเถิด เมื่อทรงพระกรุณา
 ตั้งนั้นพระยามหาอำมาตย์ พระยาราชนิภูต พระยาพระราม พระ
 ยาราชสงคราม เฝ้าอยู่ด้วย

ตำนานากฎ

เรื่องตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์เป็นพระยานครศรีธรรมราช

กฎให้แก่พระบริรักษ์ภูเบศร์ ผู้เป็นพระยาศรีธรรมโศก
 ราชชาติเตโชไชยมโหฬริยาธิบดี อภัยพิริยปราชกรมพาหุ พระ
 ยานครศรีธรรมราช ด้วยทรงพระกรุณาตรัสเห็นอเกด้า ๗ ตั้งว่า
 พระบริรักษ์ภูเบศร์ ได้ทำราชการสนองพระเดชพระคุณมาช้านาน
 มีความชอบ ทรงพระมหากรุณาชุบเกด้า ๗ ให้เป็นพระยานคร
 ศรีธรรมราชออกมาครองเมือง รับผิดชอบราชการโดยกฎหมายอย่าง
 ขนบธรรมเนียมแผ่นดินเมืองนครมาแต่ก่อน และตั้งชื่อนทุกวันนี้
 เมืองข้าขอบขัณฑสีมาบักย์ใต้ ฝ่ายเหนือตะวันตกตะวันออก โดย
 ปริมาณทอดรอบคอบไม่สงบราบคาบ กอบไปด้วยจาดจาดทำการ
 ฌรณรังคีสงครามเกิดการรบพุ่งกันทุกแห่งทุกตำบลอยู่ ถ้าพระยานคร
 ศรีธรรมราชออกมาถึงเมืองนครแล้ว ให้ตรวจตราคุกกำแพงและ
 ค่ายคูประตูเมือง พ้องรอกหอรบเชิงเทิน การตั้งโคขี้ซึ่งชำรุด
 ปรั๊กหักพังอยู่นั้น ให้พระยานครศรีธรรมราชว่ากล่าวตักเตือน
 เร่งรัดแก่กรมการเจ้าพนักงาน ให้เร่งทำและตกแต่งซ่อมแปดงขึ้น
 ไว้ให้แน่นหนามั่นคงจงทุกหน้าที่พนักงาน อย่าให้ชำรุดปรั๊กหักพัง
 อยู่แต่หน้าที่หนึ่งได้ ประการหนึ่งให้ตรวจดูดารบาณูซึ่งเคยคงตั้งจำ

นวนปีเกาะเบญจศก ปี่มะโรงฉก เป็นเลขหมวดใดกองใด และ
 เลขหัวเมือง นายที่บรรดาแคว้นคว้นแขวงจังหวัดชั้นแก่เมืองนครเป็น
 จำนวนเลขมากน้อยเท่าใด ให้คัดบาญชีมาอ่านจงเนื่อง ๆ ให้
 จะเจนจำนวนเลขไว้จงมั่นคง มีราชการจะได้กระเกณฑ์ระดวก
 และเลขหมวดใดกองใด ซึ่งเกี่ยวคร้านหลบหนีระมุดนายเดี่ย ออก
 ไปชุ่มช่อนอยู่ ณ ชอกห้วยธารเขา มิได้เข้ามารับพระราชทาน
 ดังกรงก่อนและกรงนี้ ขาดมิได้จับจ่ายราชการแผ่นดิน ให้พระ
 ยานครศรีธรรมราช แต่งพระหอดวงซุนหมื่นซึ่งตั้งยศช่อมั่นคงตั้งน
 ออกไปว่ากล่าวชักชวนเกลี้ยกล่อมโดยเมตตาจิต ให้ผู้มิช้อเข้า
 มาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินอยู่ตามถิ่นฐาน ที่ภูมิถำเนาให้บริบูรณ์
 มั่งคั่ง ได้มากน้อยเท่าใดให้บอกบาญชีเข้าไปยังกรุงให้แจ้ง อนึ่ง
 ให้ตรวจดูปืนใหญ่น้อยกระสุนดินประดีเครื่องศาสตราวุธ ให้รู้ว่าดี
 และชำรุดมีอยู่มากน้อยเท่าใด ซึ่งชำรุดนั้นพอจะตกแต่งซ่อมแปลง
 ขึ้นเป็นราชการได้ ก็ให้ตกแต่งซ่อมแปลงขึ้นให้ดีไว้สำหรับเมือง
 ดับไป ปืนใหญ่น้อยซึ่งตั้งอยู่มิได้ชำรุดและดินประดีนั้นก็ให้ว่า
 แก่หมู่พนักงานให้เอาปืนโถมน้ำมันและเอาดินออกตากแดดจงเนื่อง
 เนื่อง อย่าให้ดินอับราขึ้นเป็นต้นนิมคร่ำคร่าอยู่แต่ตั้งใดตั้งหนึ่งใด
 อนึ่งให้ตรวจดูเรือรบเรือไถในอัครานอกอัคราดำหรับเมือง มีจำ
 นวนอยู่มากน้อยเท่าใด ดีและชำรุดประการใด ซึ่งชำรุดอยู่นั้นก็ให้

ว่ากล่าวเร่งรัดแก่หมู่พนักงาน เร่งคกแต่งซ่อมแปดงัดมยาดาพอน
จนไว้ให้ตั้งทุกตำทุกหมู่พนักงาน อย่าให้เรือรบเรือไล่ชำรุดทรุด
โทรมอยู่แต่ตำหนึ่งได้ แล้วให้ทำรมเงาเอาชนแหงคานหน้าไว้จง
ทุกตำ อย่าให้เรือรบเรือไล่คาบแตกกว่าฝนมุเบื่อยเดี่ยวราชการ
แต่ตำหนึ่งได้ ถ้าถึงเทศกาลอ้ายสังตักศัทรุและญวนเหต่าร้ายจะเข้า
มากกระทำเบียดเบียนจับกุมผู้คนลูกค้ำวานิช ข้ำชอบขันท้อมาซึ่งตั้งญ
จรไปมาค้ำขายประการใด ก็ให้แต่งเรือรบเรือไล่นายเรือปลัด
เรือไฟพร้อมพลกรรเชียง สรรพไปด้วยปืนใหญ่น้อยกระสุนคน
ประดีแควี่องศาตราวุธครบตามเกณฑ์ ออกลาดตระเวนจงทุก
ข้าวทุ่ง บรรจบถึงค่านแดนหัวเมืองคอกันจงกวดขันทงกลางวัน
กลางคืน ถ้าได้ข่าวว่าอ้ายสังตักศัทรุและญวนเหต่าร้ายเด็ดถอด
เข้ามาจับผู้คนประการใด ก็ให้ออกก้าวดักคิดติดตามรบพุ่ง แล้ว
ให้บอกกล่าวข่าวถึงหัวเมืองคอกัน ให้แต่งเรือรบเรือไล่ออกช่วย
กันก้าวดักคิดติดตามรบพุ่งจับกุมเอาอ้ายสังตักและญวนเหต่าร้ายให้
เช็ดขามยอทัชอย่าให้อ้ายสังตักศัทรุ และญวนเหต่าร้ายเด็ดถอด
เข้ามาจับผู้คน ข้ำชอบขันท้อมาไปแต่คนหนึ่งไปเป็นอันขาดทีเดียว
ถ้าและพระยานคร ศรีชร มรราชกรมการพนักงานประมาทละเมินเดี่ยว
มิได้แต่งเรือรบเรือไล่ออกลาดตระเวนโดยพระราชกำหนดนี้ และ
อ้ายสังตักศัทรุญวนเหต่าร้ายเด็ดถอดเข้ามาจับผู้คนไปได้ประการใด

พระยานครศรีธรรมราช กรมการพนักงานก็คงจะมีโทษโดยพระ
 ราชกำหนด ประการหนึ่งเมืองแขกทั้งปวงยังไม่ราบคาบ ให้
 แต่งหอดวงซุนหมื่นทแถมอาหารโดยควร กอบไปด้วยปืนกระสุนดิน
 ประดีงเครื่องศาสตราวุธครบมือ ออกไปตรวจการตระเวนค่าน
 ปลายค่านแดนหัวเมือง ต่อดนเนมเอาข่าวราชการให้รู้จงได้ ถ้า
 ได้ข่าวว่าเมืองแขกมิได้ตั้งอยู่ในสุจริตคบคิดกัน จะยกเข้ามากระทำ
 ประทุษร้ายประการใด พอกำลังข้าหลวงกองตระเวนจะรบพุ่ง
 จับกุมเอาตัวได้ ก็ให้รับพุ่งจับกุมเอาตัวจงได้ ถ้าแขกเหี้ยม
 ก่าดั่ง ให้บอกหนังสือไปยังหัวเมืองให้แต่งกองออกช่วยรบพุ่ง
 เอาชัยชนะจงได้ อนึ่งทุกวันนี้การณรงค์สงครามยังไม่สงบ ให้
 พระยานครศรีธรรมราช กรมการคิดอ่านปรึกษาหารือจัดแจงบำรุง
 ช้องด้อมหมู่โยธาทวยหาร ให้ชำนาญในกรยุทธไว้จงสรรพ
 ถ้าเห็นพรรคพวกด้อมกำลังของผู้ใดของอาชวามารถแกดัวหาญ ก็ให้
 จัดบำรุงแต่งตั้งเป็นหอดวงซุนหมื่นนายกองนายหมวด ควบคุมเดช
 อาทมาตไว้เป็นหมวดเป็นเหล่าจงพร้อมมูล มีการณรงค์สงคราม
 ชุกค้ำคั้นประการใด จะได้กะเกณฑ์เอาทันท่วงที่ราชการโดย
 สะดวก อนึ่งให้พระยานครศรีธรรมราชปรึกษาหารือด้วยกรมการ
 ทั้งปวง จัดแจงชำระศุพระอัยการ และพระราชกำหนดกฎหมาย
 เก่าใหม่บทโทษข้อใดซึ่งต้องด้วยขนบธรรมเนียมแผ่นดิน ควรคงเคย

พิจารณาว่ากล่าวประการใด ก็ให้คงไว้บังคับบัญชาว่ากล่าว
โดยพระราชกำหนดสำหรับแผ่นดินสืบไป ถ้าพระอัยการและ
พระราชกำหนดกฎหมายบทใดข้อใดเคลือบแดงอยู่ จะเอาได้
พิจารณาชำระว่ากล่าวมิได้ ก็ให้จัดแจงบอกตั้งเข้ามาขอออกจำ
ดองออกไปใหม่ไว้บังคับบัญชาดำหรับการแผ่นดินสืบไป ประการ
หนึ่งให้พระยานครศรีธรรมราชว่าราชการบ้านเมืองพร้อมด้วยปลัด
ยกกระบัตรกรมการจงเป็นยุกดีเป็นธรรม ให้เป็นเอกจิตเอกฉันท
น้ำหนึ่งใจเดียว อย่าให้มีมีความฉันทาโทษาริษาถือเปรียบแก่งแย่ง
กันให้เสียราชการแผ่นดินไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ อนึ่งจะพิจารณา
พิพากษาอรรถคดี^๕เนือความของทวยราษฎรทั้งปวง โดยมุตกดี
ประการใด ให้ควรถังอยู่ในคติทั้ง ๕ คือ ฉันทาคติ โทศาคติ
ภยากติ โมหาคติ อย่าให้กอบไปด้วยความอิจฉาริษา ความโกรธ
ความจองเวรด้วยภัยต่าง ๆ ความหลง ให้พิจารณาจงเป็นยุกดีเป็น
ธรรมด้วยอุเบกขาญาณอันประเสริฐ อย่าให้อาตัจจารธรรมเห็น
แก่หน้าบุคคลและอามิสสินจ้างดินบน เข้าด้วยฝ้ายโจทก์ฝ้ายจำเลย
กตัญญูเป็นจริง กตัญญูเป็นเท็จ ทำกตบเกิด^๕เนือความให้
พื้นเพื่อน ให้ทวยราษฎรทั้งปวงมีความยากแค้นเค็ดร้อนผิดด้วย
พระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่แต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ ประการหนึ่ง
ให้พระยานครศรีธรรมราชมีน้ำใจโอบอ้อมอารีแก่สมณะชัพราม-

ณาจารย์ อาณาประชาราษฎรไพร่พดเมืองลูกแก้วนิช ให้ชัก
 ชวณกันทำบุญให้ทาน จำเวียนเมตตาทอดนา ดัดบริบับฟังพระธรรม
 เทศนารักษาคัดห้าเป็นนิจคัด คัดแปดเป็นอภิเรกคัดจงเนื่อง ๆ
 และควรให้ตั้งอยู่ในเทศกุกศกรรรมภ โดยพระราชกำหนดซึ่งโปรด
 พระราชทานออกไปไว้ ก็จะได้พาดำไปสู่อุคตฤทธิอันประเสริฐ
 หนึ่งเมืองนครเป็นเมืองใหญ่ ราชการพนักงานมีเป็นอันมาก ถ้ากรม
 การที่ใดว่างอยู่ยังไม่มิดัว ก็ให้พระยานครศรีธรรมราชปรึกษา
 ด้วยหอดวงปลัดกรมการจัดแจงเอาผู้มิดัว ซึ่งมีดัดบัญญัติด้วยชื่อ
 มินคงคันทัน มาตั้งแต่งขึ้นเป็นกรมการให้ครบตำแหน่ง ถ้าจัดแจง
 ได้ผู้ใดเป็นกรมการที่ใด ให้บอกส่งตัวผู้นั้นเข้าไปให้รับเอาตรา
 ตั้งคือเจ้าพนักงานนครกรุง ประการหนึ่งฟังให้บำรุงพระสงฆ์เถร
 เณรผู้เฒ่าเรียนฝ่ายคันถธุระวิปัสสนาธุระจงทุกวัดวาอาราม จะได้เป็น
 การกุกศดัดไป อีกประการหนึ่งให้ตรวจดูพระพุทธรูป พระสถูป
 พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ์ พระวิหารการเปรียญ วัดวาอาราม
 แห่งใดชำรุดใดซึ่งชำรุดปรักหักพังเค็ร่าหมองอยู่นั้น ให้ชักชวณ
 พระหอดวงขุนหมื่นกรมการและอาณาประชาราษฎรผู้มีศรัทธาบูรณ-
 ปฏิสังขรณ์วัดพระชนให้ดุกได้รุ่งเรือง ถวายพระราชกุกศดัดไป
 อย่าให้วัดพระชำรุดปรักหักพังเค็ร่าหมองอยู่ได้ หนึ่งข่าวเป็นกะทุ
 ราชการ ถ้าถึงเทศกาดทำนาให้ตั้งเตือนว่ากล่าวแก่อาณาประชา

ราษฎร ให้ชักชวนกันทำไร่นาจนเต็มภูมิให้ได้ผลเมดต์ข้าวจนมาก
 จะได้เป็นกำลังราชการและทำบุญให้ทานเป็นการกุศลสืบไป อนึ่ง
 ถ้าและพระยานครศรีธรรมราชจะมีใจปฏิพัทธ ยินดีในสัตว์ภพผู้ใด
 อันมีบิดามารดาญาติวงศ์พงศำปกครองอยู่ โดยปกติก็ให้ตักแต่งผู้
 ไปว่ากล่าวตักเตือนขอตามธรรมเนียม ถ้าบิดามารดาญาติวงศ์พงศำยอม
 ยกให้มันโดยปกติสุจริต จึงให้รับมาเลี้ยงดูตามประเพณีคดีโลก
 อย่าให้ทำร่มเหงผิดคร่าดากเอาถูกด่าวดหลานด่าวของอาณาประช
 ราษฎร ผู้หวงแหนโดยพลการของอาตมาตามฉิฐฐารมณั ให้ราษฎ
 ราษฎรมีความวิบัติเดือดร้อน ผิดด้วยพระราชบัญญัติแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้
 อนึ่งด้วยดำอากรซึ่งขึ้นในท้องพระคลังหลวง ณ กรุงบรรตตามีอยู่
 ณ เมืองนครเขวงหัวเมืองขึ้นแก่เมืองนครเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด
 ถ้าถึงงวดถึงจำนวนจะได้ตั้ง ก็ให้พระยานครศรีธรรมราชว่าแก่
 กรมการพนักงาน ให้ว่ากล่าวเร่งรัดแก่นายที่นายอากร ให้เร่งคุมด้วย
 ของหลวงเข้าไปตั้งยังเจ้าจำนวน ณ กรุงจงทุกงวดทุกจำนวน อย่า
 ให้ด้วยของหลวง ค้างเกินด่วงงวดจำนวนไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้
 และจำนวนเงินทอดเงินปลงของหลวง ซึ่งค้างอยู่เก่ามากน้อยเท่าใด
 ก็ให้พระยานครศรีธรรมราช ว่ากล่าวเร่งรัดตั้งเข้ามาให้ครบจง
 เดรัจฉินเชิง อย่าให้พระราษทริพย์ของหลวงค้างเกินอยู่แต่ตั้งใด
 ตั้งหนึ่งได้ ซึ่งว่ากล่าวมาทางนตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมโดย

ประมาณ ให้พระยานครศรีธรรมราชฟังอ่านพระราชกำหนดโดย
พระราชโอรสทั้งเจ็ดนั้นเอง ๆ ให้เงินปากเงินเดือน ๆ ได้จึงทุกชั้นทุกกระทรวง
จะได้บังคับบัญชากิจการการระดวกดัดไป ถ้าแห่พระราชการผันแปร
โดยปกติเหตุ และมีจจุบันเหตุประการใด ก็ให้คิดอ่านผ่อนปรน
ผันแปรโดยข้อราชการให้ชอบจงทุกประการ สุดแต่อย่าให้เสียราช
การแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ กฏให้ไว้ ณ วัน
พุธเดือน ๘ แรม ๑๐ ค่ำ จุฬศักราช ๓๑๗๓ ปีมะแมตรีศก

พระยานครศรีธรรมราชน้อยนี้ ได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาเห็น
จะในราวต้นแผ่นดินพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงอดัญกรรมเมื่อ
จุฬศักราช ๓๒๐๓ ปีกุนเอกศก แจ้งอยู่ในจดหมายหลวงอุดมสมบัติ
ที่ได้พิมพ์ต่างหากจากหนังสืออื่น

พงศาวดารเมืองกลาง

ข้าพเจ้า นายเวก บุตรเจ้าพระยาสุรินทรารางวราง นาย
ตั้งบุตรพระยาถาง นายเดื่อ บุตรพระยาถาง นายศรีทอง เป็น
ปลัดเมืองถาง หลวงเพชรวิศิษฐ์มุกขิสังคราม ปลัดเมืองถาง
ขอเล่าเรื่องราวตามผู้เจ้าเก่ามาแต่ก่อน และได้รู้ได้เห็นเองว่าเมือง
ถางแต่ก่อนนั้น จอมร้างบ้านตะเคียนเป็นเจ้าเมือง เมื่อยอมร้าง
เป็นแขกเมืองไทร หมาเดี่ยวถูกรมะหุมเฒ่าแต่ก่อน ฆ่าตายเป็น
หม้ายอยู่ มะหุมน้องบากมาเอาเงินมรดกห้าพันเศษ หมาเดี่ยวจิตใจ
ไม่อยู่เมืองไทรมาอยู่เมืองถาง ได้กับจอมร้างเป็นผิว มีลูกชาย
๒ คน หญิง ๓ รวม ๕ คน หญิงชื่อจันเป็นท้าวเทพกษัตรี หญิง
น้องถัดมาชื่อมุกเป็นท้าวศรีสุนทร ครั้งต้นแผ่นดินพระบรมอัยกา
ชิราชน้องหญิงคนหนึ่งชื่อหมา น้องชายชื่อฮาด เป็นพระถาง น้อง
ชายคนหนึ่งชื่อเรื่องเป็นท้าว ขุนนางเมืองถางนั้น จอมเฒ่าอยู่บ้าน
คอน จอมร้างอยู่บ้านตะเคียน จอมเฒ่ากับจอมร้างเป็นลูกพ่อเดียวกัน
กันคนละมารดา ถูกหลานมะหุมอยู่บ้านคอนได้เป็นพระยาถาง
เจ้ายศทอง แม่ชื่อเซียง พระยาปลัดแม่ชื่อดำตัวชื่อเรื่อง เดิมแต่
ก่อนบ้านคอนกับบ้านตะเคียนด้ามคักครั้งกันดี มีชื่อเตียงดับกุดวงศ์
เป็นเจ้าเมืองสืบมา ฝ่ายบ้านถพอนจอมสุรินทิกคิมชอบ จะตั้งตัว

เป็นใหญ่ มีตราออกมาให้จับจอมสุรินฆ่าเสียเป็นโทษชบถคือแผ่นดิน
 ดินแดนเชอผู้ตั้งเมืองถางว่า พระยาถางคางซึ่งชาวกรุงยกมา
 เป็นเจ้าเมือง พระถางฮาดเป็นเจ้าเมืองชน ผู้ร้ายยิงพระถางตาย
 เมืองกว้างอยู่ ได้แขกไทรมมาเป็นเจ้าเมืองอยู่หน่อยหนึ่ง พวกถาง
 คิดรบแขกตั้งค่ายที่ไม่ชาวปากดำคูดงรอ จึงตั้งตัวรบ พอพระยา
 พิมพ์เป็นพระกระมาอยู่เมืองชุมพร ได้กับท้าวเทพกษัตรี ๆ นั้นเมื่อ
 หนุมดำวเป็นเมื่อยหม่อมศรีภักดี ๆ เด่าก็เป็นชาวตะกั่วทุ่งถูกคุณชัมบุญ
 เกิด ๆ เดิมตะกั่วทุ่งได้กับจอมนายกอง ๆ เป็นชาวนครยู่บ้านใหญ่
 ตายตายออกมาเป็นดำเร่จราการ ได้กับคุณชัมบุญเกิดนั้นม้ถูก
 ชาย ๓ หญิง ๓ ชายชื่อหม่อมศรีภักดี มีเมี้ยนเมืองถาง หญิง
 คนหนึ่งชื่อบุญคงได้กับพระยาประสิทธิ์สงคราม หม่อมศรีภักดีนั้น
 ได้กับท้าวเทพกษัตรีม้ถูกต้องคน หญิงชื่อแม่บ่วงชายชื่อเทียน
 เป็นพระยาถางหัดท้าวเทพกษัตรีเป็นหมาย แล้วได้กับพระยาพิมพ์
 ม้ถูกหญิงชื่อแม่ทองมาไปถวายเป็นมารดาเจ้าครองอุบล ถูกถัดมา
 ชาย ๒ คน ชื่อจุย ชื่อจุย ชื่อเนียม ชื่อจุยเป็นพระยกกระบัตร ชื่อ
 เนียมเป็นมหาดเล็กครั้งต้นแผ่นดิน ถูกหญิงชื่อแม่กิมแม่เมือง ครั้น
 พระยาพิมพ์ต้องความไปอยู่เมืองพัทลุง พระยาถางเทียนถูกเตียง
 พ้องที่ถางได้ พระยาถางเจียดทอง ๆ ต้องโทษเข้าไปตายณกรุง
 ที่ถางได้พระยาถางหัดเป็นเจ้าเมือง ที่ปลัดได้นายเรืองเป็นพระ
 ปลัด ที่ยกกระบัตรได้พระยาถางชูเบ๊ พระยายกกระบัตร ครั้น

เมืองกลาง เจ้าเมืองปลัดยกกระบัตร์กเป็นพระยา ฝ่ายเมืองภูเก็
 หดวงภูเก็ชร้างคคเป็นเจ้าเมือง แล้วได้นายศรีชายนายเวรเป็นพระ
 ภูเก็ชแล้วได้มาบิดาหวดงปลัดคค เขตแดนเมืองภูเก็ชกับเมืองกลาง
 เขาบางคคช ซอตามคคองนำเป็นแดน ว่าเมืองภูเก็ชเดิมเป็นเมือง
 ใหญ่กดับมาชนกับเมืองกลาง เขตแดนฝ่ายตะวันตกหินชายพดายตะ
 โหนด ฝ่ายตะวันออกเกาะมะพร้าวอ่าวตันแกแถมห่ง้าแถมมัต
 ด้ เป็นแขวงเมืองภูเก็ชตลอดออกไปเกาะยาว เกาะอดัง เกาะกดับ
 แถมบามู เกาะแรคคาคา เกาะระ เกาะนาร เกาะเบ้าไญ้ย เกาะชง่า
 อ่าวพารามา เกาะบานันต์ เกาะคุดาตลอดมาแถมคคองเวน ปากก
 ญิก แถมปากพระท่าข้ามปากน้ำหมอน ปากพระคคองพะฟาก ฝ่าย
 เมืองตะกั่วทุ่งเด้า ปากพระว่าเจ้าพระยาอินทวงคคองตั้งวังปราบที่ปลุก
 วจันยังไม่ดำเรัจจุว่าจับแผ่นดินคคาก เจ้าพระยาอินทวงคคองคคอง
 ไปรดให้ช้หวดงชอกมา เจ้าพระยาและพระยาชอกมาตั้งอยู่ปาก
 พระหวดงนาย เจ้าพระยาภุชชานิกคคอง พระยาชรรรมไตรโลก
 พระยาพิชชโรคคอง พระยาชรรรมไตรโลกได้รับพม่าที่ปากพระ พระ
 ชรรรมไตรโลกคคอง พระยาพิชชโรคคองหนีมาทางเมืองพังงา จึง
 เรียกชื้อว่าคคองพระยาพิชชเมืองตะกั่วทุ่งเขาคคองคคองเป็นแดนคคอง
 นาด้าทำคคองชื้อชอนมาเป็นฝ่ายตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่าหากคคองคคอง
 ช้องกันไม่ เมืองตะกั่วทุ่งเดิม หวดงเพชรเป็นเจ้าเมืองได้มา
 พระตะกั่วทุ่งชากัก จอมพิทกษพระตะกั่วทุ่งพ่อพระปลัดแม่เมืองแม่

พระวิเศษ ชื่อว่าพระตะกวดทุ่งถ้ำ แล้วเมืองตะกวดทุ่งได้มาแก่พระ
 ตะกวดทุ่งชื่อขุนดำ มารดาชื่อนยบิคาชื่อเหล็ก ว่าอกมอชชาวกรุง
 ครนพระตะกวดทุ่งตาย ลูกชายชื่อถินเป็นบิดาพระตะกวดทุ่งอ่อนไดกิน
 เมืองอยู่ มารดาชื่อแม่ชื่อน ยายชื่อเนี้ยวชาวแรมไม้แก่น แม่เนี้ยว
 ได้กับจอมนายกองมีลูกชื่อขุนนางแม่ชื่อน เมืองตะกวดทุ่ง เมือง
 ถดาง คดองปากพระคนตะปากเป็นแดน ถ้าพระราชทรัพย์บังเกิดชน
 เมืองถดางตั้งไปเมืองตะกวดทุ่ง ๆ ตั้งไปเมืองตะกวดป่า เป็นอย่าง
 ขรรณนิยมต่อกันมาช้านาน เมื่อครั้งเมืองถดางยังไม่เดี่ยกับพม่า ตะ
 กวดทุ่ง ตะกวดป่า ไชยา ชุมพร เดี่ยแก่ฮ้ายพม่า คับกมัตต์มาขึ้นชนมา
 ค้างอยู่ที่เขาคอก หลวงเพชรฆนุแต่งชาวนครตั้งอยู่บ้านเก่าดัมโอ
 คดองพนม ตั้งกองไปออกชนเอาพระราชทรัพย์ที่ท่าเขาคอก จนมี
 ตราให้ข้าหลวงออกมาชำระหลวงเพชรฆนุแต่ง คนตามถ้าคดองท่า
 พนมก็อพยพหนีไปตั้ง ก็เป็นป่ากว้างชน เมื่อครั้งพระตะกวดทุ่ง
 บิคาพระตะกวดทุ่งถินเป็นเจ้าของนั้น มีตราโปรดออกมาให้ไปทำ
 ผ้ากระบวนเมืองเทศ จัดให้ยาปู ตำ ชาว ชาวเทศอยู่ ณ เมือง
 ถดางกับนางตฤณน้อย พอหลวงพิทวาที่ซึ่งไปอยู่ ณ เมืองตั้งกับ
 หลวงคังเทศชาวกรุงไปทำได้มากับเครื่องถมยาราชาวดี พระตะกวด
 ทุ่งคุมเข้าไป ต้องตามคดองท่าเขาคอก ถึงเรือรบคุดหง่นำพระทอง
 เรือพระตะกวดทุ่งดมดง เครื่องถมยาราชาวดีหายหาได้เอาเข้าไป
 ถวายไม่ เมืองตะกวดป่าจวมภักดีเตณาแขกเป็นเจ้าของ แล้วได้

มาแก่พระวิจิตรหนูหนอก แล้วได้มากับหลวงคะกั่วป่าจั้น แล้วได้มากับหลวงคะกั่วป่าเป็นบุตรท่านพระยาประติภคสังครามจางวาง ซึ่งเป็นหลวงณรงค์ แล้วเมืองได้มากับพระยาตะกั่วป่าเทศ พอพระคะกั่วป้าม่วง พระยาตะกั่วป่าเกษจันพาไปฆ่าตาย เจ้าพระยาสุรินทรราชา บอกขอพระอินทร์รักษาถนนอกเมืองไชยาเป็นที่พระยาตะกั่วป่า แล้วเมืองได้มาแก่พระคะกั่วป้าม่วงๆ ตาย เมืองได้มาแก่พระคะกั่วป่าอู เรื่องราวฝ่ายเมืองคะกั่วป่า เมืองคะกั่วทุ่ง เมืองกลาง เมืองภูเก็ท เด่าแต่เพียงนี้

จะเด่าเมื่อครั้งตัดทางแต่มรุษปากดาวท่าพนมนัน เจ้าพระยาสุรินทรราชามีตราให้หาเข้าไป ณ กรุงเทพ ๑ ว่าจะให้เป็นที่อรรคมหาเสนาเมื่อครั้งเจ้าพระยากตาโหมปลัดไปเสียทัพทวาย เจ้าพระยาสุรินทรราชาเข้าไปถึงกรุงเทพ ๑ แล้วพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์โปรดพระราชทานเสื้อผ้าจะเอาไว้ให้อยู่ ณ กรุงเทพ ๑ เจ้าพระยาสุรินทรราชาคิดเห็นว่าอยู่เมืองนอกได้ความสุขมาก จึงอ้อนวอนเจ้าคุณเทพบิดา เจ้าพระยาบดินทรเดชา ขอให้กราบทูลพระกรุณาคิดจะไม่อยู่กรุงเทพ ๑ ว่าด้วยความเป็นเสนาบดีชนเจ้าชีวิตเสด็จพระราชดำเนินไปถึงไหนตัวก็ต้องตามไปถึงนั้น ก็จะมีความลำบาก จึงทำเรื่องราวกราบทูลพระกรุณาว่า จะขอออกมาอยู่เมืองนอกตามเดิม จะจัดแจงทางรับตั้งพระราชทรัพย์เมืองพังงา เมืองกลาง เมืองคะกั่วทุ่ง จะขึ้นไปรับเขาที่กักกันดารเขียวแก่ง

เป็นหลายแห่ง พระราชทรัพย์ก็สูญหายเป็นอันตรายเดี่ยหลายครั้ง
 มาแล้ว เห็นว่าทางบกระยะป่าเดินมาช้าแต่ต้องกินไม้ตักันคาร ถึง
 พนมต้องตลอดลงไป ถึงพุนพินตลอดออก ไปถึงพุมเรียงที่รับตั้งพระ-
 ราชทรัพย์ไม้ตักันคาร ขอพระราชทานช้างเกณฑ์มันทุกเมืองนคร
 ๓๐ ช้าง เมืองไชยา ๓๐ ช้าง รวมช้าง ๖๐ ช้าง ให้หัตถ
 พิพิชชกรรรมเป็นนายกองคุมช้างคอยรับตั้งพระราชทรัพย์ พระราช
 ทานช้าง และที่ปากพนมปากดาวได้มาตามเรื่องราวเจ้าพระยาสุรินท
 ราชธาให้กราบทูลพระกรุณา มีแจ้งอยู่ในท้องตราพระยศตั้งนั้นแล้ว
 ปากพนมให้ขุนทิพ ขุนเพชร ขุนศรีสงครามตามคนตั้งอยู่ ฝ่าย
 มรุษปากดาว ตั้งให้หัตถฤทธิสงครามเป็นมิถา และที่มรุษถึงปาก
 พนมให้กับเจ้าพระยาสุรินทราชา ฝ่ายเจ้าพระยาสุรินทราชากลับ
 ออกมาถึงบ้านเมืองแล้ว จึงตั้งให้ขุนทิพเป็นหัตถรามพิไชยอยู่ที่
 ปากพนม ให้หัตถรามพิไชยคักทางคองแต่ปากพนมขึ้นมาถึงเมือง
 พังงา ให้หัตถฤทธิสงครามตั้งเกิดยกด้อมผู้คนอยู่ที่มรุษปากดาว
 ให้คอยรับตั้งพระราชทรัพย์ลงไป ให้หัตถรามพิไชยคอยรับอยู่ที่
 ท่าพนม แล้วเจ้าพระยาสุรินทราชาให้ตั้งด่านที่คั่นเขานางหงส์ด่าน
 หนึ่ง ด่านปากคาน ด่านทุ่งคามรุษด่านหนึ่งเป็น ๕ ด่านทั้งปากพนม
 แล้วทำทำเนียบไว้ทุกด่านตามระยะทาง แล้วให้ตั้งเกิดยกด้อมผู้คน
 ไว้สำหรับบ้องกันพระราชทรัพย์ทุกค่น พระราชทรัพย์เมืองตะกั่ว
 ป่าเกิดชนกตั้งองตงตามคลองทางท่าเขาศก

พังงา เมืองถลาง เมืองตะกั่วทุ่งขึ้นไปค้างอยู่ที่มรุษกว่าจะได้ช้าง
ไปรับมันทุกคอยรับต้อง จักเอาหอดวงนาให้เป็นพระวิเศษสงคราม
จางวางค่านบก เอาขุนเพชรขุนอินเป็นปลัดคองคุมไพร่ ฝ่ายรับ
ต้องชนมารับพระราชทรัพย์ที่พนม แล้วเจ้าพระยาสุรินทรราชาแต่ง
ให้ขุนศรีตมโภชเจ้าไปเฝ้า พณหัวเจ้าท่านผู้ครองเมืองนครศรีธรรม
ราชแต่ก่อนว่าได้ตั้งนายค่านที่มรุษ ที่ปากพนม เจ้าพระยานครศรี
ธรรมราชมีประสาตตั้งว่า อย่าให้เจ้าพระยาสุรินทรราชาตั้งแต่งหอดวง
ขุนหมื่นนายหมวดนายกองเลย พณหัวเจ้าท่านจะตั้งแต่งออกมาแต่
เมืองนครเอง อย่าให้เจ้าพระยาสุรินทรราชาตั้ง นานไปภายหน้าผู้ใด
จะมารังเมืองครองเมืองจะว่าเจ้าพระยานคร กับเจ้าพระยาสุรินท
ราชาเป็นคนชอบพอรักใคร่ทำให้บ้านเมืองพินเพื่อนถักดวมกันอยู่
เจ้าพระยาสุรินทรราชาก็ออกไปว่า อย่าให้พณหัวเจ้าท่านผู้ครอง
เมืองนครศรีธรรมราชตั้งไปเลย ท่านจะตั้งมาได้ให้รับตั้งพระราช
ทรัพย์เอง ตามได้กระบวนพระกรุณา ค่านมรุษทำพนมก็ได้เป็น
สิทธิเป็นเดิมมาคุ้มเท่าบ้านนี้ ครั้นโปรดให้ท่านพระยาถลางบุญคง
ออกมาเป็นที่พระยาถลาง พดางตั้งด้อมรวบรวมผู้คนไว้ได้ตั้งเป็นถิ่น
ฐานบ้านเรือนถาง ฝ่ายมรุษตลอดมาถึงบางเคย แต่ก่อนเป็นบ้านดง
ไม่มีผู้คน จึงจัดคนให้ผ่อนไปตั้งทำไร่นาสร้างเรือนถางถาง ครั้น
ท่านพระยาไกรโกษาออกมาชำระหางข้าวค่านา พณหัวเจ้าท่าน
โปรดให้นายช่วยออกมาคือว่าอย่าให้เรียกหางข้าวค่านาที่มรุษได้มา

ณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ไพร่พลเมืองลูกค้ำวานิช ให้ชัก
 ขวนกัณฑ์ทำบุญให้ทาน จำเวณเมตตาทาภาวนา ดับดับรับฟังพระธรรม
 เทศนารักษาศีลห้าเป็นนิจศีล คัดแปดเป็นอติเรกคัดจงเนื่อง ๆ
 และควรให้ตั้งอยู่ในเทศกุกุศลกรรมบถ โดยพระราชกำหนดซึ่งโปรด
 พระราชทานออกไปไว้ ก็จะได้พาตัวไปสู่ตักศิณานิคมอันประเสริฐ
 หนึ่งเมืองนครเป็นเมืองใหญ่ ราชการพนักงานมีเป็นอันมาก ถ้ากรม
 การที่ใดว่างอยู่ยังไม่มีตัว ก็ให้พระยานครศรีธรรมราชปรึกษา
 ด้วยหลวงปลัดกรมการจัดแจงเอาผู้มีชื่อ ซึ่งมีสติปัญญาดียศชื่อ
 มีนคตนั้น มาตั้งแต่งขึ้นเป็นกรมการให้ครบตำแหน่ง ถ้าจัดแจง
 ได้ผู้ใดเป็นกรมการที่ใด ให้บอกส่งตัวผู้นั้นเข้าไปให้รับเอาตรา
 คัดต่อเจ้าพนักงานนครกรุง ประการหนึ่งพึงให้บำรุงพระสงฆ์เถร
 เณรผู้เล่าเรียนฝ่ายคันถธุระวิปัสสนาธุระจงทุกวัดวาอาราม จะได้เป็น
 การกุศลสืบไป อีกประการหนึ่งให้ตรวจดูพระพุทธรูป พระสถูป
 พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ์ พระวิหารการเปรียญ วัดวาอาราม
 แห่งใดชำรุดใดซึ่งชำรุดปรักหักพังเศร้าหมองอยู่นั้น ให้ชักชวน
 พระหลวงชนหมื่นกรมการและอาณาประชาราษฎร์ผู้มีศรัทธาบูรณ-
 ปฏิบัติตั้งขรณ์วัดพระชนให้ตึกไถ่รุ่งเรือง ถวายพระราชกุศลสืบไป
 อย่าให้วัดพระชำรุดปรักหักพังเศร้าหมองอยู่ได้ หนึ่งข่าวเป็นกะทู้
 ราชการ ถ้าถึงเทศกาลทำนาให้ตักเตือนว่ากล่าวแก่อาณาประชารา

ราชครู ให้ชักชวนกันทำไถ่นาจงเต็มภูมิให้ได้ผลเมตต์ข้าวจงมาก
 จะได้เป็นกำลังราชการและทำบุญให้ท่านเป็นการกุศลสืบไป อนึ่ง
 ถ้าและพระยานครศรีธรรมราชจะมีใจปฏิพัทธ ยินดีในดีตรีภาพผู้ใด
 อันมีบิตามารดาญาติวงศ์พงศ์ปากครองอยู่ โดยปกติก็ให้ตกแต่ผู้
 ไปว่ากล่าวดูชู้ขอตามธรรมเนียม ถ้าบิตามารดาญาติวงศ์พงศ์ยอม
 ยกให้บ้านโดยปกติสุจริต จึงให้รับมาเลี้ยงดูตามประเพณีคฤโถก
 อย่าให้ทำข่มเหงดูครว่าดากเอาดูด่าวดหาดนด่าวของอาณาประชารา
 ราชครู ผู้หวงแหนโดยพดการของอาตมาตามอิฐฐารมณ ให้ราช
 ภูมมีความวิบัติเดือดร้อน ผิดด้วยพระราชบัญญัติแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้
 อนึ่งด้วยดำอากรซึ่งขึ้นในท้องพระคลังหลวง ณ กรุงบวรตามอยู่
 ณ เมืองนครแขวงหัวเมืองขึ้นแก่เมืองนครเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด
 ถ้าถึงงวดถึงจำนวนจะได้ตั้ง ก็ให้พระยานครศรีธรรมราชว่าแก่
 กรมการพนักงาน ให้ว่ากล่าวเร่งรัดแก่นายที่นายอากร ให้เร่งคุมด้วย
 ของหลวงเข้าไปตั้งยังเจ้าจำนวน ณ กรุงจงทุกงวดทุกจำนวน อย่า
 ให้ด้วยของหลวง ค้างเกินด่องงวดด่องจำนวนไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้
 และจำนวนเงินทอดเงินปดงของหลวง ซึ่งค้างอยู่เก่ามากน้อยเท่าใด
 ก็ให้พระยานครศรีธรรมราช ว่ากล่าวเร่งรัดตั้งเข้ามาให้ครบจง
 เด็ดจั้นเชิง อย่าให้พระราชทรัพย์ของหลวงค้างเกินอยู่แต่ตั้งใด
 ตั้งหนึ่งได้ ซึ่งว่ากล่าวมาทางนตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมโดย

ประมาณ ให้พระยานครศรีธรรมราชฟังอ่านพระราชกำหนดโดย
พระราชโอรสทั้นจงเนื่อง ๆ ให้เจนปากเจนใจไว้จงทุกข้อทุกกระทง
จะได้บังคับบัญชากิจราชการสะดวกสืบไป ถ้าแห่พระราชกรณณ์แปร
โดยปกติเหตุ และปัจจุบันเหตุประการใด ก็ให้คิดอ่านผ่อนปรน
ผันแปรโดยข้อราชการให้ชอบจงทุกประการ สุดแต่อย่าให้เดียดราช
การแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวไปแต่ตั้งใดตั้งหนึ่งได้ กฎให้ไว้ ณ วัน
พุธเดือน ๘ แรม ๓๐ ค่ำ จุฬศักราช ๓๑๗๓ ปีมะแมตรีศก

พระยานครศรีธรรมราชน้อยนี้ ได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาเห็น
จะในราวต้นแผ่นดินพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงอดัญกรรมเมื่อ
จุฬศักราช ๓๒๐๓ ปีกุนเอกศก แจ้งอยู่ในจดหมายหลวงอุดมสมบัติ
ที่ได้พิมพ์ต่างหากจากหนังสือ

พงศาวดารเมืองกลาง

ข้าพเจ้า นายเวก บุตรเจ้าพระยาสุรินทราราชวงษ์ นาย
ตั้งบุตรพระยาถาง นายเตอ บุตรพระยาถาง นายศรีทอง เป็น
ปลัดเมืองถาง หลวงเพชรภีศรีตั้งมณฑลสงคราม ปลัดเมืองถาง
ขอเล่าเรื่องราวตามผู้เล่าเล่ามาแต่ก่อน และได้รู้ได้เห็นเองว่าเมือง
ถางแต่ก่อนนั้น จอมร้างบ้านตะเคียนเป็นเจ้าเมือง เมียจอมร้าง
เป็นแขกเมืองไทร หม่าเดียญกมะหุมเฒ่าแต่ก่อน ผู้ตายเป็น
หม้ายอยู่ มะหุมน้องบากมาเอาเงินมรดกห้าพันเศษ หม่าเดียญจิตใจ
ไม่อยู่เมืองไทรมาอยู่เมืองถาง ได้กับจอมร้างเป็นผัว มีลูกชาย
๒ คน หญิง ๓ รวม ๕ คน หญิงชื่อจันเป็นท้าวเทพกษัตรี หญิง
น้องถัดมาชื่อมุกเป็นท้าวศรีสุนทร ครั้งค้นแผ่นดินพระบรมอัยกา
ชิราชน้องหญิงคนหนึ่งชื่อหมา น้องชายชื่อฮาด เป็นพระถาง น้อง
ชายคนหนึ่งชื่อเรื่องเป็นทพด ชุนนางเมืองถางนั้น จอมเฒ่าอยู่บ้าน
คอน จอมร้างอยู่บ้านตะเคียน จอมเฒ่ากับจอมร้างเป็นลูกพ่อเดียวกัน
กันคนละมารดา ถูกหลานมะหุมอยู่บ้านคอนได้เป็นพระยาถาง
เจ็ดทอง แม่ชื่อเซียง พระยาปลัดแม่ชื่อคำด้วงชื่อเรื่อง เดิมแต่
ก่อนบ้านคอนกับบ้านตะเคียนด้ามักคิดกันดี มีชื่อเตียงตีบภูดวงค์
เป็นเจ้าเมืองตีบมา ฝ่ายบ้านถพอนจอมสุรินทรมิชอบ จะตั้งตัว

เป็นใหญ่ มีตราออกมาให้จับจอมสุรินฆ่าเสียเป็นโทษชบถต่อแผ่นดิน
 ดินแดนซึ่งผู้ตั้งเมืองถางว่า พระยาถางคางซึ่งชาวกรุงยกมา
 เป็นเจ้าเมือง พระถางอาตเป็นเจ้าเมืองชน ผู้ร้ายยังพระถางตาย
 เมืองก็ว่างอยู่ ได้แขกไทรมมาเป็นเจ้าเมืองอยู่หน่อยหนึ่ง พวกถาง
 คิดรบแขกตั้งค่ายที่ไม้ขาวปากน้ำคูกระจอ จึงตั้งตัวชน พอพระยา
 พิมดเป็นพระกระมาอยู่เมืองชุมพร ได้กับท้าวเทพกษัตรี ๆ นนเมือ
 หนุมถางเป็นเมียหม่อมศรีภักดี ๆ เด่าก็เป็นชาวตะกั่วทุ่งถูกคุณชื่อบุญ
 เกิด ๆ เดิมตะกั่วทุ่งได้กับจอมนายกอง ๆ เป็นชาวนครอยู่บ้านใหญ่
 ดายตายออกมาเป็นดำเว้จราชการ ได้กับคุณชื่อบุญเกิดนั้นม้ถูก
 ชาย ๓ หญิง ๓ ชายชื่อหม่อมศรีภักดี มีเนี้ยนเมืองถาง หญิง
 คนหนึ่งชื่อบุญคงได้กับพระยาประสิทธิ์สงคราม หม่อมศรีภักดีนั้น
 ได้กับท้าวเทพกษัตรีม้ถูกต้องคน หญิงชื่อแม่ปรางชายชื่อเทียน
 เป็นพระยาถางหัดท้าวเทพกษัตรีเป็นหม้าย แล้วได้กับพระยาพิมด
 ม้ถูกหญิงชื่อแม่ทองมาไปถวายเป็นมารดาเจ้าครองอุบล ถูกถัดมา
 ชาย ๒ คน ชื่อจุย ชื่อจุย ชื่อเนียม ชื่อจุยเป็นพระยกกกระบัตร์ ชื่อ
 เนียมเป็นมหาดเล็กครั้งต้นแผ่นดิน ถูกหญิงชื่อแม่กมแม่เมือง ครั้น
 พระยาพิมดต้องความไปอยู่เมืองพัทลุง พระยาถางเทียนถูกแดง
 พ้องที่ถางได้ พระยาถางเจ้ายศทอง ๆ ต้องโทษเข้าไปตายณกรุง
 ที่ถางได้พระยาถางหัดเป็นเจ้าเมือง ที่ปลัดได้นายเรื่องเป็นพระ
 ยาปลัด ที่ยกกระบัตร์ได้พระยาถางชูเบ้ พระยายกกระบัตร์ ครั้นนั้น

เมืองถลาง เจ้าเมืองปลัดยกกระบัตร์กเป็นพระยา ฝ่ายเมืองภูเก็ต
 หดวงภูเก็ตข้างคดเป็นเจ้าเมือง แล้วได้นายศรีชายนายเวรเป็นพระ
 ภูเก็ตแล้วได้มาบิดาหวงดปลัดยุด เขตแดนเมืองภูเก็ตกับเมืองถลาง
 เขาบางคูคต ชื่อตามคลองน้ำเป็นแดน ว่าเมืองภูเก็ตเดิมเป็นเมือง
 ใหญ่ถัดมาชนกับเมืองถลาง เขตแดนฝ่ายตะวันตกทหินชายพดายตะ
 โหนด ฝ่ายตะวันออกเกาะมะพร้าวอ่าวตันแกแหลมหง้าแหลมมัด
 ผั่ว เป็นแขวงเมืองภูเก็ตตลอดออกไปเกาะยาว เกาะอดัง เกาะกด้วย
 แหลมบามู เกาะแรตนาคา เกาะระวะ เกาะนาร เกาะเป้าไฉ้ย เกาะขง่า
 อ่าวพารามา เกาะบาหนัด เกาะคูดาตลอดมาแหลมคอเวณ ปากกั
 หลุ๊ก แหลมปากพระท่าข้ามปากน้ำหมอน ปากพระคนละฟาก ฝ่าย
 เมืองตะกั่วทุ่งเด่า ปากพระว่าเจ้าพระยาอินทวงศ์ตั้งวังปราบที่ปลุก
 วจัณยังไม่ดำเร่จรัว่าจับแผ่นดินตก เจ้าพระยาอินทวงศ์ก็ตาย
 ไปรดให้ข้าหวงดออกมา เจ้าพระยาและพระยาออกมาตั้งอยู่ปาก
 พระหลายนาย เจ้าพระยาภุจราชนิภูต พระยาธรรมไตรโลก
 พระยาพิชโรโคย พระยาธรรมไตรโลกได้รับพม่าที่ปากพระ พระ
 ธรรมไตรโลกตาย พระยาพิชโรโคยหนีมาทางเมืองพังงา จึง
 เรียกชื่อว่าด่านพระยาพิชเมืองตะกั่วทุ่งเอาคลองตหิงเป็นแดนคลอง
 น้ำดำท่าคดชื่อชนมาเป็นฝ่ายตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่าหากถากถวมเกี่ยว
 ของกันไม่ เมืองตะกั่วทุ่งเดิม หดวงเพชรเป็นเจ้าเมืองได้มา
 พระตะกั่วทุ่งซาทัก จอมพิทักษ์พระตะกั่วทุ่งพ่อพระปลัดแม่เมืองแม่

พระวิเศษ ชื่อว่าพระตะกั่วทุ่งถี้ แดงเมืองตะกั่วทุ่งได้มาแก่พระ
 ตะกั่วทุ่งชื่อขุนคำ มารดาชื่อนัยบิดาชื่อเหล็ก ว่าอุกมอชชาวกรุง
 ครนพระตะกั่วทุ่งตาย ลูกชายชื่อถิ่นเป็นบิดาพระตะกั่วทุ่งอ่อนไต่ถิ่น
 เมืองอยู่ มารดาชื่อแม่ชื่อนิน ย้ายชื่อเนี่ยวชาวแรมไม้แก่น แม่เนี่ยว
 ไต่กับจอมนายกองมีลูกชื่อขุนนางแม่ชื่อนิน เมืองตะกั่วทุ่ง เมือง
 ถดาง คดองปากพระคนตะฟากเป็นแดน ถ้าพระราชทรัพย์บังเกิดชน
 เมืองถดางดังไปเมืองตะกั่วทุ่ง ๆ ดังไปเมืองตะกั่วบัว เป็นอย่าง
 ธรรมเนียมต่อกันมาช้านาน เมื่อครั้งเมืองถดางยังไม่เดี่ยกับพม่า ตะ
 กั่วทุ่ง ตะกั่วบัว ไชยา ชุมพร เดี่ยแก่ฮ้ายพม่า คับกุ่มคดฝ้ายขนมา
 ค้างอยู่ที่เขาค๊ก หลวงเพชรธนูแดงชาวนครตั้งอยู่บ้านเก่าดัมมือ
 คดองพนม ตั้งกองไปออกชนเอาพระราชทรัพย์ทำเขาค๊ก จนมี
 ตราให้เจ้าหลวงออกมาชำระหลวงเพชรธนูแดง คนตามดำคดองทำ
 พนมก็อพยพหนีไปดิน ก็เป็นบารกว้างชน เมื่อครั้งพระตะกั่วทุ่ง
 บิดาพระตะกั่วทุ่งถิ่นเป็นเจ้าเมืองนั้น มีตราโปรดออกมาให้ไปทำ
 ฝักระบวนเมืองเทศ จัดให้ยาปุ คำ ชาว ชาวเทศอยู่ ณ เมือง
 ถดางกับนางด้งภาน้อย พอหลวงพิทวาที่ซึ่งไปอยู่ ณ เมืองตรงกับ
 หลวงคดิงเทศชาวกรุงไปทำได้มากับเครื่องถมยาราชาวดี พระตะกั่ว
 ทุ่งคุมเข้าไป ต้องตามคดองทำเขาค๊ก ถึงเขี้ยวปศุหงนำพะนอง
 เรือพระตะกั่วทุ่งถ่มลง เครื่องถมยาราชาวดีหายหาได้เอาเข้าไป
 ถวายไม่ เมืองตะกั่วบัวจมนภักดีเดณาแขกเป็นเจ้าเมือง แดงได้

มาแก่พระวิจิตรหนูหนอก แล้วได้มากับหลวงคะกัวบ่าจั้น แล้วได้มากับหลวงคะกัวบ่าเป็นบุตรท่านพระยาประสิทธิ์สงครามจางวาง ซึ่งเป็นหลวงณรงค์ แล้วเมืองได้มากับพระยาตะกั่วบ่าเทศ พอพระคะกัวบ่าม่วง พระยาตะกั่วบ่าเกษจันพาไปฆ่าตาย เจ้าพระยาสุรินทรราชา บอกขอพระอินทรรักษากองนอกเมืองไชยาเป็นที่พระยาตะกั่วบ่า แล้วเมืองได้มาแก่พระคะกัวบ่าม่วงๆ ตาย เมืองได้มาแก่พระคะกัวบ่าอู เรื่องราวฝ่ายเมืองคะกั่วบ่า เมืองคะกั่วทุ่ง เมืองกลาง เมืองภูเก็ท เด่าแต่เพียงนี้

จะเด่าเมื่อครั้งตัดทางแควมรุษปากดาวท่าพนมนั้น เจ้าพระยาสุรินทรราชามีตราให้หาเข้าไป ณ กรุงเทพฯ ว่าจะให้เป็นที่อรรถมหาเสนาเมื่อครั้งเจ้าพระยากตาโหมปลัดไปเสียทัพทวาย เจ้าพระยาสุรินทรราชาเข้าไปถึงกรุงเทพฯ แล้วพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์โปรดพระราชทานเดื่อผ้าจะเอาไว้ให้อยู่ ณ กรุงเทพฯ เจ้าพระยาสุรินทรราชาคิดเห็นว่าอยู่เมืองนอกได้ความสุขมาก จึงอ้อนวอนเจ้าคุณเทพบิดา เจ้าพระยาบดินทรเดชา ขอให้กราบทูลพระกรุณาคิดจะไม่อยู่กรุงเทพฯ ว่าตัวขรธาเป็นเสนาบดีชนเจ้าชีวิต เด็ดจพระราชดำเนินไปถึงไหนตัวก็ค้องตามไปถึงนั้น ก็จะมีความลำบาก จึงทำเรื่องราวกราบทูลพระกรุณาว่า จะขอออกมาอยู่เมืองนอกตามเดิม จะจัดแจงทางรับตั้งพระราชทรัพย์เมืองพังงา เมืองกลาง เมืองคะกั่วทุ่ง จะขึ้นไปขึ้นเขาคอกกั๊กันคารเรือวแก่ง

เป็นหลายแห่ง พระราชทรัพย์ก็สูญหายเป็นอันตรายเสียหลายครั้ง
 มาแล้ว เห็นว่าทางบกระยะป่าเดินมาช้าแต่ต้องกินไม่สู้กันดาร ถึง
 พนมต้องตลอดลงไป ถึงพุนพินตลอดออก ไปถึงพุมเรียงที่รับตั้งพระ-
 ราชทรัพย์ไม่สู้กันดาร ขอพระราชทานช้างเกณฑ์บนทุกเมืองนคร
 ๓๐ ช้าง เมืองไชยา ๓๐ ช้าง รวมช้าง ๖๐ ช้าง ให้หัตถ
 พิพิชชกรรรมเป็นนายกองคุมช้างคอยรับตั้งพระราชทรัพย์ พระราช
 ทานช้าง และที่ปากพนมปากดาวได้มาตามเรื่องราวเจ้าพระยาสุรินท-
 ราชาให้กราบทูลพระกรุณา มีแจ้งอยู่ในท้องตราพระยศที่นั้นแล้ว
 ปากพนมให้ขุนทิพ ขุนเพชร ขุนศรีสงครามตามคนตั้งอยู่ ฝ่าย
 มุ้ยปากดาว ตั้งให้หัตถฤทธิสงครามเป็นมิแกล และที่มุ้ยถึงปาก
 พนมให้กับเจ้าพระยาสุรินทราชา ฝ่ายเจ้าพระยาสุรินทราชากลับ
 ออกมาที่บ้านเมืองแล้ว จึงตั้งให้ขุนทิพเป็นหัตถกรมพิไชยอยู่ที่
 ปากพนม ให้หัตถกรมพิไชยตัดทางตั้งแต่ปากพนมขึ้นมาถึงเมือง
 พังงา ให้หัตถฤทธิสงครามตั้งเกลียดล้อมผู้คนอยู่ที่มุ้ยปากดาว
 ให้คอยรับตั้งพระราชทรัพย์ลงไป ให้หัตถกรมพิไชยคอยรับอยู่ที่
 ท่าพนม แล้วเจ้าพระยาสุรินทราชาให้ตั้งด่านที่ต้นเขานางหงส์ด่าน
 หนึ่ง ด่านปากคาน ด่านทุ่งคามุ้ยด่านหนึ่งเป็น ๕ ด่านทั้งปากพนม
 แล้วทำทำเนียบไว้ทุกด่านตามระยะทาง แล้วให้ตั้งเกลียดล้อมผู้คน
 ไว้สำหรับป้องกันพระราชทรัพย์ทุกด่าน พระราชทรัพย์เมืองตะกั่ว
 ป่าเกิดขึ้นก็ส่งลงมาตามคลองทางท่าเขาคอก

พระราชทรัพย์เมือง

พังงา เมืองถลาง เมืองตะกั่วทุ่งขึ้นไปค้างอยู่ที่มรุษยกว่าจะได้ช้าง
ไปรับมันทุกคอยรับต้อง จัดเอาหอดวงนาให้เป็นพระวิเศษสงคราม
จางวางค่านบก เอาขุนเพชรขุนอินเป็นปลัดกองคุมไพร่ ฝ่ายรับ
ต้องขึ้นมารับพระราชทรัพย์ที่พนม แล้วเจ้าพระยาสุรินทรราชาแต่ง
ให้ขุนศรีดมโภชเจ้าไปเฝ้า พณหัวเจ้าท่านผู้ครองเมืองนครศรีธรรม
ราชแต่ก่อนว่าได้ตั้งนายค่านที่มรุษ ที่ปากพนม เจ้าพระยานครศรี
ธรรมราชมีประสาตตั้งว่า อย่าให้เจ้าพระยาสุรินทรราชาตั้งแต่งหอดวง
ขุนหมื่นนายหมวดนายกองเลย พณหัวเจ้าท่านจะตั้งแต่งออกมาแต่
เมืองนครเอง อย่าให้เจ้าพระยาสุรินทรราชาตั้ง นานไปภายหน้าผู้ใด
จะมารั้งเมืองครองเมืองจะว่าเจ้าพระยานคร กับเจ้าพระยาสุรินท
ราชาเป็นคนชอบพอรักใคร่ทำให้บ้านเมืองพันเพือนกต่างกลมกันอยู่
เจ้าพระยาสุรินทรราชาถ้อยบอกไปว่า อย่าให้พณหัวเจ้าท่านผู้ครอง
เมืองนครศรีธรรมราชตั้งไปเลย ท่านจะตั้งมาได้ให้รับตั้งพระราช
ทรัพย์เอง ตามได้กรวยทอดพระกรุณา ค่านมรุษทำพนมก็ได้เป็น
สิทธิเป็นเดิมมาคุ้มเท่ามัน ครั้นโปรดให้ท่านพระยาถลางบุญคง
ออกมาเป็นที่พระยาถลาง พดางตั้งอ้อมรวบรวมผู้คนไว้ได้ตั้งเป็นถัน
ฐานบ้านเรือนลง ฝ่ายมรุษยศตลอดมาถึงบางเคย แต่ก่อนเป็นป่าดง
ไม่มีผู้คน จึงจัดคนให้ย่นไปตั้งทำไร่นาสร้างเรือนถนอง ครั้น
ท่านพระยาไกรโกษาออกมาชำระทางข้าวค่านา พณหัวเจ้าท่าน
โปรดให้นายช่วยออกมาต่อว่าอย่าให้เรียกทางข้าวค่านาที่มรุษได้มา

แต่ฝ่าย ณ เมืองถาง ท่านพระยาถางก็ว่าพระราชทานได้มาแก่
 เจ้าพระยาสุรินทราชาตั้งต่อกันมาอยู่ฉะฉานแล้ว ครั้นไม่มีตราโปรด
 ยกออกมาท่านก็ไม่ตั้งยอมให้ ท้าวบัตรค่านาก็ได้เรียกตั้งกันมา
 ฝ่ายพนมตามคดองนำดำทำหนทางรับตั้งพระราชทรัพย์ เป็นดำหรับ
 เมืองพังงา เมืองถาง เมืองพังงานี้เดิมเป็นเมืองช่องแขวงชนเมือง
 ตะกั่วป่าเอาคดองถ้ำแม่น้ำเป็นแดนคนตะพาก ฝ่ายเหนือมาคดอง
 เข้าป่าดง ไต่หน้าลงไปฝ่ายดำคดองถ้ำข้างบูรพ์ได้กับเมืองพังงา
 ดำคดองคดองออกเขาสองพี่น้อง เอาเขาสองพี่น้องเป็นแดนคนตะ
 พากคดองออกไปถึงพระอาดถ้ำเกาะยางเกาะพิง กันเป็นแขวงเมือง
 พังงา พระตะกั่วทุ่งถิ่นซึ่งเป็นพระยาตะกั่วทุ่งเป็นน้องเขยพระยา
 ถางบุญคง ขอเอาเขารายาบหนี่ปูเห่าม้าห้วยเกาะนมสาวไปเป็น
 ช่องแขวงชนเมืองตะกั่วทุ่ง พระยาถางบุญคงเห็นว่าพระตะกั่วทุ่ง
 เป็นน้องเขยก็ยอมให้ ฝ่ายอุดรเมืองพังงาเขาเขมาเหล็กเป็นแดน
 เดียงอิถ่านก็ราตั้งตั้งแพรกเป็นเขตแดนเมืองพังงา เจ้าพระยา
 สุรินทราชาซึ่งเป็นใหญ่ดำเร่จราชการ ณ แปรหัวเมืองนี้ พระยา
 ประดิษฐ์สงครามจางวางเดาก็เป็นจางวางก็ทั้งแปรหัวเมืองเหมือนกัน
 ชื่อว่าแปรหัวเมืองนั้น เมื่อถาง เมืองภูเก็จ เมืองตะกั่วป่า เมือง
 ตะกั่วทุ่ง เมืองถาง เมืองพังงา เมืองคุระ เมืองคุรอด ประ
 มวณมาเป็นเมืองแปดเมือง เมืองถางพังงาคุระคุรอดเป็นชนกับ
 เมืองตะกั่วป่า รูเรื่องราวได้แต่เพียงนี้ แล้วแต่จะโปรด

เรื่องราวในเขินไฉเมือบิดบุตรศึก ศักราช ๑๒๐๓ ปี

จอมร้างบ้านตะเคียนเป็นเจ้าเมือง เมียชื่อหมาเดี้ยถูก

มะหุ่มเมืองไทร มีลูกชายชื่อฮาดเป็นพระยาถลาง ๓ ชายชื่อเรือง
เป็นที่พด ๓ หญิงชื่อจันเป็นท้าวเทพกระษัตรี ๓ หญิงชื่อมุขเป็นท้าว
ศรีสุนทร ๓ หญิงชื่อหมา ๓ รวม ๕ คน จอมร้างกับจอมเถ่า

เป็นลูกพ่อเดียวกัน คนละมารดา จอมร้างอยู่บ้านตะเคียน จอม
เถ่าอยู่บ้านคอน ได้เป็นพระยาถลางเจ็ดทอง แม่ชื่อเซียง พระยา
ปลัดแม่ชื่อคำคำชื่อเรือง ฝ่ายบ้านถิพอนจอมไชยสุรินทิดกระบถ

ฆ่าเดี้ย พระยาถลางกางเข็งชาวกรุงออกมาเป็นเจ้าเมือง พระถลาง
ฮาดเป็นเจ้าเมืองผู้ร้ายยิงตาย แล้วแขกเมืองไทรมาเป็นเจ้าเมือง
น้อยหนึ่ง พระยาพิมดเดิมเป็นพระกระได้ด้วยท้าวเทพกระษัตรี

จอมนายกองชาวนครบ้านถายออกมาเป็นดำเร้จราชการ ได้กับ
คุณชบุญเกิด มีลูกชายชื่อหม่อมศรีภักดี ลูกหญิงชื่อคงได้กับ

พระยาประดิดิธังครามหม่อมศรีภักดีได้กับท้าวเทพกระษัตรี มีลูก
ชายชื่อเทียนเป็นพระยาถลางหัด ลูกหญิงชื่อปราง ท้าวเทพกระษัตรี
เป็นหม้ายได้พระยาพิมดมีลูกหญิง ชื่อแม่ของขุนมารดาเจ้าครอง

อุบต ลูกชายชื่อจุยเป็นพระยกระบัตร์ ชื่อเนียมเป็นมหาดเล็ก มี
ลูกหญิงชื่อกิม ชื่อเมือง พระยาถลางเทียนถูกเดี้ยฟ้องต่อความ

ไปอยู่เมืองพัทลุง พระยาเจียดทองเป็นพระยาถาดง ที่ปลัดนายเรื่อง
เป็นพระยาปลัดดี พระยาถาดงชูเป็นพระยายกกระบัตร

เมืองภูเก็ต หดวงภูเก็ตข้างคดเป็นเจ้าเมือง แล้วนายศรี
ชายนายเวรเป็นพระภูเก็ต แล้วบิดาหดวงปลัดคอกเป็นเจ้าเมือง

เมืองตะกั่วทุ่ง เดิมหดวงเพชรเป็นเจ้าเมือง ได้มาพระตะกั่ว
ทุ่งซำหัก ได้มานายถ้ำเป็นจอมศรีภักดีเป็นเจ้าเมือง เป็นพ่อพระ
ปลัดดี เป็นพ่อแม่เมืองแม่พระวิเศษ แล้วได้มาพระตะกั่วทุ่งซำ
พ่อพระตะกั่วทุ่งถิน แล้วได้มาพระตะกั่วทุ่งถินทุกวันนี้ แล้วได้มา
พระตะกั่วทุ่งอ่อน แล้วได้มาพระตะกั่วทุ่งถ่อม

เมืองตะกั่วป่า จอมภักดีเดณาแรกเป็นเจ้าเมือง แล้วได้มา
พระวิชิตหนูหนวก ได้มาหดวงตะกั่วป่าจัน ได้มาหดวงณรงค์บุตร
พระยาประติพิธสงครามจางวาง ได้มาพระตะกั่วป่าเกษ พ่อพระ
ตะกั่วป่าม่วง จันพาไปฆ่าเสีย แล้วพระอินทกองนอกไชยามาได้เป็น
พระตะกั่วป่า แล้วได้มาพระตะกั่วป่าม่วง แล้วได้มาพระตะกั่วป่าอุ.

สำเนาสารตราพระคชสีห์

หนึ่งต่อเจ้าพระยาอรรคมหาเดณาธิบดี อภัยพิริยปรากฏม
พาหุสมุทรภักดาโหม มาถึงเจ้าพระยาศรีธรรมมาโคกราชชาติ
เคไชโยมไหศุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากฏพาหุ เจ้าพระยานคร

ศักรมราชพระยาวิชิตเด่นามหาพิไชย อภัยพิริยศรีสังคราม พระ
 ยาพิทลุง พระยาพิไชยศิริศรีสังคราม พระยาสงขลา พระยา
 วิชิตภักดีศรีพิไชยสงคราม พระยาไชยา พระเพชรคำแห่งสงคราม
 พระชุมพร หลวงเทพศิริศรีสังคราม หลวงปทิว ด้วยเจ้าพระยา
 สุรินทราชากราบทูลพระกรุณา ว่าจะขอตัดทางชนพระราชนิพนธ์
 แต่ปากถาดมาลงพนมหนทางใกล้กว่าทางท่าเขาค้างถึง ๑๕ วัน ๑๕
 วัน ท่าพนมเป็นที่ด่านกมัตต์มาดื่บพระราชนิพนธ์ของหลวง แขวง
 เมืองนคร แต่เป็นคองป่ากว้างอยู่หามบ้านเรือนผู้คนตั้งอยู่เหมือน
 แต่ก่อนไม่ เบียดอยู่ จึงจัดให้ขุนทิพ ขุนเพชรศิริเป็นนายกอง
 ควบคุมขุนหมื่นไพร่มีชื่อมา ให้ตั้งบ้านเรือนเป็นภูมิตถานดำเนิน
 อยู่รักษาพระราชนิพนธ์มาหลายครั้งแล้ว แต่กำลังขุนหมื่นไพร่
 มีชื่อทงนั้นเห็นเบาบางน้อยตัวไม่สมควรด้วยพระราชนิพนธ์ของหลวง
 เกดอกผู้มีชื่อหลบหนีมุดนายเข้าอยู่ป่าคงคุมกันได้มากแล้ว จะมา
 กระทำร้ายพระราชนิพนธ์ของหลวงจะเสียดราชการไป และผู้มีชื่อ
 เป็นเดชไพร่หลวงพลเมือง เมืองตะกั่วป่า เมืองพังงา เมืองถดาง
 เมืองตะกั่วทุ่ง ทังแปดหัวเมืองบรรดาที่หนึ่งตั้งมาอยู่แขวงเมืองนคร
 พัทลุง สงขลา ไชยา ชุมพร ปทิว หัวเมืองปากไต้นั้นเป็นอัน
 มาก ขอรับพระราชนิพนธ์ให้ขุนทิพมนตรี ขุนเพชรศิรินายกองที่พนม
 ดื่บตำรวจกวณเฑียรก่ด้อมเอาเดชไพร่หลวงพลเมือง เมืองถดาง

บางคตทงแปดหัวเมือง มาให้ตั้งบ้านเรือนท่ามาหากินให้มั่งคั่ง
 บริบูรณ์ จะได้รับรักษาพระราชทรัพย์ของหลวงด้วย ประการหนึ่ง
 ถ้ามีศึกสงครามมาตีติดบ้านเมือง เมืองถดถาย ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า
 จะได้ควบคุมกันช่วยอุดหนุนรบพุ่งนั้นก็ชอบด้วยราชการอยู่แล้ว ทรง
 พระกรุณาโปรดให้ขุนทิพดมบัติ ขุนเพชรศิรน้อยกองพนม ดับดำว
 ชักชวนเกิดยกด้อมเอาเดชดักแต่ยังมีได้ดัก เดชเมืองถดถาย และ
 เดชเมืองนคร พัทลุง สงขลา ไชยา ชุมพร ซึ่งหลบหนีมุดนาย
 แดเดชตะกั่วทุ่งตะกั่วป่า ทงแปดหัวเมืองขรรคมดา ซึ่งหลบหนี
 มุดนายอยู่ป่าดง และแอบแฝงอยู่ด้วยผู้รักษาเมืองผู้รงกรมการ
 ณ เมืองนคร พัทลุง สงขลา ไชยา ชุมพร ปทิว หัวเมือง
 ปากใต้ฝ่ายตะวันตกทงนั้น เอามาให้ตั้งบ้านเรือนท่ามาหากินอยู่
 ที่พนมที่ดาวให้ได้ ๒๐๐ ครัว ๓๐๐ ครัวจะได้รับรักษาพระราชทรัพย์
 ของหลวง ให้เป็นภุมิสถานดำเนินางมั่งคั่งบริบูรณ์ขึ้น จึงทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำตามเจ้าพระยาสุรินทรราชากราบบังคมทูล
 พระกรุณานั้นเถิด ถ้าขุนทิพดมบัติ ขุนเพชรศิรน้อยดับดำวชักชวน
 เกิดยกด้อมได้เดชเมืองใดเท่าใด เป็นคนชายหญิงใหญ่น้อย ให้
 ยื่นทางว่าไว้แก่เจ้าพระยาสุรินทรราชา ผู้สำเร็จราชการทงแปด
 หัวเมืองบอกเข้าไปกราบทูลพระกรุณาให้ทราบ ห้ามอย่าให้ผู้รักษา
 เมืองผู้รงกรมการนายทนายอำเภอดะเข้าหลวงผู้ไปมาเอากิจราชการ

ทำข่มเหงดูครว่าดากเกาะจำ ขุนทิพดมบดี ขุนเพชรศรี นายกอง
 ขุนหมื่นและไพร่มีชื่อ บรรดาซึ่งเกิดยกดอมได้มาตงบ้านเรือนอยู่ที่
 พนมที่ดาว ทงนไปใช้ราชการงานโยธาเบ็ดเตล็ดจึงมิได้เป็นหน้าที่
 พนังกงาน ให้ขุนทิพดมบดี ขุนเพชรศรี ขุนหมื่นไพร่ แดกคืนได้
 ความเดือดร้อนแต่ตั้งหนึ่งตั้งใดเป็นอันขาดทีเดียว หนังสือขึ้นมา
 ถึงวันใดก็ให้ทำตามหนังสือมาทุกประการ

หนังสือมา ณ วัน ๕ ๙ คำ ปีชวดตศก จุศักราช ๑๑๖๖
 ๑๗
 มาถึงปีเถาะนพศก ๖๓ ปี จุศักราช ๑๒๒๘ ปี ๖๖

ท้องที่ปากพนม ข้างฝ่ายใต้ห่างไปต่อกับเมืองกาญจนดิฐ
 เข้มคดองบางจาก ปากคดองบางจากลงไปข้างใต้งเป็นที่เมือง
 กาญจนดิฐอำเภอรอญ คดองบางจากระยะกับบ้านวังตาขุ่นลงไป
 หน่อยหนึ่ง ฝ่ายข้างเหนือตามดำคดองสักขึ้นไปเพียงคดองชนาย
 ฤกษ์ ปลายคดองชนายฤกษ์ไปจรดภูเขาคก ปลายภูเขาคกข้างหัว
 นอนเป็นที่เมืองตะกั่วป่า อำเภอรูนภักดิ์คงคา ปากภูเขาคกข้างใต้
 ดันเป็นที่พนม ปากคดองชนายฤกษ์ข้างเหนือเป็นที่เมืองศิริรัฐ
 นิคม อำเภอรูนภักดิ์ ปากคดองชนายฤกษ์ได้ทำบ้านศกกลงมา
 หน่อยหนึ่ง และที่พนมจะไปต่อกับที่อำเภอรูนภักดิ์เพียงไหน
 ขุนจิตรทรัพย์ ขุนทิพศิริบ้านคดองช่อนและคนแก่ ๆ แต่ก่อนก็หา
 ทราบว่าจะไปต่อกันเพียงไหนไม่ ๖๖

บางคตทั้งแปดหัวเมือง มาให้ตั้งบ้านเรือนท่ามาหากินให้มั่งคั่ง
 บริบูรณ์ จะได้รับรักษาพระราชทรัพย์ของหลวงด้วย ประการหนึ่ง
 ถ้ามีศึกสงครามมาตีติดบ้านเมือง เมืองถดถอย ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า
 จะได้ควบคุมกันช่วยอุดหนุนรบพุ่งนั้นก็ชอบด้วยราชการอยู่แล้ว ทรง
 พระกรุณาโปรดให้ขุนทิพดมบดี ขุนเพชรศิรีนายกองพนม ดับดำว
 ชักชวนเกลี้ยกล่อมเอาเดชดักเด้อยังมีได้ดัก เดชเมืองถดถอย และ
 เดชเมืองนคร พัทลุง สงขลา ไชยา ชุมพร ซึ่งหลบหนีมุดนาย
 แดเดชตะกั่วทุ่งตะกั่วป่า ทั้งแปดหัวเมืองขรรคมดา ซึ่งหลบหนี
 มุดนายอยู่ป่าดง และแอบแฝงอยู่ด้วยผู้รักษาเมืองผู้รงกรมการ
 ณ เมืองนคร พัทลุง สงขลา ไชยา ชุมพร ปทิว หัวเมือง
 ปากใต้ฝ่ายตะวันตกทั้งนั้น เอามาให้ตั้งบ้านเรือนท่ามาหากินอยู่
 ที่พนมที่ดาวให้ได้ ๒๐๐ ครัว ๓๐๐ ครัวจะได้รับรักษาพระราชทรัพย์
 ของหลวง ให้เป็นภูมิด้านดำเนินาจนมั่งคั่งบริบูรณ์ขึ้น จึงทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำตามเจ้าพระยาสุรินทรราชากรมบังคับมณฑล
 พระกรุณานั้นเถิด ถ้าขุนทิพดมบดี ขุนเพชรศิรีดับดำวชักชวน
 เกลี้ยกล่อมได้เดชเมืองใดเท่าใด เป็นคนชายหญิงใหญ่น้อย ให้
 ยื่นหางว่าวไว้แก่เจ้าพระยาสุรินทรราชา ผู้สำเร็จราชการทั้งแปด
 หัวเมืองบอกเข้าไปกราบทูลพระกรุณาให้ทราบ ห้ามอย่าให้ผู้รักษา
 เมืองผู้รงกรมการนายที่นายอำเภอและข้าหลวงผู้ไปมาเอากิจราชการ

ทำข่มเหงดูครว่าดากเกาะจำ ขุนทิพดมบัติ ขุนเพชรศรี นายกอง
 ขุนหมื่นแฉะไพร่มชื้อ บรรดาซึ่งเกลียดกลมได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่
 พนมที่ดาว ทงนี้ไปไ้ราชการงานโยธาเบ็ดเตล็ดจึงมิได้เป็นหน้าที
 พนังงาน ให้ขุนทิพดมบัติ ขุนเพชรศรี ขุนหมื่นไพร่ แดกต้นได้
 ความเดือดร้อนแต่ตั้งหนึ่งตั้งใดเป็นอันขาดทีเดียว หนึ่งเดือนมา
 ถึงวันใดก็ให้ทำตามหนึ่งเดือนมานทุกประการ

หนึ่งเดือนมา ณ วัน ๕ ๙ ค่ำ ปีชวดดศก จุศักราช ๑๑๖๖

มาถึงมีเถาะนพศก ๖๓ ปี จุศักราช ๑๒๒๘ ปี ๖

ท้องที่ปากพนม ข้างฝ่ายใต้ นางไปต่อกับเมืองกาญจนดิฐ
 เทียมคลองบางจาก ปากคลองบางจากลงไปข้างใต้น้ำเป็นที่เมือง
 กาญจนดิฐอำเภอรอญ คลองบางจากระยกับบ้านวังตาชุนลงไป
 หน่อยหนึ่ง ฝ่ายข้างเหนือตามดำคลองศกชุนไปเพียงคลองขนาย
 ฤกษ์ ปลายคลองขนายฤกษ์ไปจตุรเขาศก ปลายภูเขาศกข้างหัว
 นอนเป็นที่เมืองตะกั่วป่า อำเภอรุณภักดีคงคา ปากภูเขาศกข้างใต้
 ต้นเป็นที่พนม ปากคลองขนายฤกษ์ข้างเหนือเป็นที่เมืองศรีวิ
 นิคม อำเภอรุณภักดี ปากคลองขนายฤกษ์ได้ทำบ้านศกลงมา
 หน่อยหนึ่ง และที่พนมจะไปต่อกับที่อำเภอน้ำจืดสักเพียงไหน
 ขุนจิตรทรัพย์ ขุนทิพศิริบ้านคลองช่อนและคนแก่ ๆ แต่ก่อนก็หา
 ทราบว่าจะไปต่อกันเพียงไหนไม่ ๖

ข้าพเจ้าช่วยราชการ ขุนภักดีสงครามที่พนม บอกรมา
 ยังขุนอินอักษร ขอให้ให้นำขันธ์กราบเรียนใต้เท้ากรุณาเจ้าทราบ ด้วย
 โปรดให้ข้าพเจ้าดับเขตแดนที่พนม ดับได้ใจความว่า ข้างฝ่ายใต้
 ดันแดนที่ตมุงกับแดนที่พนมแขวงเมืองนครเพียงคลองสัก ข้าง
 ฝ่ายใต้น้ำแดนเมืองกาญจนบุรีกับแดนที่อำเภอวังตาขุน ตรงปาก
 คลองท่าเปรียงตัดป่าตรงไปเขาไม้หัก ฝ่ายใต้น้ำเป็นที่เมืองกาญ
 จนบุรี ฝ่ายเหนือเป็นที่อำเภอวังตาขุน เขาไม้หักตรงไปเขา
 พระเนิน ฝ่ายเขาพระเนินข้างอาคเนย์เป็นที่ทำขันธ์ ฝ่ายเขาพระเนินประ
 หนึ่งเป็นที่พนมๆ กับที่กระบี่เขาคลองเท้าแม่เป็นเขตแดน คลอง
 เท้าแม่ปลายคลองเขาคอนดินแก่งน้ำไหลลงคลองอ่าว ปดะห้วนอน
 เป็นที่กระบี่ ปดะใต้ตั้งคั่นคลองเท้าแม่เป็นที่พนม ฝ่ายเหนือหน้าดำ
 คลองสักขึ้นไปถึงคลองนายฤๅษี ปลายคลองนายฤๅษีเข้าภูเข
 สัก ปดะคลองนายฤๅษีฝ่ายใต้น้ำเป็นที่พนม ฝ่ายเหนือเป็นที่
 เมืองคีรีรัฐนิคม คลองนายฤๅษีเป็นเขตแดน น้ำไหลลงคลอง
 สัก เมืองตะกั่วป่ากับที่พนมเขาภูเขาคักเป็นเขตแดน ฝ่ายห้วนอน
 เป็นที่เมืองตะกั่วป่า ฝ่ายใต้ตั้งคั่นเป็นที่พนมภูเขาคักตัดตรงไปเขา
 ปลายคลองพนม เขาปลายพนมตัดตรงไปคอนดินแดง

๑๘

บอกรมา ณ วัน ๖ ๙ ๓๐ คำ ปีระกาตปตศก ๖๕

พงศาวดารเมืองไทรบุรี

(ตามฉบับที่มอยู่ในศาลาลูกขุน)

ได้ทราบวงศ์ตระกูลเมืองไทรบุรี ว่าพระองค์มหาวังคำ (๑) มาแต่เมืองโรม เป็นผู้ตั้งเมืองเดิมเรียกว่าเมืองเกดคือเมืองไทรบุรี เกดนั้นเป็นภาษาแขกอาหรับแปลว่าจานดอกไม้ ที่ตั้งเมืองนั้นเรียกว่าตั้งกาชุกอยู่ที่คั่นเหนือกวาดามูดา พระองค์มหาวังคำมีบุตรชาย ๓ ชื่อพระองค์มหาโพธิสัตว์ (๒) พระองค์มหาโพธิสัตว์นั้น พระองค์มหาวังคำผู้เป็นบิดายกให้เป็นเจ้าเมืองแทน แล้วพระองค์มหาวังคำก็กลับไปเมืองโรม พระองค์มหาโพธิสัตว์นั้นมีบุตรชาย ๓ บุตรหญิง ๓ รวม ๕ คน ชื่อปรากฏแต่บุตรชายที่ ๓ เรียกว่า พระศรีมหาวังคำ (๓) พระศรีมหาวังคำได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่ตั้งรูดำทิศเหนือกวาดามูดา พระศรีมหาวังคำมีบุตรชายชื่อพระศรีมหาอินทรวังคำ (๔) พระศรีมหาอินทรวังคำได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่กลางอมัดกวาดามูดา พระศรีมหาอินทรวังคำมีบุตรชายชื่อพระองค์มหาयाคคาหรา (๕) พระองค์มหาयाคคาหราได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคคาโฮร์กวาดามูดา พระองค์มหาयाคคาหรามมีบุตรชายชื่อพระองค์มหาโพธิสัตว์ (๖) พระองค์มหาโพธิสัตว์ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งเมืองอยู่ที่โคคาโฮร์

กวาดามุคา พระองค์มหาโพธิสัตว์มีบุตรชายชื่อพระองค์มหาวังคำ
 (๗) ถ้าดับวงศ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรีตั้งแต่ ๑ มาถึงที่ ๖ น ถือ
 พระพุทธศาสนา ที่ฝั่งศพหามีไม้

ถ้าดับวงศ์ตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรี ตั้งแต่ครั้งที่ ๗ ตลอดมา
 ถือคำดนามะหะหมัด มีที่ฝั่งศพเรียกว่าบาระหม

ที่ ๗ พระองค์มหาวังคำได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เปลี่ยนเป็น
 ขรรณเนียมอีตตาม ถือคำดนามะหะหมัด เปลี่ยนชื่อเรียกว่า ตูตด้าน
 มุนฟานชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำกวาดามุคา ตูตด้านมุนฟานชะมี
 บุตรชายชื่อตณกูมูตดำชะ ๑ ตณกูมะหะหมัดชะ ๑ ตณกูตุ้โดยมานชะ
 รวม ๓ คน

ที่ ๘ ตณกูมูตดำชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า
 ตูตด้านมูตดำชะ น้องชายชื่อตณกูมหมุดชะเป็นรายนุคาตังเมือง
 อยู่ที่คลองเกาะใหม่ แต่น้องที่ ๓ ชื่อตณกูตุ้โดยมานชะนั้นได้เป็น
 พระยายุฑ์ปูละถังกาว่า คือเกาะนางกาว่าชนแก่เมืองไทรบุรี ตูต
 ด้านมูตดำชะมีบุตรชายชื่อตณกูมะหะหมัดชะ ๑

ที่ ๙ ตณกูมะหะหมัดชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า
 ตูตด้านมะหะหมัดชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกาะใหม่ ตูตด้านมะหะหมัด
 ชะมีบุตรชายชื่อตณกูมันโถชะ ๑

ที่ ๑๐ ตณกูมันโถชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า

สุดค่านมันโถชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุดค่านมันโถชะมี
บุตรชายชื่อคนกุ่มหะมุคชะ ๓

ที่ ๓๑ คนกุ่มหะมุคชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า
สุดค่านหะมุคชะ ตั้งเมืองอยู่ที่คลองเกดะใหม่ สุดค่านหะมุคชะ
มีบุตรชายชื่อคนกุดุโดยมันชะ ๓

ที่ ๓๒ คนกุดุโดยมันชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกชื่อว่า
สุดค่านดุโดยมันชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ตะปุเตะ มีบุตรชายชื่อคนกูรยา
อุตินมะหะหมัดชะ ๓ เจ้าเมืองฮาแจยกทัพมาตีเมืองไทรบุรีแตก เจ้า
เมืองฮาแจจับสุดค่านดุโดยมันชะได้พาไปไว้เมืองฮาแจ แต่คนกู
รยาอุตินมะหะหมัดชะหนีได้ สุดค่านดุโดยมันชะถึงแก่กรรมที่เมือง
ฮาแจ ยกชื่อศพว่าบาระหุมตะปุเตะ

ที่ ๓๓ คนกูรยาอุตินมะหะหมัดชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี
เรียกว่าสุดค่านรยาอุตินมะหะหมัดชะตั้งเมืองอยู่ที่นาคอ สุดค่าน
รยาอุตินมะหะหมัดชะ มีบุตรชายชื่อคนกุ่มหัยยิตดินมันไชร์ชะ ๓
สุดค่านรยาอุตินมะหะหมัดชะถึงแก่กรรม ยกชื่อศพว่าบาระหุมนาคอ

ที่ ๓๔ คนกุ่มหัยยิตดินมันไชร์ชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี
เรียกว่าสุดค่านมหัยยิตดินมันไชร์ชะ ตั้งเมืองอยู่บ้านนาดำแขวง
เมืองปดิส สุดค่านมหัยยิตดินมันไชร์ชะ มีบุตรชายชื่อคนกูดิยา
อุตินมัดวีชะ ๓

ที่ ๓๕ คนกุกุยาอุคินมัตว้าชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่า
 ว่าสุดค่านดิยาอุคินมัตว้าชะตั้งอยู่เมืองเดิม สุดค่านดิยาอุคินมัต
 ว้าชะมีบุตรชายชื่อคนกุกุอะตาอินตามะหะหมัตชะ ๓ คนกุกุอะมัตคายู
 ดินดำชะ ๓ สุดค่านดิยาอุคินมัตว้าชะถึงแก่กรรม ยกศพชื่อว่า
 บาระหุมกาบะดี

ที่ ๓๖ คนกุกุอะตาอินตามะหะหมัตชะ ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี
 เรียกว่าสุดค่านอะตาอินตามะหะหมัตชะ ตั้งเมืองอยู่ปูเดาบีนัง คือ
 เกาะหมากสุดค่านอะตาอินตามะหะหมัตชะ มีบุตรชายชื่อคนกุกุ
 มะหะหมัตคียหว่า ๓ สุดค่านอะตาอินตามะหะหมัตชะถึงแก่กรรม
 ยกศพชื่อว่าบาระหุมปูเดาบีนัง

ที่ ๓๗ คนกุกุอะมัตคายูคินมัตว้าชะ ผู้น้องสุดค่านอะตาอินตา
 มะหะหมัตชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่าสุดค่านอะมัตคายูคินมัต
 ว้าชะตั้งเมืองอยู่ที่ปูเดาติบงคือเกาะติบง บุตรไม่ปรากฏ สุดค่าน
 อะมัตคายูคินมัตว้าชะถึงแก่กรรม ยกศพชื่อว่าบาระหุมติบง

ที่ ๓๘ คนกุกุมะหะหมัตคียหว่า บุตรสุดค่านอะตาอินตามะหะหมัต
 ชะได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่าสุดค่านมะหะหมัตคียหว่ากัณันฮาติ
 ดินมูอัตดำชะตั้งเมืองอยู่ที่กัยยังเมืองปดิส แล้วมาตั้งอยู่ที่กตคา
 ด์ตาอิก สุดค่านมะหะหมัตคียหว่ากัณันฮาติดินมูอัตดำชะ มีบุตรชาย

ชื่อตงกุกอับคตดา ๓ คนกุกุยาอุคิน ๓ ตองคน ตุดต่านมะหะหมักคยิวหา
กยันนฮาติคินมูอัดดำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อชื่อว่าบาระหมุกาหยัง

ที่ ๓๘ ตงกุกอับคตดาได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่าตุดต่าน
อับคตตามัดดำชะ ตั้งเมืองอยู่ที่ปากน้ำคลองเกดะ เรียกว่าโกดะคา
คนกุกุยาอุคินผู้น้องเป็นรายนามดา ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองปลัดิศ
ตุดต่านอับคตตามัดดำชะมีบุตรชายชื่อตงกุกุยาหฺรา ตงกุกุประแงหฺรัน
ตงกุกุบัคฺนุ ตงกุกุปรเหม ตงกุกุเดหฺมัน ตงกุกุซุ ตงกุกุโตค ตงกุกุ
ม่อม ตงกุกุอามัด ตงกุกุยะโด้ รวม ๑๐ คน ตุดต่านอับคตตามัด
ดำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อชื่อว่าบาระหมุกาเบญจ

ที่ ๓๙ คนกุกุยาอุคินรายนามดา ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี
เรียกว่าตุดต่านกุกุยาอุคินมูอัดดำชะ บุตรไม่ปรากฏ ตุดต่านกุกุยา
อุคินมูอัดดำชะถึงแก่กรรม ยกชื่อชื่อว่าบาระหมุกาปลัดิศ

ที่ ๔๐ ตงกุกุประแงหฺรัน บุตรตุดต่านอับคตตามัดดำชะ (๓๘)
ได้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เรียกว่าตุดต่านอะหมักคายุกินฮาเดมชะ ตั้ง
เมืองอยู่ปากน้ำเมืองเกดะ ตงกุกุปรเหมได้เป็นรายนามดา ตงกุกุบัคฺนุ
ได้เป็นเจ้าเมืองสตูน ตุดต่านอะหมักคายุกินฮาเดมชะมีบุตรชายชื่อ
ตงกุกุอับคตดา ตงกุกุยาอุคิน ตงกุกุไซนาละฮิต ไทยเรียกว่าตงกุกุควัว
๓ คน รายนามดาบวดยถึงแก่กรรม ณ เมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรี
นั้นไปรบเกด้า ๆ พระราชทานเดือนยศเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี

ณ ปีมะเด็งเบญจศกศักราช ๑๑๘๕ แผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตนกุ่ม่อมน้องเจ้าพระยาไทรบุรี
มาฟ้องต่อเจ้าพระยานครศรีธรรมราชว่า เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นใจ
ด้วยพม่า เจ้าพระยาไทรบุรีทราบความแฉ้วแข็งเมือง ถึงกำหนด
ปีไม่ตั้งต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ จึงโปรดเกล้า ฯ
เกณฑ์กองทัพหัวเมืองให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เป็นแม่ทัพยก
ไปตีเมืองไทรบุรี เจ้าพระยาไทรบุรีแตกหนีไปอยู่เมืองมะตะกา
โปรดเกล้า ฯ ให้พระยาบริรักษ์ภูเบศร์ บุตรเจ้าพระยานครศรี
ธรรมราช ไปเป็นพระยาไทรบุรี (๒๒)

นายหม่อมทาดเด็กบุตรเจ้าพระยานครศรีธรรมราช เป็นพระ
เสนานุชิตผู้ช่วยราชการอยู่ได้ประมาณ ๒-๓ ปี ณ ปีวอกรัฐศก
ศักราช ๑๑๘๘ ตนกูเคนบุตรตนกูราหราชพี่เจ้าพระยาไทรบุรีปะแง
หรีนแต่ต่างมารดา กัน มาเกลี้ยกล่อมพวกแขกเมืองไทรบุรีกำเริบ
ขึ้นแล้วเข้าตีเมืองไทรบุรี โปรดให้เกณฑ์กองทัพหัวเมืองฝ่ายใต้
ยกไปช่วยพระยาไทรบุรีรบตนกูเคน ๆ ตายแล้ว กองทัพแขกพวก
ตนกูเคนหนีไปเมืองมะตะกา ณ ปีจอธัมฤทธิศกศักราช ๑๒๐๐ ตน
กูมิตดาอัครบุตรตนกูโศต น้องเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรีนแต่ต่าง
มารดา กัน กับหัวนมาตีมาเกลี้ยกล่อมแขกเกาะนางกาดี และแขก
ในเมืองไทรบุรีเข้าด้วยแล้วรบชิงเอาเมืองไทรบุรีได้ พระยาไทรบุรี

บอกมายังเมืองนครศรีธรรมราช ๆ บอกตั้งเข้ามา ณ กรุงเทพ ฯ แต่
 เจ้าพระยานครศรีธรรมราชป่วยไปไม่ได้ จึงให้พระวิจิตรไตร
 ยกกองทัพเมืองนครศรีธรรมราช กับกองทัพหัวเมืองไปช่วยพระยา
 ไทรบุรี พระเด็หานุชิตยังรบสู้กันอยู่ ณ บึงกุญแจก ๑๒๐๓ ไปรค
 เกด้า ฯ ให้เจ้าพระยาสมรราชกับพระยาศรีพิพัฒน์เป็นแม่ทัพยกกอง
 ทักษกรุงเทพ ฯ ออกไปถึงเมืองสงขลา แล้วทราบข่าวไปถึงเมือง
 ไทรบุรี ตนกูมัตดาอัด หวันมาดี ออกจากเมืองไทรบุรีหนีไป
 เจ้าพระยาสมรราช พระยาศรีพิพัฒน์ก็หยุดทัพตั้งรกรากอยู่ ณ
 เมืองสงขลา ภายหลังเจ้าพระยาสมรราช พระยาศรีพิพัฒน์ จึงได้แบ่ง
 กองทัพยกขึ้นไปจัดการเมืองไทรบุรี เห็นว่าพระยาไทรบุรีพระเด็
 นุชิตเป็นไทย จะให้รักษาเมืองไทรบุรีต่อไป บุตรหลานเจ้าพระยา
 ไทรบุรีก็จะมารบกวนย้ายแก่บ้านเมืองอีก จึงแยกแวงข้าเถอเมือง
 ไทรบุรีออกเป็น ๑๒ มุแกม ตั้งตนกูอาตันเป็นเจ้าเมืองกะบังปาดู
 เมือง ๑ ตั้งเด็ตอูเซนเป็นเมืองปดิสเมือง ๑ ตั้งตนกูมัตดาเก็บเป็น
 เจ้าเมืองดังตุดเมือง ๑ ให้อยู่ได้บังคับเมืองนครศรีธรรมราชเป็น ๔
 เมือง ทั้งเมืองไทรบุรี ตนกูอาหุมซึ่งไพร่บ้านพลเมืองเมืองรัก
 ไครันับถือนั้นให้ว่าราชการเมืองไทรบุรี (๒๓)

เจ้าพระยาสมรราช พระยาศรีพิพัฒน์จึงพาพระยาไทรบุรี
 พระเด็หานุชิตกลับมา ณ กรุงเทพ ฯ แล้วทูลละอองธุลีพระบาท แล้ว

โปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยาไทรบุรีเป็นพระยาบริรักษ์ภูธร ผู้ดำเืจราชการ
การเมืองพังงา ตั้งพระเด่นานุชิตเป็นผู้ช่วยราชการตามด้อยชื่อ
เดิม

เมื่อพระยศภักดิ์ ผู้ดำเืจราชการเมืองตะกั่วป่าถึงแก่กรรม
จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเด่นานุชิตเป็นพระยาเด่นานุชิต ผู้ดำเืจราชการ
การเมืองตะกั่วป่า

ณ ปีฉลูตรีศกศักราช ๑๒๐๓ เจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่งหรั้น
แต่งให้ตัญญาอโณนบุตร ตัญญาตอแก้วผู้หลาน ถิ่นหนึ่งตั้งอ่อนน้อม
มายังเมืองนครศรีธรรมราชฉบับ ๑ เมืองสงขลาฉบับ ๑ เจ้าพระ
ยาไทรบุรีดำเ็นภาพรับผิด ขอพามบุตรหลานเข้ามาทำราชการสนอง
พระเดชพระคุณอยู่ ณ เมืองไทรบุรีตามเดิม เจ้าพระยานครศรี
ธรรมราช พระยาสงขลา บอมดั่งหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่ง
หรั้นเข้ามา ณ กรุงเทพฯ ฯ

ครั้นนำข้อความ ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบได้ฝ่า
ละของชุดั้พระบาทแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช
พระยาสงขลามีหนังสือตอบให้ตัญญาอโณน ตัญญาตอแก้ว ถิ่นถัด
ไปให้เจ้าพระยาไทรบุรีว่า ได้ดั่งหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีเข้ามา
ณ กรุงเทพฯ ฯ ท่านเด่นามคิ่ปรึกษาเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรีทำ
ความผิดค่อแผ่นดินรัฐักโทษ ดั่งแต่หนังสือมาอ่อนน้อม ไม่แต่ง

บุตรหลานเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับผินั้น ไม่ควรนำ
หนังสือเจ้าพระยาไทรบุรี ฐนกรามบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระพุทธ
เจ้าอยู่หัว แล้วเจ้าพระยาไทรบุรีจึงมีหนังสือแต่งให้ตัญญาธิ คนกุ
อาเก็บ นายไพร่ ๑๑ คนมาด้วยเรือจินตาคองแก้วทางเมืองสิงคโปร์
ถึงกรุงเทพฯ ๑ จึงโปรดเกล้าฯ มีท้องตราตอบยกพระราชทานโทษ
ให้เจ้าพระยาไทรบุรี พานบุตรหลานมาอยู่เมืองไทรบุรีตามเดิม

เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรี พานบุตรหลานมาถึงเมืองไทรบุรีแล้ว
โปรดเกล้าฯ มีท้องตราพระยศให้ออกไปถึงเจ้าพระยาไทรบุรี ยก
พระราชทานโทษเจ้าพระยาไทรบุรีทั้งบุตรหลาน มลฑเมืองไทรบุรี
ให้แก่เจ้าพระยาไทรบุรี ตั้งตัญญาธิบิดดาเป็นรายนุคา ตั้งตัญญา
เป็นพระอินทวิไชย ครั้นนั้นพระยากระบี่ป่าตู่ถึงแก่กรรม จึงตั้งตัญ
ญาหนุ่ยซึ่งว่าราชการเมืองไทรบุรีนั้นเป็นพระยากระบี่ป่าตู่ ตั้งตัญ
ญามีบุตรพระยากระบี่ป่าตู่เป็นพระวิเศษวงศ์ผู้ช่วยราชการ อยู่ได้
๒ ปีเจ้าพระยาไทรบุรีกับรายนุคาถึงแก่กรรม บุตรหลานศรัทธวัน
กรมการ เรียกชื่อศพเจ้าพระยาไทรบุรีปะแ่งหน้าว่า บาระหุม
อะโดดดา

ณ ปีมะโรงศกคักราช ๑๒๐๖ เจ้าพระยามนตรีศรีวิกรมราช
จึงพาตัญญาธิผู้เป็นพระอินทวิไชย เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ณ กรุงเทพฯ ๑ โปรดเกล้า ๑ ให้ตั้งพระอินทวิไชยเป็นพระยาไทรบุรี (๒๔)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนกูดำอิตบุครตนกูยาโกบเป็นรามายุดา พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ตั้งตนกูบราเฮ่มบุตรพระยาอภัยนุราช เป็นพระอินทวิไชย พระราชทานเครื่องยศครอบทอง พระยาไทรบุรีดาอิมบุตรชายชื่อตนกูอามัดตนกูเตน ตนกูยาโกบ ตนกูโยโตะ รวม ๔ คน ณ ปีเถาะดับศกจตุศักราช ๑๒๑๗ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาไทรบุรีดาอิมถึงอาสัญกรรม บุตรหลานศรีตระกูลกรมการเรียกขอพระศพพระยาไทรบุรีดาอิมว่าบาระหุมไชนาระชิต

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จตุศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะดับศก เจ้าพระยานครศรีธรรมราชพาตนกูอามัดตนกูเตนเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ๑ โปรดเกล้า ๑ ตั้งตนกูอามัดเป็นพระยาไทรบุรี (๒๕)

พระราชทานเครื่องยศพานทอง ตั้งตนกูเตนเป็นพระเกโตสัตว์นทรผู้ช่วยราชการ พระราชทานเครื่องยศครอบทอง ทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบมา ณ ปีมะเมียดับศก จตุศักราช ๑๒๑๗ พระยาไทรบุรีพาตนกูยาโกบเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้า ๑

ตั้งคนยกยาโกบเป็นพระขณอินชุดังความรัชผู้ช่วยราชการ พระราช
ทานเครื่องยศครอบทอง

ณ ปีมะแมเอกศก พระยากระบี่งั้งปาดูถึงแก่กรรม พระยา
ไทรบุรีเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพ ฯ กราบบังคมทูล
พระกรุณาขอเมืองกะบั้งปาดู ให้รวมเข้าอยู่ในเมืองไทรบุรีตามเดิม
จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ยกเมืองกะบั้งปาดูพระราชทานพระยาไทรบุรี ต้น
ไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการก็เพิ่มเข้าในเมืองไทรบุรีต่อมา แต่
พระยาไทรบุรีผู้นี้ เป็นผู้เข้าออกในกรุงเทพ ฯ เนิ่ง ๆ เหมือนกับผู้
ดำเ็นราชการหัวเมืองไทย โดยสารเรือกลไฟมาทางเมืองสิงคโปร์
บ้าง เดินทางเรือ ณ เมืองสงขลาบ้าง โปรดเกล้า ฯ ให้พระยา
ไทรบุรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเหมือนขุนนางไทยทุกครั้ง เป็น
การคุ้นเคยสนิทคือได้เฝ้าละอองธุลีพระบาท

ณ ปีจอจัตวาศก จุศักราช ๑๒๒๔ พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริพร้อมด้วยท่านเสนาบดีเห็น
ว่า ระยะทางแต่เมืองสงขลาไปเมืองไทรบุรีควรทำให้เป็นทางหลวง
ราษฎรอุกค้ำจะได้ไปมาง่าย มีราชการตั้งใดเกิดขึ้นจะได้เดินทางไปมา
ทันราชการจึงโปรดเกล้า ฯ ให้ขอแรงไพร่แขกเมืองไทรบุรี เมือง
ปัตติศ เมืองสตูล ให้พระยาไทรบุรีทำทางแต่เมืองไทรบุรีมาถึง
พรหมแดนเมืองสงขลาพระราชทานเงินอากรวังนคเมืองสตูลให้พระยา

ไทรบุรีใช้ส่วยในการทำทาง ๓ ปีเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ เที้ยญ ฝ่าย
เมืองสงขลาขอแรงไพร่เมืองสงขลายกด้วยตั้งแต่ปีจอจัตวาศึกไป ๓
ปี และให้ขอแรงไพร่เมืองแขกซึ่งขึ้นแก่เมืองสงขลาไปถึงพรหมแดน
เมืองไทรบุรีประจบกัน มีสะพานข้ามคลองทั้งสองฝ่าย ให้ไพร่
บ้านพลเมืองถูกค้ำวานิชเดินไปมาสะดวก

ครั้นวันเสาร์ชนห้าค่ำเดือนยี่มะแมตรีศก ศักราช ๑๒๓๓

ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทางชลมารคด้วย
เรือกลไฟชื่อบางกอกเป็นเรือพระที่นั่ง เรือรบชื่อสยามประดักมภ์
เรือรบชื่อพิชัยมรณยุทธเป็นเรือตามเสด็จในกระบวน ไปประพาส
เมืองสิงคโปร์ เมืองเกาะหมาก เมืองวางจูน เมืองกาดักตาและ
เมืองอื่น ๆ ในประเทศอินเดีย ครั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับ
มาได้เสด็จประพาสเมืองพังงา เมืองภูเก็ต แล้วเรือพระที่นั่งมา
ทอดปากหน้าเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีรับเสด็จประพาสเมืองไทร
บุรีและพระยาไทรบุรีกับพี่น้องจัตวาชายเป็นที่ประทับ แล้วเสด็จ
ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยที่วักกันทรงประทับแรมราตรีหนึ่ง แล้วเสด็จ
ทางสถลมารคซึ่งทำใหม่ด้วยกระบวนรถม้า ช้าง ซึ่งกรมพระกดา
โหมเกณฑ์ เมืองสงขลา เมืองไทรบุรี เมืองปัตตานี เมืองสตูล
รับส่งเสด็จนั้นมาประทับที่เรือนแรม ณ พลับพลาค่ายหลวงตามระยะทาง
เสด็จมาลงเรือพระที่นั่งกลไฟชื่อโรชิงชัน ณ เมืองสงขลา มารดา

พระยาไทรบุรี และพระยาไทรบุรีพี่น้องศรีตะวันกรมการตามดั่งเดี๋ยวจนถึงเมืองสงขลา เด็จพระวราชดำเนินกลับเข้ามากรุงเทพฯ ๑ ๓ วันเดื่อ^๕วันเจ็ดค่ำเดือนห้าปีวอกยังเป็นศรีศก

๓ ปีวอกจัตวาศก ศักราช ๑๒๓๔ โปรดเกล้าฯ มีท้องตราให้พระยาไทรบุรีเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ๑ ครั้งนั้นเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรี หวันมะหะหมัดเมรั้นมารดาพระยาไทรบุรีตนกูปอหญิงพี่น้อง ตนกูสะมะแอเดิมียนนายไพร่รวม ๕๐ คน เมืองปติศ ดิเยกนุคบุตรพระยาปติศ ซึ่งเป็นบุตรเขยพระยาไทรบุรี ตนกูอัคตดา นายไพร่รวมทั้งสิ้นเป็น ๔๕ คน

๓ วันศุกร์แรมสิบค่ำเดือนสิบปีวอกจัตวาศก เด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ พระวราชทานราชทินนามเดือนยศพระยาไทรบุรีเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี ยกเมืองไทรบุรีออกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาขึ้นแก่กรุงเทพฯ ๑

ในคำประกาศราชทินนามเจ้าพระยาไทรบุรีนั้นว่า “คู่ภมัตตุพระพุทธานัดนากาดเป็นอัครกายดั่งดวงแก้ว ๒๕๑๕ พรรษา บัจจุบันกาดวานรตั้งวัจจร ภัทรมทมาดกาพบั๊กษทศมัตติคู้กรวารบริเษกาดกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมามงกุฏ บุรุษยัตนราชรวินค์ วรุตมพงศบริพัตร วรชดิยราช นิกโรคมจาครันคบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมขรรมิกรมหา

ราชาราชบรมนาถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระ
 ราชดำริว่าพระยาไทรบุรี มีความดีความมีกักตุนเคยฉันทในสม
 เด็จพระบรมชนกนาถบรมบพิตร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ได้เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเนื่อง ๆ จนตลอดเวลา
 รัชกาลนั้น ครั้นมาถึงในรัชกาลปัจจุบันนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระ
 ประมุนทรมหากุหาตงกรณพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราช
 ดำเนินออกไปประพาสถึงเมืองบึงนี้ พระยาไทรบุรีได้จัดการแต่ง
 ที่บ้านเรือนถวายให้เป็นที่ประทับ และรับรองเลี้ยงดูข้าทูลละอองธุลี
 พระบาท บรรดาที่ตามเสด็จพระราชดำเนินทั้งนั้น ให้อยู่เป็นสุข
 ดบายสมควรแก่พระบรมราชเกียรติยศครั้งหนึ่งแล้ว ครั้นเสด็จ
 กลับจากเมืองกาดักตามาประพาส ณ เมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรี
 ได้จัดที่ประทับและรับรองของพระเดชพระคุณ โดยความจงรักภักดี
 และเลี้ยงดูข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวงให้อยู่เย็นเป็นสุขจนตลอด
 เวลาประทับอยู่ และได้ตามเสด็จพระราชดำเนินกลับมาจนถึง
 เมืองสงขลา ซึ่งได้ทอดพระเนตรเห็นการบ้านเมือง ซึ่งพระยา
 ไทรบุรีทำนุบำรุงขึ้นใหม่ เป็นตึกกวางร้านเรือนเกษมสโมสรงดงามดี
 เจริญขึ้นกว่าแต่ก่อน และได้เป็นผู้ชักชวนพระยาและศรีวัดวันกรม
 การเมืองใกล้เคียง รวบรวมไพร่พลชาวเมืองแขกทำทางมาแต่
 เมืองไทรบุรีจนคกถึงแดนเมืองสงขลา เรียบร้อยงามดีแล้วโดยเร็ว

เป็นที่ถูก คำวานิช ได้เดินไปมาดบาย เป็นความชอบต่อ แผ่นดินอย่าง
หนึ่ง และมีความดีงามมีภักดีคุ้นเคยสนิทต่อกรุงเทพ ฯ ยิ่งกว่ามลายู
ประเทศราชอื่น ๆ มีความชอบเป็นอันมาก สมควรจะยกเป็นประ
เทศราชใหญ่อันหนึ่งได้ จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูร
สุรสิงหนาทดำรัสตั้งให้เดือนพระยาไทโร ขึ้นเป็นเจ้าพระยามอฮัตรีย
ยศอย่างสูงรับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงคราม
รามภักดีศรีสุตดำนมะหะหมัดรัตนราชมุหนิทร์ สุรินทรวิวงศ์ผดุง
ทนุบำรุงเกดนคร อมรรัตนาณาเขต ประเทศราชราไชศวริยา
ชิบตี วิกรมด่หะเจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอิสริยยศ
อย่างสูงในสยาม ชื่อมหาสุรภกรณไว้เป็นเกียรติยศของกรุงเทพ ฯ
และให้ยกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาขึ้นกรุงเทพ ฯ ได้บังคับบัญชา
ชาญาตีพี่น้องและศรีตะวันกรมการทั้งปวง บรรดาอยู่ในเขตแดน
เมืองไทรบุรีทั้งชั้นโดยยุติธรรมและชอบด้วยราชการ จงเว้นการควร
เว้น และอุตดำห์ประพฤติกการควรประพฤติ และรักษาความซื่อ
สัตย์สุจริตต่อกรุงเทพ ฯ ตามอย่างเจ้าเมืองแต่ก่อนจงทุกประการ
เทอญ

และให้ญาตีพี่น้องศรีตะวันกรมการทั้งปวง มีความดีมีครัดโม
ดร์ช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีคิดอ่านการนครและราษฎรมลายูนาครี ให้
เกษมศรีด่สมบุรณี่ มีความเจริญขึ้นโดยยุติธรรม และจงฟังบังคับ

บัญชาการงานทั้งปวงที่ชอบด้วยราชการ ขอให้ตั้งซึ่งเป็นต้นเหตุ
 เป็นประธานในโลกจงอนุเคราะห์รักษาเจ้าพระยาไทรบุรี และ
 ญาติพี่น้องศรีตะวันตกกรมการทั้งปวง ให้เจริญสุขสวัสดิ์พัฒนามงคล
 ทุกประการ พระราชทานอติธริยศักดิ์มา ณ วันศุกร์ แรมสิบค่ำ
 เดือนสิบ บัวออกจืดวาศก เป็นปีที่ ๕ ในราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ศักราช ๑๒๓๕ เป็นวันที่ ๑๕๐๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้” แล้วพระ
 ราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี เครื่องอติธริยศักดิ์มหาสุวราภรณ์ พระ
 ราชทานตั้งญญาบัตรดิยงนุศบุตรพระยาปดิก เป็นที่พระสุรินทรวงศ์
 ผู้ช่วยราชการเมืองปดิก แต่หวันมะหะหมัดเมวัน คนกูบอ เข้าเฝ้า
 ทูลตะอองซุ้ดพระบาทฝ่ายในพระบรมมหาราชวัง โปรดเกล้าฯ พระ
 ราชทานหวันมะหะหมัดเมวัน พานทอง

ณ วันศุกร์ ขึ้นสองค่ำ เดือนสิบเอ็ด บัวออกจืดวาศก เจ้า
 พระยาไทรบุรี พระสุรินทรวงศ์ฯ เฝ้าทูลตะอองซุ้ดพระบาทณพระที่
 นังอมรินทรวินิจฉัย หวันมะหะหมัดเมวัน คนกูบอเฝ้าทูลตะอองซุ้ด
 พระบาทฝ่ายในกราบถวายบังคมลากลับออกไปเมืองไทรบุรี จึงมี
 พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวังสัน จางวาง
 กรมธาดาจาม เป็นข้าหลวงไปด้วยเรือรบชื่อพิทยัมรัตนยุทธ ตั้ง
 เจ้าพระยาไทรบุรีให้สมเกียรติยศ ให้พระยาราชวังสันเชิญ

เครื่องอิดรียศไปพระราชทานพระยาตุงกู พระยาปติศ พระเกโต
 ด้วรินทร์ด้วย คือพระยาตุงกู เครื่องอิดรียศชั้นนิภาภรณ์ เป็น
 ความชอบในราชการแผ่นดิน พระยาปติศ เครื่องอิดรียศชั้น
 นิภาภรณ์ เป็นความชอบในราชการแผ่นดิน พระเกโตด้วรินทร์
 เครื่องอิดรียศชั้นมณฑนาภรณ์ เป็นความชอบในราชการแผ่นดิน
 เรือพิทัยมรณยุทฺธใช้จักรออกจากกรุงเทพ ฯ ณ วันศุกร์ ขึ้นเก้าค่ำ
 เดือนสิบเอ็ด ปีวอก จัตวาศก

เมื่อ ณ ปีจอฉก คักราช ๑๒๓๖ พระสุนทรราชา ผู้ช่วย
 ราชการเมืองปติศมีหนังสือมายังเมืองนครศรีธรรมราช ฯ ดังเข้ามา
 ณ กรุงเทพ ฯ ว่าพระยาปติศป่วยเป็นโรครชราถึงแก่กรรม ณ วันพุธ
 ขึ้นสามค่ำ เดือนสิบสอง ปีจอฉก พระสุนทรราชาหาญาติที่
 น้อย ศรีตะวันกรมการได้มั่งคั่งพระยาปติศตามธรรมเนียมมตายแล้ว
 จึงโปรดเกล้า ฯ มีท้องตราถึงเมืองนครศรีธรรมราช มอบราชการ
 บ้านเมืองให้พระสุนทรราชาซึ่งเป็นบุตรผู้ใหญ่พระยาปติศ ปกครอง
 ญาติพี่น้องบุตรหลานศรีตะวันกรมการบังคับบัญชาราชการบ้านเมือง
 ต่อไป พระยาปติศมีบุตรชายชื่อพระสุนทรราชา ๑ พระสุรินทร์วง
 คำ ๑ ดิเยศอรน ๑ ดิเยศคาปา ๑ รวม ๔ คน

ณ ปีชวดอัฐศก ที่เมืองประเจ้านายแขกเกิดวิวาทกัน คอ
 เวอนแมนค์อังกฤษยกทัพมาปราบปราม กองทัพแขกเอาปืนยิง

มีสเตอร์เบ็กเรดีเดนต์อังกฤษตาย เจ้านายแฉกรบกับกองทัพอัง
 กฤษ ตู้อังกฤษไม่ได้ พวกกันหลบหนีเข้าอยู่ในป่า รยา
 อิศมาแอรยาแดงตากกับสมัครพรรคพวก หนีมาอยู่ณตำบลเขต
 แตนเมืองประ แต่ใกล้กับที่ขารมแขวงเมืองรามันห์ กองทัพอัง
 กฤษตามไปไม่ได้ โปรตเกล้าฯ ให้มีท้องตราประกาศเมืองแขก
 ประเทศราชที่ใกล้เคียง ไม่ให้เจ้าเมืองกรมการคบแขกเประ แล้ว
 โปรตเกล้าฯ ให้พระนราธิราชภักดีกรมพระกลาโหม เป็นข้าหลวง
 ออกไปฟังราชการอยู่เมืองแขก เกวณาเมืองสิงคโปร์ ขอให้เจ้า
 พระยาไทรบุรีเกลี้ยกล่อมรายาอิสมาแอกกับ สมัครพรรคพวกมาตั้งให้
 แก่เกวณา เจ้าพระยาไทรบุรีจึงให้คนกู้อัศวินกรมการ ไปเกลี้ย
 กล่อมได้ตัวรายาอิสมาแอกกับสมัครพรรคพวกมาตั้งให้เกวณาภาย
 หลังระยาแดงตากกับพรรคพวกออกหาอังกฤษ

ณ ปีชวดอัฐศก ศักราช ๓๒๓๗ ถึงกำหนดแขกเมืองประ
 เทศราชตั้งค้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการทุกเมือง พระสุนทร
 รยาผู้ช่วยราชการ ดิเยศฮารน ดิเยศตาปาผู้น้อง คุมค้นไม้ทอง
 เงินเครื่องราชบรรณาการเมืองปลัดกับเครื่องยศพระยาปลัด เข้า
 มา ณ เมืองนครศรีธรรมราช พระยานครศรีธรรมราชจึงมีใบบอก
 ให้กรมการดำนำเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย มีพระบรมราชโองการ
 ดำรัสเหนือเกล้าฯ ว่า พระสุนทรรายาว่าราชการรักษามันเมือง

ปกครองญาติพี่น้องมาเรียบร้อยแล้ว ควรเพิ่มยศขึ้นเป็นผู้ใหญ่ได้
จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามตั้งญญาบัตร ตั้งพระสุนทรราชา
เป็นพระยาวิเศษสงครามรวมวิเศษ วิเศษมหารา พระยาปลิศ พระ
ราชทานเครื่องยศครอบทอง พระราชทานตั้งญญาบัตรตั้งดีเยศอารณ
เป็นพระศักดิ์คุดยฤทธิ ผู้ช่วยราชการเมืองปลิศ

ฝ่ายเมืองสตูล พระยาสตูลมีหนังสือบอกให้พระบั๊กษาวณะ
วารณินทร์ผู้ช่วยราชการซึ่งเป็นบุตรผู้ใหญ่ กุมคั้นไม้ทองเงินเครื่อง
ราชบรรณาการเมืองสตูลเข้ามาเมืองนครศรีธรรมราชฯ มีใบบอก
ให้กรมการด่านนำเข้ามาทุกเด้าฯ ถวาย พระยาสตูลมีหนังสือ
บอกมาว่าทุกวันนี้พระยาตุนขรตามัด จะว่าราชการบ้านเมือง
ไปมิได้ ขอรับพระราชทานพระบั๊กษาวณะวารณินทร์ว่าราชการ
บ้านเมืองต่อไป จึงทรงพระราชดำริว่า พระยาสตูลรักษามัน
เมืองมาได้มีเหตุเกี่ยวข้อง แก่บ้านเมือง พระราช อาณาเขต แต่ตั้ง
หนึ่งตั้งใด ควรจัดการให้สมควรปรารถนาพระยาสตูลจึงจะชอบ
จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานตั้งญญาบัตรตั้งพระบั๊กษาวณะวารณินทร์
เป็นพระยาภยัณราษฎาติรยาภักดี ศรีอินคาราวิชาเยนยา พระยา
สตูล ให้เอาเครื่องยศพระยาสตูลคนเก่าพระราชทานพระยาสตูล
ใหม่ แต่พระราชทานตั้งญญาบัตรเพิ่มยศพระยาสตูลคนเก่า ขึ้น
เป็นพระยาธมน์ศรีบูรินทรมหินทรราชิรยาอนุวัตร ศรีตั้งถรฐมหา

ปธานาธิการ ไฟค้ำต่นทรจวิตตยามพิริตภักดิ์ จางวางเมืองต่น
พระราชทานเครื่องยศพานทองโปรดเกล้าฯ ให้มอบสัญญาบัตร
เครื่องยศพระยาต่นคนใหม่ออกไปพระราชทาน ณ เมืองต่น

ณ วันอาทิตย์ ขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสี่ จุศักราช ๑๒๓๘
ปีชวดอัฐศก จันเมืองภูเก็ตชบถฆ่าพันไพรบ้านพลเมือง เอาไฟเผา
ภูฏิวหารคักเรือนโรงกรมการราษฎรแตกคั้นเป็นอันมาก

เจ้าหมื่นเด่มขจรราช ข้าหลวงรักษาราชการเมืองภูเก็ต
มีหนังสือบอกข่าวราชการชอกชังทัพเมืองไทร เมืองปัตติ เมือง
ต่นมาช่วยระงับจันชบถเมืองภูเก็ต เจ้าพระยาไทรบุรีแต่งให้ต่นกุ
ต่มะแะ ๑ ต่นกุ่มุชา ๑ หวันอาหวัง ๑ หวันอาหยา ๑ หวัน
อาม่าน ๑ รวม ๕ นาย ไพร่ ๓๓๕ คนกองหนึ่ง หวันมัดกายิต ๑
เต็กมะหมัด ๑ รวม ๒ นาย ไพร่ ๒๒๐ กองหนึ่ง พระรัตนชุตง
ครามไชยนาย ๑ ไพร่ ๕๐๐ คนกองหนึ่ง พระยาปัตติแต่งให้เต็ก
อามิต ๑ เต็กมะหมัด ๑ ผู้น้อง ๒ นาย ไพร่ ๔๐๐ กองหนึ่ง
พระยาต่นแต่งให้ต่นกุอามิต ๑ ต่นกุ่มุมะหะหมัด ๑ ผู้น้อง ๒ นาย
ไพร่ ๒๖๐ คนกองหนึ่ง รับไปตั้งเมืองภูเก็ตทั้นราชการ แล้วเจ้า
พระยาไทรบุรี ได้ไปปรึกษาราชการกับข้าหลวงเมืองภูเก็ต เจ้า
พระยาไทรบุรี พระยาไทรบุรี พระยาปัตติ พระยาต่นนายทัพ
นายกองมีความชอบในราชการแผ่นดิน

จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดเครื่องอัฐบริขารพระแต่งเป็น
 เงินตราเพื่อถว้มอบให้พระอมวิไฉยสรเศร เจ้ากรมทหารปืนใหญ่
 เป็นข้าหลวงคุมออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี พระแต่งเป็น
 มีเครื่องพร้อมหีบหนึ่ง เงินตรา ๕๐ ชั่ง พระสดดินขุดงครามไชย
 คราข้างเผือกถยามชั้นที่ ๓ ชื่อนิภาภรณ์ คนกุดมะแอมงกุกถยาม
 ชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรภรณ์ คนกุ่มุซามงกุกถยามชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรา
 ภรณ์ หวันอาหยา ๑ หวันอำม่าน ๑ หวันมะหะหมัดอายิด ๑ เด็ก
 มะหะหมัด ๑ หวันอาหัง ๑ ได้ขอตัดัคคนละตัว พระยาวิเด่ตั้ง
 ครามข้างเผือกถยามชั้นที่ ๕ ชื่อภุชนาภรณ์ เด็กอามิตมงกุกถยาม
 ชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรภรณ์ เด็กมะหะหมัดมงกุกถยามชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรา
 ภรณ์ พระยาอภัยนุราช พระยาด้คงข้างเผือกถยามที่ชั้น ๔ ชื่อ
 ภุชนาภรณ์ คนกุกอามิตมงกุกถยามชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรภรณ์ คนก
 มะหะหมัดมงกุกถยามชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรภรณ์ โดยสมควรแก่ความ
 ชอบ

ณ ปีชวดสัมฤทธิศกจุลศักราช ๑๒๕๐ ปี เจ้าพระยาไทรบุรี
 มีหนังสือบอกให้พระสดดินขุดงครามไชยผู้ช่วยราชการถือมาว่า วัน
 คมิดเดือนคณหิยะที่ ๑๑ ศักราชแรก ๑๒๘๓ ปี ตรงกับวันพุธขึ้น
 เดือนห้าค่ำเดือนอ้ายปีชวดอัฐศก รายนุกาเมืองไทรบุรีบ้วยถึง
 แก่กรรม ขอรับพระราชทานพระสดดินขุดงครามไชย เป็นที่รายา

มุกดาทำราชการสนองพระเดชพระคุณคืบไป

ณ วันจันทร์แรมสิบสามค่ำเดือนยี่ปีชวดสัมฤทธิศก โปรค
เกล้า ฯ พระราชทานสัญญาบัตร ตั้งพระชดถินรุ่สงครามไชยเป็น
ที่พระเด่นณรงค์ฤทธิรามุกดาเมืองไทรบุรี พระราชทานเครื่องยศ
ครอบทอง

ณ ปีเถาะเอกศกจุลศักราช ๑๒๕๑ ปี เจ้าพระยาไทรบุรี
มีหนังสือมาว่า ณ วันศุกร์ขึ้นสามค่ำเดือนเจ็ดปีเถาะเอกศก หวัน
มะหะหมัดเมรั้นมารดาเจ้าพระยาไทรบุรี บ่วยเป็นโรคบ่วงใหญ่ถึงแก่
อนิจกรรม มีท้องตราโปรดเกล้า ฯ ให้หลวงโกษาอิศหากุมเงิน
ตั้งออกไปพระราชทานเจ้าพระยาไทรบุรี ทำบุญให้ทานในการศพ
หวันมะหะหมัดเมรั้น & ชั่ง

ณ ปีเถาะเอกศก พระเถไตตวันรินทร์ พระเด่นณรงค์ฤทธิ
รามุกดาพระเกษตรไทรสถลบุนรินทร์ เมืองไทรบุรีมีหนังสือบอก
มาว่า เจ้าพระยาไทรบุรีบ่วยมาช้านาน ณ วันอาทิตย์ขึ้นสี่ค่ำ
เดือนแปดปีเถาะเอกศก เจ้าพระยาไทรบุรีถึงอาตม์กรรม

มีท้องตราโปรดเกล้า ฯ ให้พระยามนตรีสุริยวงศ์ ข้าหลวง
เมืองตรังรับไปตรังรับไปฟังราชการ ณ เมืองไทรบุรี เพื่อจะได้
ระงับการวิวาท และให้เป็นการรักษาปรองดองบุตรหลานญาติพี่น้อง
เจ้าพระยาไทรบุรีมิให้แตกร้างกัน ให้พระเถไตตวันรินทร์ พระเด่น

ณรงค์ฤทธิรยามุคาพระเกษตรไทรสถลบุรินทร์ ปรีกษาศาติพี
 นองผู้ที่จะไต่ดับตระกูลเจ้าพระยาไทรบุรีต่อไป

พระยามนตรีสุริยวงศ์ ข้าหลวงมีหนังสือบอกให้หลวงโกษา-
 อิศหากถึออกมาว่า ราชการเมืองไทรบุรีเรียบร้อยแล้ว พระยาสดุน
 พระยาปติศ พระอินทวิไชย พระเกไคสดวิรินทร์ พระเด่นณรงฤทธิ
 พระเกษตรไทรสถลบุรินทร์ คนกูอาเก ดงชื่อประทับตราปรีกษา
 เห็นพร้อมกันว่า เจ้าพระยาไทรบุรีมีบุตรชายใหญ่ ๒ คน ๆ หนึ่ง
 ชื่อคนกูไชนาระชิตอายุได้ ๒๒ ปี คนหนึ่งชื่อคนกูฮามิตอายุ ๑๖ ปี
 คนกูไชนาระชิตเป็นที่ควร จะรับราชการ ดันของพระเดช พระคุณแทน
 เจ้าพระยาไทรบุรีต่อไป คนกูฮามิตเป็นน้องควรรับราชการรองดง
 มา พระเกไคสดวิรินทร์ พระเด่นณรงค์ฤทธิรยามุคา ขอพาคคนกู
 ไชนาระชิตคนกูฮามิตเข้ามาเผ้าทูตละของชุดั้พระบาท พระยามนตรี
 สุริยวงศ์ข้าหลวงส่งคำปรีกษาเข้ามาณกรุงเทพ ฯ แล้ว

จึงมีท้องตราโปรดเกล้า ฯ ให้พระอมรวิไลร์สรเดชเจ้ากรม
 ทหารปืนใหญ่ ซึ่งเป็นข้าหลวงไปรักษาราชการหัวเมืองทะเล
 ตะวันตกคุมเงินตั้งออกไป พระราชทานพระเกไคสดวิรินทร์ พระ
 เด่นณรงค์ฤทธิรยามุคา พระเกษตรไทรสถลบุรินทร์ ทำบุญให้
 ทานในการศพเจ้าพระยาไทรบุรีเงิน ๓๐ ชั่ง ให้หลวงดักขมานา
 เจ้ากรมอาษาจามคุมเรือมูระชาวะตีหิธัดัดออกไปรับพระเกไคสด-

วินทร์ พระเด่นณรงค์ฤทธิรยามูคา ตนกุไชนาระชิต ตนกุชามิด
กับหัวหน้าหัตถ์ศรีตะวันกรมการคุมต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณา--
การเมืองไทรบุรี ณ ท่าเมืองสงขลา เข้ามา ณ กรุงเทพ ฯ ให้พระ
เกษตรไทรสถลบุรินทร์รักษาราชการเมืองไทรบุรี เวื่อมูระชาวะ
ดิทธิสัตว์สัตว์รับพระเกไศลวินทร์ พระเด่นณรงค์ฤทธิรยามูคา พา
ตนกุไชนาระชิต ตนกุชามิด ตนกุกาเซม น้องตนกุไชนาระชิต
นาย ๑ แยกเมืองและต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ เข้ามา
ถึงกรุงเทพ ฯ ณ วันอังคารขึ้นสิบค่ำเดือนสิบปีเถาะเอกศก

ณ วันจันทร์ แรมสิบสองค่ำเดือนสิบสองปีเถาะเอกศก เป็น
วันเสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ประชุมตราพระจุลจอมเกล้า
และถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน บนพระ
ที่นั่งสุทไธสวรรย์ โปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงาน นำแขกเมืองไทร
บุรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระราชทานสัญญาบัตร และ
เครื่องยศพระยาเกไศลวินทร์ เป็นที่พระยายุทธการโกศล พหุ
พยุทธิษัธรรควรเดช พิเศษสิทธิรามัญ บริหารบรมนารถราชโย
ชนทร์ ผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรี พระราชทานพานทอง
พระเด่นณรงค์ฤทธิรยามูคาเป็นที่พระยาสุรพหุพิพิช ด้รพ
พระดิทธิกิจพิจารณ์ ปรีชาญาณยุทธิธรรมพิทักษัธรรคมนตรี ผู้กำ

กับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรี พระราชทานพานทอง

คนกู่ไชนาระชิต เป็นที่พระยาฤทธิสงครามรามภักดิ์ คีรีสูต
ท่านมะหะหมัศรันดรราชมุนินทร์ สุรินทรวิวงศ์ พระยาไทรบุรี (๒๖)

พระราชทานพานทอง

คนกู่ฮามิต เป็นที่พระเดโชณรงค์ฤทธิรามาบุดา พระราชทาน
ครอบทอง

คนกู่กาเซม เป็นพระชดถินรุดสงครามไชย ผู้ช่วยราชการ
พระราชทานครอบทอง

ณ วันอาทิตย์ขึ้นดวงคำเดือนยี่ปีเถาะเอกศก แรกเมืองไทร
เมืองปัตติ เมืองสตุน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคม
ดา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้เรือรบชื่อพิชัย
รณยุทธออกไปส่งถึงเมืองไทรบุรี

ดุษฎีการ ๑๒๔๓ ปีมะเส็งศรีศก พระยาไทรบุรีไชนาระชิต
ป่วยถึงอสัญกรรม พระเดโชณรงค์ฤทธิ (คนกู่ฮามิต) ราชยา
มุกดาเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ทรงพระราชดำริ
เห็นว่าพระเดโชณรงค์ฤทธิรามาบุดา มีอายุเจริญวัยนับได้ ๑๘ ปี
แล้ว ควรตั้งพระเดโชณรงค์ฤทธิรามาบุดา ซึ่งญาติพี่น้องได้พร้อม
กันยกย่องว่าเป็นบุตรผู้ใหญ่ของเจ้าพระยา ไทรบุรีแต่ก่อนนั้นให้เป็น

เจ้าเมือง จะได้ตั้งวงศ์ตระกูลเจ้าพระยาไทรบุรี ให้ปรากฏยืนยาว
ไปภายหน้า

ครั้นวันพฤหัสบดีขึ้นสิบสามค่ำเดือนสี่มีมะเด็งตรีศกศักราช
๑๒๕๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออกณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนเฝ้าทูล
ละของขุดพระบาทโดยลำดับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช
ทานสัญญาบัตรตั้งพระเจ้าน้องวงศ์ฤทธิ์ราชยามุดา เป็นพระยาฤทธิสงคราม
รามภักดี ศรีสุตดำนมะหะหมัดรัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวังศา
พระยาไทรบุรี (๒๗)

พระราชทานพานทองเป็นเครื่องยศ ออกไปดำเ็จราชการ
รักษามืองปกครองบุตรหลานญาติพี่น้องศรีตะวันตกกรมการสืบไป

อนึ่งตำแหน่งผู้กำกับทำนุบำรุงราชการเมืองไทรบุรี แต่ก่อน
นั้นโปรดเกล้าฯ ให้ยกเสียดัง ๒ ตำแหน่ง ให้มอบราชการบ้าน
เมืองให้พระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรีบังคับบัญชา
เด็ดขาดแต่ผู้เดียว

ครั้นปีระกาตีศก จุติศักราช ๑๒๕๗ พระยาฤทธิสงคราม
รามภักดี พระยาไทรบุรีแต่งให้คนอุบ้สดตามผู้้องกับศรี
ตะวันตกกรมการ ๓ นาย คุมค้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการเข้า
มาทูลเกล้าฯ ถวาย ณ กรุงเทพฯ และมีใบบอกงดวันอารบอา

เดือนคดหิยะที่ ๓๓ ศักราชมถายุ ๑๓๐๒ ปี ตรงกับวันศุกร์ขึ้นสิบค่ำ
เดือนสิบมีระกาตั้งปศุคก เจ้ามาให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า
ตำแหน่งที่พระเด่น ฌรงคฤทธิรยามูคาเมืองไทรบุรีว่างอยู่ยังหามัดัว
รับราชการสนองพระเดชพระคุณไม่ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี
พระยาไทรบุรีได้ปรึกษาพระยาสุรพลพิพิธ และบรรดาญาติพี่น้องซึ่ง
เป็นผู้ใหญ่กับศรีตะวันกรมการเห็นพร้อมกันว่า ตนกู้อับคตคานันผู้
น้องพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระยาไทรบุรี มีอายุสมควรทั้งสติ
ปัญญาที่หนักแน่นควรเป็นที่รยามูคาได้ พระยาฤทธิสงคราม
รามภักดี พระยาไทรบุรีขอรับพระราชทานตนกู้อับคตคานันเป็นที่พระเด่น
ฌรงคฤทธิรยามูคาเมืองไทรบุรี จะช่วยพระยาฤทธิสงคราม
รามภักดี พระยาไทรบุรีทำราชการสนองพระเดชพระคุณสืบไป
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตั้งตนกู้อับคต
คานันเป็นที่พระเด่นฌรงคฤทธิรยามูคาเมืองไทรบุรี พระราชทาน
ครอบครัวของเป็นเครื่องยศ ออกไปรับราชการสนองพระเดชพระคุณ
ตามตำแหน่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ พระยาฤทธิสงคราม
รามภักดี พระยาไทรบุรี กับศรีตะวันกรมการเข้ามาเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ทรงพระราชดำริว่าพระยาไทรบุรี

ได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมือง ต่างพระเนตรพระกรรณมาช้านาน
มีความชอบความดีมากสมควรจะเลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาได้

ครั้นวันที่ ๒๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๔ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงาน
จัดการประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท
บรรดาที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุล-
จอมเกล้า และราชองครักษ์มหาดเล็กตำรวจ กับเจ้าพนักงาน
ต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ เพื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศพระราชทานสัญญาบัตรเพิ่มอิสริยยศพระยาไทรบุรีขึ้นเป็น
เจ้าพระยาไทรบุรี และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ปฐมจุลจอมเกล้าด้วย เจ้าพนักงานได้จัดการที่พระที่นั่งจักรีมหา
ปราสาทมุขกระดานเบื้องบูรพทิศ ตั้งพระราชบัลลังก์ตรงผนังทิศ
ตะวันออก ภายในเด้าหน้าพระราชบัลลังก์เป็นที่เจ้าพนักงานกระ
ทรวงวัง และกรมพระตำรวจเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเบื้องซ้าย
แห่งหนึ่ง ตั้งเด้าหน้าพระราชบัลลังก์มาเป็นที่เฝ้าแห่งพระบรมวงศา
นุวงศ์ ต่อหน้าแห่งหนึ่งออกไปภายในเด้าเป็นที่เฝ้าแห่งข้าทูลละออง
ธุลีพระบาทฝ่ายทหารพลเรือน ทั้งต้องฟากกระหว่างเด้าหน้าพระราช
บัลลังก์เบื้องขวาเป็นที่เฝ้าแห่ง คณาธิบดีของตราเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์ และเจ้าพนักงานกระทรวงมุขราช หลังพระราชบัลลังก์

เป็นที่เฝ้าแห่งราชของครักษ่มหาเด็กและชาวที่ มีทหารยืนแถวที่
หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทด้วย

เวลาบ่าย ๕ โมงเศษพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก
ประทับเหนือพระราชบัลลังก์ เจ้าพนักงานชาวประโคนฯ มหรัทิก
และแตร ทหารทำเพลงสรรเสริญพระบารมีและถวายคำนับ พอ
เสด็จยังประโคนแล้วพระเจ้าัน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยพร้อมด้วยเจ้าพนักงานกระทรวงวัง และ
พระยามนตรีสุริยวงศ์ ดำม นำพระยาฤทธิสงครามรามภักดี พระ
ยาไทรบุรีเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลดวงประดิดิธิอักษรคำตร
เจ้าพนักงานกระทรวงมุรธาธรอ่านประกาศคำเนินพระบรมราชโอง
การเสด็จแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตร
อันเขียนด้วยใบกำกับสุพรรณบัตรแก่ พระยาฤทธิสงครามรามภักดี
ให้รับตำแหน่งที่เจ้าพระยามีนามตั้งจะได้แจ้งในประกาศที่จะกล่าวต่อ
ไป แล้วพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า
แก่เจ้าพระยาไทรบุรีนั้น ครั้นพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
แล้วมีพระราชดำรัสทรงแต่งตั้งพระราชปฏิสันถาร ในกาที่ใต้ทรง
เดือนอิสริยยศเจ้าพระยาไทรบุรีครั้งนี้ และพระราชทานพระบรม
ราชกระแด้พระราชดำริ ในกาที่ใต้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยา
ไทรบุรีเข้าไปพดงต์มาชิก แห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอม

เกล้า และพระราชทานพระบรมราโชวาทพระราชทานพรตามถ่ม
 คดร ในประกาศเดือนยศพระยาไทรบุรีเป็นเจ้าพระยาไทรบุรีนั้น
 มีความว่า “ศุภมัตตปุระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาคดวงแก้ว ๒๕๓๘
 พรรษา ปัจจุบันกาลจันทคินิยม เอภะตังวัจฉระภัทธมมาศ
 ชุชนบัณฑิตมัตตปุระวรุตริยคติกาด รัตนโกสินทรศก ๓๓๕
 สิงหาคมมาศ เอกุณตังตติมาศาคะคุณประเภทปริเขตกาลกำหนด
 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ฯลฯ พระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริว่าพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุดค่าน
 มะหะหมัตรัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวิวงศา พระยาไทรบุรีเป็นผู้ซึ่งได้
 ทรงคุ้นเคย และทรงพระกรุณาโดยเฉพาะมาแต่ยังเยาว์ เพราะได้
 ทรงสังเกตเห็นอริยาศัย ความมั่นคงหนักแน่น คด้ายคดั่งกับ
 เจ้าพระยาไทรบุรีผู้เป็นบิดามาก เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
 ตั้งให้เป็นพระยาไทรบุรีก็หวังพระราชหฤทัยอยู่ว่า พระยาไทรบุรี
 คงจะปกครองไพร่บ้านพลเมืองให้มีความผาสุก และทำนุบำรุง
 บ้านเมืองให้เจริญขึ้นโดยความอดุสาหะ อย่างเจ้าพระยาไทรบุรีได้
 ทำมาแต่ก่อน

ตั้งแต่พระยาไทรบุรีได้บังคับบัญชาราชการบ้านเมืองต่างพระ
 เนตรพระกรรณมาจนบัดนี้ถึง ๓๕ ปี การที่พระยาไทรบุรีได้

ปกครองและทำนุบำรุง บ้านเมืองก็ มีผลเป็นความเจริญขึ้น โดยดำทับ
สมเด็จพระราชหฤทัยดวงนั้นทุกประการ

อีกประการหนึ่ง พระยาไทรบุรีได้มีความจงรักภักดีต่อได้
ฝ่าละอองธุลีพระบาท ประจักษ์แก่พระราชหฤทัยมาแต่ก่อนฉนั้นโดย
พระยาไทรบุรีก็ได้คงรักษาความจงรักภักดี ต่อได้ฝ่าละอองธุลีพระ
บาทอยู่มิได้เกิดอณคตาด และหมั้นเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
งนี่อง ๆ

อนึ่งเมื่อเสด็จพระราชดำเนินประพาสหัวเมืองมัทรีได้ฝ่ายตะ
วันตกได้เสด็จไปถึงเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีก็ได้จัดการรับเสด็จ
ด้วยความเชื่อเพื่อเต็มกำลัง ที่จะให้เป็นพระเกียรติยศและเป็นสุข
สำราญแก่บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท
ซึ่งได้โดยเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้นทั่วกัน มิได้คิดแก่ความ
ลำบากเหน็ดเหนื่อยประการใด

อนึ่งสรรพราชการที่มึ่เกี่ยวข้องกับเมืองไทรบุรี ทั้งการภาย
นอกและภายใน พระยาไทรบุรีได้ปฏิบัติราชการโดยความซื่อสัตย์
สุจริตและมีอหฺยาศัยโอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่สรรเสริญของ
พลเมืองและบรรดาข้าราชการและชนทั้งปวงเป็นอันมาก ทรงพระ
ราชดำริเห็นว่าความชอบความดีของพระยาไทรบุรี ตามที่กล่าวมานี้
สมควรจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มอติรัยยศพระราชทาน

พระยาไทรบุรีให้ยิงขึ้นกว่าแต่ก่อน ให้เป็นแบบอย่างแก่หัวเมือง
ประเทศราชทั้งปวงและให้เป็นความยินดีแก่ศรีตะวันกรมการไพร่บ้าน
พลเมืองไทรบุรีด้วยกัน

จึงมีพระบรมราชโองการมานับนทูลสุรสิงหนาท คำว่าดัง
ให้เลื่อนพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุตต่านมะหะหมัดรัตนราช
มุนินทร์สุรินทรวิจิตร เจ้าพระยาไทรบุรี ขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีอัครวิ
ยาศ้อย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงคราม
รามภักดีศรีสุตต่าน มะหะหมัดรัตนราชมุนินทร์ สุรินทรวิจิตรคุม
ทนายารุงเถาะนคร อมรรัตนาณาเขต ประเทศราชราชไชยศรวิยาธิบดี
วิกรมดีหะเจ้าพระยาไทรบุรี ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดำหรับ
ตระกูล เป็นวิธามัญธมาชิกตำแหน่งที่ ๓ ชื่อปฐมจุลจอมเกล้า เป็น
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อย่าง สูงสุด ดำหรับ ข้าราชการใน กรุงสยาม
ให้เป็นเกียรติยศของกรุงเทพมหานคร ได้บังคับบัญชาญาติพี่น้อง
แต่ศรีตะวันกรมการ ทั้งปวง บรรดาอยู่ในเขตแดนเมืองไทรบุรีทั้งชั้น
ตามที่เจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนได้บังคับบัญชามานั้นโดยยุติธรรมแ
ชอบด้วยราชการ จงเว้นการควรเว้น อุดดำหะประพฤติกการควร
ประพฤดิแต่รักษาคความซื่อสัตย์สุจริต ต่อกรุงเทพมหานคร ตามอย่าง
ตามธรรมเนียมเจ้าพระยาไทรบุรีแต่ก่อนจงทุกประการ

แต่ให้ญาติพี่น้องศรีตะวันกรมการทั้งปวง มีความสมัคร
ดีไมตรี ช่วยเจ้าพระยาไทรบุรีคิดอ่านการนคร แดราษฎรมดาญ

นาครีให้เกษมศรีธรรมบุรณ มีความเจริญขึ้นโดยความพร้อมพรัก
ด้ามักค้ำจรรวมต์จริตทุกประการ

ขอให้ตั้งซึ่งเป็นเหตุเป็นประธานในสดกโลก จงอนุเคราะห์
รักษาเจ้าพระยาไทรบุรีเดญาตีพี่น้องศรีตะวันตกกรมการทั้งปวง ให้
เจริญรุ่งเรืองสวัสดิพิพัฒน์มั่งคั่งทุกประการเทอญ”

ครั้นวันโกสินทรศก ๑๑๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
รวมเมืองไทรบุรี ๑ เมืองปติส ๑ เมืองสตูล ๑ รวม ๓ เมืองเป็น
มณฑลเทศาภิบาลเรียกว่ามณฑลไทรบุรี โปรดเกล้าฯ ให้เจ้า
พระยาอุทิศสงครามรามภักดีเจ้าพระยาไทรบุรี เป็นข้าหลวงเทศา-
ภิบาลมณฑลไทรบุรี มีข้อความตามกระแสพระราชดำริในการตั้ง
มณฑลไทรบุรี แจงในประกาศที่นำมาลงไว้ต่อไปนี้

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

๑ ทรงพระราชดำริเห็นว่า หัวเมืองมลายูฝ่ายตะวันตกมี
อยู่ ๓ เมืองคือ เมืองไทรบุรี ๑ เมืองปติส ๑ เมืองสตูล ๑ แลหัว
เมืองทั้ง ๓ นี้ควรจะจัดให้มีแบบแผนบังคับบัญชาการเป็น
อย่างเดียวกัน ให้ราชการบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

๒ ทรงพระดำริเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (อับดุลฮามิด) มีความจงรักภักดีคือได้ฝ่าดงของขลุ่ยพระบาท แดกรุงเทพมหานคร เป็นอันมากมาเนืองนิตย์ แด่มัสคิบัญญัติอุตุดำหระจักการเมืองไทรบุรี เจริญเรียบร้อยยิ่งชั้นกว่าแต่ก่อนมาก

๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งให้เจ้าพระยาไทรบุรี เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลดำเ็นราชการเมืองปัตตานี ๓ เมืองสตูล ๓ รวมทั้งเมืองไทรบุรีด้วยเป็น ๓ เมือง

๔ ให้เจ้าพระยาไทรบุรี มีอำนาจที่จะตรวจตราบังคับบัญชาผู้ว่าราชการเมืองปัตตานี เมืองสตูล แด่มัสคิงให้จัดการบ้านเมืองตามที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตทุกอย่าง เพื่อให้ราชการบ้านเมืองเหล่านั้นเรียบร้อยแด่เจริญขึ้น แด่ให้ผู้ว่าราชการเมืองปัตตานี เมืองสตูล ศรีตระวันกรมการหัวเมืองทั้ง ๒ นั้นพึงบังคับบัญชาเจ้าพระยาไทรบุรี ในที่ขอบด้วยราชการทุกประการ

๕ ผู้ว่าราชการเมืองปัตตานี แด่เมืองสตูล คงมีอำนาจที่จะบังคับบัญชาว่ากล่าวศรีตระวันกรมการไพร่บ้านพลเมืองนั้น ๆ แด่รับผิดชอบในราชการบ้านเมืองทุกอย่าง แต่ต้องกระทำตามบังคับแด่คำสั่งของเจ้าพระยาไทรบุรี ตามบรรดาการที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น

๖. ต้นไม้เงินทองเมืองปัตตานี เมืองสตูล ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลหัวเมืองฝ่ายทะเลตะวันตก เคยบอกตั้งเข้ามากรุงเทพฯ

นั้น แค้นไปเมื่อถึงกำหนด ให้เจ้าพระยาไทรบุรีบอกนำส่งเข้ามา
กรุงเทพฯ ฯ

๗ ขั้วราชการบ้านเมือง ซึ่งผู้ว่าราชการเมืองปดิด เมือง
สตูล เคยมีใบบอกต่อข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลฝ่ายทะเลตะวันตก
เพื่อแจ้งขั้วราชการหรือหาขั้วราชการก็ดี หรือเพื่อให้บอกเข้ามา
กรุงเทพฯ ฯ ก็ดี แค้นไปให้ผู้ว่าราชการเมืองปดิด เมืองสตูล มีใ
บบอกไปยังเจ้าพระยาไทรบุรี เพื่อแจ้งขั้วราชการหรือหาขั้วราชการ
หรือเพื่อให้บอกเข้ามากรุงเทพฯ ฯ เหมือนเช่นนั้น แต่ในราชการบาง
อย่างซึ่งเป็นแบบแผน เคยมีท้องตราจากกรุงเทพฯ ฯ ตรงไปตามหัว
เมืองก็ดี ที่หัวเมืองเคยบอกตรงเข้ามากรุงเทพฯ ฯ ก็ดี ก็ให้คงเป็น
ไปตามแบบแผนเดิมนี้ แต่ต้องแจ้งความให้เจ้าพระยาไทรบุรี
ทราบด้วย

แต่การที่เข้ามาในชั้นนี้ ไม่เกี่ยวข้องถึงฎีกาทูลเกล้า ฯ ถวาย
ร้องทุกข์ หรือเพื่อจะกราบบังคมทูลพระกรุณาข้อใดฝ่ายตรงของ
พระบาทโดยเฉพาะ การเช่นนี้ยอมเป็นราชประเพณี ซึ่งทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุญาต
ไว้แก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาท แด่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั่วไปมิได้เดือก
หน้า ใครจะถวายก็ได้ไม่ห้ามปราม

๘ ผลประโยชน์ผู้ว่าราชการเมืองปดิด เมืองสตูล เคยได้
ในตำแหน่งเท่าใดให้คงได้อย่างแต่ก่อน ส่วนผลประโยชน์ซึ่งผู้ว่า

ราชการเมืองเหล่านั้น ได้เคยให้ประจำตำแหน่งศรีตะวันกรมการ
เท่าใด ถ้าศรีตะวันกรมการเหล่านั้น ยัรับราชการบ้านเมืองตาม
สมควรแก่หน้าที่ ก็คงให้ได้รับผลประโยชน์ไปอย่างเต็ม แดเงิน
ผลประโยชน์เงินภาษีอากรที่ใดในเมืองปดิด เมืองสตุด มากน้อย
เท่าใด เงินเมืองใด ให้จัดจ่ายใช้ราชการทำนุบำรุงในเมืองนั้น แด
ให้มีบัญชีทั้งรายรับแตรรายจ่ายแยกออกเป็นเมืองๆ อย่าให้ปะปนกัน

๘ ตำแหน่งแด่เกียรติยศบรรดาศักดิ์ ผู้ว่าราชการเมือง
ปดิด เมืองสตุด แดศรีตะวันกรมการเมืองทั้งสองเมืองนั้นเคยมีมา
ประการใดก็ให้คงมีอยู่อย่างนั้น การที่จะเด็กถรรวแต่งตั้งศรีตะวัน
กรมการผู้ใหญ่ในเมืองปดิด แดเมืองสตุดนั้น ตำแหน่งใดว่างดงให้
เจ้าพระยาไทรบุรี ปรีกษาหาหรือด้วย ผู้ว่าราชการเมืองนั้น เด็กถรรวผู้
ซึ่งสมควร แดว่ามีใบบอกเข้ามากราบบังคมทูล เมื่อทรงพระราช
ดำริเห็นชอบแล้ว ก็จะได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราช
ทานตั้งัญญาบัตรตามธรรมเนียม ส่วนแต่งตั้งกรมการผู้น้อยนั้นให้ผู้
ว่าราชการเมืองปดิด เมืองสตุด หาหรือต่อเจ้าพระยาไทรบุรี เมื่อ
เจ้าพระยาไทรบุรีเห็นชอบด้วยแล้วก็ได้

๑๐ เจ้าพระยาไทรบุรีต้องมีใบบอกรายงานการที่ได้จัดแดเหตุ
การณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเขตแขวงเมืองปดิด แดเมืองสตุด เข้ามา
กราบบังคมทูลเนื่องๆ แดบรรดากการที่เจ้าพระยาไทรบุรี จะจัดการ

แก้ไขเปลี่ยนแปลงในเมืองปัตถ เมืองสตูล ประการใด ก็ให้มีใบ
บอกเข้ามาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน ตามแบบ
แผนขนบธรรมเนียมในราชการ

ประกาศมาแต่กระทรวงมหาดไทย วันที่ ๗ เมษายน รัตน-
โกสินทร ศก ๓๓๖

พงศาวดารเมืองตรังگانู

(ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาดูกขุน)

ได้ทราบว่ามีเมืองยะโฮเมืองตานี้ เมื่อยังเป็นปกติอยู่นั้นเจ้า
เมืองยะโฮมีน้องสาว ๒ คนชื่อตนกุกุหัดัน ๓ ตนกุกุหัดัน ๓ เมือง
ตรังگانูยังเป็นบ้านเด็กเมืองน้อย มีบ้านเรือนเรียรายตำบลละ ๒-๓
เรือนหาเป็นภูมิบ้านเรือนไม่ เจ้าเมืองยะโฮจึงตั้งให้มะหะหมัดเป็น
เจ้าเมืองตรังگانู เกิดยกด้อมกันแขกต่างเมืองมาตั้งบ้านเรือนทำมา
หากินอยู่เมืองตรังگانูช้านาน

แต่ครั้งชาเฮ็ดอาดัดประดาผู้พี่ คู่วันมาไซผู้น้องร่วมมารดา
เดียวกันแต่ต่างบิดาเป็นเชื้อผู้พี่ บุตรหลานเจ้าเมืองตานี้ไปอยู่ที่
เมืองยะโฮช้านาน คู่วันมาไซรับอาสาเจ้าเมืองยะโฮไปตีเมืองดิงาได้
คู่วันมาไซจึงเอาปืนบาเรียมทอง ๔ บอก สำหรับเมืองดิงาให้เจ้า
เมืองยะโฮ ๆ มีความรักใคร่คู่วันมาไซเฮ็ดอาดัดประดาคู่วันมาไซเป็นอัน

มาก เจ้าเมืองยะโฮจึงยกคนกบฏหนีให้เป็นภรรยาคนกบฏซาเอ็ดอาดัด-
ประดำ คนกบฏหนีให้เป็นภรรยาคุณวันมาโฮอยู่ ณ เมืองยะโฮ

ครั้งนั้นยามะหะหมัดเจ้าเมืองตรังกานูถึงแก่กรรม วงศ์ตระกูล
มะหะหมัดนั้นก็สาบสูญไป หาได้ปรากฏออกชื่อเลี้ยงค่อมมาไม่

ครั้งนั้นเจ้าเมืองยะโฮเห็นว่า คุณวันมาโฮเป็นคนมีสติปัญญา
ดีกว่าคุณซาเอ็ดอาดัดประดำผู้พี่ เจ้าเมืองยะโฮให้ขึ้นแก่คุณวันมาโฮ
๖ บอกร แล้วจึงให้คุณวันมาโฮมาเป็นเจ้าเมืองตรังกานู คุณซาเอ็ด-
อาดัดประดำก็พาบุตรภรรยาไปอยู่กับพระยาตรังกานูมาโฮด้วย พระ
ยาตรังกานูมาโฮ คุณซาเอ็ดอาดัดประดำ พาภันยก กองทัพไปตี เมือง
กถันตันใต้ จึงได้ยกเมืองกถันตันไปขึ้นแก่เมืองตรังกานู ครั้งนั้น
ถูกข้าชาวเมืองตรังกานู เมืองกถันตัน ได้เข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพฯ
สินค้าเขาเข้ามีพิมเสน, หมาก, หวายตะค้า, สินค้าเขาออกมีเกลือ
เป็นต้น

เมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กรม
พระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จพระราชดำเนินยกกองทัพออกไป
ประทับบอยู่ที่เมืองสงขลา โปรดเกล้าให้ยกกองทัพไปตีเมืองตานี

พระยาตรังกานูตกใจกลัวพระเดชานุภาพพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ พระยาตรังกานูมาโฮ คุณซาเอ็ด
อาดัดประดำ จึงจัดทำต้นไม้เงินทองเครื่องราชบรรณาการ กับของ

กำหนดท่านเสนาบดีผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้ศรีระวันกรมการคุมเข้ามาทูล
เกล้า ๆ ถวายขอเป็นเมืองประเทศราช ข้าขอบดินทเดมา กรุงเทพ ฯ
พระยาศรีลังกา มาไซม์บุตรชายชื่อ คนกูแยนา ๑ คนกูมะหะหมัด ๑
คนกูบาระเฮม ๑ คนกูอิคำ ๑ คนกูกาเค ๑ คนกูครุมาน ๑ รวม ๖
หญิงชื่อคนกูละเมาะปดู ๑ รวม ๗ คน

ครั้นพระยาศรีลังกา มาไซม์ถึงแก่กรรมแล้ว บุตรหลานศรี
ระวันกรมการปรึกษาพร้อมกัน ให้เรียกชื่อศพระยาศรีลังกา มาไซ
ม์บาระหมะยงตะ เพราะได้หนวด

แล้วบุตรหลานศรีระวันกรมการ มีใบบอกมายังเมืองสงขลา
ว่าพระยาศรีลังกาถึงแก่กรรมแล้ว จะขอรับพระราชทานคนกูแยนา
บุตรที่ ๑ บาระหมะยงตะ เป็นทพระยาศรีลังกาทำราชการสนองพระ
เดชพระคุณต่อไป พระยาสงขลาบอกตั้งคั้นหนึ่งตั้งเข้ามายังกรุง
เทพ ฯ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งคนกูแยนาให้เป็นที่พระยาศรีลังกาสืบไป
พระยาศรีลังกาแยนา มีบุตรชายชื่อ คนกูอามัด ๑ คนกูอัคคุดมาน ๑
คนกูตมะแอ ๑ คนกูมังโซ ๑ ตั้งคน บุตรหญิงชื่อ คนกูนิ ๑ คนกู
ประดา ๑ คนกูมะคิเมาะจิ ๑ รวม ๓ คน การบ้านเมืองครั้งคนกูแยนา
เป็นเจ้าของอยู่นั้นมังคังบริบูรณ์ ด้วยเมืองตั้งคไปรัยงเป็นเมืองเด็ก
น้อย เรือถูกค้ามาค้าขายที่เมืองศรีลังกา มาก พระยาศรีลังกาแยนา

ว่าราชการเมืองอยู่ได้ ๑๖ ปีถึงแก่กรรม คนกุมมะหะหมัด ๑ คน กุ
บาระเฮ่ม ๑ คน กุอิคำ ๑ คน กุกาเค ๑ คน กุครุมาน ๑ รวม ๕ คน
ผู้น้องพระยาครังگانู คนกุอามัด ๑ คน กุอับคุดมาน ๑ คน กุด้มะแ
๑ คน กุมันไซ ๑ คน ผู้บุตรพระยาครังگانู กับศรีตะวันตกกรมการ
ปรึกษาพร้อมกัน ให้เรียกชื่อศัพพะยาครังگانู แขนว่า บาระหุม
ตาแดง

แล้วปรึกษากันว่า ควรจะยกคนกุอามัดบุตรที่ ๑ บาระหุม
ตาแดงให้ว่าราชการเมืองต่อไป จึงมีใบบอกมายังเมืองสงขลาคาม
ธรรมเนียมเหมือนพระยาครังگانูคนก่อน พระยาสงขลาบอกตั้งคัน
หนึ่งตั้งเข้ามา ณ กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภา
ดิยทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททุกประการแล้ว จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ตั้งคนกุอามัดเป็นพระยาครังگانู ตั้งคนกุครุมานผู้น้อง
พระยาครังگانูอามัดเป็นที่รายนุตา ได้มอบเครื่องยศให้ศรีตะวัน
กรมการคุมออกไปพระราชทานพระยาครังگانู แด่รายนุตา ณ
เมืองครังگانูโดยสมควร

พระยาครังگانูรักษากันเมืองเป็นปกติ มิได้มีทัพศึกถัด
ศักรุดังใด บ้านเมืองใกล้เคียงก็ไปมาค้าขายโดยสะดวก เมือง
สระวะนั้นเป็นเมืองเกาะเดิมเจ้าเมืองเป็นมลายู ดินค้ำมีพิมเด่น
ดำกู ถูกค้ำบรรทุกมาค้าขาย ณ เมืองครังگانูมิได้ขาด

ครั้นเซอเยมบุรุกไปตีเมืองได้แล้ว เซอเยมบุรุกก็ว่าราชการเมืองศรีลังกาบังอภัยมาจนทุกวันนี้ ระยะทางที่จะไปมาที่เมืองศรีลังกาประมาณ ๓๔-๓๕ วัน เมืองกนเคียน เมืองดัมบัก เมืองเกาะชาวเมืองเป็นมลายู เมืองนรชนแก่ชาติวิถันดาไม่มีดินค้าตั้งใด ต้องมาซื้อดินค้าที่เมืองศรีลังกา ระยะทางที่จะไปมาเมืองศรีลังกาประมาณ ๒๐ วัน

ครั้นนั้นหดวงโกธาอิดหากหัด เป็นเจ้าหดวงออกไปจัดซื้อปืนบาเรียมหดยศพิศ ณ เมืองศรีลังกา หดวงโกธาอิดหากก็ไปเมืองกระถาป่ากตัมมาแฉะที่เมืองศรีลังกาฟังราชการอีกครั้งหนึ่ง ชาวเมืองศรีลังกาซึ่งเข้ามาในกรุงเทพฯ มีแต่ศัตรีตะวันตกที่คุมกันไม่เงินทองกับพวกถูกค้า แต่ตนกบฏครหदानเจ้าเมืองนั้นไม่มีผู้ใดได้เข้ามา ณ กรุงเทพฯ

พระยาศรีลังกาอามัคัมบุตรชายชื่อ คนกูเตาโทด ๑ คนกูอุมา ๑ คนกูมะมุค ๑ ดำคน บุตระหญิงชื่อ คนกูตโปด ๑ รวม ๔ คน คนกูตโปดเป็นภรรยาเจ้าเมืองตังคา มัมบุตรคือ ผู้ตั้งคนมะมุค ๑ คนกูต๊ะเบย ๑ พระยาศรีลังกาอามัคัมบุตรราชการเมืองอยู่ ๑๒ ปีถึงแก่กรรม รายนุกาอับคุดมาน ๑ คนกูตมะแอ ๑ คนกูมังไซ ๑ ดำคนผู้น้องพระยาศรีลังกาอามัคัมบุตรหदानศัตรีตะวันตกมาปรึกษาพร้อมกันว่าให้เรียกชื่อศัพพระยาศรีลังกาอามัคัมบุตรหุดมรีณ

แล้วบุตรหลานคีรีตะวันกรมการ พร้อมกันเห็นควรยกเรายา-
มุดาอับคุดมานจนว่าราชการบ้านเมืองต่อไป จึงมีใบบอกเข้ามายัง
เมืองดังกล่าว ๆ บอกเข้ามา ณ กรุงเทพ ฯ ขอรับพระราชทานเรายา-
มุดาอับคุดมานบุตรพระยาตวันกานูบาระหุมตาแดง เป็นที่พระยา
ตวันกานูทำราชการฉลองพระเดชพระคุณต่อไป ในแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้ง
เรายามุดาอับคุดมานเป็นที่พระยาตวันกานู พระราชทานเครื่องยศ
บาระหุมวิณีให้แก่พระยาตวันกานูอับคุดมานต่อไป

การบ้านเมืองก็เป็นปกติเหมือนแต่ก่อน พระยาตวันกานู
อับคุดมานมีบุตรชายชื่อคนกูอับคุดระ ๑ พระยาตวันกานูอับคุดมาน
ว่าราชการเมืองได้ ๕ ปีถึงแก่กรรม คนกูตมะแอ คนกูมังไซ ผู้
น้องกับบุตรหลานพระยาตวันกานูอับคุดมาน แต่คีรีตะวันกรมการ
พร้อมกันเรียกชื่อศัพพะยาตวันกานูอับคุดมานว่า บาระหุมอับคุด-
มาน และคีรีตะวันกรมการปรึกษาพร้อมกัน ให้คนกูเตาโหดบุตร
พระยาตวันกานูบาระหุมวิณีว่าราชการเมืองต่อไป คนกูเตาโหดได้
ว่าราชการเมืองอยู่เดือน ๓ ถึงแก่กรรม คนกูมังไซบุตรพระยา
ตวันกานูบาระหุมตาแดง กับคนกูอุมบุตรพระยาตวันกานูบาระหุม-
วิณีซึ่งที่เป็นเจ้าเมืองสู้รบกันอยู่ ๓ วัน คนกูอุมสู้ไม่ได้ พาดม้คร
พรรคพวกหนีไปอาศัยอยู่เมืองตังคา แล้วออกเที่ยวเป็นตลตตีเรือ
อยู่ตามทะเล

คนกุงูมาไปที่เมืองสงขลาคั้ง ๑ ได้พบปะพุดจกักับพระยา
สงขลา (เซ่ง) ๆ ว่าจะพาคนกุงูมาเข้ามายังกรุงเทพฯ ๑ คนกุงูมาก็หา
เข้ามาไม่

คนกุงูมั้งโซไต่ว่าราชการเมือง แด้วมีไบบอกมายังเมือง
สงขลา ๆ ก็บอกนำเข้ามา ณ กรุงเทพฯ ๆ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งคนกุงูมั้ง-
โซเป็นพระยาศรีลังกา แต่เครื่องยศนั้นเมื่อรบกับคนกุงูมาหายไป
จึงไม่ได้มอบเครื่องยศกับคนกุงูมั้งโซซึ่งเป็นพระยาศรีลังกา ครั้น
เมื่อสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ยกกองทัพไปตีเมืองตานี ครอบครวั
เมืองตานีแตกหนีไปอาศัยอยู่เมืองศรีลังกา พระยาศรีลังกาหาพา
มาตั้งกองทัพไม่

สมเด็จพระยาองค์ใหญ่จึงให้พระยารัตนวงษ์ หลวง
โกษาธิบดีหากหัดคุมเรือรบ ๘ ลำไปเมืองศรีลังกาต่อว่าแก่พระยาศรี-
ลังกาว่า พระยาศรีลังกาเป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพฯ ๑ พระยา
ศรีลังกาครอบครวัหัวเมืองตานีพวกรบถว้ไม่ตั้งกองทัพนั้น พระ
ยาศรีลังกามีความผิดข้อ ๑ แดพระยาศรีลังกาแต่งให้บังติมาไปช่วย
พระยาตานีรบต่อกรุงเทพฯ ๑ ก็มีความผิดข้อ ๑ ให้พระยาศรี-
ลังกาตั้งตัวบังติมาคามิต บังติมาสมุค บังติมาเปะ บังติมาอามัก
ชาวเมืองตานีกับสมัครพรรคพวกครอบครวัมาให้สิ้น ถ้าพระยา

ครังกานูไม่ตั้งจะจับพระยาครังกานูทำโทษเสมอขบถ พระยาครังกานูรู้ตั้งกลัววิตถวดแล้ว จึงให้ขังกายคุมพวกครัวเมืองคานกับปืนบาเรียมทองของพระยาครังกานู ๑ ตามพระราชวังตั้งมาตั้งตมเต็เจ้าพระยาองค์ใหญ่ที่เมืองสงขลา ตมเต็เจ้าพระยาองค์ใหญ่ จึงยกโทษให้พระยาครังกานูครั้ง ๑ พระยาครังกานูมั่งไซ้มีบุตรชาย ๒ คนชื่อตนกุมมะหะหมัด ๑ ตนกุงะระ ๑ พระยาครังกานูมั่งไซ้ว่าราชการเมืองอยู่ได้ ๗ ปีถึงแก่กรรม แล้วบุตรหลานศรีตะวันกรมการพร้อมกันได้เรียกชื่อศพระยาครังกานูมั่งไซ้ว่า บาระหุมมั่งไซ

ตนกุมมะหะหมัดบุตรว่าราชการเมือง ให้ศรีตะวันกรมการคุมคั้นไม้เงินทองเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย ไม่ทันมรสุม เรือค้างตมว่าวอยู่ที่เมืองชุมพร ต่อเดือน ๓ เดือน ๔ จึงได้เข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งตนกุมมะหะหมัดเป็นที่พระยาครังกานู ว่าราชการอยู่ได้ ๓ ปีเศษ ณ ปีกุนเอกศกจุลศักราช ๑๒๐๓ ตนกุงุมมาบุตรพระยาครังกานูบาระหุมมิณ พาดมีครัวพรรคพวกมาเรือ ๒๐ ลำ คนชายหญิงประมาณ ๒๐๐ คน ยกเข้าเมืองครังกานูรบกับพระยาครังกานู ๆ ตั้งไม่ได้ หนีไปอาศัยอยู่เมืองถันคั้น พระยาครังกานูมะหะหมัดถึงแก่กรรมที่เมืองถันคั้น

ศรีตะวันกรมการพร้อมใจกันให้ตนกุงุมมาว่าราชการเมืองแล้ว ณ ปีชวดโทศก ตนกุงุมมาบอกตั้งคั้นไม้เงินทองแด่เครื่องราชบรร-

ณการให้อุรังกายอเควาหวนิษา เจมะระหมัค นักกุกาชาโมะ
 คุมเข้ามา ณ เมืองสังฆา พระยาสังฆานำบอกเข้ามา แต่คนกุกูมา
 มีไปบอกเข้ามาทุกเด้า ๆ ถวายอังกษัตริย์หนึ่งว่า คนกุกูมาขอเป็นที่
 เจ้าเมืองศรีลังกา คนกุกูมะมุคผู้หนึ่งเป็นที่รายนุกา พระบาทสมเด็จพระ
 พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดเกล้า ๆ ตั้งให้คนกุกูมาเป็นที่พระยาศรี-
 ลังกา ให้คนกุกูมะมุคเป็นที่รายนุกา โปรดเกล้า ๆ ให้จัดเครื่องยศ
 พระยาศรีลังกาพานทองเครื่องในพร้อม คนโททองคำ กระโถนทอง
 คำ ดับทน มอบให้อุรังกายอคุมออกไปพระราชทานเมืองศรีลังกา

ณ ปีมะแมเอกศกจุลศักราช ๑๒๒๓ ปี พระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินด้วยกระบวนเรือพระที่นั่ง
 กดไฟทอดพระเนตรหัวเมืองบักซ์ไค้ชายทะเลไปถึงเมืองตานี เมื่อ
 เสด็จประทับ ณ พลับพลาแหลมต้นเมืองสังฆา พระยาศรีลังกาแต่ง
 ให้คนกุกูโนะซึ่งเป็นญาติพี่น้องมาแทนตัว เข้าทูลกระองขุดพระบาท
 ถวายตั้งของคามาธรรมเนียม โปรดเกล้า ๆ ให้เจ้าพนักงานตามวงศ์
 ตระกูลคนกุกูโนะเป็นพี่น้องอย่างไรกันกับพระยาศรีลังกา คนกุกูโนะ
 แจ้งว่าคนกุกูโนะเป็นบุตรพระยาศรีลังกาไปไซ้ด้วย แต่ต่างมารดา
 กันกับพระยาศรีลังกาบวระหุมคาแดง คนกุกูโนะมีบุตรชายชื่อ คนกุกู
 ดหาก ๑ คนกุกูจิ ๑ สองคน แด่ผู้ด่า่านมะมุคบิดาเป็นเจ้าเมือง
 ดิงคา มารดาชื่อคนกุกูริบบุตรพระยาศรีลังกาอะหมัคซึ่งเรียกบวระ-

หุมนิพนธ์ เมื่อบิดาถึงแก่กรรม สุดคำนมหะมุคได้เป็นเจ้าเมือง
 สิงคาไม่ประพฤติกัรทำนุบำรุงบ้านเมือง วิถันดาไม่ชอบจึงได้ออก
 จากเมืองสิงคา สุดคำนมหะมุคจึงมาอาศัยอยู่ที่เมืองสิงคโปร ครั้น
 ภายหลังสุดคำนมหะมุคมาอยู่เมืองปาหัง ได้มาเยี่ยมพระยาตรังกานุ
 เนื่อง ๆ ณ บั๊วอกโทศก แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัว สุดคำนมหะมุคให้แจะแดงมะหะหมัดถือหนังสือมาทางสิงค-
 โปรเข้ามากรุงเทพฯ ว่าจะขอเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ บั๊
 ระกาตรีศก สุดคำนมหะมุคให้แจะแดงมะหะหมัดถือหนังสือเข้ามา
 อึกฉบับหนึ่งความเหมือนกัน จึงโปรดเกล้าฯ ให้นายเกิดดวงโกษา
 อิดฮากออกไปลงเรือที่เมืองสงขลาไปสืบสวนคุณถึงเมืองปาหัง ครั้น
 นายเกิดโกษาอิดฮากกับดำนกรมการเมืองสงขลาไปถึงเมืองตรังกานุ
 พบสุดคำนมหะมุคอยู่ที่เมืองตรังกานุ พระยาตรังกานุให้สุดคำนมหะ
 มุคเข้ามากับหลวงโกษาอิดฮาก ด้วยเรือเมืองสงขลาถึงกรุงเทพฯ
 เดือน ๗ ปีระกาตรีศก สุดคำนมหะมุคพักอยู่ที่ตักกริมพระราชวังเดิม

เมื่อสุดคำนมหะมุคเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทครั้งนั้นเสด็จ
 ออกแขกเมืองอย่างใหญ่ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม สุดคำนมหะมุค
 พักอยู่ ณ กรุงเทพฯ ปีหนึ่ง คนกู่ตะเปี้ยได้ถวายตัวทำราชการอยู่
 ในพระบรมมหาราชวัง ณ เดือนเจ็ดปีจอจัตวาศก สุดคำนมหะมุค
 กราบถวายบังคมลาออกไปเมืองตรังกานุ โปรดเกล้าฯ ให้เรือกล

ไฟร้อมหาไฟรยเทพออกไปตั้ง ณ เมืองศรีลังกา ครั้นนั้นบันดาหราชเจ้าเมืองปาหังกับหวันอามัตเกิดวิวาทรบกันอยู่ ณ เมืองปาหัง การซึ่งวิวาทรบกันที่เมืองปาหังนั้น หวันอามัตแพ้หนีมาอยู่ในแขวงเมืองศรีลังกา ครั้นรวบรวมไฟร่พดได้แล้วถนัดออกไปรบกับบันดาหราชอีก บันดาหราชเมืองปาหังตั้งสัตยาประชาตศรีลังกาสุดค่านมหะมุคให้กำดัง บันดาหราชจึงมีหนังสือพียงไปยังเจ้าเมืองสิงคโปร์ ๆ มีหนังสือถึงกงสุตให้ค่อว่ากับท่านเสนาบดี ให้เร่งจัดเรือไปรับสุดค่านมหะมุคกลับมาเสีย ท่านเสนาบดีคอบว่าสุดค่านมหะมุคมิใช่คนในบังคับไทย แดเทศกาดนัคดินใหญ่เรือเข้าปากน้ำเมืองศรีลังกาไม่ได้ กงสุตอังกฤษไม่ยอม ว่าเมืองปาหังเกิดรบกันเพราะไทยให้กำดังแเดเรือรบไปตั้งสุดค่านมหะมุค ณ เมืองศรีลังกา ถูกค้าเมืองสิงคโปร์ขาดประโยชน์มาก ให้ท่านเสนาบดีไทยไปรับสุดค่านมหะมุคมาให้ได้ จึงโปรดเกล้าให้พระอนุรักษโยธาเป็นข้าหลวง มิถเตอร์แฮมเป็นกัปตันไปด้วยเรือกลไฟร้อศรีอยุธยาเตร ไปรับสุดค่านมหะมุคเมืองศรีลังกาเมื่อเดือน ๑๒ ปีจอจัตวาศก

แดก่อนเรือศรีอยุธยาเตรยังไม่ถึงเมืองศรีลังกา เจ้าเมืองสิงคโปร์ ให้เรือรบชื่อโกเกษมารับสุดค่านมหะมุคมาตั้ง ณ กรุงเทพฯ เรือรบมาถึงเมืองศรีลังกาวันอังคารเดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ ปีจอจัตวาศก สุดค่านมหะมุคไม่ยอมมา พระยาศรีลังกาจะจัดเรือ

เมืองศรีลังกาเข้ามาตั้งตมามหะมุด ณ กรุงเทพฯ นายเรือรบไม่ยอม แล้วนายเรือรบออกไป ณ เรือรบ จึงได้ยิงบ้อมเมืองศรีลังกาด้วยปืนอัมตตรอง ตั้งแต่บ่ายโมงหนึ่งจนกลางคืนด้ามตีบกหนัก รุ่งขึ้นวันพุธเดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำปีจอจัตวาศก เรือรบแอมฝั่งเข้าไปยิงอีก ๖ นัด แล้วเรือรบกลับไปเมืองสิงคโปร์

เรือศรีอยุธยาเคยไปถึงเมืองศรีลังกาวันอังคารเดือน ๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีจอจัตวาศก ตมตมามหะมุดหนีไปอยู่ที่ประตู่ เรือศรีอยุธยาเคยตามไปที่ประตู่ก็พบ ตมตมามหะมุดก็ยอมจะเข้ามากรุงเทพฯ แต่เวลานั้นคลื่นใหญ่ เรือตมตมามหะมุดแลกรอบครัวตมตมามหะมุดออกมาเรือศรีอยุธยาเข้าไม่ได้ พระอนุรักษโยธาจึงตั้งให้ตมตมามหะมุดเดินบกมา ณ เมืองสงขลา เรือศรีอยุธยาเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ณ วันอังคารขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๒ ปีจอจัตวาศก ตมตมามหะมุดก็ไม่มา ณ เมืองสงขลา โปรดให้หลวงศรีมหาราชาเป็นนายเรือกลไฟชื่อสังครามภรรษิตลงไปสืบ ตามพบตมตมามหะมุดที่ประตู่รับเข้ามาถึงกรุงเทพฯ เดือน ๕ ปีกุนเบญจศก ท่านเสนาบดีไคว่หนึ่งชื่อพ้องเรือรบที่มายังเมืองศรีลังกา ต่อเสนาบดีผู้ว่าราชการ ต่างประเทศ ณ กรุงลอนดอน

ที่เมืองปาหังนั้นโตะบันดาหาราตาย หวันอามัดตีได้เมืองปาหัง หวันอามันบุตรโตะบันดาหาราที่ตายนั้น พาครอบครัวมาอยู่

ที่กระมาหมันแขวงเมืองศรีลังกา แล้วมาอยู่เมืองกดินันต์แห่งเรือแก้ว
ก็ดับไปเมืองสิงคโปร์

สุดค่านมหมุดอยู่กรุงเทพฯ ๖ ไร่ ๖ วัน อามัดได้เมืองปาทัง
แล้ว สุดค่านมหมุดขอตาออกไปเมืองสิงคโปร์ ท่านเสนาบดีจึง
ได้มีหนังสือปรึกษากับกงสุตอังกฤษ กงสุตวิตันดา ๆ ตอบมาว่า
ความเมืองศรีลังกายังไม่แน่จะไรสุดค่านมหมุดไปไม่ได้ ณ วัน
อาทิตย์เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมุนเบญจศก เวลากลางคืนสุดค่าน
มหมุดหายไป ณ วันเสาร์เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ ปีมะฆดศก สุดค่าน
มหมุดมีหนังสือฝากเรือเจ้าพระยาเข้ามาฉบับหนึ่งว่า สุดค่าน
มหมุดไปอยู่เมืองปาทังแล้ว ขอให้ส่งบุตรภรรยาออกไป ท่าน
เสนาบดีตอบว่าขอให้เรือเข้ามาฉบับนี้จะส่งออกไป

ณ วันเสาร์เดือน ๘ แรม ๑๐ ค่ำ ปีมะฆดศก อรุ้งกายอเคหวา
ผู้คุมคนไม้ทองเงินเมืองศรีลังกาให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า พระ
ยาศรีลังกาผู้หนึ่งชื่อมาว่า สุดค่านมหมุดป่วยถึงแก่กรรมที่เมือง
ปาทัง เมื่อวันอาทิตย์เดือน ๘ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมะฆดศก แล้วให้อรุ้งกาย
อเคหวารับคนบุตรเงาะผู้บุตรแดงภรรยาสุดค่านมหมุดออกไปเมือง
ศรีลังกา จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราส่งบุตรภรรยาสุดค่านมหม
ุดออกไปเมืองศรีลังกา นายไพร่ชายหญิงใหญ่น้อยรวม ๓๖ คน

ความซึ่งฟ้องด้วยเรื่องยิงเมืองตวันกานูนั้น เฒ่าบดักรุง
 ดอนคอนตักดินว่า เจ้าเมืองตวันกานูไปรับกับให้เรือรบไปยิงเมือง
 ตวันกานูนั้นผิด ควรคอเวอนแมนค้ไทย กิดเอาเงินค่าไปรับสุดค่า
 มหะมุคแดเบยเดยงสุดค่ามหะมุคกับบ่าวไพร่ทั้งหมด ความจบอยู่
 แต่เพียงนี้ ครั้นนคอเวอนแมนค้ออังกฤษเรียกเจ้าเมืองตวันกานูกับ
 แดวเบดียนเจ้าเมืองมาเป็นใหม่

ครั้น ณ ปีฉลูตัดศก จุติศักราช ๑๒๒๗ ปี แผ่นดินพระบาท
 สัมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาตวันกานูมีใบบอกมาว่า รายน
 มุคตังแก่กรรม พระยาตวันกานูขอรับพระราชทานคนอุปดามบุตร
 รายนมุคตังเป็นรายนมุคตัง จึงโปรดเกล้าฯ ตั้งให้คนอุปดามบุตรรายน
 มุคตังเป็นพระไชยเชนทร์ฤทธิรงค์รายนมุคตังตามพระยาตวันกานู
 ขอเข้ามา พระราชทานเสื้อเชมฆาบ ๓ ผ้าโพกขอธิบทอง ๓ ผ้าปุม
 เขมร ๓ แต่เครื่องยศครอบครัวทอง คนโททอง กระโถนทอง ดับท
 กันหนึ่ง ให้เรียกเขากับพระยาตวันกานู ด้วยรายนมุคตังแก่กรรม
 แดวเครื่องยศนั้นอยู่กับพระยาตวันกานู ตั้งเงินเต็กหัดพันองพระศั
 บุญเดยงเป็นหุดวงอภัยพงศ์ภักดีผู้ช่วยราชการ เมื่อตวันกานู
 โปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวังสันจางวางฮาดำจาม หุดวงโกษาธิบดีหาก
 เจริญนามตั้งญญาบัตรแด่เดื่อผ้า ออกไปด้วยเรือกลไฟรบหรือยงยศ-

อโยธยา พระราชทานให้พระไชยเชษฐาธิราชเจ้ากรุงเวียงจันทน์
อภัยวงศ์ภักดี ผู้ช่วยราชการ ณ เมืองศรีลังกา

ครั้นมีมะเด็งเอกศกจตุศักราช ๑๒๓๓ พระยาศรีลังกาแต่ง
ให้ตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีน เป็นทูตคุมเครื่องราชบรรณาการออกไป
กรุงลอนดอน ตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีนหาได้เฝ้าสมเด็จพระนางเจ้า
กวินิวิกคอรีย์ไม่ ตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีนได้เฝ้าบรินตออฟเวด
เครื่องราชบรรณาการตั้งให้หอดอกดาเรนคอน ตนกุมมะหะหมัดฮารี
ฟีนกลับมาถึงเมืองศรีลังกา วันอังคาร เดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ มีมะเด็ง
เอกศก แต่การนั้นคอเวอนแมนต์อังกฤษไม่รับ หอดอกดาเรนคอน
คอบหนังสือลงวันพฤหัสบดี เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำฉบับหนึ่ง ลงวันศุกร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ มีมะเด็งเอกศกฉบับหนึ่ง หนังสือมีต์เคอร์ฮามัน
ถึงตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีน ลงวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๗ ค่ำมีมะเด็ง
โทศกฉบับหนึ่ง หนังสือตามฉบับนั้นตั้งมาถึงกงสุตเยเนอราลอังกฤษ
ณ กรุงเพทฯ ให้ตั้งมายังคอเวอนแมนต์สยามจะได้ตั้งให้พระยา
ศรีลังกา ตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีน ท่านเห็นว่าได้รับแปลความไว้
แล้วตั้งถึงพระยาศรีลังกา ตนกุมมะหะหมัดฮารีฟีน

ณ ปีชวดอัฐศักราช ๑๒๓๔ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาอภัยวงศ์ภักดีศรีลังกาผู้ว่าการกงสุตฝ่าย
สยาม ณ เมืองสิงคโปร์มีหนังสือบอกมาว่า พระยาศรีลังกาถึงแก่

ไซเยนทร์ฤทธิรงค์ร่ายามุคา จึงมีหนังสือ บอกข่าว พระยาศรีลังกา ถึง
แก่นิจกรรรม

มีดเคอร์นอกเฮเยนต์และกงตุตเยเนอราดอังกฤษ มีหนังสือ
ลงวันพุธเดือน ๘ แรม ๑๓ ค่ำ ปีชวดอัฐศกมายัง ฯ พณ ฯ ที่สมุห
พระกตาโหมฉบับหนึ่งมีความว่า คอเวอนเนอร์เมืองสิงคโปร์มี
หนังสือมายังกงตุตว่า ตุตค่านเมืองศรีลังกาถึงแก่นิจกรรรมแล้ว
ให้กงตุตถามคอเวอนแมนคัตยามว่า คอเวอนแมนคัตยามจะตั้ง
เชอวงค์ของตุตค่านเป็นตุตค่านต่อไป หรือคอเวอนแมนคัตยาม
จะตั้งเชอวงค์ไหนเป็นตุตค่านเมืองศรีลังกา ฯ พณ ฯ ที่สมุหพระ
กตาโหมมีหนังสือตอบลงวันเสาร์ เดือน ๘ ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีชวดอัฐศก
ไปยังท่านเฮเยนต์และกงตุตเยเนอราดอังกฤษว่า พระยาศรีลังกาถึง
แก่นิจกรรรมแล้ว บ้านเมืองว่างอยู่ ท่านเสนาบดีปรึกษาพร้อมกัน
เห็นว่า พระยาศรีลังกาไม่มีบุตร มีแต่พระไซเยนทร์ฤทธิรงค์ร่ายา-
มุคาผู้หลานก็เป็นผู้ใหญ่ในวงค์ตระกูล จะได้ปกครองญาติพี่น้อง
ศรีรัตนกรรรมการไพร่บ้านพลเมืองต่อไป จึงให้หัดวงค์ริมหาราชา
เจ้ากรมอาดาจามเป็นข้าหัดวง ไปด้วยเรือรบชื่อสยามมกุฎไชยชาติ
มอบราชการบ้านเมือง เมืองศรีลังกาให้พระไซเยนทร์ฤทธิรงค์ร่ายา-
มุคา บังคับบัญชาให้ถูกต้องตามธรรมเนียมเมืองประเทศราชสืบ
มาแต่ก่อนแล้ว

อนิจกรม ณ วันเสาร์เดือน ๖ แรม ๒ ค่ำ ปีชวดอัฐศก ความ
 ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีท้องตราโปรดเกล้าฯ ให้หุดวงศรี
 มหาราชชาห์หุดวง หมั้นจำนงภาษาดำม พระยาดมบดีภิรมย์
 เมืองสงขลา เเชิญไปด้วยเรือรบชื่อสยามมกุฎไชยชิดเยี่ยมศัพพะยา
 ครังگانู พระราชทานเงินทำบุญในการศัพตามธรรมเนียมเจ้าเมือง
 ประเทศราช ๓๒๐๐ ดั่ง เป็นเงิน ๓๐ ชั่ง มอบราชการบ้านเมือง
 ให้พระไชยเอนทร์ฤทธิรงค์ รายนมุดามังคับบัญชาปกครองบุตร
 หลานต่อไป เรือรบใช้จักรออกจากกรุงเทพฯ ณ วันพฤหัสบดี
 เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีชวดอัฐศก แล้วผันไปเปิดยื่นเรือพิทิมมณ
 ยุทธอยู่รักษาเมืองภูเก็ต หุดวงศรีมหาราชชาห์หุดวงกับดำมกดับ
 แต่เมืองครังگانู มาด้วยเรือพิทิมมณยุทธถึงกรุงเทพฯ ณ วันอังคาร
 เดือน ๘ แรม ๓๐ ค่ำ ปีชวดอัฐศก ราชการบ้านเมืองเรียบร้อย
 หามิเหตุตั้งไต่ไม่ พระยาครังگانูอุมาว่าราชการเมืองมาได้ ๓๗ ปี
 ไม่มีบุตร บุตรหลานศรีตะวันกรมการเรียกชื่อศัพพะยาครังگانู
 อุมาว่าบาระหุมอุมา พระไชยเอนทร์ฤทธิรงค์รายนมุดาพร้อมด้วย
 บุตรหลานพี่น้องทำคั้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ แต่งให้
 อรุ้งกายอศรีตะวันกรมการคุมเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายตามกำหนดมี
 ถึงกรุงเทพฯ ณ วันอังคาร เดือน ๘ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีชวดอัฐศก พระ-

ณ ปีชวดอัฐศกคักราช ๑๒๓๘ โปรตเกล้าฯ มีท้องตราถึง
 พระไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดาฉบับหนึ่งว่า พระไชยเชษฐาธิราช
 รายนามุดาเป็นผู้ใหญ่ในวงศ์ตระกูล จะโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระ-
 ไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดาเป็นที่พระยาตรังกานู แต่เมืองประเทศ-
 ราชต้องมีรายนามุดา ให้พระไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดาปรึกษา
 บุครหลานญาติพี่น้องจะเห็นผู้ใดควรเป็นรายนามุดาได้ ก็ให้พระ-
 ไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดามีหนังสือบอกเข้ามา จะได้ตั้งให้เป็น
 รายนามุดาช่วยรักษาบ้านเมืองทูลบำรุงญาติพี่น้องศรีตะวันตกกรมการไพร่
 บ้านพลเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข พระไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดาจึงมี
 หนังสือบอกมาขอคนอุปการณามุดาผู้บุครอายุ ๑๒ ปี เป็นที่รายนามุดา
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระอมร
 วิไลยศเสนาบดีกรมทหารปืนใหญ่ บุครท่านอรรคมหาเสนาธิบดี
 ซึ่งมีตระกูลใหญ่ กับพระยามหาราชวงศ์จางวางกรมอาสาราม
 พระยาธิบดีกรมยศที่ ๒ เมืองสงขลา เป็นข้าหลวงไปด้วยเรือรบ
 ชื่อพิชัยมฤตยูทศ เสด็จัญญาบัตรตั้งพระไชยเชษฐาธิราชว่า รายนามุดา
 เป็นที่พระยาตรังกานูฉบับหนึ่ง ได้ตั้งเข้ามาพบหน้า
 ระบายแพดี่เขี้ยว ตั้งคนอุปการณามุดาเป็นที่พระไชยเชษฐาธิราชว่า
 รายนามุดาฉบับหนึ่ง ได้ตั้งเข้ามาพบหน้าระบายแพดี่เขี้ยว แต่
 เครื่องยศนั้นให้ข้าหลวงเรียกเอาพานทองคำ คนโททองคำ กระโถน

ทองคำ เครื่องยศพระยาศรีลังกาคนเก่า มาพระราชทานพระยา
ศรีลังกาคนใหม่ ให้เอาเครื่องยศพระไชยเชษฐาธิราชศรีอยุธยา
ครอบทองคำ มาพระราชทานพระไชยเชษฐาธิราชศรีอยุธยาคนใหม่
ข้าหลวงใช้จักรเรือพิชัยมณเฑียรออกจากกรุงเทพ ฯ ณ วันอาทิตย์
เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ปีชวดอัฐศก ศักราช ๑๒๓๘

อนึ่ง ณ ปีชวดอัฐศกศักราช ๑๒๓๘ คนกุดะเขียน้องดุด่าน
มเหษิต ซึ่งกราบถวายบังคมลาออกไปอยู่ด้วยพระยาศรีลังกา
ผู้สูง ณ บิมะเมียโทศกันนี้ มีหนังสือมาทูลเกล้า ฯ ถวายฉบับหนึ่ง
ว่า คนกุดะเขียน้องได้เป็นภรรยาคนกุดะบุตรคนกุดะ เป็นบุตร
พระยาศรีลังกา กาโหด ณ เมืองศรีลังกาแล้ว คนกุดะเขียน้อง
ทำค่าดา โปรดเกล้า ฯ พระราชทาน ๒๐๐ เหยียด ๑ พณ ๑ ที่
ส่งมุกพระกดาใหม่ให้ ๕๐ เหยียด รวม ๒๕๐ เหยียด

ครั้น ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๗ ค่ำ ปีฉลูนพศก พระ
อมรวิไธยสรเสกกับพระยาราชวงศ์ ซึ่งเจริญัญญาบัตรทองตรา
นำตั้งออกไปพระราชทานพระยาศรีลังกา พระไชยเชษฐาธิราช
ศรีอยุธยา ณ เมืองศรีลังกา นั้น กลับเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ พระยา
ศรีลังกา พระไชยเชษฐาธิราชศรีอยุธยามีหนังสือตอบเข้ามาว่า
ได้รับตั้งญญาบัตรทองตรานำตั้งเสร็จแล้ว ราชการบ้านเมืองเรียบร้อย
อยู่

พงศาวดารเมืองกฉันทัน

(ตามฉบับที่มีอยู่ในศาลาดุงขุน)

ได้ทราบว่า เดิมเมืองกฉันทันเป็นบ้านเด็กเมืองน้อยอยู่แต่
พรศกของตัว เมื่อคุณมาไซเป็นเจ้าเมืองศรีลังกาตั้งบ้านเมือง
เป็นภาคภูมิชนแล้ว ยกทัพมาตีเมืองกฉันทันไปเป็นหัวเมืองชนเมือง
ศรีลังกา วงศ์ตระกูลเจ้าเมืองกฉันทันครั้งนั้นจะดาบสูญไปอย่างไร
ไม่ทราบ แต่ที่เมืองกฉันทันมีที่ฝังศพอยู่ตำบลหนึ่ง ทำไว้มั่นคง
คงามดูจะเป็นที่ฝังศพผู้ตาย แต่ทุกวันนี้หาผู้ใดไปคำนับ
ตามธรรมเนียมแรกไม่ ที่ตำบลนั้นกับที่ฝังศพวงศ์ตระกูลพระยา-
กฉันทันทุกวันนี้เกิดกันประมาณ ๕ เฒ่า วงศ์ตระกูลพระยา-
กฉันทันก็ไม่ได้ไปคำนับ

วงศ์ตระกูลพระยา-กฉันทันตั้งนิปากแดงทุกวันนี้ เดิมรา-
ยาทวอเป็นพระยา-กฉันทัน ก็ยังเป็นหัวเมืองชนเมืองศรีลังกาอยู่
พระยา-กฉันทันรายาทวอเป็นเจ้าเมืองมาช้านาน มีบุตรชายชื่อ
คุณวันหงมะหะหมัด ๑ ชื่อคุณวันคำมะโห่ง ๑ ชื่อคุณวันบาโห่ง ๑
ชื่อคุณวันหงษาตอ ๑ แต่ต่างมารดากัน ครั้นพระยา-กฉันทัน
รายาทวอถึงแก่กรรมแล้ว บุตรหลานศรีตระกูลกรมการปรึกษาพร้อม
กันให้เรียกชื่อศพพระยา-กฉันทันรายาทวอว่า บาระหมหงษญู

บุครหลานศรีตะวันกรมการ พร้อมกันยกคุหวั่นหลงมะหะหมัด
 บุครผู้ใหญ่ของบาระหมุดงยุ่นขึ้นเป็นพระยาถันตัน ยกคุหวั่น-
 หลงชาดอชนเป็นรายนุคาเรียกพระยาบ้านทะเล ยกคุหวั่น
 คำมะโห่งเป็นพระยาคำมะโห่ง คุหวั่นบาโห่งเป็นพระยาบาโห่ง
 เมืองถันตันก็ยังเป็นเมืองขึ้นเมืองศรีวังกานูอยู่ แต่ศักราชปีจำ
 ไม่ได้

ภายหลังพระยาถันตันมีความโกรธพระยาศรีวังกานู แล้ว
 ปรีक्षाพี่น้องศรีตะวันกรมการพร้อมกันจะทำต้นไม้ทองเงินเครื่องราช
 บรรณาการทูตเกล้า ๆ ถวาย ขอแยกเมืองถันตันออกจากเมือง
 ศรีวังกานู พระยาถันตันทำต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ
 พร้อมแล้ว ส่งมาเมืองสงขลาทูตเกล้า ๆ ถวาย ขออยู่ได้บังคับ
 เมืองสงขลาเหมือนเมืองศรีวังกานู พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
 จุฬาโลกได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้า ๆ คำว่า
 ว่า เมืองถันตันกับเมืองศรีวังกานูพรหมแดนค่อกันอยู่ เกิดวิวาท
 ไม่เข้ากันแล้วจะมาอยู่ในบังคับเมืองสงขลาด้วยกัน ถ้าพระยาถันตัน
 ทำความชอบความดีเกินหน้าเมืองศรีวังกานู พระยาศรีวังกานูจะเห็น
 ไปว่ากรุงเทพ ๆ ทำนุบำรุงเมืองถันตัน พระยาศรีวังกานูจะมีความ
 น้อยใจไม่รู่หาย จึงโปรดเกล้า ๆ ให้ยกเมืองถันตันมาอยู่ในใต้

บังคับเมืองนครศรีธรรมราช เมืองถัน นั้นจึงได้ราคาจากเมืองศรี-
 กามุแต่^๕นั้นมา

พระยากันต์คนหลงมะหะหมัดไม่มีบุตร พระยาตำมะโห่งมี
 บุตรชายชื่อคุณกอลา ๑ ชื่อคุณนิกากับ ๑ ชื่อคุณตันนิปากแดง ๑
 ชื่อคุณมุด ๑ ต่คน พระยาบาโห่งมีบุตรชายชื่อคุณตะเงาะ ๑
 รายนุกาพระยาบ้านทะเลมีบุตรชายชื่อคุณปะซา ๑ ชื่อคุณนุด ๑
 ต่องคน เมื่อพระยาตำมะโห่งตายแล้ว พระยากันต์คนรับคุณกอลา
 คุณนิกา กับคุณตันนิปากแดง คุณมุดไปเลี้ยงรักษาไว้ พระยา
 กันต์คนมีความรักคุณตันนิปากแดงมากกว่าพี่น้องทั้งปวง รายนุกา
 พระยาบ้านทะเลถึงแก่กรรมก่อนพระยากันต์คน ครั้น ๕ ปีจอ
 ตัมฤทธิศก แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยา
 กันต์คนถึงแก่กรรมอายุได้ ๕๓ ปี ได้เป็นเจ้าเมืองว่าราชการอยู่
 ๕๓ ปี ญาติพี่น้องศรีตะวันกรมการปรึกษาพร้อมกันให้เรียกชื่อพระ-
 ยากันต์คนหลงมะหะหมัดว่า บาระหมุหลงมะหะหมัด พระราชทาน
 เงินตั้งทำบุญในการศพ ๓๒๐๐ ต่ตั้ง เป็นเงิน ๓๐ ชั่ง

๕ ปีจอ ตัมฤทธิศก แต่บรรดาหลานและญาติพี่น้องศรีตะวัน
 กรมการปรึกษาเห็นพร้อมกันว่า คุณตันนิปากแดงเป็นคนมีสติปัญญา
 บาระหมุหลงมะหะหมัดก็รักใคร่มาก ควรยกขึ้นเป็นพระยากันต์
 ว่าราชการบ้านเมืองต่อไป คุณตันนิปากแดงจึงจัดทำขันไม้ทองเงิน

เครื่องราชบรรณาการแล้ว แแต่ให้พระยาบาโงย คุ้มมุดัน้อง
 คุ้มตันนิปากแดง คุ้มปะซาบุตรรายนุมดาพระยาบ้านทะเล กับ
 ศรีตระวันกรมการ ถือไปบอกตั้งต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ
 มา ณ เมืองนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครศรีธรรมราช นำเข้า
 มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายต้นไม้ทองเงิน ณ กรุงเพท ฯ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทราบเฝ้าละออง
 ธุลีพระบาทว่า ญาติพี่น้องศรีตระวันกรมการปรึกษาพร้อมกันให้คุ้ม
 ตันนิปากแดงเป็นพระยาถันตัน ก็โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคุ้มตัน
 นิปากแดงเป็นพระยาถันตันตามที่ได้ปรึกษาพร้อมกันนั้น แล้วตั้งให้
 คุ้มถอกตา พิพระยาถันตัน เป็นพระยา สุนทรธิปัต ศรีสุตตันเดหวา
 มหารายา พระยาจางวาง ตั้งให้คุ้มตันนิปากกับพิพระยาถันตันเป็น
 คนกูศรีอินคาราไปตามหามนตรี ตั้งให้คุ้มมุดัน้องพระยาถันตัน
 เป็นรายามูดา แต่บรรดาบุตรหลานบารุหมทองมะหะหมันนั้นให้
 เรียกเป็นตงกูหงัน แต่พระยาบาโงย คนกูปะชานัน หาได้โปรด
 ตั้งให้มียศบรรดาศักดิ์ออกไปไม่ พระยาบาโงย รายนุมดา คนกู
 ปะชาเรญทองตราตั้งพระยาถันตัน พระยาจางวาง รายนุมดา
 คนกูศรีอินคาราออกไปถึงเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานคร
 ศรีธรรมราชให้หอดวงไชยพดภักดีกำกับไปถึงเมืองถันตัน พระยา
 บาโงยไม่ขึ้นเมืองถันตันเลยไปอยู่เมืองปาหัง แต่รายามูดา คนกู

ปะชา ขึ้นเมืองกตันัน พระยากตันันรับแก้ของตราแล้ว คนกูปะชาไปฟังท้องตราวันหนึ่งแล้วไม่ไปหาพระยากตันันอีก เพราะคนกูปะชามีความโทรมนัด้ว่า เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลยกย่องพระยากตันันจนได้เป็นเจ้าเมืองแล้ว ตัวไม่ได้เป็นที่มัยค้บ้างก็อายแก่พรรคพวกบ่าวไพร่ ประการหนึ่งรายนมุดา คนกูศรีอินตารา เก็บบริบเอาที่ไร่นาสวนป่าไม้ ของคนกูปะชากับพวกคนกูปะชาไป คนกูปะชาไปว่าแก่พระยากตันัน ๆ ให้รายนมุดาคนกูศรีอินตารา คั้นให้ก็ไม่ได้ ประการหนึ่งข้าวสารชื้อออกไปแต่กรุงเทพ ๆ จะจำหน่ายก็ไม่ได้ ด้วยพระยากตันัน รายนมุดา บ่าวร้องห้ามไพร่บ้านพลเมืองดุกค้าไม่ให้มาชื้อข้าวสารคนกูปะชา ๆ ก็ยังมีความโทรมนัด้มากชุน

ณ วันศุกร์ เดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ ปีจอธัมมฤทธิศก คนกูปะชา มีหนังสือไปชักชวนพระยาบาโหยย คนกูตะเงาะ คนกูหลงช้ามัด มาคิดพร้อมกันกับพวกบุตรคนกูศรีวั้ตรามหารายาทั้งบวง ตั้งค่ายรอบบ้านคนกูปะชาและตามดำเนินาใหญ่ถึงตลาด ๓๐ ค่าย ฝ่ายใต้ตั้งค่ายถึงสุ้หัยบึงกับทำค่ายล้อมบ้านพระยากตันัน ๓ พวก ๆ คนกูปะชาพวกหนึ่ง พวกคนกูหลงช้ามัดพวกหนึ่ง คนกูศรีวั้ตรามหารายาพวกหนึ่ง ฝ่ายพระยากตันัน พระยาจางวาง รายนมุดาคนกูศรีอินตารา ก็ตั้งค่ายสู้รบถึงยิงปืนใหญ่แต่ยังไม่แพ้ชนะกัน

พระยากฉันทันมีใบบอกมายังเมืองนครศรีธรรมราช ณ วัน ๑
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ ปีกุน เอกศก แต่ครั้งนั้นพระยาศรีพิพัฒน์เป็น
แม่ทัพ ยกทัพกรุงเทพฯ ออกไปช่วยเมืองไทรบุรีรบคนกุ่มส์ดำอึด
หลานเจ้าพระยาไทรบุรีเป็นขบถ พระยาศรีพิพัฒน์พักกองทัพอยู่
เมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช จึงได้นำใบบอกไปปรึกษา
พระยาศรีพิพัฒน์แม่ทัพ ณ เมืองสงขลา พระยาศรีพิพัฒน์แม่ทัพ
แต่งให้หอดวงศร์เด่นนายไพร่ ถือนั่งถือไปด้วยเรือแกล้วกฉางสมุทร
ห้ามปรามพระยากฉันทันคนกุ่มปะชามิให้วิวาทกัน หอดวงศร์เด่นไปถึง
เมืองกฉันทัน ณ วันพุธ เดือน ๖ แรม ๓๐ ค่ำ ปีกุน เอกศก

ฝ่ายพระยาบาโงยรู้ว่า หอดวงศร์เด่นพาเรือแกล้วกฉางสมุทร
ไปถึงเมืองกฉันทันก็กลัวตัวมีความผิดอยู่ จึงชักชวนคนกุ่มตะเงาะ
คน หองชามักกับต้มครพรวกพวคนายไพร่หนีไปอยู่ที่บ้านดง แหวง
เมืองตรังگانู หอดวงศร์เด่นหาได้พบตัวพวคนายไพร่

หอดวงศร์เด่นว่ากล่าวห้ามปราม พระยากฉันทัน คนกุ่มปะชา
ก็หยุครบกันแล้ว หอดวงศร์เด่นพาตัวคนกุ่มปะชาขึ้นมาหาพระยาศรี
พิพัฒน์แม่ทัพ ณ เมืองสงขลา พระยาศรีพิพัฒน์แม่ทัพว่ากล่าว
ตั้งสอนคนกุ่มปะชา ก็มีความอ่อนน้อมให้ท่านบนว่าไม่วิวาทกับพระยา
กฉันทัน

พระยาศรีพิพัฒน์แม่ทัพจึงให้หอดวงศร์เด่นถือใบบอกพวคนกุ่ม

ประกาศบังคับพรหมพวก มาด้วยเรือแกล้วกลางสมุทร เข้ามาเฝ้าทูต
 ณะของขลุ้พระบาท ๓ กรุงเทพฯ คนกฐประหารับตำราภพผิดไม่คิด
 วิชาทกกับพระยากดณันคันต่อไป ขอลดปล่อยไปทำราชการอยู่ด้วย
 พระยากดณันคันตามเดิม

เจ้าพนักงานนำคำให้การทานบนคนกฐประษา ขึ้นกราบบังคม
 ทูลพระกรุณา และนำคนกฐประษาเข้าเฝ้าทูตณะของขลุ้พระบาท มี
 พระราชปฏิสันฐานแก่คนกฐประษาหลายประการ แล้วโปรดเกล้าฯ
 ให้มีท้องตราถึงพระยาศรีพิพัฒน์ฉบับหนึ่ง พระยากดณันคัน พระยา
 จางวาง รายามุตาฉบับหนึ่ง ให้หัดวงศร์เส่น้ำพาคนกฐประษากด
 ปล่อยไปหาพระยาศรีพิพัฒน์แม่ทัพ ณ เมืองสงขลา พระยาศรี
 พพัฒน์แม่ทัพได้มีหนังสือถึงพระยากดณันคันฉบับหนึ่ง ให้คนกฐประษา
 เชิญท้องตราไป ณ เมืองกดณันคัน คนกฐประษากับพวกไปถึงเมือง
 กดณันคัน ณ วันอาทิตย์ เดือน ๓ แรม ๘ ค่ำ ปีกุนเอกศก คนกฐประษา
 ให้คนไปบอกพระยากดณันคัน พระยาจางวาง รายามุตาฯ ให้ศรี
 ตะวันกรมการนายไพร่มารับแห่ท้องตรา และหนังสือพระยาศรีพิพัฒน์
 ไปบ้านพระยากดณันคันตามธรรมเนียม คนกฐประษาไปหาพูดจากับ
 พระยากดณันคัน พระยาจางวาง รายามุตา เรียบร้อยเป็นปกติ
 พระยากดณันคันแบ่งแขวงขึ้นเมืองกดณันคันให้แก่คนกฐประษา ๕ ตำบล

ที่ไร่นาผู้คน ซึ่งเกี่ยวข้องกับอยู่แต่ก่อนพระยาถนตันได้คนให้เสร็จแล้ว
ไพร่บ้านพลเมืองก็เรียบร้อยดี

ณ วัน ๒ เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ มีขวิดโทศก พระยาถนตัน
มีใบบอกมายังเมืองนครศรีธรรมราชฉบับหนึ่ง หลวงศรีประคองหัด
ซึ่งไปฟังราชการอยู่ ณ เมืองถนตันบอกมาฉบับหนึ่ง เจ้าพระยา
นครศรีธรรมราชบอกนำส่งเข้ามา ณ กรุงเทพฯ มีความว่า เดิม
พระยาถนตันให้ทำบัญชีเก็บด้วยจะทำคันไม้ทองเงิน ไซ้คนไปบอก
พระยาจางวาง รายนมุดา ตนกูศรีอินดารา ให้มารับตราบัญชี
ก็ไม่มา ภายหลังว่าให้แบ่งแขวงให้เสร็จก่อน พระยาถนตันจึง
แบ่งแขวงให้พระยาจางวางเท่ากับพระยาถนตัน รายนมุดาส่วนหนึ่ง
ตนกูศรีอินดาราส่งส่วนหนึ่ง บรรดาช่วยในเมืองก็แบ่งให้เหมือนกัน
ภายหลังคนร้ายก็เข้าอยู่ด้วย พระยาจางวาง รายนมุดา ตนกูศรี-
อินดารา มาทำร่มแหงพันแห่งราษฎร ๆ มาฟ้องหลายราย พระยา-
ถนตันว่ากล่าวก็ไม่ได้ พระยาจางวางไซ้ให้รายนมุดามาขอตรา
ชื่อบาระหมุ่ คือพระยาถนตัน ๆ ว่าให้มาขอต่อเจ้าพระยานครศรี-
ธรรมราช พระยาจางวางว่าถ้าไม่ให้ตราจะทำให้ขุนไม่ให้สบาย
พระยาจางวางทำตราหนึ่งชื่อออกชื่อตุด้านถนตัน พระยาถนตัน
กับพระยาจางวางไม่ไว้ใจกัน พระยาถนตัน พระยาจางวางซุกกุ
ทำฉันทามเพดาระสูง ๓ ศอก ๔ ศอกรอบบ้านทั้งต้องบ้าน และบ่าว

พระยาจางวาง รายามุคา คนกู่ศรีอินคารา ทำข่มเหงพันแหว่ง
พระยาถนตันเนื่อง ๆ พระยาถนตันเหลือที่จะอดทนแล้ว ขอให้
เจ้าพระยานครศรีธรรมราชหาตัวพระยาจางวางมาไว้ที่เมืองนครศรี-
ธรรมราช ราชการที่เมืองถนตันจะได้เรียบร้อย

เจ้าพนักงานนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ความ
ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วโปรดเกล้าฯ คำว่า พระยา-
ถนตัน พระยาจางวาง รายามุคา คนกู่ศรีอินคาราเป็นพี่น้องกัน
แต่ก่อนว่ารักใคร่กันจะช่วยกันรักษาบ้านเมืองให้เรียบร้อย จึงได้
ตั้งแต่งมียศบรรดาศักดิ์ออกไป ครั้นเหตุการณ์เป็นขึ้นเล็กน้อย
จะรับเอาความผิดไว้ก็ยังไม่ควร จะเป็นไปว่าเห็นแก่พระยาถนตัน
ฝ่ายเดียว ต่อไปภายหน้าจะสมานกันยาก จึงโปรดเกล้าฯ มี
ท้องตราออกไปถึงเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ว่าให้เจ้าพระยา
นครศรีธรรมราชมีหนังสือว่ากล่าวให้แข็งแรง ให้กรมการถือไป
ถึงพระยาถนตัน พระยาจางวางด้กรั้งหนึ่งก่อน การเห็นจะพอ
สงบไปได้ เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงมีหนังสือให้หอดวงประเทศ
สงครามถือไปถึงพระยาถนตัน พระยาจางวาง รายามุคา คนกู่-
อินคารา ทราบความแล้ว พระยาจางวางว่าการตั้งใคร่จะปรึกษา
ให้แก่พระยาถนตัน ถ้าผู้ใดทำผิดก็ให้ทำตามโทษ และครั้งนั้น
พระยาจางวางทำบุญเข้าแขก บุตรพระยาจางวางก็ไปหาพู่जाเป็น

ปกติ แต่กิริยาพระยาจางวางกับพระยาถนตันไม่วางใจกันสนิท

ณ วันอาทิตย์ เดือนเก้า ขึ้นสิบสองค่ำ ปีฉลูตรีศก คนกูประชาเข้ามารุงเทพฯ ถ้าวโทษพระยาจางวาง รายามุตา คนกูประชาอินคารา กุณะวิมะ ว่าเก็บเอาที่นาสวนป่าไม้เรือนของคนกูประชาพวกคนกูประชาอีก ๓๘ เจ้าของ คนกูประชาได้บอกพระยาถนตันฯ บังคับให้คืนให้คนกูประชาและพรรคพวก พระยาจางวาง รายามุตา คนกูประชาอินคารา กุณะวิมะ หากคืนให้ไม่ ฝ่ายพระยาถนตันก็บอก ถ้าวโทษคนกูประชาว่า คนกูประชาคิดไม่ตรงกับพระยาถนตัน คนกูประชาใช้คนไปคิดกับพระยาบาโหงย คนกูประชาฮงฮามัด คนกูประชาคาละ ณ เมืองตรังกานู คนกูประชาให้คนไปคิดกับรายาฯ ฝ่ายเมืองตรังช่วยคนกูประชาทำร้ายเมืองถนตัน ครั้นถามคนกูประชาฯ ว่าเมื่อคนกูประชาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ คนกูประชาฮงฮามัดมีหนังสือมาว่า ขอให้ช่วยคิดอ่านให้คนกูประชาฮงฮามัดได้กลับมายูเมืองถนตันเท่านั้น คนกูประชาจะได้คิดทำร้ายเหมือนหนังสือบอกพระยาถนตัน หามิได้ เจ้าพนักงานนำใบบอกพระยาถนตันและคำให้การทวนบนคนกูประชา ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระยาถนตัน คนกูประชา ไม่ถ้ามัคครัด จะถ้ามัคครัดมานให้ตักกันอีกก็จะตักกันแก่ปาก ใจค่อใจ

ว่าวधानกันแล้วที่ไหนจะคักกันได้ จะต้องแยกบ้านเมืองจึงจะมีความ
 ดุจรทั้งต้องฝ่าย ครั้นนั้นพระยาตานถึงแก่กรรม จึงโปรดให้เลื่อน
 พระยาหนອງจิกไปเป็นพระยาตาน ให้พุดจาเกิดยกด้อมให้คนกุ
 ษะพาดมัครพรรคพวกมาอยู่เมืองหนອງจิกใกล้เมืองดงขตา จึง
 จะตั้งนริวิจาทแก่กัน เมืองหนອງจิกเป็นเมืองน้อยพวกคนกุษะ
 มาอยู่มาก บ้านเมืองจะได้บริบูรณ์มังคังจน คนกุษะขยับยอมมา
 อยู่เมืองหนອງจิก จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราถึงเจ้าพระยามคร
 ศรีธรรมราช พระยาดงขตา พระยากันตัน ให้พระยาไชยา
 ท้ายน้ำเป็นชาหลวงพาดคนกุษะออกไปเมืองกันตัน แบ่งครอบ
 ครวัดมัครพรรคพวกคนกุษะขึ้นมาเมืองหนອງจิก พระยาไชยา
 ท้ายน้ำไปจากกรุงเทพ ฯ ณ วันอาทิตย์ เดือนสิบเอ็ด แรมสามค่ำ มี
 ญตุศรีศก ถึงเมืองกันตัน ณ วันเสาร์ เดือนยี่ ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ มีญ
 ตุศรีศก

ณ วันพุธ เดือนห้า แรมสี่ค่ำ มีชาดจัตวาศก พระยาไชยา
 ท้ายน้ำ มีใบบอกให้หลวงพิพิธภักดีถือเข้ามาว่า พระยาไชยา
 ท้ายน้ำได้เดือนคนกุษะที่จะให้พาดมัครพรรคพวกมาเมืองหนອງจิก
 คนกุษะว่าคนที่จะมาหนยังคิดไว้มาอยู่ ต่อเดือน ๖ เก็บข้าวในนา
 แล้วจึงจะได้มา คนกุษะขอหนังสือพระยาไชยาท้ายน้ำไปเกลี้ย
 ถัดอมพระยาบาโงย คนกุหองชามัต ณ เมืองศรีวังนัญได้มาถึง

เมืองกลันตัน ณ วันพุธเดือนห้าขึ้นห้าค่ำชาตจัตวาศก เป็นจำนวน
 คนตัวนาย ๑๔ โพร ๒๐๐ แรกเมืองตรังกานูมาด้วย ๒๐ รวม
 ๒๓๔ คน พักอยู่หน้าบ้านคนกูประซา พระยาไธยาทำยน้ำได้ให้
 พระยาบาโหยย คนกูหลงซำมัต ถือน้ำพระพิพัฒน์คยาทูตเกล้าฯ
 ถวาย แล้วพูดว่าถ้าวจะให้พระยาบาโหยย คนกูหลงซำมัตมาอยู่
 เมืองหนองจิกก็อดเขื่อนอยู่จะไม่דםมีครมา ฝ่ายคนกูประซากบิตพิริว
 เรือนแรไป คนกูประซาเขียนหนังสือสัญญามาให้พระยาไธยาทำยน้ำ
 มีความว่า ถ้าคนกูประซาได้เป็นเจ้าของเมืองกลันตัน จะให้เงินพระยา
 ไธยาทำยน้ำ ๓๐๐๐๐ เหยี้ยญ รูดำเร้จภาษาดำม ๕๐๐ เหยี้ยญ
 เจ้าพนักงานนำหนังสือบอกพระยาไธยาทำยน้ำ กราบบังคมทูลพระ
 กรุณาความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้มี
 ท้องตราถึงเจ้าพระยาณรงค์รัชมรรษณบับหนึ่ง ถึงพระยาดังชธา
 ณบับหนึ่งว่า เมื่อคนกูประซาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ นั้นพระยาถันตัน
 ก็บอกถ้าวโทษเข้ามา ครั้นถามคนกูประซาๆ ก็ไม่รับ แล้วคนกู
 ประซาว่าพระยาถันตันถ้าวโทษเข้ามา เป็นความมหันตโทษ
 ไม่จริง จะทำราชการอยู่ในบังคับพระยาถันตันคือไปไม่ได้ ขอ
 พาดมีครพรรคพวกมาอยู่เมืองหนองจิก จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยา
 ไธยาทำยน้ำ เป็นเจ้าหลวงออกมาแบ่งครอบครัวเมืองกลันตันมาอยู่
 เมืองหนองจิก ครั้นมาถึงเมืองกลันตันขอหนังสือพระยาไธยา-

ท้ายหน้าไปเกิดยกด้อมพระยาบาโงย ตนกุธองข้ามั้คมาแล้ว ตนกุธ
 ประชาภิกคกดับกตายจะไมไปเมืองหนองจิก ประการหนึ่งพระยา
 จางวางก็เกิดอวิวิจาทกั้กับพระยากันตันอยู่ ตนกุธประชาภักกับพระยา
 จางวางจะคิกการอย่างไรก็เคินถึงกัน แต่ข้าหดวงม้อยู่ที่เมืองกันตัน
 พระยาจางวางจึงจะทำเป็นคนค้อยู่กับพระยากันตัน ถ้าไมแยกตนกุธ
 ประชาภักด้มัครพรคพวกมาเดี่ยให้ได้ ก็กะก่อเหตุใหญ่รบกับ
 พระยากันตันอีก การก็จะยี้คยาวไป ให้เกณฑ์ไพร่เมืองนคร
 เมืองสงขลา เมืองระนองพันให้พระยาเด่นหามนตรี พระสุนทร-
 นุรักษ์คุมตงไปด้มทกกับพระยาไชยาท้ายหน้า ณ เมืองกันตัน พระ-
 ยากันตัน พระยาจางวาง ตนกุธประชา เห็นไพร่พลกองทัพยกมา
 มาก พระยากันตัน พระยาจางวาง ตนกุธประชา จะได้เกรง
 อำนาจการจึงจะดำเร้วได้ แต่เมื่อจะยกไปนั้นให้กคคั้พทัดอว่า ดัน
 เทศกาดนาแล้วจึงกำหนดตนกุธประชาจะพาครอบครัวด้มัครพรคพวก
 ขึ้นมาเมืองหนองจิก เจ้าพระยานคร พระยาสงขลา ให้พระยา
 เด่นหามนตรี พระสุนทรนุรักษ์ด้มมาช่วยพระยาไชยาท้ายหน้ารับ
 ครอบครัวตนกุธประชาจ่ายเด็บียงอาหารมิให้รัคตณ

หดวงพิพิชภักคั้รับท้องครากรบถววยมังคมาไปจากกรุง-
 เทพ ฯ ณ วันจันทร์เดือนหกแรมแปดค่ำมีชาดจคั้จาศัก วางท้องครา
 เมืองนครคีรัธรรมราช เมืองสงขลา แล้วไปเมืองกันตัน พระ-

ดุชนทรักษ์คุมไพร่เมืองสงขลาไปถึงเมืองกฉันทัน ณ วันพุธ เดือน
 แปดอุตราดารชั้นด้าปีชาดจัตวาศก พระยาเด่นหามนตรีคุมไพร่
 เมืองนครศรีธรรมราชไปถึงเมืองกฉันทัน ณ วันเสาร์เดือนแปด
 อุตราดารแรมแปดด้าปีชาดจัตวาศก ได้ปรึกษาราชการเมือง
 กฉันทันพร้อมด้วยพระยาไชยาทัยนำ ว่ากต่างคนกู่ประหาก่ออนน้อม
 ยอมมาเมืองหนองจิก ณ วันจันทร์เดือนสิบชั้นแปดด้าปีชาดจัตวาศก
 คนกู่ประหาได้พาครอบครัว ออกเดินมาจาก เมืองกฉันทันเป็น ๓๓๘๘
 ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๖๘๖๓ คน การซึ่งรับส่งคนกู่ประหาครั้ง
 พระยาตรังกานูจัดเรือช่วยรับส่งคนกู่ประหา ๓๐ ลำ ช้างเมืองสงขลา
 ๕๐ ช้าง คนกู่ประหา ๕ รวม ๕๕ ช้าง แม่กองละไมเมืองด้ายคุม
 ไพร่ ๑๐๐ คนนำไปหน้า พระยาระแงคุมไพร่ ๑๐๐ คนไปช้างหลัง
 พระยาไชยาทัยนำไปส่งถึงบ้านตุมบัต ให้ขุนหมื่นใบส่งจนพันเขต
 แคนเมืองกฉันทัน พระยาบาโหยย คนกู่หลงซำมัด กฉันทันไปรับ
 ครอบครัว ณ เมืองตรังกานู ตามคนกู่ประหามาอยู่ที่เมืองหนองจิก
 ด้วยกัน พระยาบาโหยย ๓ คนกู่หลงซำมัด ๓ ถึงแก่กรรม ณ เมือง
 หนองจิก เมื่อคนกู่ประหามาจากเมืองกฉันทันแล้ว คุฎิยาพระยาจาง
 ว่างรายามูดา คนกู่ศรีอินคารา ก่ออนน้อมคือพระยาถฉันทัน พระยา
 เด่นหามนตรีจึงหาตัว พระยาจางว่าง รายามูดา คนกู่ศรีอินคารา
 มา ณ ค่าย แล้วยึดตัวไว้ว่าจะพาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ พระยา

จางวาง รายามุตา คนกฐีวอินคารา ก็ยอมจะเข้ามาโดยปกติ
 พระยาถนตันจึงได้มาอ่อนวอนขอ รายามุตา คนกฐีวอินคารา
 คือพระยาเด่นหามนตรีไว้ช่วยทำราชการที่เมืองถนตัน พระยา-
 เด่นหามนตรีเห็นว่า รายามุตา คนกฐีวอินคารา เป็นผู้ช่วยก็ให้
 พระยาถนตันไว้ พระยาเด่นหามนตรีพาพระยาจางวาง ๓ คนกฐี-
 ดุ่หลง ๓ คนกฐีอะจิ ๓ คนกฐีอะนิ ๓ แขนก ๕ ไพร่ ๓๓ รวม ๔๒ คน
 กับหวันหะนุ เจะหวังแขกในพระยาถนตันให้คุมทองคำทรายหนัก
 ๒ ชั่งแขก ของถวายเป็นด้วยพระยาเด่นหามนตรี ถึงเมือง
 นครศรีธรรมราช ณ วันอังคารเดือนสิบเอ็ดแรมสิบสามค่ำปีชวด
 จัตวาศก เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงมีใบบอกให้พระยาเด่นหา-
 มนตรีพาพระยาจางวาง นายไพร่ ๔๒ คน กับหวันหะนุ เจะหวัง
 เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยา
 จางวางกับสมัครพรรคพวกออกไปอยู่ ณ เมืองนครศรีธรรมราช

คนกฐีปะชาอยู่ ณ เมืองหนองจิกได้ ๓ ปี ณ ปีมะเด็งดับศก
 จตุศักราช ๓๒๐๗ ปี พระยาคานับ้วยถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ
 ให้ตั้งคนกฐีปะชาเป็นที่พระยาคานับ้วย คนกฐีเป็นพระพิพิชภักดีผู้ช่วย
 ราชการ พระยาคานับ้วยจึงพาสมัครพรรคพวกไปอยู่เมืองคานับ้วย ยัง
 ตกค้างอยู่เมืองหนองจิกบ้าง พระยาคานับ้วยกับพระยาถนตัน กัดบ่ม
 ความนับถือรักใคร่กันเหมือนแต่ก่อน พระยาคานับ้วยได้ขอคนกฐีจับตร

จางวาง รายามุตา ตนกฐีวอินคารา ก็ยอมจะเข้ามาโดยปกติ
 พระยาถนันทันจึงได้มาอ้อนวอนขอ รายามุตา ตนกฐีวอินคารา
 ต่อพระยาเด่นหามนตรีไว้ช่วยทำราชการที่เมืองถนันทัน พระยา-
 เด่นหามนตรีเห็นว่า รายามุตา ตนกฐีวอินคารา เป็นผู้ช่วยก็ให้
 พระยาถนันทันไว้ พระยาเด่นหามนตรีพาพระยาจางวาง ๓ ตนกฐี-
 ดู่หลง ๓ ตนกฐีจิก ๓ ตนกฐีระนิ ๓ แหก ๕ ไพร่ ๓๓ รวม ๔๒ คน
 กับหัวน้หนู เจะหวังแขกในพระยาถนันทันให้คุมทองคำทรายหนัก
 ๒ ชั่งแขก ของถวายเข้ามาด้วยพระยาเด่นหามนตรี ถึงเมือง
 นครศรีธรรมราช ณ วันอังคารเดือนสิบเอ็ดแรมสิบสามค่ำปีชวด
 จัตวาศก เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงมีใบบอกให้พระยาเด่นหา-
 มนตรีพาพระยาจางวาง นายไพร่ ๔๒ คน กับหัวน้หนู เจะหวัง
 เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยา
 จางวางกับสมัครพรรคพวกออกไปอยู่ ณ เมืองนครศรีธรรมราช

ตลกฐีประสาอยู่ ณ เมืองหนองจิกได้ ๓ ปี ณ ปีมะเด็งดับศก
 จตุศักราช ๑๒๐๗ ปี พระยาคานี้บ่วยถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ
 ให้ตั้งตลกฐีประสาเป็นที่พระยาคานี้ ตลกฐีเป็นพระพิพิภักดิ์ผู้ช่วย
 ราชการ พระยาคานี้จึงพาสมัครพรรคพวกไปอยู่เมืองคานี้บ้าง ยัง
 ตกค้างอยู่เมืองหนองจิกบ้าง พระยาคานี้กับพระยาถนันทัน ถัดมามี
 ความนับถือรักใคร่กันเหมือนแต่ก่อน พระยาคานี้ได้ขอคนกำบุตร

หญิงของพระยาถันตัน ให้เป็นภรรยาคนกุงูเตะบุตรพระยาคานัน
คนหนึ่ง ครั้นแต่งงานแล้วคนกุงูเตะรับมาอยู่ ณ เมืองคานัน

ณ ปีฉลูเบญจศกจุลศักราช ๑๒๑๕ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาระหิงบ้วยถึงแก่กรรม โปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยาจางวางไปเป็นที่พระยาระหิง ตั้งคนกุงูเตะบุตรผู้ใหญ่เป็นที่หลวงสุนทรรายผู้ช่วยราชการเมืองยะหริ่ง พระยาระหิงจึงพามบุตรกับแขกนายไพร่ไปอยู่เมืองยะหริ่ง ครั้นพระยาระหิงบ้วยถึงแก่กรรมแล้ว หลวงสุนทรรายบุตรหลานพาดมัครพรรคพวกกลับไปอยู่ด้วยพระยาถันตัน ณ เมืองกลันตัน

ณ ปีมะโรงอัฐศกจุลศักราช ๑๒๑๘ พระยาคานันคนกุงูเตะบ้วยถึงแก่กรรม พระยาคานันมีบุตรชายชื่อ คนกุงูเตะ ๑ คนกุงูเตะ ๑ คนกุงูเตะดอระฮัน ๑ คนกุงูเตะบาสุ ๑ รวม ๔ คนอยู่ ณ เมืองคานัน โปรดเกล้าฯ ตั้งให้คนกุงูเตะบุตรผู้ใหญ่เป็นที่พระยาคานัน ทำราชการแทนบิดาตั้งต่อไป พระยาคานันและภรรยาได้ไปมาเยี่ยมเยียนพระยาถันตันมิได้ขาด พระยาถันตันได้รับบุตรพระยาคานัน ชื่อคนกุงูเตะซึ่งเป็นหลานนั้นไปอยู่เมืองกลันตัน พระยาคานันได้บุตรหญิงพระพิพิภักดีเป็นภรรยาคนหนึ่ง

ณ ปีมะแมเอกศกจุลศักราช ๑๒๒๑ ปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ด้วย

กระบวนเรือพระที่นั่งกตไฟ ทอดพระเนตรหัวเมืองบักซ์ ได้ย้ายทะเล
ไปถึงเมืองคานัน เมื่อเสด็จประทับ ณ พลับพลาแหลมต้นเมืองสงขลา
พระยากดกันคน พาคนกุงปะษา ผู้บุตรเข้ามาเฝ้า ทูลละอองธุลี พระบาท
ถวายคัว จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามตั้งญญาบัตร ตั้งคนกุง-
ปะษาเป็นที่พระรัชฎาธิษัตุบุตรบุรุษพิเศษ ผู้ช่วยราชการเมือง
กดกันคน

ณ ปีมะเด็งเอกศกจุลศักราช ๑๒๓๑ ในรัชกาลที่ ๕ ๑ ๑ ๑
เจ้าพระยาศรีธัญญวงศ์ ผู้ดำเร้วราชการแผ่นดิน จัดเรือกตไฟชื่อ
ประพาสอุดรธยาม ให้หลวงโกษาอิศหาก เป็นข้าหลวงออกไปรับ
พระรัชฎาธิษัตุบุตรบุรุษพิเศษเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เรือ
ประพาสอุดรธยามไปจากกรุงเทพฯ ๑ ณ วันพฤหัสบดีเดือนเจ็ดขึ้นสอง
ค่ำปีมะเด็งเอกศก กลับมาถึงกรุงเทพฯ ๑ วันอาทิตย์เดือนเจ็ดแรมสิบ
สองค่ำปีมะเด็งเอกศก เป็นจำนวนคนเมืองกดกันคน พระรัชฎาธิษัตุ
บุตรบุรุษพิเศษ ๑ คนกุงพี่น้อง ๕ ศัวิตะวันกรมการ ๓๒ กัปตันจีน ๒
ไพร่จีน ๘ ไพร่แขก ๒๐ รวม ๘๐ คนเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ณ วันจันทร์เดือนแปดขึ้นหกค่ำปีมะเด็งเอกศก โปรดเกล้าฯ
พระราชทานนามตั้งญญาบัตรให้พระรัชฎาธิษัตุบุตรบุรุษพิเศษ เป็น
พระยารัชฎาธิษัตุบุตรบุรุษพิเศษ ประเทศราชนฤปดินทร์สุรินทร-
วิจิศจ้า ผู้ว่าราชการแทนพระยากดกันคน พระราชทานคาบฉักทอง
เล่ม ๑ โปรดเกล้าฯ ให้เรือประพาสอุดรธยาม ไปตั้งพระยารัชฎา

จับตัวบุตรบุรุษพิเศษออกจากกรุงเทพ ฯ ณ วันพุธเดือนแปดบุรพา-
 ดาศ ขึ้นสิบสองค่ำมีมะเด็งเอกศก

ณ ปีชวดอัฐศกจุลศักราช ๑๒๓๘ กำหนดแรกเมืองประเทศ
 ราช ตั้งต้นไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการเข้ามาทูลเกล้า ฯ ถวาย
 พระยากันคันทองให้หวันบาทยา นายไพร่คุมต้นไม้ทองเงินเครื่อง
 ราชบรรณาการเข้ามา และมีใบบอกมาว่าพระยากันคันทองรอรอ
 มอบราชการบ้านเมืองให้พระยารัษฎาธิปัตย์บุตรบุรุษพิเศษ ทำต้นไม้
 ทองเงินจัดเครื่องราชบรรณาการแทนพระยากันคันทองไป

ครั้นแรกเมืองกราบถวายบังคมดา โปรดเกล้า ฯ มีท้องตรา
 พระยศให้คอบถึงพระยากันคันทองว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ก็ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระยากันคันทองแก่ราแล้ว จะทรงพระมหา
 กรุณาชุบเลี้ยงพระยารัษฎาธิปัตย์บุตรบุรุษพิเศษขึ้นเป็นเจ้าของ จะ
 โปรดเกล้า ฯ เพิ่มยศพระยากันคันทองขึ้นเป็นจางวางเมืองกนคันทอง ให้
 พระยากันคันทองที่ปรึกษาญาติพี่น้องศรีระวันกรมการ ถ้าเห็นคัพร้อม
 กันก็ให้มีหนังสือบอกเข้ามาให้ทรงทราบ

พระยากันคันทอง รายนุกา พระยารัษฎาธิปัตย์บุตรบุรุษพิเศษ
 จึงมีหนังสือบอกให้หวันมุดานายไพร่ ถิ่นมาทางเมืองนครศรีธรรม-
 ราช ฯ ตั้งเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ มีความว่าพระยากันคันทอง รายนุกา
 พระยารัษฎาธิปัตย์บุตรบุรุษพิเศษ ปรึกษาญาติพี่น้องเห็นชอบพร้อม

ประชุมพงศาวดาร

กันแล้ว แต่พระยากดกันตั้งหัวนมุดามานอกหนังสือบอกให้กราบ
เรียน ๑ พณ ๑ ที่สมุหพระกตาทิมว่า ซึ่งโปรดเกล้า ๑ ให้เพิ่มยศ
บรรดาศักดิ์ชนนพระเศรพระคุณเป็นต้นเกล้า ๑ แต่อักษรว่า
จางวางนั้นขอเปลี่ยนให้เป็นอย่างอื่น

๑ พณ ๑ ที่สมุหพระกตาทิมได้ทราบแล้ว นำขึ้นกราบ
บังคมทูลพระกรุณา ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงโปรด
เกล้า ๑ ให้เจ้าพนักงานกรมพระอาตักษณ แต่งนามลงในสัญญา-
บัตร ว่าพระยาเศขานุชิตมหิศรายานุกฤตวิบุตย์ภักดี ศรีสุดธานี
มะหะหมัตร์ต้นชาตามหาปชานาธิการ ผู้กำกับคูแถมิตแฉะชอบใน
ราชการเมืองกตกันเดร์จแล้ว จึงโปรดเกล้า ๑ ให้พระอมรวิไดย-
สรเศร เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ กับพระยาราชวง์ต้น จางวางกรม
อาต่าจาม พระเด็นหามนตรี ผู้ช่วยราชการเมืองนครศรีธรรมราช
เป็นข้าหลวงไปด้วยเรือรบชื่อพิทยัมรณยุทธ เจริญสัญญาบัตรแต่
ท้องตราตั้งพระยากดกันเป็นที่พระยาเศขานุชิต พระยารัชฎาธิบตี-
บุครบุรุษพิเศษเป็นที่พระยากดกัน ณ เมืองกตกันเดร์ เรือรบใช้จักร
ออกจากกรุงเทพ ๑ ณ วันอาทิตย์เดือน ๕ แรม ๕ ค่ำปีชวดอัฐศก
พระราชทานแต่งตั้งเดร์จแล้วกลับมาถึงกรุงเทพ ๑ ณ วันพฤหัสบดี
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำปีฉลูนพศก

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 04633 3780

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: JUN 2001

PreservationTechnologies
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16068
(724) 779-2111

